Innehållsförteckning

Bilaga

Utredningsmaterial 4
Bilaga A1.1.1 Granskningsanmälan 2006-02-01 4
Bilaga A1.1.2 Promemoria från Statsrådsberedningen 2006-03-08 5
Bilaga A1.2.1 Granskningsanmälan 2005-04-15 8
Bilaga A1.2.2 Promemoria från Försvarsdepartementet 2006-01-12 10
Bilaga A1.3.1 Granskningsanmälan 2005-03-17 16
Bilaga A1.3.2 Promemoria från Försvarsdepartementet 2006-01-20 17
Bilaga A1.3.3 Promemoria från Försvarsdepartementet 2006-03-08 21
Bilaga A1.4.1 Granskningsanmälan 2005-06-13 24
Bilaga A1.4.2 Promemoria från Försvarsdepartementet 2006-02-08 25
Bilaga A1.4.3 Promemoria från Försvarsdepartementet 2006-04-12 29
Bilaga A1.5.1 Granskningsanmälan 2006-01-03 32
Bilaga A1.6.1 Granskningsanmälan 2006-02-03 33
Bilaga A1.6.2 Promemoria från Statsrådsberedningen 2006-03-08 39
Bilaga A1.7.1 Granskningsanmälan 2005-04-27 42
Bilaga A1.7.2 Promemoria från Justitiedepartementet 2006-01-20 43
Bilaga A1.8.1 Granskningsanmälan 2006-01-09 45
Bilaga A2.1.1 Granskningsanmälan 2006-01-25 47
Bilaga A2.1.2 Promemoria från Försvarsdepartementet 2006-03-08 48
Bilaga A2.1.3 Promemoria från Försvarsdepartementet 2006-03-28 54
Bilaga A2.1.4 Promemoria från Försvarsdepartementet 2006-05-10 57
Bilaga A2.1.5 Promemoria från Försvarsdepartementet 2005-05-04 63
Bilaga A2.2.1 Granskningsanmälan 2005-11-23 66
Bilaga A2.2.2 Promemoria från Försvarsdepartementet 2006-02-08 68
Bilaga A2.3.1 Granskningsanmälan 2005-11-22 71
Bilaga A2.3.2 Promemoria från Utrikesdepartementet 2006-03-15 73
Bilaga A2.3.3 Promemoria från Utrikesdepartementet 2006-03-31 89
Bilaga A2.4.1 Granskningsanmälan 2005-12-19 93
Bilaga A2.4.2 Promemoria från Utrikesdepartementet 2006-03-06 95
Bilaga A2.5.1 Granskningsanmälan 2006-02-02 99
Bilaga A2.5.2 Promemoria från Utrikesdepartementet 2006-03-08 100
Bilaga 2.5.3 Promemoria från Utrikesdepartementet 2006-04-11 109
Bilaga A2.6.1 Granskningsanmälan 2006-02-02 115
Bilaga A2.6.2 Promemoria från Justitiedepartementet 2006-03-08 116
Bilaga A2.7.1 Granskningsanmälan 2005-11-25 121
Bilaga A2.7.2 Granskningsanmälan 2005-12-12 123
Bilaga A2.7.3 Promemoria från 2006-02-08 124
Bilaga A2.7.4 Promemoria från Näringsdepartementet 2006-02-08 130
Bilaga A2.8.1 Granskningsanmälan 2006-01-04 138
Bilaga A2.8.2 Promemoria från Utbildnings- och kulturdepartementet 2006-03-08 140
Bilaga A2.8.3 Regeringsbeslut 2005-05-26 147
Bilaga A1.9.1 Granskningsanmälan 149
Bilaga A2.9.2 Promemoria från Finansdepartementet 2006-01-20 151
Bilaga A2.10.1 Granskningsanmälan 2006-01-09 154

Bilaga A2.10.2 Promemoria från Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet 2006-03-08 155
Bilaga A2.11.1 Granskningsanmälan 2005-03-22 160
Bilaga A2.11.2 Promemoria från Utrikesdepartementet 2006-02-08 161
Bilaga A2.11.3 Promemoria från Utrikesdepartementet 2006-05-02 168
Bilaga A2.12.1 Granskningsanmälan 2005-05-19 170
Bilaga A2.12.2 Tidningsartikel 171
Bilaga A2.12.3 Regeringsbeslut 2005-04-14 172
Bilaga A2.12.4 Internt arbetsmaterial från Skolverket 2005-05-02 175
Bilaga A2.12.5 Promemoria från Utbildnings- och kulturdepartementet 2006-03-08 190
Bilaga A2.13.1 Granskningsanmälan 2005-10-06 193
Bilaga A2.13.2 Promemoria från Utbildnings- och kulturdepartementet 2006-02-08 194
Bilaga A2.14.1 Granskningsanmälan 2005-06-23 198
Bilaga A2.14.2 Promemoria från Utbildnings- och kulturdepartementet 2006-01-20 199
Bilaga A3.1.1 Granskningsanmälan 2006-01-18 203
Bilaga A3.1.2 Promemoria från Utrikesdepartementet 2006-03-08 205
Bilaga A3.1.3 Promemoria från Utrikesdepartementet 2006-03-29 211
Bilaga A3.2.1 Granskningsanmälan 2006-12-01 214
Bilaga A3.2.2 Promemoria från Utbildnings- och kulturdepartementet 2006-02-08 216
Bilaga A4.1.1 Granskningsanmälan 2005-04-14 220
Bilaga A4.1.2 Promemoria från Näringsdepartementet 2006-01-20 222
Bilaga A4.2.1 Granskningsanmälan 2005-06-08 226
Bilaga A4.2.2 Promemoria från Näringsdepartementet 2006-01-20 228
Bilaga A4.2.3 Promemoria från Näringsdepartementet 2006-03-15 234
Bilaga A5.1.1 Granskningsanmälan 2005-06-15 236
Bilaga A5.1.2 Promemoria från Näringsdepartementet 2006-02-27 238
Bilaga A5.2.1 Granskningsanmälan 2006-01-19 241
Bilaga A5.2.2 Promemoria från Utbildnings- och kulturdepartementet 2006-03-08 244
Bilaga A5.3.1 Granskningsanmälan 2006-01-18 248
Bilaga A5.3.2 Promemoria från Statsrådsberedningen 2006-03-08 250
Bilaga A5.4.1 Granskningsanmälan 2005-11-03 252
Bilaga A5.4.2 Promemoria från Näringsdepartementet 2006-02-08 253
Bilaga A5.5.1 Granskningsanmälan 2005-12-06 256
Bilaga A5.5.2 Promemoria från Socialdepartementet 2006-02-27 258
Bilaga A5.5.3 Promemoria från Socialdepartementet 2006-03-24 261
Bilaga A5.5.4 Promemoria från Socialdepartementet 2006-04-18 264
Bilaga A6.1.1 Granskningsanmälan 2005-09-26 266
Bilaga A6.1.2 Promemorior från Utrikesdepartementet och Socialdepartementet 2006-03-06 267
Bilaga A6.1.3 Komplettering till skrivelse från Statsrådsberedningen 2006-03-06 271
Bilaga A6.2.1 Granskningsanmälan 2006-02-03 276
Bilaga A6.2.2 Promemoria från Statsrådsberedningen 2006-03-08 277
Bilaga A6.3.1 Granskningsanmälan 2005-12-21 284

Bilaga A6.3.2 Promemoria från Näringsdepartementet 2006-02-08 285
Bilaga A7.1.1 Granskningsanmälan 2006-02-03 287
Bilaga A7.1.2 Promemoria från Utrikesdepartementet 2006-03-08 289
Bilaga A7.1.3 Promemoria från Utrikesdepartementet 2006-04-18 299
Bilaga A7.2.1 Granskningsanmälan 2005-10-05 308
Bilaga A7.2.2 Promemoria från Finansdepartementet 2006-03-06 309
Bilaga A7.3.1 Granskningsanmälan 2005-02-15 343
Bilaga A7.3.2 Beslut från Åklagarmyndigheten 2005-02-14 345
Bilaga A7.3.3 Promemoria från Statsrådsberedningen 2005-02-27 347

BILAGA

Utredningsmaterial

Bilaga A1.1.1 Granskningsanmälan 2006-02-01

Till konstitutionsutskottet

Anmälan om granskning av anhopning av regeringens propositionsavlämnande

Av 3 kap. 3 § riksdagsordningen (RO) framgår att riksdagen på förslag av talmannen fastställer när propositioner, som regeringen anser bör behandlas under pågående riksmöte, senast skall avlämnas. Om en särskild tidpunkt föreskrivs i RO, gäller dock den tidpunkten.

I 3 kap. 5 § RO föreskrivs att regeringen bör avlämna sina propositioner på sådana tider att anhopning av arbete hos riksdagen om möjligt undviks. Regeringen skall samråda med talmannen om detta.

I betänkandet 2001/02:KU10 gjorde konstitutionsutskottet följande bedömning:

"Enligt utskottets mening är det av stor vikt att propositioner avlämnas senast vid den tidpunkt som framgår av regeringens propositionsförteckning. Under våren 2001 uppstod en betydande anhopning under vecka 12 (19–22 mars) då 30 propositioner avlämnades. Enligt utskottet är det anmärkningsvärt att regeringen inte kan planera propositionsavlämnandet så att anhopningar undviks. Utskottet förutsätter att regeringen i fortsättningen tar erforderliga initiativ för att dels undvika anhopningar av propositioner till vissa tidpunkter, dels inte avlämna andra än med budgeten sammanhängande propositioner för behandling under hösten."

Enligt den till riksdagen delade propositionsförteckningen som avlämnades av regeringen den 17 januari 2006 kommer sammanlagt 99 propositioner och skrivelser att lämnas under perioden 15-22 mars, varav 88 är utsatt för lämning till riksdagen den 22 mars.

En stor anhopning av proposition och skrivelser från regeringen ställer tidsmässigt svåra krav på riksdagens ledamöter, dels att granska regeringens förslag, dels att lämna alternativ till dessa. Motionsinstitutet undermineras genom ett sådant förfaringssätt.

Konstitutionsutskottet bör granska om regeringen uppfyller det krav som riksdagsordningen kräver enligt 3 kap. 5 §. Utskottet bör också granska om regeringen vidtagit de åtgärder som KU förutsatte i sitt ställningstagande i 2001/02:KU10 om anhopningen.

Stockholm den 1 februari 2006

Ingvar Svensson (kd)
riksdagsledamot

Konstitutionsutskottet
Ini: 2006 -02- 01
Dnr 050-2039-2005/06

Bilaga A1.1.2 Promemoria från Statsrådsberedningen 2006-03-08

REGERINGSKANSLIET

2006-03-08 SB2006/1201

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -03- 08
Dnr

Konstitutionsutskottets granskningsärende Regeringens uppfyllande av de krav som riksdagsordningen ställer för att undvika anhopning vid lämnande av propositioner (2005/06:38)

Härmed överlämnas en inom Statsrådsberedningen upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är ämnesrådet Jonas Stertman, tfn 08-405 47 08.

Christina Weihe

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-03-06 SB2006/1201

Statsrådsberedningen

Rättschefens kansli
Jonas Stertman

Svar till konstitutionsutskottet i granskningsärende 2005/06:38 Regeringens uppfyllande av de krav som riksdagsordningen ställer för att undvika anhopning vid lämnande av propositioner

Denna promemoria har upprättats med anledning av den begäran om svar på vissa frågor som konstitutionsutskottet har framställt i en skrivelse till Regeringskansliet den 15 februari 2006. Frågorna är följande:

1. Vilka åtgärder har vidtagits för att förebygga anhopning av propositioner och skrivelser?
2. Vilken kommentar i övrigt ger anmälan anledning till?

I ett yttrande till konstitutionsutskottet år 2001 sammanfattade Regeringskansliet de åtgärder som regeringen vidtar för att förebygga anhopning av propositioner och skrivelser (bet. 2001/02:KU10 s. 76). Den sammanfattningen är fortfarande giltig. Den visar vad regeringen gjort och gör för att undvika onödig arbetsanhopning i reformarbetet.

Redan på direktiv- eller remisstadiet av en beredningsprocess är målsättningen att det skall finnas en plan för när en proposition kan överlämnas till riksdagen. I en sådan planering är utgångspunkten att tillfällena för avlämnande skall fördelas under året. En sådan planering utgör också en av förutsättningarna för att arbetet med att färdigställa propositioner i Regeringskansliet skall fungera väl. Regeringskansliet har således för egen del både ett starkt önskemål och en stark strävan att undvika en anhopning vid stoppdagen i mars månad. Därför är frågan om när en proposition skall avlämnas alltid en levande fråga i departementen.

För detta ändamål utvecklar regeringen fortlöpande sin arbetsplanering. Ett uttryck för detta är de riktlinjer om tidsgränser för redovisning av utredningsuppdrag som rättschefen i Statsrådsberedningen gav ut år 2002. Riktlinjerna innehåller följande (PM 1994:3 Hur kommittédirektiv utformas, reviderad 2002-03-20, s. 9):

> ”När ett betänkande från en kommitté skall utgöra underlag för en proposition till riksdagen måste man se till att riksdagens arbetsrytm blir så jämn som möjligt (jfr bet. 2001/02KU10 s. 26). Det betyder att tidsangivelsen för varje sådant betänkande behöver samordnas inte bara med tidsplaneringen för den proposition som betänkandet skall ligga till grund för utan också med tidsplaneringen för andra propositioner.
>
> Samordningen bör bl.a. ta sikte på att propositioner i ökad utsträckning skall lämnas till riksdagen under hösten för behandling under våren. Avlämnandet skall inte koncentreras till de s.k. stoppdagar som riksdagen bestämmer för varje riksmöte och som brukar infalla i januari och mars. Tänk också på att det bara finns ett mycket begränsat utrymme för att få propositioner riksdagsbehandlade under hösten.”

Följande faktorer försvårar dessvärre möjligheten att undvika anhopningar vid stoppdagen:

- Riksdagen behandlar i mycket begränsad utsträckning propositioner under hösten. Utrymmet för avlämnande är således begränsat till en kort period på våren om riksdagsbehandling också skall äga rum under våren.

- Mycket snäva tidsramar för propositioner som avser genomförandet av EG-direktiv. De snäva tidsramarna medför i sin tur att möjligheterna att tidigarelägga – eller senarelägga – dessa propositioner är ytterst begränsade.

- Ställningstaganden till olika skattefrågor i budgetpropositionen medför att utrymmet för den efterföljande beredningsprocessen fram till konkreta lagstiftningsförslag är begränsat. Det är därför svårt att tidigarelägga dessa propositioner. En senareläggning av propositionerna skulle innebära en avsevärd fördröjning av ikraftträdandet och därmed av effekterna av ställningstagandet i budgetpropositionen.

Frågor med anknytning till avlämnandet av propositioner tas regelbundet upp och diskuteras bland rätts- och expeditionscheferna. Där har också tagits upp frågan om att påbörja utredningsarbete redan före det att förhandlingarna om EG-direktiv är slutförda. I samband med att underlag till propositionsförteckningen tas fram i departementen aktualiseras frågan om tid för avlämnande och överväganden görs om möjligheten att förhindra att propositioner lämnas i anslutning till stoppdagen.

Bilaga A1.2.1 Granskningsanmälan 2005-04-15

Konstitutionsutskottet
Ink 2005 -04- 15
Dnr 050 - 3339 - 2004/05
Inkom även med e-post 2005-04-14

Stockholm den 14 april 2005

KU-anmälan angående försvarsministerns och regeringens brist på fullföljande av riksdagens beslut om subarktisk förmåga hos försvarsmakten.

Riksdagen behandlade den 16 december 2004 försvarsutskottets betänkande 2004/05: FöU4. Sveriges försvarspolitik 2005-2007.

I betänkande uttalar utskottet i sammanfattningen under rubriken "Insatsorganisationens inriktning, omfattning och utveckling": *"Utskottet gör samma bedömning som regeringen av vad som bör vara styrande för insatsorganisationens utveckling. Krav på förmåga att kunna genomföra väpnad strid är sålunda grundläggande. Det ska finnas insatsförband som kan användas i hela landet och i hela konfliktskalan från kriser i fred till våldsanvändning i krig. Det är viktigt att behålla och utveckla förmåga och kompetens för strid i bebyggd miljö och i subarktiskt klimat. Förmågan till internationella insatser bör förbättras såväl kvantitativt som kvalitativt."*

På sidan 78 i betänkandet under rubriken Utskottets ställningstagande skriver utskottet: *"Utskottet anser att vad som redovisats i dessa delar till vidare kan läggas till grund för förmågeutvecklingen för de olika förbanden. Insatsorganisationen skall ha förmåga att uppträda i hela landet och under förekommande klimatologiska förhållanden. Det är särskilt viktigt att behålla och kunna utveckla förmåga och kompetens för strid i bebyggd miljö och i subarktiskt klimat."*

Riksdagen beslutade utan reservationer och avvikande meningar denna del av betänkandet.

Vid en interpellationsdebatt med försvarsministern den17 februari 2005 där undertecknad frågar ministern hur hon avser att se till att Försvarsmakten uppfyller de beslut som riksdagen fattat när det gäller helikopterförbandens subarktiska förmåga svarade ministern: *"För att upprätthålla förmågan att uppträda i subarktisk miljö angav regeringen i proposition 43 (2004/05:43) att det bör finnas möjlighet att basera helikoptrar med markoperativa uppgifter vid F 21 i Luleå. Denna baseringsmöjlighet kommer att finnas och ger därmed helikopterförbanden möjlighet att öva och verka så att den subarktiska förmågan upprätthålls. Insatsorganisationen kommer även fortsättningsvis att ha denna förmåga. Planering för genomförande av regeringens uppdrag, som framgår av regleringsbrevet, pågår nu inom Försvarsmakten. Myndigheten har för mig inte presenterat något som avviker från denna inriktning, och jag kommer därför inte att vidta några ytterligare åtgärder ui denna fråga."*

Det är noterbart att riksdagen i sitt beslut sa att den subarktiska förmågan skall bibehållas och utvecklas.

I regleringsbrevet av den 22 december 2004 till Försvarsmakten nämns överhuvudtaget inte kravet på subarktisk förmåga, inte heller kravet på förmåga att uppträda under förekommande klimatologiska förhållanden. Den 17 februari 2005 har regeringen ändrat i regleringsbrevet avseende Arvidsjaur, för övrigt samma dag då interpellationsdebatten hålls. Där heter det:

1 b. Riksdagen har fattat beslut om den framtida verksamheten i Arvidsjaur.
Inriktningen är att det inom Försvarsmakten skall skapas en försvarsmaktsgemensam resurs för sådan utbildning och övning som kräver eller gynnas av subarktisk miljö. Försvarsmakten skall genomföra följande verksamhet i Arvidsjaur.
a) Ledning, administration, samordning och utbildningskompetens - inklusive den del av den s.k. Utvecklingsenhet Vinter vid I 19 i Boden som behövs för verksamheten - för internationella och nationella militära enheters utbildnings- och övningsverksamhet i det subarktiska området.
b) I 19:s utbildning och utveckling av jägarsoldater.
c) Enligt Försvarsmaktens bedömning andra delar ur Försvarsmakten, liksom vinterutbildning av andra förband. Till grund för sina överväganden i denna del skall Försvarsmakten lägga dels den inriktning som framgår av bet. 2004/05:FöU5, dels den inriktning mot en rationell produktion av grundorganisationen som regeringen redovisat i bl.a. prop. 2004/05:43.
Försvarsmakten skall vidta sådana åtgärder att redovisad verksamhet kan bedrivas i Arvidsjaur senast den 1 april 2005.
Försvarsmakten får inte utan regeringens medgivande vidta åtgärder när det gäller etablissemangets i Arvidsjaur infrastruktur som kostar mer än en miljon kronor.

Här fokuseras endast på subarktisk förmåga vid ett förband. Riksdagens beslut avsåg att insatsorganisationen skall ha förmåga att uppträda i hela landet och under förekommande klimatologiska förhållanden, dvs även subarktisk förmåga.

I Försvarsmaktens ramvillkor och PM, Hkv. 02 300:61053 för verksamheten ute på förbanden från den 18/1 2005. Försvarsmakten skriver t.ex. i avsnittet som handlar om helikoptrar:
" Subarktisk förmåga vidmakthålles ej. Subarktisk förmåga återtas vid behov."

Konstitutionsutskottet bör granska om försvarsministern och regeringen brustit i instruktionerna till Försvarsmakten om riksdagens krav på att behålla och kunna utveckla förmåga och kompetens för strid i subarktiskt klimat.

Erling Wälivaara (kd)
Riksdagsledamot

Bilaga A1.2.2 Promemoria från Försvarsdepartementet 2006-01-12

REGERINGSKANSLIET

2006-01-12 SB2005/11953

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -01- 12
Dnr 050-3339-2004/05

Konstitutionsutskottets granskningsärende Regeringens ansvar för genomförandet av riksdagens beslut om subarktisk förmåga hos Försvarsmakten (2005/06:10)

Härmed överlämnas en inom Försvarsdepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är rätts- och expeditionschefen Helena Lindberg, tfn 08-405 25 52.

Christina Weihe

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-01-04

Försvarsdepartementet

Expeditions- och rättschefen

Statsrådsberedningen
Rättschefen

KU:s granskningsärende 2005/06:10 Regeringens ansvar för genomförandet av riksdagens beslut om subarktisk förmåga hos Försvarsmakten

Med en skrivelse den 13 december 2005 begär KU en redovisning av vilka åtgärder som vidtagits gentemot Försvarsmakten med anledning av riksdagens beslut den 16 december 2004 angående insatsorganisationens omfattning och utveckling såvitt avser förmåga och kompetens för strid i subarktiskt klimat. Statsrådsberedningen har begärt att Försvarsdepartementet lämnar Statsrådsberedningen ett underlag till svar. Underlaget överlämnas härmed.

Allmänt

I sin granskningspromemoria refererar KU:s kansli till prop. 2004/05:5. Genom skrivelse 2004/05:42 återkallade regeringen förslag nr 9 samt avsnitt 7.7 i prop. 2004/05:5. Frågor om Försvarsmaktens grundorganisation behandlades i stället i prop. 2004/05:43.

Regeringens åtgärder

Propositionen m.m.

I prop. 2004/05:43, s. 21, angav regeringen följande.

> ”Med utgångspunkt i de olika geografiska förutsättningar som råder avseende bland annat terrängens utseende, klimatologiska och hydrografiska förhållanden anser regeringen att utbildning och övrig verksamhet skall genomföras i olika regioner för att insatsorganisationens personal sammantaget skall ha kompetens och förmåga att uppträda i hela landet. För markstridsförbanden innebär detta att verksamhet skall kunna genomföras i såväl norra och mellersta som södra Sverige. För de marina förbanden innebär

detta att verksamheten skall kunna genomföras i såväl Östersjön som Västerhavet. För flygförbanden innebär detta att verksamheten skall kunna genomföras i såväl norra som södra Sverige. Det är särskilt viktigt att förmåga och kompetens att genomföra väpnad strid i eller i anslutning till bebyggd miljö och i subarktisk miljö ges prioritet."

Regeringen återkom senare i propositionen på flera ställen till den subarktiska förmågan för olika förbandstyper.

Försvarsutskottet anförde i bet. 2004/05:FöU4, s. 78, bl.a. följande.

"Det är särskilt viktigt att behålla och kunna utveckla förmåga och kompetens för strid i bebyggd miljö och i subarktiskt klimat."

Regleringsbrev för 2005

I regleringsbrevet för Försvarsmakten för 2005 (beslut 2004-12-22) angavs bl.a. följande (s. 10).

"Utbildnings- och övningsverksamhet

Försvarsmakten skall genomföra utbildnings- och övningsverksamhet i huvudsak enligt den planering som redovisades till regeringen i budgetunderlaget för 2005. /---/"

Genom en ändring av regleringsbrevet den 17 februari 2005 beslutades följande, s. 13ff.

"Organisationsstruktur

/----/

Riksdagen har fattat beslut om den framtida verksamheten i Arvidsjaur.

Inriktningen är att det inom Försvarsmakten skall skapas en försvarsmaktsgemensam resurs för sådan utbildning och övning som kräver eller gynnas av subarktisk miljö. Försvarsmakten skall genomföra följande verksamhet i Arvidsjaur.

a) Ledning, administration, samordning och utbildningskompetens – inklusive den del av den s.k. Utvecklingsenhet Vinter vid I 19 i Boden som behövs för verksamheten – för internationella och nationella militära enheters utbildnings- och övningsverksamhet i det subarktiska området.

b) I 19:s utbildning och utveckling av jägarsoldater.

c) Enligt Försvarsmaktens bedömning andra delar ur Försvarsmakten, liksom vinterutbildning av andra förband. Till grund för sina överväganden i denna del skall Försvarsmakten lägga dels den inriktning som framgår av bet. 2004/05:FöU5, dels den inriktning mot en rationell produktion av grundorganisationen som regeringen redovisar i bl.a. prop. 2004/05:43.

Försvarsmakten skall vidta sådana åtgärder att redovisad verksamhet kan bedrivas i Arvidsjaur senast den 1 april 2005. /---/"

Genom en ändring av regleringsbrevet den 16 juni 2005 beslutades följande, s. 8f.

"Utbildnings- och övningsverksamhet

/---/

Regeringen underströk i prop. 2004/05:43 vikten av att insatsorganisationens förband har förmåga och kompetens att kunna uppträda i urbaniserad miljö och i subarktiskt klimat.

Återrapportering

/---/

Försvarsmakten skall redovisa på vilket sätt förmågan och kompetensen att kunna uppträda i urbaniserad miljö och i subarktiskt klimat vidmakthållits och utvecklats. En lägesredovisning skall lämnas i delårsrapporten."

Försvarsmaktens delårsrapport

I delårsrapporten 2005-08-15 redovisade Försvarsmakten på vilket sätt förmågan och kompetensen att uppträda i urbaniserad miljö och i subarktiskt klimat vidmakthållits och utvecklats.

Budgetpropositionen för 2006

I budgetpropositionen för 2006 (prop. 2005/06:1 utg.omr. 6), s. 54 behandlar regeringen förmågan att uppträda i subarktiskt klimat.

"Insatsorganisationens prioriterade behov

/---/

Regeringens bedömning är att en utökad förmåga att uppträda i urbaniserad miljö och strid i bebyggelse samt i miljöer med

begränsad infrastruktur utanför Europa är viktig för den fortsatta utvecklingen av insatsorganisationen. Förmåga att uppträda i subarktisk miljö skall vidmakthållas. /---/"

Regleringsbrev för 2006

I regleringsbrevet för Försvarsmakten för 2006 (beslut 2005-12-15) anges följande, s. 8.

"Urbaniserad miljö och subarktiskt klimat

Försvarsmakten skall fortsätta utveckla och vidmakthålla sin förmåga och kompetens att kunna uppträda i urbaniserad miljö och i subarktiskt klimat.

Återrapportering

Försvarsmakten skall redovisa på vilket sätt förmågan och kompetensen att kunna uppträda i urbaniserad miljö och i subarktiskt klimat har utvecklats."

Kommentar

Regeringen underströk i propositionen om Försvarsmaktens grundorganisation (prop. 2004/05:43) att det är särskilt viktigt att förmåga och kompetens att genomföra strid i eller i anslutning till bebyggd miljö och i subarktiskt klimat prioriteras.

I regleringsbrevet för 2005 uppdrog regeringen åt Försvarsmakten att genomföra utbildnings- och övningsverksamheten i huvudsak i enlighet med inriktningen i myndighetens budgetunderlag för 2005. Försvarsmaktens budgetunderlag för 2005 (2004-02-27) redovisades i olika ekonomiska nivåer. Frågan om förmåga och kompetens att genomföra strid i subarktisk miljö redovisades på i huvudsak på samma sätt i de olika alternativen. I planeringsalternativet oförändrad ekonomisk nivå (bilaga 1, s. 43) angavs sålunda "Kompetens (operativa krav) Förmåga och kompetens att genomföra väpnad strid i eller i anslutning till urban och i subarktisk miljö skall ges hög prioritet." I planeringsalternativet minus sex miljarder kronor (bilaga 3, s. 44) angavs sålunda "Kompetens (operativa krav) Förmåga och kompetens att genomföra strid i eller i anslutning till urban och i subarktisk miljö skall ges hög prioritet. /---/."

Med anledning av riksdagens beslut om verksamhet i Arvidsjaur (bet. 2004/05:FöU5), vilket inte kunde behandlas i regleringsbrevsbeslutet den 22 december 2004, lämnade regeringen i februari 2005 ytterligare uppdrag om verksamhet i subarktisk miljö.

Regleringsbrevsändringen den 16 juni 2005 är ett uttryck för att regeringen var angelägen om att nära kunna följa Försvarsmaktens arbete inom de prioriterade områdena strid i bebyggelse och subarktisk förmåga. Åt myndigheten uppdrogs därför att återrapportera arbetet i dessa avseenden i årsredovisningen samt lämna en lägesrapport i delårsrapporten i augusti 2005.

Bilaga A1.3.1 Granskningsanmälan 2005-03-17

Konstitutionsutskottet
Ink 2005 -03- 17
Dnr 050-2955-2004/05

Anmälan till Konstitutionsutskottet

Riksdagen beslutar om bland annat anskaffning av materiel till totalförsvaret genom fastställande av anslaget 6:2, materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling.

Den 14 juni 2004 tecknade regeringen ett övergripande avtal med Tjeckien angående leasing av fjorton JAS 39 C/D Gripen. På vissa villkor, för vilka kommersiell sekretess beslutats gälla, hyr Tjeckien flygplanen under tio år, varefter dessa skall återlämnas till Sverige. Senare har Försvarets Materielverk, på regeringens uppdrag, tecknat avtal om affärens närmare detaljer. Flygplanen avses levereras till Tjeckien under april-augusti 2005.

Eftersom affären enbart avser en uthyrning, och inte en försäljning, är regeringen med avseende på lagen (1996:1059) om statsbudgeten oförhindrad att fatta sådant beslut på egen hand. Regeringen valde heller inte att begära riksdagens godkännande. Inte heller omnämns affären i 2005 års budgetproposition. Först under våren 2005 har försvarsutskottet fått viss information om affärens närmare innehåll. Föredragningar har skett från Försvarets Materielverks och Försvarsmaktens sida, men inte från regeringens.

Konkurrensen mellan försäljare av stridsflygplan är hård. Också i fallet Tjeckien gällde sannolikt att köparens/hyresmannens förhandlingsposition var mycket förmånlig. Detta kan ha varit en bidragande orsak till att affären kom att göras genom svenska staten och inte direkt mellan tillverkaren av flygplanen och Tjeckien. Konstruktionen medgav att tillverkaren fick full betalning för flygplanen vid leverans samtidigt som Tjeckien kunde erbjudas tillräckligt förmånliga villkor för ett avslut.

Den kontrahent som får sitta emellan blir istället Försvarsmakten, vars materielanslag till en summa av cirka 3 miljarder SEK tas i anspråk utan att man i gengäld får tillgång till fjorton exemplar av den senaste JAS Gripen versionen. I Försvarsmaktens budgetunderlag för år 2006 konstaterar Överbefälhavaren på sid 15 att bland annat överföringen av flygplan till Tjeckien "tar väsentliga resurser i anspråk utan att vår egen försvarseffekt ökar". Han menar att förhållandet också är en faktor som kortsiktigt begränsar Försvarsmaktens handlingsfrihet.

Som framhållits ovan anslår riksdagen under 6:2 medel för att stärka det svenska totalförsvaret. Budgetpropositionen för 2005 angav heller inte något annat. Genom det affärsupplägg som regeringen valde används anslaget nu istället till att stärka Tjeckiens försvarsförmåga på det svenska totalförsvarets bekostnad. Jag menar att regeringens agerande undergräver respekten för riksdagens anslagsbeslut och därmed även för de folkvalda.

Det kan också ifrågasättas om regeringen genom avtalen iklätt staten ekonomisk förpliktelse. Bland annat skyldigheten för Sverige att efter eventuella haverier i vissa fall ersätta med nya flygplan, torde kunna innebära att affären är en sådan förpliktelse för staten som krävt riksdagens godkännande.

Jag begär att Konstitutionsutskottet granskar om regeringens handläggning av affären är förenlig med grundlagen.

Stockholm den 17 mars 2005

Allan Widman (fp) bänk nr 153

Bilaga A1.3.2 Promemoria från Försvarsdepartementet 2006-01-20

REGERINGSKANSLIET

2006-01-20 SB2005/11263

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -01- 20
Dnr 050-2955-2004/05

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2005/06:7 Regeringens hantering av avtal med tjeckiska staten om flygplan

Härmed överlämnas en inom Försvarsdepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i granskningsärendet är expeditions- och rättschefen Helena Lindberg, tfn 08-405 25 52.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Rosenbad 4

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-01-13

Försvarsdepartementet

Statssekreteraren
Jonas Hjelm

Statsrådsberedningen
Rättschefen

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2005/06:7 Regeringens hantering av avtal med tjeckiska staten om flygplan

Med anledning av begäran om underlag anförs följande.

Fråga 1

> *Vilka överväganden har legat till grund för bedömningen att den aktuella överenskommelsen med Tjeckien inte krävt riksdagens godkännande? I svaret bör särskilt kommenteras vad som anförs i granskningsanmälan om att det kan ifrågasättas om regeringen genom överenskommelsen iklätt staten ekonomisk förpliktelse som krävt riksdagens godkännande.*

Regeringen har det övergripande ansvaret för förhållandet till andra stater.

I 9 kap. regeringsformen regleras finansmakten, dvs. funktionerna att bestämma om statens inkomster och utgifter samt att förfoga över statens tillgångar. Av 9 kap. 8 § framgår att statens medel och dess övriga tillgångar står till regeringens disposition; detta gäller dock inte tillgångar som är avsedda för riksdagen eller dess myndigheter eller som i lag har avsatts till särskild förvaltning. Ordet "disposition" är avsett att innefatta både förvaltningsåtgärder (rättsliga och faktiska) och förfogandeåtgärder, såsom avhändande och pantsättning. Enligt 9 kap. 9 § fastställer riksdagen i den omfattning som behövs grunder för förvaltningen av statens egendom och förfogandet över den. Riksdagen kan därvid föreskriva att åtgärd av visst slag inte får vidtas utan riksdagens tillstånd. I lagen (1996:1059) om statsbudgeten har riksdagen reglerat inom vilka ramar regeringen har möjlighet att överlåta lös egendom. I den aktuella överenskommelsen är det emellertid fråga om

en tidsbegränsad upplåtelse mot vederlag. Regeringen har i enlighet med 10 kap. 1 § regeringsformen ingått överenskommelse med Tjeckien.

När det särskilt gäller vad som anförs i granskningsanmälan om ekonomisk förpliktelse, gjordes bedömningen att överenskommelsen med Tjeckien inte innehåller några ekonomiska förpliktelser som medför nu till sitt slag kända utgifter för staten som riksdagen inte beslutat om. I denna, liksom andra överenskommelser finns stadganden som innebär fördelning av risk mellan avtalsparterna. I överenskommelsen med Tjeckien har den ekonomiska risken för den svenska staten beaktats vid utformningen av de ekonomiska villkoren.

Fråga 2

> *Hur förhåller sig den aktuella överenskommelsen till de ändamål och villkor som riksdagen ställt upp för användningen av statens medel? I svaret bör även belysas hur överenskommelsen har inverkat på Försvarsmaktens förmåga att fullgöra sina uppgifter i fråga om militärt försvar av Sverige.*

Riksdagen har fattat beslut om inriktningen för Försvarsmakten bl. a. avseende myndighetens materielförsörjning genom bemyndigande rörande anslaget 6.2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling. Regeringen har använt anslaget utifrån de beslut som riksdagen har fattat avseende anskaffning av JAS 39 Gripen. Överenskommelsen med Tjeckien har inte påverkat de ändamål och villkor avseende anslaget som riksdagen har beslutat om. Aktuella flygplan har levererats till Försvarsmakten och Försvarsmakten äger alltjämt dessa flygplan.

JAS 39 C/D flygplanen som upplåtits till Tjeckien behövs för Försvarsmaktens långsiktiga operativa förmåga. Försvarsmakten har emellertid bedömt att en tioårig överenskommelse med Tjeckien rörande JAS 39 C/D har ett sådant värde, t. ex. avseende ökad internationell förmåga, att den påverkan på leveranser som överenskommelsen innebär kan hanteras. Flygplanen skall efter upplåtelsen återlämnas till Försvarsmakten. Det beslut som regeringen fattade den 30 oktober 2003 med bl. a. bemyndigande för Försvarets materielverk att inleda förhandlingar med Tjeckien avseende JAS 39 Gripen baserade sig bl. a. på Försvarsmaktens bedömning att påverkan av överenskommelsen kan hanteras.

Försvarsmaktens budgetunderlag för 2006 innehåller bl.a. Försvarsmaktens bedömning av vilken operativ förmåga som Försvarsmakten har och uppgifter om vilka resurser som Tjeckienaffären har tagit i anspråk. Regeringen har förlitat sig på uppgifterna i Försvarsmaktens budgetunderlag för 2006, och inte funnit skäl att göra någon annan bedömning av den operativa förmågan än Försvarsmakten,

nämligen att Försvarsmakten kommer att uppfylla kraven på operativ förmåga för flygstridskrafterna. Denna bedömning återspeglas i regeringens budgetproposition för 2006, vilken riksdagen beslutade den 12 december 2005.

Genomförandet av affären med Tjeckien tar visserligen i anspråk resurser hos Försvarsmakten. Detta får emellertid Försvarsmakten full kostnadstäckning för och affären innebär inte att försvarseffekten har nedgått eller påverkats.

Bilaga A1.3.3 Promemoria från Försvarsdepartementet 2006-03-08

REGERINGSKANSLIET

2006-03-08 SB2005/11263

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ank 2006 -03- 08
Dnr 050-2955-2004/05

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2005/06:7 Regeringens hantering av avtal med tjeckiska staten om flygplan

Härmed överlämnas en promemoria från Försvarsdepartementet.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Rosenbad 4

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-03-02

Försvarsdepartementet

Per Anderson, MIL, 52510

Statsrådsberedningen
Rättschefen

Svar på kompletterande frågor i Konstitutionsutskottets granskningsärende 2005/06:07 Regeringens hantering av avtal med tjeckiska staten om flygplan

Med anledning av begäran om kompletterande underlag anförs följande:

Fråga 1: I budgetpropositionen för 2006 anges att den totala flygtiden på framför allt JAS 39C har minskat något jämfört med föregående år p.g.a. exportåtaganden gentemot Tjeckien (prop. 2005/06:1 utg. omr. 6, s. 23). Hur har de aktuella exportåtagandena gentemot Tjeckien mera specifikt påverkat aktiviteter inom Försvarsmakten?

Exportåtaganden gentemot Tjeckien har påverkat aktiviteter inom Försvarsmakten på så sätt att Försvarsmaktens ombeväpning till JAS 39 C slutförs cirka ett år senare än vad som ursprungligen var planerat. Detta beror dels på att flygplanen som upplåtits till Tjeckien förts från Försvarsmakten, inom ramen för överenskommelsen, och dels på att en del av Försvarsmaktens utbildningsresurser för omskolning av flygförare och tekniker åtgått till exportåtaganden gentemot Tjeckien. Regeringen har, utgående från Försvarsmaktens budgetunderlag för 2006, inte funnit skäl att göra någon annan bedömning än Försvarsmakten avseende att Försvarsmakten uppfyllt kraven på operativ förmåga för flygstridskrafterna. Detta innebär att Försvarsmaktens förmåga att upprätthålla och hävda svenskt territorium, samt att fullgöra åtaganden avseende beredskap för stridsflygförband som anmält till internationella styrkeregister (SWAFRAP 39), har uppfyllts.

Fråga 2: I en inom Försvarsdepartementet upprättade promemoria, som översänts till utskottet den 20 januari 2006, anges bl.a. att överenskommelsen med Tjeckien innehåller stadganden som innebär fördelning av risk mellan avtalsparterna. På vilket sätt har den ekonomiska risken beaktats vid utformningen av de ekonomiska villkoren i avtalet?

Det är den tjeckiska staten som är betalningsansvarig, vilket medför att risken för utebliven betalning på grund av bristande betalningsförmåga är liten. I övrigt finns bl.a. sedvanliga villkor om valutasäkring, dröjsmålsräntor och straffavgifter m.m. Vidare finns en viss projektreserv för täckande av ett eventuellt underskott.

Fråga 3: I den nyss nämnda promemorian anges också bl.a. att Försvarsmakten får full kostnadstäckning för de resurser som till följd av affären tas i anspråk hos Försvarsmakten. Omfattar denna kostnadstäckning även sådana kostnader som är förknippade med avskrivning av anläggningstillgångar under den tidsperiod som upplåtelsen avser? I förekommande fall bör av svaret framgå skälen till varför kostnadstäckningen inte omfattar sådana kostnader. I svaret bör även specificeras vilka kostnader som Försvarsmakten får kompensation för.

Försvarsmakten erhåller inga leasingintäkter. Tjeckien betalar samtliga leasingavgifter till Försvarets materielverk. Försvarets materielverk får på detta sätt kompensation för bl.a. avskrivningar (se vidare svaret på fråga 4). Försvarsmakten får i sin tur ersättning från Försvarets materielverk i enlighet med ett avtal mellan de två myndigheterna. I denna ersättning ingår inte någon kompensation för avskrivningar, däremot ingår ersättning för följande kostnader:

- del av kostnad för anläggningstillgångar och stödsystem,
- uttagen flygtid på Försvarsmaktens flygplan (flygtimkostnad kopplad till underhålls- och materielkostnader),
- övriga underhålls- och materielkostnader,
- personalkostnader (grundlön, övriga tillägg, hemresor m.m.),
- infrastrukturuppbyggnad Tjeckien,
- drivmedel för flygverksamhet i Sverige,
- overheadkostnader (lokaler, administration m.m.), samt
- övriga uppkomna kostnader, såsom t.ex. basmateriel och publikationer.

Fråga 4: Vem disponerar över det vederlag som staten erhåller för upplåtelsen? Hur redovisas den inkomsten?

Det vederlag som staten erhåller för upplåtelsen disponeras av Försvarets Materielverk i enlighet med svaret på fråga 3. En del av intäkterna som beloppsmässigt motsvarar avskrivningskostnaderna redovisas årligen mot inkomsttitel 2811 Övriga inkomster av statens verksamhet.

Bilaga A1.4.1 Granskningsanmälan 2005-06-13

Konstitutionsutskottet
Ink 2005 -06- 13
Dnr 050-4081-2004/05

Till Konstitutionsutskottet

Begäran om granskning av försvarsministerns handläggning av svenskt deltagande i projektet "Neuron"

I dagarna har det framkommit att regeringen avsett fatta beslut om svenskt deltagande i framtagningen av ett obemannat stridsflygplan tillsammans med Frankrike. Oavsett hur angeläget projektet är i sak finns det starka skäl att ifrågasätta hur regeringen hanterat ärendet.

Centerpartiet har, tillsammans med flera andra partier, bejakat den ökande internationaliseringen av den svenska försvarspolitiken. Det innebär också att vi ser positivt på en utveckling mot fler samarbetsprojekt om försvarsmateriel och framtagning av små provserier snarare än fullskalig utveckling från början.

Däremot har Riksdagen i samband med försvarsbeslutet klargjort för regeringen att den förväntar sig vara delaktig i beslut som rör försvarsmateriel och att detta inte kan vara en fråga endast för regeringen. I bet. 2004/05:FöU4 anförde utskottet bland annat att: "Utskottet utgår från att regeringen utvecklar redovisningar och framställningar till riksdagen så att riksdagens inflytande över materielförsörjningen tillgodoses i enlighet med vad utskottet här har anfört. Riksdagen bör således genom formella ställningstaganden godkänna utveckling och anskaffning av viktigare materielprojekt. Som bakgrund till regeringens förslag till riksdagen ska skälen till utvecklingen eller anskaffningen redovisas liksom vilka operativa behov som skall tillgodoses. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna."

Genom det sätt på vilket försvarsministern överrumplade försvarsutskottet med projektet "Neuron"har en saklig granskning av projektet omöjliggjorts, vilket också gjort att Riskdagens partier inte beretts möjlighet att bilda sig en uppfattning av huruvida svenskt deltagande i projektet är önskvärt.

Konstitutionsutskottet bör därför granska om försvarsministerns handläggning av ärendet har brustit.

Stockholm 2005-06-13

Eskil Erlandsson

Eskil Erlandsson
Riksdagsledamot(c)

Bilaga A1.4.2 Promemoria från Försvarsdepartementet 2006-02-08

REGERINGSKANSLIET

2006-01-08 SB2006/386

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -02- 08
Dnr 050-4081-2005/06

Konstitutionsutskottets granskningsärende Försvarsministerns handläggning av svenskt deltagande i projektet "Neuron" (2004/05:14)

Härmed överlämnas en inom Försvarsdepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är rätts- och expeditionschefen Helena Lindberg, tfn 08-405 25 52.

Christina Weihe

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-02-02

Försvarsdepartementet

Expeditions- och rättschefen
Helena Lindberg

Statsrådsberedningen
Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -02- 08
Dnr

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2004/05:14 Försvarsministerns handläggning av svenskt deltagande i projektet "Neuron"

Med anledning av begäran om underlag anförs följande.

Fråga 1

Vilka åtgärder har vidtagits för att hörsamma tillkännagivandet av riksdagen den 16 december 2004 angående riksdagens inflytande på materielförsörjningen (bet. 2004/05:FöU5, rskr. 2004/05:143) med avseende på det beslut som regeringen fattat den 20 december 2005? I förekommande fall bör av svaret även framgå skälen till varför riksdagsbeslutet inte har följts.

I försvarsutskottets betänkande 2004/05:FöU4 Sveriges försvarspolitik 2005-2007 föreslog utskottet (s. 12) att riksdagen skulle ge till känna för regeringen som sin mening vad utskottet anfört om riksdagens inflytande på materielförsörjningen. I sammanhanget hade Försvarsutskottet därvid anfört bl.a. följande (s. 199).

> Utskottet utgår från att regeringen utvecklar redovisningar och framställningar till riksdagen så att riksdagens inflytande över materielförsörjningen tillgodoses i enlighet med vad utskottet här har anfört. Riksdagen bör således genom formella ställningstaganden godkänna utveckling och anskaffning av viktigare materielprojekt. Som bakgrund till regeringens förslag till riksdagen skall skälen till utvecklingen eller anskaffningen redovisas liksom vilka operativa behov som skall tillgodoses. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna ...

Vid kammardebatten den 15 december 2004 med anledning av betänkandet återförvisades ärendet till utskottet (prot. 2004/05:51). Försvarsutskottet fann inte anledning att ändra de ställningstaganden som gjordes i betänkande 2004/05:FöU4 (bet. 2004/05:FöU5). Riksdagen följde utskottet, vilket skedde genom beslut den 16 december 2004 (rskr. 2004/05:143).

I samband med de årliga föredragningarna rörande materielförsörjning i Försvarsutskottet har Försvarsdepartementet redovisat planeringen av ett svenskt deltagande i samarbetet rörande utveckling av en demonstrator till en obemannad stridsflygfarkost(Neuron). Försvarsutskottet blev den 20 april 2004 och den 26 oktober 2004 informerat om att det i Försvarsmaktens planering fanns medel avsatta för Neuron-projektet. Vid dessa redovisningar framgick att Neuronprojektet fanns bland de planerade projekten och att regeringen under 2003 beslutat att medge Försvarets materielverk att ingå en avsiktsförklaring (s.k. Letter of Intent) med Frankrike.

Regeringen förordade i budgetpropositionen för 2005 att Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) muntligen skulle beskriva bemyndigandebehovet avseende försvarsmateriel mer i detalj för riksdagen (Försvarsutskottet). Försvarsutskottet fick den 16 november 2004 en föredragning av Försvarsdepartementet avseende den s.k. spårbarheten för viktigare objekt som ingick i regeringens budgetproposition för 2005. Neuronprojektet finns inte nämnt i denna budgetproposition, men behovet av bemyndigande redovisades muntligt. Projektet nämndes då (bland andra) som ett exempel på spårbarhet som berör kompetens för vidmakthållande av befintliga system (i detta fall JAS 39 Gripen). Det framgick av redovisningen att det rörde sig om ett internationellt samarbete med Frankrike m. fl. länder.

Av budgetpropositionen för 2006 framgår att: "I takt med att utvecklingen av plattformen JAS 39 Gripen har avslutats och serieleveranserna snart är avslutade, krävs enligt regeringen åtgärder för att säkerställa fortsatt tillgång till nödvändig utvecklingskompetens för JAS 39 Gripen-systemet under dess tekniska och ekonomiska livslängd. Detta såväl operativt som tekniskt. Regeringen bedömer att åtgärder måste vidtas under hösten 2005. Ett deltagande i den franskledda utvecklingen av en demonstrator för en obemannad stridsflygfarkost kallad Neuron har varit ett alternativ. Regeringen avser att under hösten 2005 pröva vilka alternativa lösningar, nationellt eller internationellt, som finns för att säkerställa nödvändig utvecklingskompetens, för att därefter fatta beslut och informera riksdagen därom.".

Vidare framgår i budgetpropositionens avsnitt rörande investeringsplan och bemyndigande om ekonomiska åtaganden att överbryggnadsåtgärder inom flygteknikområdet återstod att beställa under 2005.

Regeringen gav den 20 oktober 2005 Försvarets materielverk i uppdrag att, i samråd med Försvarsmakten, redovisa:

- vilka alternativa lösningar, nationellt och internationellt, som finns för att säkerställa nödvändig kompetens för att vidmakthålla Gripensystemet,

- pågående relevanta internationella samarbeten inom området där Sverige medverkar och
- pågående samarbeten där Sverige för närvarande inte medverkar.

Resultatet av Försvarets materielverks analys bekräftade att ett deltagande i Neuronprojektet skulle vara det mest kostnadseffektiva sättet att vidmakthålla Gripensystemet.

I Försvarsutskottets bet. 2005/06:FöU1 framhöll utskottet följande.

"Regeringen anmäler i budgetpropositionen när det gäller den franskledda utvecklingen av en demonstrator för den obemannade flygfarkosten Neuron att regeringen avser att under hösten 2005 pröva olika alternativa lösningar för att därefter fatta beslut och informera riksdagen därom. Därmed avstyrker utskottet motion 2005/06:Fö254 (kd, m, fp, c, v)."

Riksdagen beslutade den 7 december 2005 i enlighet med utskottets förslag(rskr. 2005/06/:82).

Regeringen beslutade den 20 december 2005 om deltagande i Neuronprojektet baserat på Försvarsmaktens och Försvarets materielverks hemställan.

Fråga 2

Föranleder det som anförts i granskningsanmälan eller innehållet i denna promemoria några kommentarer i övrigt?

Nej, föranleder inga kommentarer i övrigt.

Bilaga A1.4.3 Promemoria från Försvarsdepartementet 2006-04-12

REGERINGSKANSLIET

2006-04-12 SB2006/386

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -04- 12
Dnr 050-4081-2005/06

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2004/05:14 Försvarsministerns handläggning av svenskt deltagande i projektet "Neuron"

Härmed överlämnas en promemoria från Försvarsdepartementet.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Rosenbad 4

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-04-06

Försvarsdepartementet

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2004/05:14 Försvarsministerns handläggning av svenskt deltagande i projektet "Neuron"

Med anledning av begäran om underlag anförs följande.

Fråga

I promemorian av den 8 januari 2006 anges vilka åtgärder som har vidtagits för att hörsamma tillkännagivandet av riksdagen den 16 december 2004 angående riksdagens inflytande på materielförsörjningen (bet. 2004/05:FöU5, rskr. 2004/05:143) med avseende på det beslut som regeringen fattat den 20 december 2005. Vilka åtgärder har i övrigt vidtagits för att hörsamma tillkännagivandet?

Regeringen har utgående från tillkännagivandet utvecklat redovisningen av materielförsörjningen. Försvarsutskottet har den 13 oktober 2005 av Försvarsdepartementet blivit informerat om denna utvecklade redovisning.

Budgetpropositionen för 2006 innehåller en utvecklad och förtydligad spårbarhet mellan forskning och teknikutveckling, utvecklingen av viktigare materielsystem och objekt samt anskaffning av viktigare materiel å ena sidan och förbandsutveckling och operativ effekt å andra sidan. I avvaktan på slutbetänkande från utredningen om styr- och finansieringsformerna i försvaret (Fö 2004:02) avseende riksdagens inflytande över materielförsörjningen genomfördes i budgetpropositionen vissa förändringar i redovisningen av materielförsörjningen. Förändringarna avsåg en utvecklad redovisning av beställningsbemyndiganden (beställningar som medför utgifter även under senare budgetår än det statsbudgeten avser) och anskaffning av viktigare materielprojekt under 2006. Regeringen föreslog således att riksdagen skulle godkänna regeringens förslag om anskaffning av viktigare materielprojekt under 2006.

Försvarsutskottet konstaterade i bet. 2005/06:FöU1 att materielredovisningen förbättrats jämfört med de senaste årens budgetpropositioner och att riksdagen i enlighet med riksdagens beslut nu formellt underställs förslag om anskaffning av viktigare materielprojekt. Utskottet förutsätter att den redovisning som regeringen nu gör utvecklas ytterligare till nästa budgetproposition.

Regeringen har i skrivelse 2005/06:131 *En ändamålsenlig styrning och förvaltning för försvaret* framfört sin avsikt att fortsätta arbetet med att förbättra redovisningen till riksdagen och avser att återkomma i budgetpropositionen för 2007.

Bilaga A1.5.1 Granskningsanmälan 2006-01-03

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -01- 03
Dnr 050-1652-2005/06

2006-01-02

KU-anmälan angående förskoleministerns och regeringens brist på fullföljande av riksdagens beslut om mångfald och valfrihet inom barnomsorgen.

Den 7 maj 2003 tillkännagav riksdagen som sin mening att regeringen ska verka för mångfald och valfrihet i barnomsorgen, vilket även innebär "en möjlighet för dem som vill att i större utsträckning vara hemma med sina barn", i enlighet med Utbildningsutskottets betänkande 2002/03:UBU09.

Beslutet innehåller en tydlig färdriktning från riksdagen till regeringen vad gäller omsorgen av barn från och med den tidpunkt då föräldraförsäkringen tar slut, idag vid ungefär ett år och fyra månaders ålder. Detta är också den tidpunkt då det ofta blir aktuellt för föräldrar att välja "barnomsorg". Det är tydligt att beslutet inte innebär en utbyggnad av föräldraförsäkringen, då detta inte faller inom Utbildningsutskottets beslutsområde.

Den reservation (m, fp, kd, c, mp) som riksdagens majoritet biföll lyder i sin helhet:

"Vi anser att det är viktigt med mångfald och valfrihet inom barnomsorgen. Det som passar den ena familjen passar inte den andra. Därför skall föräldrar ha rätt att fritt välja barnomsorg. Barnomsorgen måste vara väl utbyggd, med olika alternativ. Vi är positiva till olika sorters barnomsorg med olika inriktning, i såväl kommunal som privat eller kooperativ regi. Valfrihet innebär också en möjlighet för dem som vill att i större utsträckning vara hemma med sina barn. Kommunerna måste kunna erbjuda likvärdiga villkor för alla godkända barnomsorgs- och förskoleverksamheter. Med en mångfald av barnomsorgsformer kan olika verksamheter stimulera varandra och bidra till en utveckling av hela barnomsorgen."

Trots att regeringen är skyldig att efterkomma riksdagens beslut, uppvisar barnomsorgen idag en allt större likriktning. När det gäller beslutet att barnomsorgen också ska innefatta att föräldrar ska kunna vara hemma med sina barn i större utsträckning tycks regeringen inte ha gjort någonting.

Konstitutionsutskottet bör granska om förskoleministern och regeringen brustit i att efterkomma riksdagens beslut om att göra det möjligt för föräldrar att vara hemma med sina barn som ett alternativ inom den offentliga barnomsorgen för barn i förskoleåldern.

Mikael Oscarsson
Riksdagsledamot (kd)

Bilaga A1.6.1 Granskningsanmälan 2006-02-03

SVERIGES RIKSDAG

GUNNAR AXÉN
Riksdagsledamot

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -02- 03
Dnr 050-2041-2005/06

Stockholm 2006-02-03

Till Konstitutionsutskottet

Granskningsanmälan angående för sent besvarade interpellationer

Jag ber härmed att för konstitutionsutskottets granskning få anmäla följande statsråd för att de bryter mot Riksdagsordningens regel om att interpellationer skall besvaras inom två veckor:

Socialminister Berit Andnor
Statsrådet Ibrahim Baylan
Försvarsminister Leni Björklund
Justitieminister Thomas Bodström
Utrikesminister Laila Freivalds
Statsrådet Barbro Holmberg
Statsrådet Morgan Johansson
Statsrådet Ylva Johansson
Statsrådet Hans Karlsson
Statsrådet Ulrica Messing
Finansminister Pär Nuder
Jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky
Samhällsbyggnadsminister Mona Sahlin
Statsrådet Lena Sommestad
Statsrådet Sven-Erik Österberg
Näringsminister Thomas Östros

Bakgrund och motiv

Enligt Riksdagsordningen (RO, 6 kap 1 §) skall interpellationer besvaras av statsråden inom två veckor, plenifria veckor borträknade.

TFN: 08-786 45 01 • MOBIL: 0708-18 49 17 • FAX: 08-786 58 56
BESÖKSADRESS: Mynttorget 1 • E-POST: gunnar.axen@riksdagen.se

SVERIGES RIKSDAG • 100 12 STOCKHOLM • TFN 08-786 40 00

SVERIGES RIKSDAG

Den aktuella paragrafen i RO lyder in extenso:

"Interpellation skall ha bestämt innehåll och vara försedd med motivering. Interpellation besvaras inom två veckor från det att den ingetts. Gör kammaren under tvåveckorsperioden uppehåll i sitt arbete förlängs tiden med vad som motsvarar uppehållet. Om svar inte lämnas inom den tid som angetts i andra stycket skall statsrådet meddela riksdagen varför svaret uteblir eller anstår. Sådant meddelande får inte följas av överläggning. Interpellation förfaller om den ej har besvarats vid det riksmöte då den väcktes."

Statistik framtagen av Riksdagens Utredningstjänst (se bilaga) visar att det i det närmaste är lika vanligt att interpellationer besvaras senare än den stadgade tvåveckorsperioden än inom den samma. Under hösten 2005 inlämnades 171 interpellationer (egentligen 180 interpellationer, men 9 av dessa återtogs). Av dessa besvarades 84 interpellationer (49%) senare än den stadgade tvåveckorsperioden, med hänsyn taget till plenifria veckor. Det är således nästan lika vanligt att statsråden bryter mot Riksdagsordningen som att de följer den.

Konstitutionsutskottet har tidigare, under förra mandatperioden, haft att granska en liknande sammanställning som uppvisat samma magra resultat. Regeringen har sedan dess inte nämnvärt förbättrat sin efterlevnad av Riksdagsordningen. Detta är inte acceptabelt.

Fördröjda svar lämnade efter	**Antal fördröjda svar**	**Procent av fördröjda svar**
2 veckor	38	45,2
3 veckor	28	33,3
4 veckor	9	10,7
5 veckor	7	8,3
6 veckor	1	1,2
7 veckor	1	1,2

Källa: Riksdagens utredningstjänst

Av statistiken framgår att 49 procent av de inlämnade interpellationerna besvaras för sent. Av de ovan nämnda 17 statsråden är det 10 som i hälften eller mer än hälften av fallen besvarat interpellationerna senare än de föreskrivna två veckorna.

För sent inkomna svar fördelade per statsråd

Statsråd	**Antal svar**	**Därav fördröjda**	**Andel fördröjda (procent)**
Statsminister Göran Persson	-	-	-
Vice statsminister Bosse Ringholm	6	0	0,0
Finansminister Pär Nuder	13	7	53,8
Statsrådet Sven-Erik Österberg	7	5	71,4
Försvarsminister Leni Björklund	6	3	50,0
Jordbruksminister Ann-Christin Nykvist	7	2	28,6
Justitieminister Thomas Bodström	18	7	38,9
Statsrådet Jens Orback	4	0	0,0
Samhällsbyggnadsminister Mona Sahlin	5	1	20,0
Statsrådet Lena Sommestad	7	1	14,3

2

SVERIGES RIKSDAG

Näringsminister Thomas Östros	5	3	60,0
Statsrådet Ulrica Messing	12	7	58,3
Statsrådet Hans Karlsson	12	9	75,0
Socialminister Berit Andnor	5	2	40,0
Statsrådet Morgan Johansson	5	3	60,0
Statsrådet Ylva Johansson	15	14	93,3
Utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky	9	3	33,3
Statsrådet Lena Hallengren	2	0	0,0
Statsrådet Ibrahim Baylan	7	1	14,3
Utrikesminister Laila Freivalds	14	9	64,3
Statsrådet Barbro Holmberg	11	7	63,6
Statsrådet Carin Jämtin	1	0	0,0

Källa: Riksdagens utredningstjänst

Slutligen bör påpekas att det är synnerligen viktigt för det allmänna rättsmedvetandet att regeringens ledamöter visar respekt för de lagar som instiftats av riksdagen.

Konstitutionsutskottet bör således granska om de inledningsvis nämnda statsrådens för sent avlämnade interpellationssvar är i överensstämmelse med Riksdagsordningen.

Gunnar Axén (m)

UTREDNINGSTJÄNSTEN
Erik Norlander
Tfn: 08-786 56 63

SVERIGES RIKSDAG

PM 2006-01-31 Dnr 2005:2677

INTERPELLATIONER HÖSTEN 2005

1. Hur många interpellationer lämnades in under hösten 2005?
2. Hur många av dessa besvarades senare än inom den utsatta 14-dagarsperioden, med hänsyn tagen till plenifria dagar/veckor?
3. Vilka skäl har uppgivits för de fördröjda svaren och hur fördelas dessa skäl (antal/andel)?
4. Hur fördelas de fördröjda svaren på antal veckor efter det att de senast skulle ha besvarats? (dvs. hur många besvarades efter 2 veckor, efter 3 veckor osv.).
5. Hur många interpellationer från i höstas har ännu inte besvarats?
6. Hur fördelar sig de fördröjda svaren per statsråd i förhållande till hur många interpellationer respektive statsråd erhållit?

1. Inlämnade interpellationer hösten 2005

180 stycken interpellationer inlämnades under hösten 2005. 9 stycken av dessa återtogs.

2. Sent besvarade interpellationer

Av övriga 171 interpellationer besvarades 84 stycken, dvs. 49,1 procent procent, efter 14-dagarsperioden (med hänsyn tagen till plenifria dagar/veckor). 87 interpellationer besvarades inom 14-dagarsperioden.[1]

[1] En interpellation (2005/06:19), inlämnades den 23 september 2005 och besvarades först den 18 oktober 2005. Den borde ha anmälts fördröjd, men skälet till dröjsmålet var nya e-postrutiner vid Kammarkansliet. Interpellationen hade skickats till fel adress och kom inte till vice statsminister Bosse Ringholm förrän efter en vecka. Av den anledningen ansågs inte svaret vara fördröjt.

SVERIGES RIKSDAG

3. Angivna skäl för fördröjda svar

Tabell 1. Skäl för fördröjda svar[2]

Skäl	Antal avlämnade skäl	Procent av avlämnade skäl (91)
Tidigare inbokade engagemang/arrangemang/åtaganden.	24	26,4
Andra engagemang.	4	4,4
Semester.	1	1,1
Sjukdom.	2	2,2
Tidsbrist.	6	6,6
Arbetsbelastning.	6	6,6
Skälet till dröjsmålet är tjänsteresa/resor.	20	22,0
Skälet till dröjsmålet är utlandsresa/resor.	14	15,4
Resor.	7	7,7
Skälet till dröjsmålet är att interpellanten har förhinder.	1	1,1
Skälet till dröjsmålet är att interpellanten inte kunde ta emot svaret på det föreslagna datumet.	3	3,3
Interpellationen ska besvaras i ett sammanhang med två andra interpellationer.	1	1,1
Svårighet att finna en debattdag som passar både interpellant och statsråd.	1	1,1
Missförstånd vad beträffar svarsdatum.	1	1,1

4. Fördelningen av de fördröjda svaren på antal veckor efter det att de senast skulle ha besvarats

Tabell 2. Fördelning av fördröjda svar

Antal veckors försening	Antal fördröjda svar	Procent av fördröjda svar
Mindre än en vecka < 1	38	45,2
Minst en vecka men mindre än två 1 - <2	28	33,3
Minst två veckor men mindre än tre 2 - <3	9	10,7
Minst tre veckor men mindre än fyra 3 - <4	7	8,3
Minst fyra veckor men mindre än fem 4 - <5	1	1,2
Minst fem veckor men mindre än sex 5 - <6	1	1,2

[2] Ofta lämnas flera skäl till fördröjningen. Antalet angivna skäl (91 st) är därför fler än antalet fördröjda interpellationer (84 st).

SVERIGES RIKSDAG

5. Antal ej besvarade interpellationer

Samtliga interpellationer som inlämnats under hösten 2005 har besvarats.

6. Antal och andel fördröjda svar per statsråd

Tabell 3. Fördröjda svar per statsråd

Statsråd	Antal svar	Därav fördröjda	Andel fördröjda (procent)
Statsminister Göran Persson	-	-	-
Vice statsminister Bosse Ringholm	6	0	0,0
Finansminister Pär Nuder	13	7	53,8
Statsrådet Sven-Erik Österberg	7	5	71,4
Försvarsminister Leni Björklund	6	3	50,0
Jordbruksminister Ann-Christin Nykvist	7	2	28,6
Justitieminister Thomas Bodström	18	7	38,9
Statsrådet Jens Orback	4	0	0,0
Samhällsbyggnadsminister Mona Sahlin	5	1	20,0
Statsrådet Lena Sommestad	7	1	14,3
Näringsminister Thomas Östros	5	3	60,0
Statsrådet Ulrica Messing	12	7	58,3
Statsrådet Hans Karlsson	12	9	75,0
Socialminister Berit Andnor	5	2	40,0
Statsrådet Morgan Johansson	5	3	60,0
Statsrådet Ylva Johansson	15	14	93,3
Utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky	9	3	33,3
Statsrådet Lena Hallengren	2	0	0,0
Statsrådet Ibrahim Baylan	7	1	14,3
Utrikesminister Laila Freivalds	14	9	64,3
Statsrådet Barbro Holmberg	11	7	63,6
Statsrådet Carin Jämtin	1	0	0,0

Referenser

Urix

Riksdagen, på Internet http://www.riksdagen.se/

Skriftliga uppgifter

Rebecka Qvist, Kammarkansliet, tfn 08 786 40 58.

Bilaga A1.6.2 Promemoria från Statsrådsberedningen 2006-03-08

REGERINGSKANSLIET

2006-03-08 SB2006/1206

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -03- 08
Dnr

Konstitutionsutskottets granskningsärende Sena interpellationssvar (2005/06:43)

Härmed överlämnas en inom Statsrådsberedningen upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är ämnesrådet Jonas Stertman, tfn 08-405 47 08.

Christina Weihe

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-03-06 SB2006/1206

Statsrådsberedningen

Rättschefens kansli
Jonas Stertman

Svar till konstitutionsutskottet i granskningsärende 2005/06:43 Sena interpellationssvar

Denna promemoria har upprättats med anledning av den begäran om svar på vissa frågor som konstitutionsutskottet har framställt i en skrivelse till Regeringskansliet den 15 februari 2006. Frågorna är följande:

1. Vilka åtgärder har vidtagits sedan 2001 års granskning för att säkerställa att interpellationer besvaras av statsråden i tid?
2. Vilken kommentar i övrigt ger anmälan anledning till?

Under den i anmälan aktuella tiden har interpellationssvaren till viss del lämnats efter den i riksdagsordningen stipulerade tvåveckorsperioden. Det är beklagligt att så har varit fallet. Det är en stark och grundläggande ambition att en interpellation skall besvaras inom den tid som föreskrivits i riksdagsordningen.

Sedan 2001 års granskning har riksdagen i samråd med Regeringskansliet ändrat sina rutiner för hur riksdagsledamöters interpellationer sänds till Regeringskansliet och hur svaren utformas och expedieras till riksdagen. En del av den hantering som tidigare skett på papper har ersatts med elektronisk kommunikation.

Förändringen innebär att när en interpellation lämnas till kammarkansliet skickar kammarkansliet interpellationen per e-post till det statsråd den är ställd till. Det sker via den eller de e-postadresser som Regeringskansliet anmält till kammarkansliet. Inför en interpellationsdebatt överförs svaret – dvs. manuskriptet för det anförande som statsrådet skall hålla i kammaren – till kammarkansliet per e-post. På samma sätt överförs sådana meddelanden om att interpellationssvar försenas eller uteblir som inte lämnas muntligt i kammaren.

Rättschefen i Statsrådsberedningen har med anledning av de ändrade rutinerna och efter samråd med kammarkansliet gett ut nya riktlinjer som syftar till att underlätta kammarkansliets och Regeringskansliets

arbete. Ett övergripande syfte i arbetet har naturligtvis även varit att minska antalet försenade interpellationssvar. Det är naturligt att det i början av en sådan ny ordning uppstår missförstånd eller annat oförutsett som försenar hanteringen. Det kan ha påverkat tiden för avlämnande av svar i något eller några fall.

Det har dock skett väsentliga förbättringar när det gäller tiden för avlämnande av interpellationssvar.

- Riksdagens utredning visar att andelen fördröjda svar sedan 2001 års granskning minskat från 53,8% till 49,1%.

- Numera är svaren inte heller försenade i samma utsträckning som enligt 2001 års granskning. Huvuddelen av svaren lämnas nu endast med en eller två veckors försening mot tidigare med två till fem veckors försening.

- Intressant är även att enligt statistiken minskar en fördröjande faktor som svårigheter att hitta en debattdag som passar interpellant och statsråd. Samtidigt ökar sådana faktorer som resor och inbokade engagemang som skäl för försenade svar.

Flertalet statsråd gör ett stort antal resor varje år, många resor går utomlands, mot bakgrund av det fortfarande alltjämt ökande internationella engagemanget. Statsråden deltar t.ex. regelbundet i möten inom EU och andra internationella organisationer. Planeringen av sådana resor sker normalt lång tid i förväg och möjligheter till ändringar i resschemat är begränsade. Även utländska besök är fastlagda sedan lång tid, liksom andra möten och engagemang för statsråden.

Trots att det skett väsentliga förbättringar när det gäller att hålla svarstiderna för interpellationer är ambitionerna naturligtvis att ännu fler svar skall lämnas inom den föreskrivna tiden.

Bilaga A1.7.1 Granskningsanmälan 2005-04-27

SVERIGES RIKSDAG

Konstitutionsutskottet
Ink 2005 -04- 27
Dnr 050-3501-2004/05

Stockholm 2005-04-26

Till Konstitutionsutskottet

Härmed ber vi att för Konstitutionsutskottets granskning anmäla justitieminister Thomas Bodström. Skälet är dennes uppträdande i samband med kammarens sammanträde den 26 april 2005.

Vid detta sammanträde skulle tre interpellationer besvaras av justitieministern. Dels Ersättning till lokala polismyndigheter vid stora evenemang (ip 2004/05:513) av Cecilia Magnusson (m), dels Översyn av fastighetsmäklarlagen (ip 2004/05:524) av Tobias Billström (m), dels Barn i rättsprocesser (ip 2004/05:531) av Karin Granbom (fp).

På grund av den korta tid som återstod innan kammaren traditionellt bryter sina sammanträden för partiernas gruppmöten, så samrådde talmannen Björn von Sydow med justitieministern och meddelade kammarens ledamöter att ministern hade bråttom. Talmannen hade därför utställt ett löfte till denne om att debatterna skulle vara avslutade före klockan 16.30.

Justitieministern valde att inte ta några repliker under debatterna med undertecknade, utan meddelade att han avsåg att återkomma med skriftliga svar. Detta hade de berörda ledamöterna inte några invändningar emot, eftersom det hör till god ton att acceptera kompromisser i lägen som präglas av tidspress.

Men vid den sista interpellationen om Barn i rättsprocesser (ip 2004/05:531) ändrade sig plötsligt justitieministern och genomförde en debattrunda mot interpellanten Därmed frångick han inte bara den grundläggande principen om ömsesidigt förtroende. Ministern skapade också intrycket att han är den part som avgör vilka interpellationer som är värda fullödiga svar och debatt. Han ifrågasatte därmed på ett flagrant sätt den kontrollmakt som riksdagen utövar genom interpellationsinstitutet och han visade därutöver dåligt omdöme.

Konstitutionsutskottet bör därför granska om statsrådet uppträtt olämpligt med hänsyn till hur interpellationsinstitutet är tänkt att fungera.

Stockholm, den 26 april 2005

Tobias Billström (m)
Riksdagsledamot

Cecilia Magnusson (m)
Riksdagsledamot

Bilaga A1.7.2 Promemoria från Justitiedepartementet 2006-01-20

REGERINGSKANSLIET

2006-01-20 SB2005/11268

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -01- 20
Dnr 050-3501-2004/05

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2005/06:11 Justitieminister Thomas Bodströms agerande i interpellationsdebatt

Härmed överlämnas en inom Justitiedepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i granskningsärendet är departementsrådet Henrik Jermsten, tfn 08-405 47 48.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Rosenbad 4

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-01-13

Justitiedepartementet

Departementsrådet
Henrik Jermsten

Granskningsärende 2005/06:11
Justitieminister Thomas Bodströms agerande i interpellationsdebatt

Tobias Billström och Cecilia Magnusson har till riksdagens konstitutionsutskott för granskning anmält justitieminister Thomas Bodström för hans agerande i en interpellationsdebatt den 26 april 2005.

Anmälningen ger anledning till följande kommentarer.

Vid det nu aktuella sammanträdet skulle tre interpellationer besvaras av justitieministern. Med tanke på den korta tid som stod till förfogande innan partiernas gruppmöten skulle börja, valde han att prioritera själva svaren. Detta innebar att utgångspunkten var att han inte skulle utnyttja sin rätt till ytterligare anföranden.

När det sista av de tre svaren hade lämnats, visade det sig att det fanns viss tid kvar innan justitieministern måste lämna kammaren. Han hann därför utöver svaret göra ytterligare två kortare anföranden, innan överläggningen avslutades. Detta kan knappast betraktas som ett olämpligt uppträdande.

Bilaga A1.8.1 Granskningsanmälan 2006-01-09

MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN
Riksdagsledamot
Tfn: 08-786 57 63

SVERIGES RIKSDAG

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -01- 09
Dnr 050-1649-2005/06

2006-01-09
Konstitutionsutskottet

Jag ber härmed att för Konstitutionsutskottets granskning få anmäla statsrådet Leif Pagrotsky. Skälet är statsrådet Pagrotskys grundlagsstridiga agerande/beteende i riksdagens kammare i samband med frågestunden den 17 november 2005.

Vid frågestunden torsdagen den 17 november 2005 fick jag ordet för att ställa en fråga till statsrådet Leif Pagrotsky som under denna frågestund också skulle svara på övergripande frågor. Leif Pagrotsky vägrade att svara på frågan trots att den enligt såväl min som tjänstgörande talmannens uppfattning var av övergripande karaktär och trots att den dessutom "tillhörde" Leif Pagrotskys departement. Till bilden hör också att jag under mitt andra inlägg i denna debatt plötsligt – mitt under min talartid – blev avbruten av Pagrotsky som bröt in och på ett uppseendeväckande sätt överprövade den tjänstgörande talmannens beslut att ge mig replik.

Detta beteende är naturligtvis redan i sig ett oacceptabelt inslag i riksdagens kammare. Det är dessutom så att statsrådets agerande innebär ett åsidosättande av grundlagens bestämmelser i regeringsformens 1 kap 6 § där det stadgas att regeringen är ansvarig inför riksdagen och i regeringsformens 4 kap 4 § där det stadgas att varje riksdagsledamot får "yttra sig i enlighet med vad som närmare angives i riksdagsordningen".

Statsrådets uppseendeväckande agerande är därutöver ett uppenbart brott mot riksdagsordningens 2 kap 12 § där det stadgas att "ingen får vid ett sammanträde … i ord eller handling uppträda på ett sätt som strider mot god ordning". Det handlar också om ett lika uppenbart brott mot riksdagsordningens 6 kap 3 § där det stadgas att "talmannen beslutar om vem som skall få ordet vid en frågestund".

Konstitutionsutskottet bör därför granska om statsrådet Leif Pagrotskys vägran att svara på min fråga under frågestunden den 17 november 2005, samt det uppvisade beteendet att avbryta en talare mitt under talartiden, kan anses vara förenligt med regeringsformens bestämmelser om att frågestunden är ett av riksdagerns instrument för att utöva sin kontrollmakt över regeringen. Konstitutionsutskottet bör också granska om statsrådet Leif

SVERIGES RIKSDAG

Pagrotskys beteende i kammaren i nu berörda avseenden är förenligt med riksdagsordningens bestämmelser om hur arbetet i kammaren skall bedrivas och om att talmannen beslutar om vem som skall få ordet.

Stockholm den 9 januari 2006

Marietta de Pourbaix-Lundin
Riksdagsledamot (m)

Bilaga A2.1.1 Granskningsanmälan 2006-01-25

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -01- 25
Dnr 050-1938 2005/06

Stockholm den 25 januari 2006

Anmälan till Konstitutionsutskottet om granskning av övningen Snowflake

Alldeles nyligen genomfördes en övning i Norrland med deltagande av förband från bl.a. den ryska försvarsmakten. I massmedia har det gjorts gällande att personal ingående i det ryska förbandet tidigare tjänstgjort i kriget i Tjetjenien. Uppgifter gör även gällande att det finns misstankar om brott mot mänskliga rättigheter såvitt angår rysk personal.

Regeringen fattar normalt beslut om tillåtelse till genomförande av övningar på svenskt territorium med deltagande av utländsk trupp. Så synes ha skett även i detta fall.

Mot bakgrund härav vill jag att Konstitutionsutskottet granskar vilka rutiner regeringen har för beredning av beslut om övningar som Sverige bjuder in till och i vilken mån inbjudan av det ryska förbandet står i överensstämmelse med den av riksdagen fastlagda utrikespolitiken.

Allan Widman (fp)
riksdagsledamot, bänk nr 153

Bilaga A2.1.2 Promemoria från Försvarsdepartementet 2006-03-08

REGERINGSKANSLIET

2006-03-08 SB2006/1199

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -03- 08
Dnr 050-1938-2005/06

Konstitutionsutskottets granskningsärende Regeringens rutiner för beslut om militära övningar (2005/06:37)

Härmed överlämnas en inom Försvarsdepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är rätts- och expeditionschefen Helena Lindberg, tfn 08-405 25 52.

Christina Weihe

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-03-01

Försvarsdepartementet

Rättssekretariatet
Departementsråd
Maria Hedegård
Telefon 08-405 25 50

Rättschefen Christina Weihe
Statsrådsberedningen

Försvarsdepartementets underlag till KU:s granskningsärende 2005/06:37
Regeringens rutiner för beslut om militära övningar

Översänder här Försvarsdepartementets underlag för svar på rubricerat KU-ärende.

Maria Hedegård

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-02-28

Försvarsdepartementet

Enheten för säkerhetspolitiska och internationella frågor
Henrik Moberg
Jörgen Cederberg
Henry Bengtsson

Till rättschefen Christina Weihe
Statsrådsberedningen

Svar på KU:s granskningsärende 2005/06:37 Regeringens rutiner för beslut om militära övningar

(I samråd med UD EP)

I promemoria från den 15 februari 2006 ställer Konstitutionsutskottet tre frågor. I det följande redogörs för svaren på dessa.

Fråga 1

Hur ser rutinerna ut för beredningen av regeringsärenden om medgivande till utländskt militärt tillträde till svenskt territorium för övningar?

Svar på fråga 1

Liksom övriga regeringsärenden så handläggs de aktuella ärendena enligt bestämmelserna i förordningen (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet, Regeringskansliets föreskrifter (RKF 2004:6) med arbetsordning för Regeringskansliet samt Regeringskansliets föreskrifter (RKF 2001:06) med arbetsordning för Försvarsdepartementet.

En framställning från Försvarsmakten om gemensam övning med ett annat land på svenskt territorium handläggs vanligtvis av enheten för säkerhetspolitiska och internationella frågor på Försvarsdepartementet. När en framställning kommit in gör den berörda handläggaren på enheten inledningsvis en generell bedömning av den aktuella framställningen. Om nödvändig information saknas i framställningen eller denna brister i något annat avseende begärs kompletterande information från Försvarsmakten. Bedöms övningen vara relevant utifrån bl.a. försvarspolitiska mål så skriver handläggaren ett förslag till koncept till regeringsbeslut. Beslutet innefattar frågor om tillstånd för Försvarsmakten att genomföra och planera för övningen samt bemyndigande att ingå de avtal som behövs för övningens genomförande. I samma koncept ges i förekommande fall även tillstånd för de utländska enheternas tillträde till svenskt territorium samt eventuellt avsteg från vapenlagen om de utländska enheterna medför egen materiel.

Synpunkter på förslaget till koncept inhämtas från andra relevanta enheter inom Försvarsdepartementet. Därefter sker gemensam beredning med andra departement i enlighet med de rutiner som beskrivs i Gula boken – Handläggningen av ärenden i Regeringskansliet, Ds 1998:39, samt enligt Statsrådsberedningens PM 1997:4 Samrådsformer i Regeringskansliet. I normalfallet deltar förutom Försvarsdepartementet även Utrikesdepartementet, som granskar ärendet utifrån säkerhets- och utrikespolitiska perspektiv, och Statsrådsberedningen samt i vissa fall även Finansdepartementet i den gemensamma beredningen.

Handläggaren anpassar konceptet i enlighet med de synpunkter som framförs. När ärendet av enheten för säkerhetspolitiska och internationella frågor bedöms vara färdigt för regeringens avgörande tas det upp för slutlig beredning på förberedande beredning och veckoberedning enligt bestämmelserna i Regeringskanslies föreskrifter med arbetsordning för Försvarsdepartementet.

Fråga 2

Vilka utrikespolitiska överväganden har legat till grund för det tidigare omnämnda regeringsbeslutet den 4 maj 2005? I vad mån har dessa överväganden varit grundade på beslut av riksdagen? Av svaret bör framgå vilka överväganden rörande respekten för mänskliga rättigheter inom olika delar av Ryska federationen som har legat till grund för regeringsbeslutet.

Svar på fråga 2

Ryssland är ett för Sverige viktigt grannland och utvecklingen i Ryssland är av stor betydelse för Sverige. Sverige söker i sina kontakter med Ryssland främja en konsolidering av demokratin och marknadsekonomin i landet. Ett demokratiskt och ekonomiskt välmående Ryssland som närmar sig de europeiska samarbetsstrukturerna och har goda relationer till omvärlden bidrar till ökad stabilitet i vårt närområde.

De svensk-ryska relationerna är förhållandevis täta. Utbyten och kontakter mellan länderna sker på nationell, regional och lokal nivå. En viktig del av Sveriges kontakter med Ryssland utgörs av det regionala samarbetet. Sverige verkar även inom EU för att fördjupa samarbetet med Ryssland.

En grundläggande princip i våra utrikespolitiska överväganden är att engagemang och dialog bäst kan främja en positiv utveckling. Detta hindrar inte att vi även tar upp kritik när så är befogat. Sverige har t.ex. bilateralt och inom EU en regelbunden dialog med Ryssland om mänskliga rättigheter där situationen i Tjetjenien står högt på dagordningen på grund av den oroande situationen i området.

Att samverka med andra länder i fredsfrämjande insatser ligger i Sveriges intresse. Sverige deltar i militärt övningssamarbete för krishantering, såväl multilateralt, inom t.ex. Partnerskap för fred (PFF), som bilateralt. Ett viktigt skäl till att genomföra den aktuella övningen var behovet av att utveckla förmågan att fungera tillsammans med Ryssland i internationella fredsfrämjande insatser.

I propositionen 2004/05:5 Vårt framtida försvar s. 29–30, anförde regeringen att "strävan att involvera Ryssland i samarbetet både bilateralt och regionalt, inte minst kring Östersjön bör fortsätta. (...) Förutom en utvecklad politisk dialog bör ett utökat praktiskt samarbete uppmuntras. (...) En viktig faktor för att utveckla samarbetet är ett ökat ryskt engagemang i internationell krishantering."

Det sammansatta försvars- och utrikesutskottet ställer sig i betänkandet 2004/05:UFöU2 bakom regeringens bedömning av Sveriges säkerhetspolitiska läge och försvarspolitiska inriktning. I betänkandet 2004/05:FöU4 ställer sig Försvarsutskottet bakom propositionens försvarspolitiska och ekonomiska utgångspunkter.

Det är också av säkerhetspolitiskt och försvarspolitiskt intresse för Sverige att ha insyn i den transformationsprocess som den ryska försvarsmakten nu genomgår. Ambitionen är att samarbete och utbyte av erfarenheter skall kunna bidra till ett demokratiskt tänkande inom den ryska försvarsmakten. Vidare erbjöd övningen en möjlighet att under reella former visa upp värnpliktigas villkor i Sverige. Länderna har samarbetat under snart tio år inom en rad områden som förbandsutbyten, ledarskap och demokrati, försvarsmiljö m.m. Det samarbetet har också gjort det möjligt att genomföra en övning om samarbete i fredsfrämjande insatser med den Ryska federationen.

Sammantaget har det därför från utrikespolitiska och säkerhetspolitiska utgångspunkter ansetts motiverat att genomföra övningen.

Fråga 3

Vilka kommentarer ger granskningsanmälningen i övrigt anledning till?

Svar på fråga 3

De ryska soldater som deltog i övningen är samtliga kontraktsanställda som just genomfört sin värnplikt. De är i åldern 20-22 år och har inte tjänstgjort i Tjetjenien. Svenska Helsingforskommittén inlämnade en anmälan till Riksåklagaren mot generallöjtnant Sucharev som besökte övningen. Denna anmälan byggde på vittnesuppgifter om att soldater ur 138 motorskyttebrigaden begått övergrepp i Tjetjenien under 2000 och 2001. I egenskap av ställföreträdande chef för Leningrads militärområde där brigaden ingår hölls Sucharev ansvarig för övergreppen. Närmare

efterforskningar har dock visat att brigaden vid det tillfället inte stod under generalens befäl.

Regeringen ser mycket allvarligt på den typ av brott som Helsingforskommittén anklagat Sucharev för. Regeringens uppfattning är att personer som begår krigsförbrytelser, tortyr och brott mot mänskligheten måste straffas för sina gärningar. Sverige är också aktivt i olika sammanhang för att motverka straffrihet för dessa brott. Vid de internationella övningar som Sverige deltar i förutsätts självklart att personer som är anklagade för dessa brott inte deltar. Detta gäller inte minst de övningar som sker på svenskt territorium.

Bilaga A2.1.3 Promemoria från Försvarsdepartementet 2006-03-28

REGERINGSKANSLIET

2006-03-28 SB2006/1199

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -03- 28
Dnr 050-1938-2005/06

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2005/06:37 Regeringens rutiner för beslut om militära övningar

Härmed överlämnas en promemoria från Försvarsdepartementet.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Rosenbad 4

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-03-23

Försvarsdepartementet

Svar på KU:s kompletterande frågor i granskningsärende 2005/06:37 Regeringens rutiner för beslut om militära övningar

I promemoria från den 16 mars 2006 ställer Konstitutionsutskottet tre frågor. I det följande redogörs för svaren på dessa.

Fråga 1

I en inom Försvarsdepartementet upprättad promemoria, som översänts till utskottet den 1 mars 2006, anges bl.a. att Svenska Helsingforskommittén inlämnat en anmälan till Riksåklagaren mot generallöjtnant Sucharev, som besökte den i granskningsärendet aktuella övningen. Hade regeringen före generallöjtnant Sucharevs ankomst till Sverige någon kännedom om att han skulle besöka övningen? I förekommande fall bör av svaret framgå när detta kom till regeringens kännedom.

Svar på fråga 1

Försvarsavdelningen i Moskva lämnade den 15 november 2005 följande information i en skrivelse till Försvarsdepartementet och Försvarsmaktens Högkvarter (försvarsavdelningens diarienummer Ö10:480): ”Den ryska sidan avser sända ställföreträdande chefen för Leningrads militärområde, glt V. I. Sucharev, att inspektera övningen under några dagar (invigningsceremoni och aktiva fasen).”. Vid detta tillfälle kom det alltså till Regeringskansliets kännedom att Sucharev skulle besöka övningen.

Fråga 2

Av den nyss nämnda promemorian framgår även att Svenska Helsingforskommittén i anmälan till Riksåklagaren höll generallöjtnant Sucharev ansvarig för övergrepp som enligt vittnesuppgifter skulle ha begåtts i Tjetjenien under åren 2000 och 2001 av soldater ur 138 motorskyttebrigaden. När kom det till regeringens kännedom att sådana misstankar fanns mot generallöjtnant Sucharev?

Svar på fråga 2

Helsingforskommitténs anmälan mot generallöjtnant Sucharev inlämnades till Riksåklagaren den 23 januari. Riksåklagaren underrättade den 24 januari rättschefer i Justitie- och Utrikesdepartementen om anmälan. Samma dag informerades expeditions- och rättschefen i Försvarsdepartementet. Riksåklagaren beslöt den 25 januari att överlämna ärendet till internationella åklagarkammaren i Uppsala. Detta beslut delgavs rättscheferna i Justitie- och Utrikesdepartementen samma dag.

Fråga 3

Vidare framgår det av den nyss nämnda promemorian att det vid de internationella övningar som Sverige deltar i förutsätts som självklart att det vid dessa övningar inte deltar personer som är anklagade för krigsförbrytelser, tortyr och brott mot mänskligheten. På vilka grunder förutsätts detta som självklart?

Svar på fråga 3

Mot bakgrund av regeringens mycket klara uppfattning i fråga om krigsförbrytelser, tortyr och brott mot mänskligheten är det en självklar utgångspunkt för regeringen att de personer som deltar i övningar tillsammans med Sverige inte skall ha gjort sig skyldiga till dessa brott.

Skulle uppgifter framkomma som tyder på att en person gjort sig skyldig till krigsförbrytelser är det Sveriges skyldighet att i enlighet med våra förpliktelser enligt internationell rätt agera för att den personen skall lagföras. Regeringen förutsätter att andra stater också lever upp till sina folkrättsliga förpliktelser. Givetvis föreligger ingen praktisk möjlighet att inför varje övning göra genomgående undersökningar av alla i övningen ingående personers förflutna.

Bilaga A2.1.4 Promemoria från Försvarsdepartementet 2006-05-10

REGERINGSKANSLIET

2006-05-10 SB2006/1199

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -05- 10
Dnr 050-1938-2005/06

Konstitutionsutskottets granskningsärende Regeringens rutiner för beslut om militära övningar (2005/06:37)

Härmed överlämnas en inom Regeringskansliet upprättad promemoria med bilagor.

Två av bilagorna har hemligstämpel.

Regeringskanslies kontaktperson i ärendet är rätts- och expeditionschefen Helena Lindberg, tfn 08-405 25 52.

Christina Weihe

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-05-08

Försvarsdepartementet

Enheten för säkerhetspolitiska och internationella frågor
Jörgen Cederberg

Svar på KU:s kompletterande frågor i granskningsärende 2005/06:37 Regeringens rutiner för beslut om militära övningar

I promemoria från den 2 maj 2006 ställer Konstitutionsutskottet tre frågor. I det följande redogörs för svaren på dessa.

Fråga 1

Vilka kontakter har förekommit mellan Regeringskansliet och Åklagarmyndigheten i det aktuella ärendet och vad har förevarit vid dessa kontakter?

Svar på fråga 1
Vid 16-tiden den 24 januari kontaktades Justitiedepartementets rättschef Agneta Bäcklund, per telefon av överåklagare Lena Moore som meddelade att Åklagarmyndigheten fått in en anmälan avseende folkrättsbrott från Svenska Helsingforskommittén. Anmälan riktades mot generallöjtnant V. Sucharev som befann sig i Sverige efter att ha inbjudits hit i samband med den av Försvarsmakten anordnade övningen Operation Snöflingan. Anmälan avsåg misstanke om brott som skulle ha begåtts i Tjetjenien under tiden december 1999 – januari 2000 av det militära förband som stod under Sucharevs befäl. Ärendet diskuterades. Det var tydligt att ärendet aktualiserade tillämpning av 2 kap. 7 a § brottsbalken liksom frågan om immunitet samt att ärendet var komplicerat. Agneta Bäcklund och Lena Moore var överens om att rättschefen i utrikesdepartementet Carl Henrik Ehrenkrona skulle kontaktas av Lena Moore i frågan om immunitet.

Carl Henrik Ehrenkrona kontaktades vid 16-tiden per telefon av Lena Moore som informerade om ärendet och önskade ett informellt samråd i immunitetsfrågan inom ramen för 10 kap. 8 § RF. En inledande diskussion i frågan följdes av flera samtal mellan Lena Moore och Carl Henrik Ehrenkrona under kvällen.

Under kvällen skedde ytterligare samtal även mellan Lena Moore och Agneta Bäcklund. Lena Moore informerade om sina kontakter med Carl

Henrik Ehrenkrona och om ärendets fortsatta handläggning vid Åklagarmyndigheten. Efter samråd med statssekreterare Dan Eliasson informerade Agneta Bäcklund om att några besked inte kan lämnas i frågan om åtalsförordnande.

Vid en ny telefonkontakt på morgonen den 25 januari redovisade Carl Henrik Ehrenkrona en preliminär tjänstemannabedömning i immunitetsfrågan och i frågan om ev. andra hinder mot svensk jurisdiktion i ärendet. Frågan bedömdes komplicerad. Den berodde dels på om de avtal som normalt gäller militär personal som deltar i övningar inom ramen för partnerskap för fred, de. s.k SOFA-avtalen, gällde också för den ryska militära personal som deltog i övningen i Sverige. För såvitt SOFA-avtalen kunde anses tillämpliga uppkom fråga om den exklusiva jurisdiktionsrätten för den sändande staten enligt dessa gällde alla brott, också för krigsförbrytelser och andra internationella brott, samt om den i så fall gällde också för brott som begåtts av en militär företrädare innan besöket genomfördes, om brott av det aktuella slaget kunde anses utförda i tjänsten, samt om avtalen gällde också personal som slutfört det uppdrag för vilket den inbjudits. Vidare måste beaktas vilken betydelse det hade att den ryske officeren inbjudits av företrädare för den svenska statsmakten inför övningen och om en på den internationella sedvanerätten grundad immunitet kunde göras gällande med hänsyn till denna omständighet. Den slutliga bedömningen blev att det troligen förelåg hinder mot svensk jurisdiktion på grund av immunitet.

Åklagarmyndigheten tillställdes de s.k. SOFA-avtalen samt kopia av regeringens beslut att godkänna övningen samt informerades om den Internationella domstolens (ICJ) dom i målet Yerodia.

Vid sammanträffande med riksåklagaren under eftermiddagen den 25 januari fick Agneta Bäcklund del av den skrivelse daterad samma dag enligt vilken ärendet överlämnades till chefsåklagaren Thomas Häggstöm vid Internationella åklagarkammaren i Uppsala. Den 26 januari översändes Thomas Häggströms beslut, daterat samma dag, om att inte inleda förundersökning. Handlingen översändes per mail från Åklagarmyndigheten. Handlingarna har diarieförts i Justitiedepartementet, dnr 2006/751/Rättschef.

Carl Henrik Ehrenkrona erhöll en kopia av riksåklagarens överlämnandeskrivelse den 25 januari till internationella åklagarkammaren i Uppsala samt chefsåklagare Thomas Häggströms beslut den 26 januari att inte inleda förundersökning.

På eftermiddagen den 27 januari meddelade Carl Henrik Ehrenkrona Åklagarmyndigheten (Lena Moore) att Regeringskansliet hade information som indikerade att Sucharev inte befunnit sig i Tjetjenien under den aktuella tidsperioden och att det militära förband som skulle

vara ansvarigt för gärningarna inte stått under hans befäl vid denna tid utan att detta förband under den aktuella tidsperioden stått under befäl av militärbefälhavaren för ett annat militärområde än det i vilket Sucharev tjänstgjorde.

Fråga 2

Av material från Åklagarmyndigheten rörande kontakter mellan den myndigheten och Regeringskansliet som utskottet tagit del av framgår att Försvarsdepartementet inhämtat att det i granskningsärendet aktuella förbandet inte stått under generallöjtnant Sucharevs befäl under den tid då förbandet deltagit i konflikten i Tjetjenien. På vilket sätt har Försvarsdepartementet inhämtat denna uppgift?

Svar på fråga 2

Försvarsdepartementet följer löpande den försvars- och säkerhetspolitiska utvecklingen i Ryssland och därmed även konflikten i Tjetjenien. Ledningsförhållandena för de militära och andra förband som deltagit i konflikten sedan 1999 har förändrats ett flertal gånger. I huvudsak har dock alltid regionala staber och enheter i norra Kaukasus utövat ledningen. Detta framgår av uppgifter i ryska och internationella massmedia (beträffande exempel, se bilaga 1). Att så var fallet – även beträffande 138 motorskyttebrigaden – är alltså information som kan förväntas vara allmänt känd för den som kontinuerligt bevakar militära förhållanden i Ryssland. Det specifika sakförhållandet att 138 motorskyttebrigaden vid insatsen i Tjetjenien inte var underställd Leningrads militärområde och därmed generallöjtnant Sucharev, bekräftas av uppgifter som Regeringskansliet inhämtade från ambassaden i Moskva (bilaga 2) och Försvarsmakten (bilaga 3) i samband med att anmälan till Riksåklagaren kom till Regeringskansliets kännedom.

Fråga 3

I en inom Försvarsdepartementet upprättad promemoria, som översänts till utskottet den 28 mars 2006, anges bl.a. att det är Sveriges skyldighet att i enlighet med våra förpliktelser enligt internationell rätt agera för att lagföring skall ske av en person om det skulle framkomma uppgifter som tyder på att den personen gjort sig skyldig till krigsförbrytelser. Vilka åtgärder har i samband med beredningen av regeringsbeslutet den 4 maj 2005 angående markstridsövning med Ryska federationen vidtagits för att förebygga uppkomsten av situationer som innebär att hinder föreligger mot lagföring av misstänkta krigsförbrytare som kommer hit till landet i samband med en övning av detta slag?

Svar på fråga 3

Som anförts i tidigare frågesvar i granskningsärendet var beslutet att bjuda in Ryssland till övningen väl förankrat i svensk utrikespolitik och det principiella ställningstagandet att utveckla det praktiska samarbetet

hade godkänts av riksdagen. Inbjudan riktades inte till något individuellt förband. Beslutet att sända en pluton ur 138 motorskyttebrigaden, liksom frågan om urvalet av soldater och officerare som skickas till Sverige var ett nationellt ryskt ansvar.

Övningen var ett led i ett samarbete som har pågått i snart tio år och en förutsättning för denna var det förtroende som byggts upp mellan de ryska och svenska försvarsmakterna. Att delta i övningen med personer som gjort sig skyldiga till krigsförbrytelser skulle ha inneburit ett uppenbart missbruk av det förtroendet. Icke desto mindre underställdes de deltagande soldaterna och officerarna givetvis samma prövning som alla andra icke EU-medborgare innan de beviljades inreseviseringar till Schengenområdet.

I sammanhanget kan nämnas att den svenska regeringen inte kan häva immunitet för företrädare för en annan stat. Det kan endast den sändande staten göra. Vad som i så fall skulle begäras från svensk sida är att den sändande staten inför ett besök häver eller utfäster sig att häva eventuell immunitet eller andra folkrättsliga hinder mot svensk lagföring av dess företrädare som skulle kunna bli aktuell. En sådan ordning skulle allvarligt försvåra och sannolikt till och med omöjliggöra samarbete med andra länder.

Bilaga 1

Massmediauppgifter angående 138:e motorskyttebrigadens deltagande i Tjetjenien m m

Chefen för Leningrads militärområde är general, inte generallöjtnant (nu gen Puzanov).
Förste ställföreträdare är stabschefen, en generalöverste (nu genöv Labutin).
Tredje i kedjan är ställföreträdande milochef, en generallöjtnant – Vjatjeslav Sucharev.

Ett förband som tjänstgör i Tjetjenien är normalt underställt 42:a motoriserade skyttedivisionen med Tjetjenien som ansvarsområde. 42:a motorskyttedivisionen lyder under 58:e armén, som i sin tur lyder under Nordkaukasiska militärområdet. Således leder aldrig Leningrads milo förband i Tjetjenien.

Trolig chef för NK milo 2000/2001 var genöv Trosjev, han ersattes under medialt tumultartade former 2002 av genöv Boldyrev genom presidentdekret från Putin.

Trolig chef för 138:e motorskyttebrigaden enligt öppna uppgifter var 1999–2000 öv Anatolij Yolkov (nu genmj).

138:e motorskyttebrigaden tjänstgjorde enligt öppna uppgifter i Tjetjenien mellan augusti 1999 till januari 2001.

Källor:
www.fas.org
www.warfare.ru
www.globalsecurity.org

Bilaga A2.1.5 Promemoria från Försvarsdepartementet 2005-05-04

REGERINGEN

Regeringsbeslut 1

2005-05-04 Fö2005/1238/SI

Försvarsdepartementet

Försvarsmakten
107 85 STOCKHOLM

Markstridsövning med Ryska federationen

Ärendet

Försvarsmakten har i hemställan den 19 april 2005 begärt att få samöva med markstridsförband ur Ryska federationens väpnade styrkor. Samövningen kommer att genomföras i Sverige under januari 2006. Försvarsmakten begär vidare att få förhandla och ingå de avtal som behövs för genomförandet av samövningen.

Samövningen syftar till att utveckla förmågan hos de deltagande förbanden då de deltar i internationella fredsfrämjande insatser.

Regeringens beslut

Regeringen medger att Försvarsmakten får genomföra en samövning med ett ryskt markstridsförband under 2006.

Regeringen medger vidare att verksamhet föranledd av övningen får bedrivas på svenskt territorium enligt Försvarsmaktens närmare bestämmande.

Försvarsmakten skall svara för orientering till respektive den samordning som behövs med berörda svenska myndigheter gällande det ryska förbandet och dess uppträdande på svenskt territorium.

Försvarsmakten skall vidare informera berörd rysk myndighet om detta beslut.

Vidare bemyndigar regeringen Försvarsmakten att med berörda ryska myndigheter förhandla fram och ingå de överenskommelser som behövs för det ryska deltagandet i övningen.

Postadress
103 33 Stockholm
Besöksadress
Jakobsgatan 9
Telefonväxel
08-405 10 00
Telefax
08-723 11 89
E-post: registrator@defence.ministry.se

Regeringen beslutar vidare, med stöd av 11 kap. 3 § vapenlagen, att lagen inte skall gälla för de vapen och den ammunition som innehas av det ryska förbandet.

Regeringen erinrar Försvarsmakten om skyldigheten, enligt 13 § förordningen (1990:1070) om publicering av Sveriges internationella överenskommelser, att anmäla ingångna avtal till Utrikesdepartementet (FMR) genom att årligen sända en förteckning över gällande internationella överenskommelser

Vidare erinras myndigheten om skyldigheten enligt 9 § första stycket förordningen (2000:555) med instruktion för Försvarsmakten att, i samband med årsredovisningen, till Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) ge in en förteckning över och kopior av samtliga internationella överenskommelser av offentligrättslig natur som myndigheten ingått under året.

För varje överenskommelse skall anges vilket regeringsbeslut som legat till grund för överenskommelsen.

Eventuella kostnader för övningen under 2005 skall rymmas inom den ram som beslutats avseende bilateralt samarbete med Ryssland i Försvarsmaktens regleringsbrev för år 2005.

På regeringens vägnar

Bosse Ringholm

Jörgen Cederberg

Kopia till
Ryska federationens ambassad, Stockholm
UD-EC, UD-EP, UD-FMR
Fö/MIL, Fö/RS, Fö/EPS
Sveriges ambassad, Moskva
Rikspolisstyrelsen
OPIL
OPIL/OPS
Norra militärdistriktet, Boden
Försvarets radioanstalt
Tullverket

Bilaga A2.2.1 Granskningsanmälan 2005-11-23

SVERIGES RIKSDAG

Konstitutionsutskottet
Ink 2005 -11- 23
Dnr 050-1041-2005/06

Birgitta Ohlsson (fp)
Allan Widman (fp)

Anmälan av försvarsminister Leni Björklund för dennes agerande i samband med tecknande av avtal om militärt samarbete med Saudiarabien.

I media har det framkommit att försvarsminister Leni Björklund tecknat ett avtal om militärt samarbete mellan Sverige och Saudiarabien. Saudiarabien är bland annat intresserat av att investera i det svenska luftburna övervaknings- och stridsledningssystemet Erieye. Men saudiska investeringar i Erieye är bara en del av större planer om allt mer intima försvarskontakter länderna emellan.

Försvarsberedningen, som är regeringens eget samrådsorgan, förbereder nu ett underlag inför vårens krishanteringsproposition. Därav fanns planer på besök till länder som ofta drabbas av katastrofer i Europa eller Asien. Men i ett sent skede lades reseplanerna om. Saudiarabien blev plötsligt ny destination för politiker och försvarsindustrin. Samma dag som regeringens planer på samarbete med Saudiarabien blev kända, kom beredningen hem från en hastigt planerad resa till huvudstaden Riyadh.

Saudiarabiens vice försvarsminister på besök i Sverige, prins Khaled bin Sultan Abdul-Aziz Saud, utvecklade sin syn på vad ramavtalet innebär i en intervju: "Det handlar inte bara om att köpa vapen. Det handlar om ett komplett samarbete där vi kan utbyta kunskaper om militär träning och vidareutbildning på vissa områden. Det handlar också om en viss typ av forskning, utbyte av underrättelser och samarbete i medicinska frågor."

Enligt Utrikesdepartementets egen rapport om mänskliga rättigheter och demokrati i Saudiarabien är läget oerhört allvarligt. Landet har inga demokratiska val och det råder inte religionsfrihet. Kvinnor är förvägrade grundläggande mänskliga rättigheter. Politiska partier är förbjudna, demonstrationer olagliga, fysisk tortyr som amputering och offentlig piskning vanligt förekommande och dödsstraffet tillämpas frekvent i form av halshuggningar. Det är dessutom förbjudet i lag att kritisera islam eller kungafamiljen. Brott mot sharialagarna bestraffas med piskning och stympning. Homosexualitet är förbjudet i lag och bestraffas hårt. Den oberoende amerikanska organisationen Freedom House rankar årligen demokratitillståndet hos världens länder. Enligt dem har inte situationen vad gäller mänskliga rättigheter nämnvärt förbättrats de senaste tio åren. Landet ligger i samma kategori vad gäller ofrihet som

SVERIGES RIKSDAG

kommunistiska respektive religiöst fundamentalistiska stater som Kuba, Nordkorea, Iran och Laos.

Det står tydligt i regeringens riktlinjer för krigsmateriel export att Sverige bör undvika att exportera vapen till länder som kränker de mänskliga rättigheterna: *"Tillstånd till utförsel av krigsmateriel, eller annan utlandssamverkan som avser krigsmateriel, bör inte lämnas om det avser stat där omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer."*

Vidare står det i den svenska krigsmateriellagstiftningen att tillstånd om vapenexport får endast lämnas "om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges utrikespolitik." Faktum är att i den officiella svenska utrikespolitiken, formulerad av regeringen och godkänd av riksdagen, så ligger det i Sveriges utrikespolitiska intresse att främja mänskliga rättigheter. I regeringens skrivelse "Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik" (2003/04:20) står det: *"Svensk utrikespolitik skall främja och öka respekten för de mänskliga rättigheterna. Värnandet om de mänskliga rättigheterna är en prioritet inom svensk utrikespolitik, och skall påverka och genomsyra alla dess delar, inklusive utvecklingssamarbetet, migrationspolitiken, säkerhetspolitiken och handelspolitiken."*

Det är tydligt att militärt samarbete med Saudiarabien inte är förenligt med de utrikespolitiska målen att verka för demokrati och främjandet av mänskliga rättigheter. Konstitutionsutskottet bör granska huruvida försvarsministerns undertecknande av ramavtal om militärt samarbete med Saudiarabien strider med gällande svensk krigsmateriellagstiftning och principerna för svensk utrikespolitik.

Stockholm 2005-11-23

Birgitta Ohlsson (fp) **Allan Widman (fp)**

Bilaga A2.2.2 Promemoria från Försvarsdepartementet 2006-02-08

REGERINGSKANSLIET

2006-01-08 SB2006/383

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -02- 08
050-1041-2005/06

Konstitutionsutskottets granskningsärende Försvarsminister Leni Björklunds agerande i samband med tecknande av avtal om militärt samarbete med Saudiarabien (2005/06:23)

Härmed överlämnas en inom Försvarsdepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är rätts- och expeditionschefen Helena Lindberg, tfn 08-405 25 52.

Christina Weihe

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-02-02

Försvarsdepartementet

Expeditions- och rättschefen
Helena Lindberg
Telefon +46 8 405 25 52
Mobil +46 70 325 59 02
E-post helena.lindberg@defence.ministry.se

Rättschefen
Stasrådsberedningen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -02- 0 8
Dnr

KU:s granskningsärende 2005/06:23 Försvarsminister Leni Björklunds agerande i samband med tecknande av avtal om militärt samarbete med Saudiarabien

Med anledning av begäran om underlag anförs följande.

Vilka överväganden har legat till grund för beslutet att biträda det aktuella instrumentet?

Regeringens allmänna syn på Saudiarabien redovisades av utrikesminister Laila Freivalds i svaret på interpellation 2005/06:150 Sveriges relationer med Saudiarabien. Som utrikesministern där anförde har landet ett stort ekonomiskt, religiöst och politiskt inflytande i Mellanöstern men är också en betydelsefull aktör på den globala arenan. Saudiarabien har bland annat en avgörande betydelse för upprätthållande av världens oljeproduktion. Landet har också med islams två heligaste platser ett särskilt värde för muslimer världen över. Även om Saudiarabien efter engagemanget mot Sovjetunionen i Afghanistan kommit att spela en ambivalent roll beträffande den internationella terrorismen, utgör landet numera en viktig del i arbetet mot densamma. Likaså har Saudiarabien bidragit positivt till fredssträvanden i flera konflikter i regionen.

Med sin särställning i Mellanöstern är Saudiarabien också viktigt för Sverige. Dels ekonomiskt, eftersom landet är vår viktigaste exportmarknad i arabvärlden. Dels politiskt, med tanke på den säkerhetspolitiska utvecklingen i regionen. Samarbete på olika områden är enligt regeringens mening betydelsefullt för att främja dialogen och förståelsen mellan civilisationer och religioner. Inte minst är det viktigt för att förebygga konflikter och motverka terrorism.

Sveriges regering tecknade år 2004 ett allmänt ekonomiskt samarbetsavtal av paraplykaraktär med Saudiarabien, vilket identifierar områden regeringarna ser som lovande för framtida samarbete. Det avtal

om militärt samarbete med Saudiarabien som Sverige ingick den 15 november 2005 liknar det allmänna ekonomiska samarbetsavtalet i sin uppbyggnad genom att vara av ram- eller paraplykaraktär. Detta samförståndsavtal, som blev offentligt och trädde i kraft vid undertecknandet, är en överenskommelse som öppnar för närmare diskussioner om konkreta samarbetsmöjligheter som ligger i båda parters intresse. Det binder dock varken regeringen, Försvarsmakten eller industrin för specifika projekt.

Det är regeringens uppfattning att samarbete på olika nivåer och inom olika sektorer även ger unika möjligheter till formella och informella samtal om utvecklingen på skilda samhällsområden. Goda och förtroendefulla relationer skapar bättre förutsättningar för att framföra berättigad kritik, även i frågor där ländernas traditioner och värderingar skiljer sig åt, som till exempel synen på demokrati och mänskliga rättigheter. Men också när det gäller att notera framsteg som görs och att erbjuda stöd och samarbete för förbättringar.

Hur förhåller sig det aktuella instrumentet till de i promemorian omnämnda riktlinjerna för krigsmaterielexport och annan utlandssamverkan?

Avtalet om militärt samarbete med Saudiarabien innebär varken att den svenska säkerhetspolitiken eller det svenska regelverket beträffande vapenexport sätts ur spel.

Som tidigare nämnts syftar avtalet till att ge en ram för att närmare undersöka möjligheterna för ömsesidigt fördelaktigt och konkret samarbete på olika områden. Inför varje eventuell ny exportaffär krävs även i fortsättningen tillstånd från Inspektionen för strategiska produkter i enlighet med gällande lagstiftning, de parlamentariskt förankrade riktlinjerna för krigsmaterielexport och EU:s uppförandekod för vapenexport.

Föranleder det som anförs i granskningsanmälan några kommentarer i övrigt?

Inga ytterligare kommentarer.

Bilaga A2.3.1 Granskningsanmälan 2005-11-22

GUSTAV FRIDOLIN
Riksdagsledamot
Konstitutionsutskottet
EU-nämnden, Socialförsäkringsutskottet, Lagutskottet

SVERIGES RIKSDAG

Konstitutionsutskottet
Ink 2005 -11- 22
Dnr 050-1037-2005/06

Stockholm 2005-11-22

Konstitutionsutskottet

Angående regeringens samarbete i det så kallade kriget mot terrorismen

I samband med det så kallade kriget mot terrorismen har dess ledande part, USA, fått motta berättigad kritik för uppenbara brott mot folkrätten och de mänskliga rättigheterna, särskilt när det gäller behandlingen av fångar. Huvudsakligen handlar det om människor som kvarhålls utan att vara krigsfångar eller ha anklagats för några brott som i många fall också utsätts för tortyr. Sverige har, inte minst i samband med arbetet för att få hem den svenska medborgaren Mehdi Muhammed Ghezali från Guantánamolägret, varit tydlig i den kritiken. Den officiella svenska ståndpunkten är att kampen mot terrorismen måste föras inom ramen för folkrätten och i respekt med de mänskliga rättigheterna.

Av den anledningen är det viktigt att konstitutionsutskottet fortsätter den granskning man har företagit vad gäller Sveriges samarbete i det så kallade kriget mot terrorismen. Detta gäller inte minst de flygplan som kan kopplas till CIA:s verksamhet och till Guantánamosystemet som har trafikerat Sverige.

Denna anmälan tar sikte på tre förhållanden som närmare bör granskas och kan därmed fullföljas genom tre separata granskningar eller i en sammanhållen verksamhet.

Det gäller för det första det flygplan som landade på Arlanda och flygplatsen i Örebro mellan 21 och 23 juni 2002 och som enligt uppgift har gjort minst sju flygningar till Guantánamo samt det flygplan som landade på Sturup den 9 september i år och som ägs av ett bolag som enligt uppgifter varit inblandade i Guantánamotrafiken med andra flygplan. Det är oklart vad flygplanen gjorde i Sverige, och det måste klargöras att regeringen inte på något sätt, aktivt eller genom underlåtenhet att handla, tillåtit CIA-verksamhet i Sverige eller svenskt stöd eller deltagande i transittrafik av fångar inom Guantanamosystemet.

Regeringen har aviserat att man själv avser granska vad som förevarit och konstitutionsutskottet bör tillse att regeringen lämnar klara besked om vilka kontakter man haft med USA i dessa frågor.

För det andra gäller det regeringens agerande efter den kritik man fått gällande utvisningen av Mohammed El Zari och Ahmed Agiza. KU har konstaterat att

TFN: 08-786 44 82 • MOBIL: 0702-74 00 82 • FAX: 08-786 53 75
BESÖKSADRESS: Ledamotshuset, Mynttorget 2 • E-POST: gustav.fridolin@riksdagen.se

SVERIGES RIKSDAG

regeringen aldrig borde ha godtagit den så kallade icke-tortyr-garanti som slöts med Egypten innan avvisningarna och man har också granskats och fått kritik av FN:s tortyrkommitté, kallad CAT.

I sitt svar till FN:s tortyrkommitté berättar regeringen att man tagit initiativ till diskussioner om hur garantier ska kunna användas, bland annat inom Europarådet. Det håller naturligtvis inte att svara FN-kritik med att vilja mjuka upp de mänskliga rättigheterna och förbudet mot tortyr. Det duger heller inte att svara på kritik från riksdagen på ett förfarande genom att vilja utveckla förfarandet till något slags allmän praxis. Regeringen borde svara upp mot kritiken genom garantier om att inte igen göra det man blivit internationellt och nationellt kritiserad för, inte vara på offensiven för att urholka reglerna. De internationella konventionerna blir aldrig starkare än de nationer som undertecknat dem. Det är av bärande värde i den internationella rätten att länder som får kritik efterföljer denna och inte med utgångspunkt från kritiken söker ändra reglerna.

För det tredje gäller det vilka uttalanden olika ministrar gjorde om de båda utvisade egyptierna Mohammed El Zari och Ahmed Agiza, efter utvisningarna, uttalanden där deras eventuella skuld kommenteras. Problemet med detta uttrycktes bra i konstitutionsutskottets utfrågning av Thomas Hammarberg den 24 maj 2005 där han framhåller han ser det som ett problem att det av statsråd "gjorts uttalanden som har tolkats som att man anser att de här två personerna är skyldiga till kriminella handlingar". Detta eftersom regeringen därmed stämplar personerna som kriminella vilket i sig kan ge dem problem framöver.

Hammarberg uttrycker det som följer: "Det är en viktig princip att man inte skuldbelägger en människa utan att skuld verkligen har bevisats i en proper process. Det är särskilt viktigt att personer i maktposition inte gör det. Här är ingen skillnad mellan behandlingen av svenska medborgare och behandlingen av utländska medborgare. Det är tvärtom så att de här personerna riskerar att drabbas särskilt hårt om det ges intryck av att svenska regeringsrepresentanter anser att de är skyldiga. Det kan leda till att de drabbas av repressalier, och det kan användas vid en framtida rättegång: Den svenska regeringen har ju sagt att du är skyldig, och att du är kriminellt belastad."

Regeringe kan alltså i detta fall anses ha föregripit det rättsliga systemet, vilket kan ses som särskilt anmärkningsvärt när det gäller personer som utvisas till ett land där tortyr förekommer.

Med detta anmäler jag ovan nämnda tre förhållanden till vidare granskning i konstitutionsutskottet.

Gustav Fridolin
Riksdagsledamot, plats 29
Ledamot av konstitutionsutskottet

Bilaga A2.3.2 Promemoria från Utrikesdepartementet 2006-03-15

REGERINGSKANSLIET

2006-03-15 SB2006/1475

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -03- 15
Dnr 050-1037-2005/06

Konstitutionsutskottets granskningsärende Regeringens samarbete i det s.k. kriget mot terrorismen (2005/06:22)

Härmed överlämnas en inom Regeringskansliet upprättad promemoria med en bilaga.

Promemorian har hemligstämpel.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är rättschefen Carl Henrik Ehrenkrona, tfn 08-405 50 53.

Bo Malmqvist

REGERINGSKANSLIET

Utrikesdepartementet

Promemoria

2006-03-15

HEMLIG
enl. 2 kap. 7 § sekretesslagen (1980:100)
2006-03-15
STATSRÅDSBEREDNINGEN
Ej delar här

Granskningsärende 2005/06:22 Regeringens samarbete i det s.k. kriget mot terrorismen

Denna promemoria har upprättats med anledning av konstitutionsutskottets begäran om vissa redogörelser m.m.

1. I fråga om uttalanden av statsråd om de två avvisade egyptierna Ahmed Agiza och Mohammed El Zary begär utskottet:

- *De kommentarer som anmälan tillsammans med bifogade pressklipp ger anledning till.*

Den 18 december 2001 beslutade regeringen att de två egyptiska medborgarna Ahmed Agiza och Mohammed El Zary skulle avvisas från Sverige till hemlandet. Beslutet grundades på uppgifter om männens ledande ställning i organisationer som gjort sig skyldiga till terrorhandlingar och att de båda kunde anses som ansvariga för organisationernas handlande. Av regeringens bedömning framgår bl.a. att omständigheterna i Ahmed Agizas och Mohammed El Zarys ärenden var sådana att de i och för sig kunde anses vara flyktingar enligt 3 kap. 2 § utlänningslagen (1989:529, UtlL). Utlänningar som är flyktingar enligt 3 kap. 2 § UtlL har rätt till uppehållstillstånd enligt 3 kap. 4 § samma lag. Uppehållstillstånd får enligt nämnda bestämmelses andra stycke 1 dock vägras om det med hänsyn till vad som är känt om utlänningens tidigare verksamhet eller med hänsyn till rikets säkerhet finns synnerliga skäl att inte bevilja uppehållstillstånd. Denna bestämmelse avser dels situationer då det med hänsyn till rikets säkerhet inte är möjligt att ge asyl, dels sådana omständigheter som diskvalificerar utlänningen från skydd enligt 1951 års Genèvekonvention.

I FN:s säkerhetsråds resolution 1373 (2001), som antogs den 28 september 2001, uppmanas alla stater att vägra tillflyktsort för personer som varit inblandade i terrorism. Staterna uppmanas att se till att terrormisstänkta inte kan missbruka flyktingskapet.

Mot bakgrund av de uppgifter som Säkerhetspolisen (Säpo) redovisat ansåg regeringen att det var utrett att Ahmed Agiza och Mohammed El Zary haft ledande ställningar i en organisation som hade gjort sig skyldig till terrorhandlingar och att de kunde anses som ansvariga för den aktuella organisationens verksamhet. Mot bakgrund av detta, och med beaktande av den information som fanns om organisationens syfte och verksamhet, fann regeringen att Ahmed Agiza och Mohammed El Zary skulle vägras skydd med hänvisning till 3 kap. 4 § andra stycket 1 utlänningslagen. Regeringen avslog de båda männens ansökningar om flyktingförklaring och resedokument samt beslutade att avvisa dem.

I regeringens beslutsunderlag ingick information från Säpo om misstankarna mot männen. Utgångspunkten är att de sakuppgifter som en myndighet, i detta fall Säpo, lämnar till regeringen är fullständiga och korrekta. Regeringen skall i alla ärenden göra sin egen bedömning av omständigheterna, i ärenden av den här karaktären bl.a. genom att ställa kontrollfrågor. Säpos sakuppgifter om de båda männen kom från olika håll; Säpos eget spaningsarbete och förhör samt information från flera olika underrättelsekällor. Sakuppgifterna om männens bakgrund var entydiga.

Mot bakgrund av den offentliga kritik som följde på avvisningsbeslutet var det naturligt att representanter för regeringen närmare kommenterade grunderna för regeringens ställningstagande.

2. I fråga om regeringens agerande, bl.a. inom Europarådet, för att utveckla förfarandet med diplomatiska garantier mot tortyr begär utskottet:

- *En redogörelse för de åtgärder som regeringen vidtagit i frågan och för bakgrunden till åtgärderna. Redogörelsen bör innefatta åtgärder inom arbetsgrupper och liknande samt åtföljas av dokument som framlagts från svensk sida.*

- *De kommentarer i övrigt som anmälan ger anledning till.*

Efter ett svenskt initiativ i Europarådets styrkommitté för mänskliga rättigheter, som under Ministerkommittén hanterar och bereder MR-politiska frågor i Europarådet, förs för närvarande inom Europarådet en diskussion om s.k. diplomatiska garantier. Något liknande initiativ har inte tagits från svensk sida i andra internationella fora.

Respekten för de mänskliga rättigheterna är en hörnsten i svensk migrationspolitik. Samtidigt har alla länder ett ansvar och en skyldighet, mot sina medborgare och mot varandra, att vidta effektiva åtgärder mot internationell terrorism. Att identifiera verksamma åtgärder med detta syfte, inom ramen för de absoluta ramar som sätts av alla länders åtaganden rörande mänskliga rättigheter, är en grannlaga och angelägen uppgift för hela det internationella samfundet.

Den omedelbara anledningen till det svenska agerandet i Europarådet var den kritik som kommittén mot tortyr riktade mot Sverige i fallet Agiza. Eftersom det fanns skäl att tro att diplomatiska garantier i viss utsträckning skulle komma att användas även i fortsättningen för att staterna skulle kunna leva upp till skyldigheten att bekämpa terrorismen utan att åsidosätta tortyrförbudet, ansåg regeringen att man inom Europarådet borde diskutera frågan i syfte att söka bidra till att eventuella garantier blir effektiva och uppfyller högt ställda krav på MR-skydd.

Det nu pågående arbetet inom Europarådet syftar inte – såsom antyds i anmälan – till att "mjuka upp" de mänskliga rättigheterna och det absoluta tortyrförbudet. Syftet med diplomatiska garantier är att undanröja risken för tortyr och liknande behandling i det enskilda fallet. Det är heller inte aktuellt att utveckla förfarandet med diplomatiska garantier till en "allmän praxis". Det är regeringens uppfattning att diplomatiska garantier bara kan komma ifråga i undantagsfall och att de inte skall användas i den vanliga asylprocessen.

Det bör i detta sammanhang framhållas att inhämtandet av garantier inte i sig strider mot vare sig Europakonventionen eller FN:s konvention mot tortyr. Varken Europadomstolen eller FN:s kommitté mot tortyr har uttalat att staterna aldrig får använda sig av diplomatiska garantier. Det kan nämnas att Europadomstolen relativt nyligen i ett fall, där garantier med avseende på bl.a. tortyr inhämtats från den mottagande staten inför verkställigheten av ett utlämningsbeslut, inte funnit anledning att kritisera svarandestaten för brott mot tortyrförbudet (Mamatkulov och Askarov mot Turkiet, dom den 4 februari 2005).

Mot bakgrund av den kritik som framförts av bl.a. riksdagen och FN:s kommitté mot tortyr i fallet Agiza har regeringen vidtagit ett antal åtgärder. Dessa innefattar, förutom initiativet i Europarådet, bl.a. information till berörda svenska myndigheter och till de egyptiska och amerikanska utrikesdepartementen om kommitténs beslut samt ansträngningar att med FN:s hjälp få till stånd en oberoende internationell undersökning om vad som hände de båda männen i Egypten efter att avvisningsbesluten verkställts. Det kan tilläggas att tjänstemän från svenska ambassaden i Kairo fortfarande besöker Agiza i fängelset och att besöken kommer att fortsätta under överskådlig tid.

Styrkommittén för mänskliga rättigheter har alltså frågan om diplomatiska garantier på sin agenda och har gett följande uppdrag till en specialistgrupp för frågor om mänskliga rättigheter och kampen mot terrorism:

(i) diskutera sådana frågor om mänskliga rättigheter som kan uppkomma i samband med användningen av diplomatiska garantier vid utvisning/avvisning samt
(ii) överväga lämpligheten av ett rättsligt instrument, till exempel en rekommendation om minimikrav/minimistandards i fråga om sådana garantier och vid behov lägga fram konkreta förslag.

Specialistgruppen består av företrädare för sjutton medlemsstater, däribland Sverige. Efter att arbetet slutförts skall en rapport läggas fram för styrkommittén för mänskliga rättigheter. Gruppens mandat löper ut den 31 maj 2006.

Specialistgruppen koncentrerar sin diskussion till användningen av diplomatiska garantier vid utvisning/avvisning i fall där det finns risk för tortyr och annan behandling i strid med artikel 3 i Europakonventionen om mänskliga rättigheter. Detta utesluter dock inte att även andra konventionsrättigheter kan vara av intresse, till exempel rätten till liv och förbudet mot dödsstraff. Gruppen har preliminärt enats om att termen "diplomatiska garantier" skall ges en vid innebörd och att den skall förstås så att den innefattar både formella och informella överenskommelser som innebär att mottagarlandet förbinder sig att respektera den enskildes mänskliga rättigheter.

Stater har en skyldighet att vidta åtgärder för att skydda dem som befinner sig inom deras jurisdiktion mot terroristhandlingar. Sådana åtgärder måste stå i överensstämmelse med staternas internationella förpliktelser på området för mänskliga rättigheter. Förbudet mot tortyr och omänsklig och förnedrande behandling och bestraffning är absolut. Det är förbjudet att utvisa eller avvisa en person om det finns grundad anledning att tro att han eller hon kommer att utsättas för en verklig risk för tortyr eller annan behandling i strid med bl.a. artikel 3 i Europakonventionen om mänskliga rättigheter. Bedömningen av tortyrrisken måste göras särskilt i varje enskilt fall. Förekomsten av diplomatiska garantier befriar inte en stat från skyldigheten att inte utvisa eller avvisa en individ om det fortfarande finns grundad anledning att tro att det föreligger en verklig risk för tortyr etc. Diplomatiska garantier är således inte ett alternativ till en fullständig riskbedömning. Detta var något som det rådde enighet om vid specialistgruppens möte och det är också utgångspunkten för det svenska agerandet i Europarådet.

Efter det muntliga svenska initiativet i styrkommittén för mänskliga rättigheter i juni 2005 har Sverige inte framfört några konkreta förslag i den aktuella frågan och inte lagt fram några skriftliga dokument i samband med de pågående förhandlingarna. Däremot har de deltagande medlemsstaterna och observatörerna genom sekretariatets försorg getts tillgång till ett stort antal dokument, däribland beslutet från FN:s kommitté mot tortyr i fallet Agiza.

Nästa möte i specialistgruppen äger rum 29 – 31 mars 2006. Då skall gruppen ta ställning till den andra delen av mandatet, dvs. om det är lämpligt att utarbeta ett icke bindande instrument, till exempel en rekommendation om minimikrav eller minimistandard för användning av diplomatiska garantier. Om de kommande förhandlingarna resulterar i ett beslut att utarbeta ett sådant instrument kommer regeringen att verka för att innehållet blir sådant att det tillgodoser högt ställda krav på MR-skydd. I syfte att ge specialistgruppen ett gediget underlag inför den kommande diskussionen har samtliga medlemsstater i Europarådet fått en enkät att besvara om sina erfarenheter av diplomatiska garantier. Även observatörerna har fått ta del av enkäten.

3. I fråga om CIA-verksamhet i Sverige eller svenskt stöd eller deltagande i transittrafik av fångar inom "Guantánamosystemet" begär utskottet:

- *En redogörelse för de åtgärder, utöver det ovan nämnda uppdraget till Luftfartsstyrelsen och Luftfartsverket, som regeringen vidtagit för att försäkra sig om att verksamhet inom systemet med extraordinary renditions inte förekommit i Sverige. I redogörelsen bör ingå en sammanställning av Sveriges kontakter med andra länder.*

- *Regeringens svar till Europarådets generalsekreterare med anledning av dennes ovan nämnda förfrågan.*

- *De kommentarer i övrigt som anmälan, särskilt vad som anförs i fjärde stycket, och promemorian ger anledning till.*

Utöver det i utskottets PM den 21 februari 2006 nämnda uppdraget till Luftfartsstyrelsen och Luftfartsverket, vilket redovisades för regeringen i december 2005, har frågan om de påstådda s.k. CIA-planen tagits upp i olika multilaterala sammanhang, samt vid minst elva tillfällen bilateralt med höga tjänstemän på amerikanska State Department samt med amerikanska ambassaden i Stockholm. I november 2005 instruerades också ett femtontal svenska ambassader av Utrikesdepartementet att undersöka huruvida motsvarande frågor har uppstått i respektive värdland och hur de i så fall har hanterats politiskt och rättsligt. Rapporter har inkommit från samtliga ambassader. Nedan följer en redovisning med fokus på de bilaterala överläggningar som förekommit i frågan.

Regeringens svar till Europarådets generalsekreterare jämte missivskrivelse bifogas. I svaret redovisas de slutsatser som dragits i Luftfartsstyrelsens rapporter angående de närmare förhållandena kring flygningar som skett med luftfartyg registrerade i Amerikas förenta stater till och från svenska flygplatser mellan den 1 januari 2002 och den 17 november 2005. Luftfartsstyrelsens rapporter bifogades svaret. Vidare redogörs för regeringens syn på de folkrättsliga aspekterna och redovisas relevant svensk lagstiftning till skydd mot bl.a. olaga frihetsberövande som svar på generalsekreterarens frågor. Det kan tilläggas att generalsekreteraren i sin utvärdering den 28 februari 2006 kritiserar vissa medlemsstater för att de svarat för sent (Belgien, Bosnien och Hercegovina, Georgien, Italien och San Marino) och för att svaret är vagt eller mycket generellt hållet (Albanien). Ett antal stater – dock inte Sverige – anses dessutom inte ha bemött samtliga frågeställningar.

Generalsekreteraren konstaterar att medlemsstaternas svar innehåller betydande skillnader i tydlighet och omfattning. Som problematiskt framhålls bl.a. insynen i de nationella säkerhetstjänsternas aktiviteter, möjligheterna att förhindra frihetsberövanden, kontrollen av civila flygplan utnyttjade av främmande makt, domsrätt (jurisdiktion) och immunitetsaspekter.

Sverige och ytterligare ett tjugotal medlemsstater har enligt utvärderingen lämnat tydliga och fullständiga svar rörande frågan om nationella myndigheters och tjänstemäns eventuella inblandning i påstådda aktiviteter genomförda av främmande makt. Sverige tillhör också de medlemsstater som bedöms ha genomfört tillfredsställande utredningar rörande främmande makts aktiviteter.

Det kan tilläggas att 37 medlemsstater, däribland Sverige, nyligen har fått vissa kompletterande frågor av generalsekreteraren. I Sveriges fall rör det de kontrollmekanismer som finns för granskning av främmande säkerhetstjänsters aktiviteter på svenskt territorium.

Regeringen hänvisar i övrigt till Luftfartsstyrelsens rapporter och svaret till Europarådets generalsekreterare. Redovisningen ovan visar på den vikt regeringen fäst vid att få klarhet i om svenskt territorium använts för flygningar av det slag som utskottets framställning avser.

REGERINGSKANSLIET

20 February 2006

Ministry for Foreign Affairs
Sweden
Minister for Foreign Affairs

Mr T. Davis
The Secretary General
Council of Europe
F-67075 STRASBOURG CEDEX
France

Re. Request for an explanation in accordance with Article 52 of the European Convention on Human Rights

Dear Sir,

I have the honour to refer to your letter of 21 November 2005, in which the Governments of the High Contracting Parties are requested to furnish an explanation, before 21 February 2006, of the manner in which their internal law ensures the effective implementation of the provisions of the Convention and its additional Protocols, as interpreted by the European Court of Human Rights, regarding certain specific issues. In addition, an explanation has also been requested as to whether, in the period running from 1 January 2002 until the present, any public official or other person acting in an official capacity has been involved in any manner in the unacknowledged deprivation of liberty of any individual, or transport of any individual while so deprived of their liberty, including where such deprivation of liberty may have occurred by or at the instigation of any foreign agency. Information has also been requested on whether any official investigation is under way and/or on any completed investigation.

In response, I have the honour to submit the enclosed information on behalf of the Swedish Government.

Yours faithfully,

Laila Freivalds

Postal address
SE-103 39 Stockholm
SWEDEN

Visitors' address
Malmtorgsgatan 3

Telephone
+46 8 405 10 00

Fax
+46 8 723 11 76

E-mail: registrator@foreign.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Ministry for Foreign Affairs
Sweden

Reply to the Request for an explanation in accordance with Article 52 of the European Convention on Human Rights

1. General principles of public international law

The principle of national sovereignty implies that states have a monopoly on the exercise of public power within their own territory based on the rules developed in public international law. Accordingly, each state enjoys the rights inherent in full sovereignty. Territorial sovereignty involves exclusive rights to display the activities of a state within its territory. As a consequense, every state enjoys exclusive jurisdiction within its own territory. All people who are within the territory of a country are subject to the country's legislative, judicial, administrative and executive power. Violations of Swedish sovereignty (or territorial supremacy) are contrary to public international law. Hence, barring exceptions proceeding from public international law (or international agreements), a state is not allowed to exercise power within the territory of another state. According to the principles of public international law, a foreign power that violates Swedish sovereignty by exercising official authority in Swedish territory should be held accountable for this. It should be noted in addition that Swedish national legislation contains no special punitive measures against foreign exercise of official authority that violates Swedish sovereignty. Instead, a complaint may be lodged through diplomatic and political channels. To conclude, no state can take any jurisdictional measures on Swedish territory without the consent of Sweden.

2. Alleged activities involving foreign agencies

Swedish legislation contains certain provisions relevant to this matter. For instance, the Ordinance concerning the Admission to Swedish Territory of Foreign State Vessels and State Aircraft (1992:118) contains provisions on admission to Swedish territory for foreign state aircraft. A state aircraft within the meaning of the Ordinance is a military combat aircraft, a military transport aircraft or another aircraft owned or used by a state and employed for non-commercial purposes. The term "military combat aircraft" is stated by the Ordinance to mean interceptor, strike, bomber, reconnaissance and training planes and combat helicopters owned or used by the armed forces of a state

Postal Address
SE-103 39 STOCKHOLM
SWEDEN

Telephone
+46 8 405 10 00

E-mail: registrator@foreign.ministry.se

Visitors' address

Fax
+46 8 723 11 76

Telex
105 90 MINFOR S

(Section 2, subsections 5 and 6). Permission is required for the admission to Swedish territory of foreign state aircraft (Section 4). Permission for military combat aircraft is granted by the Government (Section 6), while permission for other foreign state aircraft is granted by the Swedish Armed Forces.

In a decision of 17 November 2005, the Government instructed the LFV Group (Swedish Airports and Air Navigation Services) and the Swedish Civil Aviation Authority to investigate the exact circumstances of flights made by aircrafts registered in the United States of America to and from Swedish airports between 1 January 2002 and 17 November 2005. The results of the investigations have been presented in two reports of 7 December 2005 and 15 December 2005 and included over 19 000 flights, both arrivals and departures. The reports conclude that it cannot be concluded that any of these flights have been commissioned by the Central Intelligence Agency of the United States of America. Copies of the reports are enclosed as Appendices 1-2.

Furthermore, there are no indications that any Swedish public official or other person acting in an official capacity has been involved in any activity of the kind referred to in the last paragraph of the first item in the request from the Secretary General during the above mentioned time period.

3. Explanations relating to Swedish national legislation

Question No. 1

"[An] explanation of the manner in which Swedish internal law ensures that acts by officials of foreign agencies within their jurisdiction are subject to adequate controls"

The Government has already mentioned the Ordinance concerning the Admission to Swedish Territory of Foreign State Vessels and State Aircrafts. Swedish penal legislation is also of relevance in this context. The Swedish Penal Code contains provisions on acts that constitute crimes in Sweden. A crime is an act defined in this Code or in another law or statutory instrument for which a punishment as stated in the Code is provided. Chapter 2 of the Penal Code contains provisions on the applicability of Swedish law. Hence, all crimes committed on Swedish territory shall be adjudicated in accordance with Swedish law and by a Swedish court (Chapter 2, Section 1 of the Penal Code). The judicial authorities are thus under a legal obligation to prevent and detect criminal acts committed on Swedish territory, regardless of the nationality of the perpetrators. That immunity under certain circumstances can prevent the authorities for taking actions is a generally recognized principle under international law which, as appears from Chapter 2, Section 7 of the Penal Code, also applies in Sweden (cf. e.g.

the 1961 Vienna Convention on Diplomatic Relations and the Act on Immunities and Priviligies in Certain Cases, 1976:661).

It could in this context also be mentioned that Sweden has ratified, and has in its national legislation implemented, the main multilateral conventions in the field covering extradition, mutual assistance in criminal matters and transfer of sentenced persons. Sweden has furthermore bilateral agreements on extradition and mutual legal assistance with certain States, among them the United States. The provisions governing extradition in relation to non EU and Nordic States are laid down in the Extradition for Criminal Offences Act (1957:668). Provisions concerning mutual legal assistance in penal matters are laid down in the Act on International Legal Assistance in Criminal Matters (2000:562). Provisions governing the transfer of sentenced persons are laid down in the Act on International Co-operation in the Enforcement of Criminal Judgements (1972:260). In its judicial co-operation with other States, whether it concerns extradition, mutual legal assistance or the transfer of sentenced persons, it follows clearly from law as well as practice that on the territory of Sweden only Swedish officials exercise official authority.

A criminal act committed by a foreign official on Swedish territory is punishable under Swedish law and Swedish courts have jurisdiction to the extent such jurisdiction is not restricted under the above mentioned principles of immunity. If necessary, in order to proceed against that person, various forms of judicial assistance can be sought from other States, such as mutual legal assistance and extradition.

Question No. 2

"[An] explanation of the manner in which Swedish internal law ensures that adequate safeguards exist to prevent unacknowledged deprivation of liberty of any person within their jurisdiction, whether such deprivation of liberty is linked to an action or an omission directly attributable to the High Contracting Party or whether that Party has aided or assisted the agents of another State in conduct amounting to such deprivation of liberty, including aid or assistance in the transportation by aircraft or otherwise of persons so deprived of their liberty"

There are a number of provisions laid down in the Constitution which protect fundamental rights and freedoms. Hence, Chapter 2, Section 8 of the Constitution stipulates that every citizen shall be protected in his or her relations with the public institutions against deprivation of personal liberty. Moreover, if a public authority other than a court of law has deprived a citizen of his or her liberty on account of a criminal act or because he or she is suspected of having committed such an act, he or she shall be entitled to have the matter examined before a court of law without undue delay

(Chapter 2, Section 9 of the Constitution). This provision emanates from the fundamental principles enshrined in the Habeas corpus doctrine and implements also Article 5 of the European Convention on Human Rights. More detailed provisions in this respect are *inter alia* laid down in the Swedish Code of Judicial Procedure. Hence, according to Chapter 24, Section 12 of the Code of Judicial Procedure, an application for a detention order in a criminal case shall be made to a court of law without delay and not later than 12 o'clock on the third day after the arrest order. If the application for a detention order is not submitted within the prescribed time limits, the prosecutor shall rescind the arrest order immediately. When an application for a detention order has been presented, the court shall hold a hearing on the issue of detention without delay. The detention hearing may never be held later than four days after the suspect was apprehended or the arrest order was executed (Chapter 24, Section 13 of the Code). If the court does not order detention, the court shall immediately rescind the arrest order (Chapter 24, Section 16 of the Code). Also through these provisions Article 5 of the European Convention on Human Rights is implemented in Swedish law.

It should in this context be added that the whole Convention has been incorporated with Swedish law since 1995 under the Act on the European Convention on Human Rights (1994:1219). Hence, the Convention in its entirety is directly applicable as internal law in Sweden.

Other statutory provisions of law are also of relevance in this context. Chapter 4 of the Swedish Penal Code contains provisions on Crimes against Liberty and Peace. Kidnapping and other unlawful deprivation of liberty are criminalised under Chapter 4, Sections 1 and 2 of the Code. Chapter 4, Section 4 contains provisions concerning unlawful coercion. In assessing whether the crime is gross, special consideration shall be given to whether the act included the infliction of pain to force a confession, or other torture. As is stated in the reply to Question No. 1, also such crimes committed on Swedish territory shall be adjudicated in accordance with Swedish law and by a Swedish court (Chapter 2, Section 1 of the Penal Code).

Question No. 3

"[An] explanation of the manner in which Swedish internal law provides an adequate response to any alleged infringements of Convention rights of individuals within its jurisdiction, notably in the context of deprivation of liberty, resulting from the conduct of officials of foreign agencies. In particular, explanation of the availability of effective investigations that are prompt, independent and capable of leading to the identification and sanctioning of those responsible for any illegal acts, including those

responsible for aiding or assisting in the commission of such acts, and the payment of adequate compensation to victims"

In addition to the European Convention on Human Rights itself, which as has been mentioned forms part of Swedish law since 1995, a number of additional provisions relating to the protection of fundamental human rights are laid down in the Swedish Constitution. The following provisions in the Constitution deserves to be accounted for in this context. According to Chapter 1, Section 1, all public power shall be exercised under the law. Chapter 1, Section 9 stipulates that courts of law, administrative authorities and others performing tasks within the public administration shall have regard in their work to the equality of all before the law and shall observe objectivity and impartiality. Chapter 2, Section 9 has already been accounted for under Question No. 1 above. Chapter 11 of the Constitution contains provisions concerning administration of justice and general administration. Hence, Chapter 11, Section 2 stipulates that no public authority, including the Riksdag, may determine how a court of law shall adjudicate an individual case or otherwise apply a rule of law in a particular case. Moreover, Chapter 11, Section 7 stipulates that no public authority, including the Riksdag, may determine how an administrative authority shall decide in a particular case relating to the exercise of public authority vis-à-vis a private subject or a local authority, or relating to the application of law.

The Government has in particular been requested to provide an explanation of the availability of effective investigations that are prompt, independent and capable of leading to the identification and sanctioning of those responsible for any illegal acts, including those responsible for aiding or assisting in the commission of such acts.
It is a matter for the Swedish police to prevent and detect crimes and other disturbances of public order or safety. The tasks of the Swedish police are laid down *inter alia* in the Swedish Police Act (1984:387). One of the main duties of the police is to carry out investigations and surveillance in connection with indictable offences (Section 2, subsection 3 of the Police Act). Section 9 of the Police Act contains provisions concerning the obligation to report an offence. Hence, where a police officer learns of an indictable offence, he or she shall inform a senior officer thereof as soon as practicable. The Swedish Penal Code has been partly discussed under Questions Nos. 1 and 2 above. It should in this context be added that Chapter 23 of the Penal Code contains provisions on attempt, preparation, conspiracy and complicity. Furthermore, it follows from Chapter 20, Section 3 of the Swedish Code of Judicial Procedure that unlawful deprivation of liberty is an indictable offence according to Swedish internal law, which falls within the domain of public prosecution. Chapter 20, Section 6 of the Code stipulates that, unless otherwise prescribed, prosecutors must prosecute offences falling within the domain of public prosecution. Hence, it is a matter for the police and

public prosecutors to carry out effective investigations that are prompt, independent and capable of leading to the identification and sanctioning of those responsible for any illegal acts, including those responsible for aiding or assisting in the commission of such acts.

Finally, it should be added that the Constitution contains fundamental safeguards against *inter alia* unlawful deprivation of liberty. There are also a number of provisions of statutory law which are relevant with regard to the possibilities of obtaining adequate compensation. The information submitted below is a summary of the most important aspects in these respects.

The Parliamentary Ombudsmen

The functions and powers of the Parliamentary Ombudsmen, an institution that dates back to 1809, are laid down in particular in Chapter 12, Section 6 of the Constitution and in the Act with Instructions for the Parliamentary Ombudsmen (*Lag med instruktion för Riksdagens ombudsmän*; 1986:765).

The four Parliamentary Ombudsmen are elected by the Parliament. Their main task is to supervise the application, within public administration, of laws and other regulations. It is the particular duty of the Ombudsmen to ensure that courts and administrative authorities - including the police and public prosecutors - observe the provisions of the Constitution regarding objectivity and impartiality and that the fundamental rights and freedoms of citizens are not encroached upon in the process of public administration.

An Ombudsman exercises supervision either acting on complaints from individuals or on his or her own initiative by carrying out inspections and other investigations which he or she deems necessary. The examination of a matter is concluded by a decision in which the Ombudsman states his or her opinion on whether a measure taken by an authority violates the law or is otherwise wrongful or inappropriate. The Ombudsmen may also give opinions aimed at promoting uniform and proper application of the law. An Ombudsman's decisions are considered to be expressions of his or her own opinion. They are not legally binding upon the authorities. However, they command great respect and are usually followed in practice.

An Ombudsman may also institute criminal proceedings against an official who has committed an offence by departing from the obligations incumbent on him or her in his or her official duties (for example, misuse of office). The Ombudsman may also report an official for disciplinary measures to those who have the competence to decide on such measures. The Ombudsman reports to Parliament.

The Chancellor of Justice

The Office of the Chancellor of Justice has a long tradition, having been set up in 1713. The Chancellor's functions and powers are set out in the Act on the Supervision Exercised by the Chancellor of Justice (*Lag om Justitiekanslerns tillsyn*; 1975:1339) and the Ordinance prescribing instructions for the Chancellor of Justice (*Förordning med instruktion för Justitiekanslern*; 1975:1345). In contrast to what is the case with the Parliamentary Ombudsmen, the Chancellor of Justice is appointed by the Government. According to Chapter 11, Section 6 of the Constitution, the Chancellor is subordinate to the Government. However, it follows from Section 7 of the same chapter that, like other authorities subordinate to the Government, he or she is entirely independent of all public authorities, including the Government, when making a decision in a particular case concerning the exercise of public authority against a private subject or concerning the application of law.

The duties of the Chancellor of Justice, as laid down by the Parliament, include supervising the public authorities and their officials in order to ensure that they exercise their powers in accordance with the applicable laws and regulations and fulfil their obligations in all other respects. The Chancellor thus performs more or less the same functions as the Parliamentary Ombudsmen. Like the Ombudsmen the Chancellor has no power to alter a decision taken by an authority but is free to make statements about actions that he or she deems to be contrary to the law or inappropriate.

Like the Parliamentary Ombudsmen, the Chancellor of Justice may, in his or her supervisory capacity, institute criminal proceedings against public officials and he or she may report them for disciplinary measures. In addition to the Chancellor's supervisory role, he or she performs other functions. Thus the Chancellor assists the Government with advice and investigations in legal matters. The Chancellor also acts on the Government's behalf in many instances to safeguard the rights and interests of the State in private litigations where the State is a party to the proceedings and he or she is the principal legal adviser to the Government.

Unlike the Parliamentary Ombudsmen, the Chancellor of Justice may award compensation for damages following a claim from an individual that a public authority has made a wrongful decision or omitted to make a decision. This power of the Chancellor of Justice is laid down in the Ordinance concerning the Administration of Claims for Damages against the State (*Förordning om handläggning av skadeståndsanspråk mot staten*; 1995:1301). The Chancellor may examine claims based on several provisions of the Tort Liability Act (*Skadeståndslagen*; 1972:207).

Adequate compensation to victims of unlawful deprivation of liberty.

As has been mentioned above under the sub-heading 'General principles of public international law', a State is, with certain exceptions, not allowed to exercise power within the territory of another State. According to the principles of public international law, a foreign power that violates Swedish sovereignty by exercising official authority in Swedish territory should be held accountable for this. Claims concerning adequate compensation from victims of unlawful deprivation of liberty resulting from the conduct of officials of foreign agencies should therefore be made to the responsible foreign State.

With regard to actions taken by Swedish authorities, it should be mentioned that Swedish legislation also contains special provisions concerning compensation for damages caused by deprivation of liberty or other coercive measures in certain cases (1998:714). This Act is *lex specialis* in relation to the general provisions concerning liability of the State laid down in the Swedish Tort Liability Act. A person who has been deprived of liberty as a result of a decision taken in the course of exercise of official authority is thus entitled to compensation if it is clear that the decision was taken on erroneous grounds and was therefore incorrect (Section 5 of 1998:714). Applications for compensation in such cases shall be examined by the Chancellor of Justice. Anyone who is not satisfied with the Chancellor's decision can bring his or her claim before a court of law where the case is handled as a civil law case.

Bilaga A2.3.3 Promemoria från Utrikesdepartementet 2006-03-31

REGERINGSKANSLIET

2006-03-31 SB2006/1475

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -03- 31
Dnr 050-1037/2005/06

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2005/06:22
Regeringens samarbete i det s.k. kriget mot terrorismen

Härmed överlämnas en inom Regeringskansliet upprättad promemoria.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Rosenbad 4

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET
Utrikesdepartementet

Promemoria

2006-03-28

Rättschefen
Carl Henrik Ehrenkrona

Delges:

Granskningsärende 2005/06:22 Regeringens samarbete i det s.k. kriget mot terrorismen

Denna promemoria har upprättats med anledning av konstitutionsutskottets begäran om vissa kompletterande uppgifter till dem som lämnats i Regeringskansliets promemoria den 15 mars 2006 och som samma dag överlämnats till utskottet. Utskottet har nu begärt kommentarer till de synpunkter som FN:s särskilde rapportör mot tortyr, Manfred Nowak, framfört om hur Sverige bör agera till följd av den kritik som FN:s kommitté mot tortyr uttalat i fallet med den avvisade egyptiske medborgaren Ahmed Agiza.

FN:s kommitté mot tortyr (CAT) är upprättad enligt 1984 års FN-konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Kommitténs uppgift är att granska de rapporter som de till konventionen anslutna staterna i enlighet med konventionen regelbundet avger till kommittén om hur konventionsåtagandena respekteras i den rapporterande staten.

Kommittén prövar vidare enskilda klagomål om brott mot konventionen mot de stater som underkastat sig denna prövning. Utöver Sverige har 57 stater accepterat denna prövning. Till skillnad från t.ex. Europadomstolens domar är kommitténs avgöranden inte folkrättsligt bindande, men Sverige fäster stor vikt vid den uttolkning av konventionen som kommittén gör i sin granskning av rapporteringen och vid sin prövning av enskilda klagomål.

Kommittén kan inte upphäva beslut fattade av nationella myndigheter eller domstolar och kan, till skillnad från Europadomstolen, inte heller döma ut skadestånd till den enskilde då den konstaterat att ett konventionsbrott begåtts. Kommittén kan dock slå fast att staten brutit mot konventionen och begär därefter ibland ”uppföljande information”

- även om detta saknar uttryckligt stöd i konventionen. I de fall kommittén tidigare konstaterat att Sverige brutit mot konventionen (10 fall) har det varit fråga om ärenden där en utlänning fått avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd med förordnande om avvisning men där avvisningsbeslutet inte hunnit verkställas. Klaganden har i de fallen regelmässigt beviljats uppehållstillstånd efter kommitténs beslut.

I det nu aktuella fallet hade, som bl.a. framgår av utskottets betänkande i det tidigare ärendet rörande avvisningen av de två egyptiska medborgarna (2005/06:KU2 sid. 31 ff), avvisningsbeslutet redan verkställts vid tiden för kommitténs prövning och beslut. I det betänkandet redovisas också i vilka hänseenden Sverige ansågs ha brutit mot konventionen vid hanteringen av ärendet.

FN:s särskilde rapportör mot tortyr, Manfred Nowak, som på uppdrag av FN:s MR-kommission har till uppgift att bevaka och undersöka frågor relaterade till tortyr i FN:s medlemsstater, gav vid sitt besök i Stockholm den 9 mars 2006 uttryck för uppfattningen att Sverige som en följd av kommitténs beslut borde utge ersättning till Ahmed Agiza (och Mohammed Alzery) samt verka för att de båda fick återvända till Sverige, Agiza för att om möjligt avtjäna återstoden av sitt fängelsestraff här (eventuellt för att lagföras i Sverige). Han hänförde sig därvid bl.a. till artikel 14 i 1984 års FN:s konvention mot tortyr som föreskriver bl.a. att konventionsstaterna i sina respektive rättssystem skall säkerställa att offret för en tortyrhandling erhåller upprättelse och en verkställbar rätt till en rimlig och adekvat gottgörelse. Den bestämmelsen riktar sig dock mot den stat som förövat tortyrhandlingen.

CAT:s beslut rör enbart Ahmed Agiza och inte den andre avvisade egyptiske medborgaren Mohammed Alzery. Dennes ärende ligger f.n. under prövning i en annan FN-kommitté, kommittén för medborgerliga och politiska rättigheter (HRC). Beslut kan förväntas under sommaren 2006.

CAT har i sitt beslut i fallet Agiza inte uttalat sig vare sig i frågan om skadestånd eller om Sverige är skyldigt att verka för att Ahmed Agiza bör tillåtas återvända till Sverige. Konventionstexten ger inte heller stöd för att göra bedömningar i sådana frågor. Inte heller har CAT uttalat sig i frågan om Ahmed Agiza blivit torterad efter ankomsten till Egypten och inte heller om de brottsmisstankar om medverkan till terroristrelaterad brottslighet som förelåg inför avvisningsbeslutet. I materiellt hänseende har CAT enbart konstaterat att artikel 3 i

konventionen kränkts därigenom att avvisningen verkställts trots den beaktansvärda risken för att Ahmed Agiza skulle utsättas för tortyr i Egypten och eftersom garantierna inte kunde anses tillräckliga för att undanröja den risken. De övriga konventionsbrott som kommittén konstaterat är av processuell natur. Kommitténs bedömning, som på sätt nämnts ovan inte är folkrättsligt bindande för Sverige, kan inte heller ges tolkningen att innebära några förpliktelser i de hänseenden Manfred Nowak gjort gällande.

I detta fall följer således MR-kränkningen av att CAT gjort en annan riskbedömning än den regeringen gjort. Att tortyr förekommit har som nämnts inte fastslagits av CAT. Artikel 14 i FN:s konvention mot tortyr är därmed inte tillämplig. Skulle så visa sig var fallet riktar sig bestämmelsen till den stat som är ansvarig för tortyrhandlingen.

Ahmed Agiza har inte framställt något yrkande om skadestånd mot svenska staten. Skulle så ske får en sådan framställning prövas enligt svenska rättsregler. På motsvarande sätt får en eventuell begäran om uppehållstillstånd från Ahmed Agiza (eller Mohammed Alzery) prövas enligt utlänningslagens regler.

Sveriges ambassad i Kairo avser fortsatt hålla kontakten med Ahmed Agiza genom att regelbundet besöka honom i fängelset och verka för att han behandlas väl och erhåller den medicinska vård han behöver. Sveriges begäran om att han medges en ny rättegång och att en undersökning görs under internationell medverkan av påståendena om att han skulle ha utsatts för tortyr efter sin ankomst till Egypten kvarstår.

Att Sverige den 18 augusti 2005 informerat kommittén om de olika åtgärder som vidtagits efter kommittens beslut har tidigare redovisats för utskottet. Se utskottets betänkande 2005/06:KU2, sid 32.

Bilaga A2.4.1 Granskningsanmälan 2005-12-19

SVERIGES RIKSDAG

GUSTAV FRIDOLIN
Riksdagsledamot (mp)

Konstitutionsutskottet
Ink 2005 -12- 19
Dnr 050-1481-2005/06

Stockholm 2005-12-19

Konstitutionsutskottet

Anmälan till konstitutionsutskottet för granskning av regeringens agerande rörande samröre med USA:s våldshandlingar i Irak utifrån lagen om straff för terroristbrott

Jag vill med denna anmälan begära att konstitutionsutskottet granskar huruvida regeringen brutit mot lagen om straff för terroristbrott (SFS 2003:148) för dess agerande i samband med USA:s våldshandlingar i Irak från 2003 fram till idag.

Sveriges förhållande till främmande makt har alltid kännetecknats av en viss pragmatism gällande de principer enligt vilka politiken sägs föras. En sådan pragmatism kan vara att i muntliga eller skriftliga framställningar kritisera ett lands politik samtidigt som man i andra sammanhang har ett intimt samarbete med landet.

Det är dock inte detta som denna anmälan gäller utan huruvida regeringen har nonchalerat lagstiftningen om terroristbrott.

Till att börja med måste vi konstatera att det inte finns någon rätt för regeringen att bryta mot lagen på ett område för att främja politiken på ett annat område även om agerandet är lagligt enligt reglerna för detta senare område. På samma sätt som en person som orsakar en trafikolycka inte kan hävda frihet från ansvar med hänvisning till att han har körkort så kan regeringen inte hävda brist på ansvar enligt lagen om terrorbrott med hänvisning till lagen om export av strategiska produkter.

I det följande finns en argumentering med tre bärande punkter. För det första konstateras att USA:s våldsanvändning i Irak faller inom ramen för den definition av terror som anges i lagen om straff för terroristbrott, för det andra att Sverige har stöttat denna våldsanvändning genom export av krigsmateriel till USA och för det tredje att den svenska regeringen genom sitt agerande bär ett ansvar för detta.

När det gäller definitionen av terror så är detta enligt lagen en våldsanvändning, enligt vissa kriterier, i avsikt att "injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller befolknings-grupp" för att framtvinga vissa åtgärder eller destabilisera strukturer eller institutioner.

USA använde sig från början av sin kampanj i Irak av en taktik benämnd "chock and awe" som innebar massiva bombangrepp i just syfte att injaga fruktan och förstöra institutioner och infrastruktur. USA:s angrepp handlade inte om självförsvar och hade

TFN: 08-786 44 82 • MOBIL: 0702-74 00 82 • FAX: 08-786 53 75
BESÖKSADRESS: Ledamotshuset, Mynttorget 2 • E-POST: gustav.fridolin@riksdagen.se

SVERIGES RIKSDAG

inget stöd i folkrätten utan är strikt juridiskt att betrakta som terror enligt den definition som lagen ger. Lagen sätter inga gränser för vem som utför brottet, även staters terrorhandlingar faller alltså enligt lagens definition om vad som är straffbart.

Vad gäller Sveriges stöd till USA så har konstitutionsutskottets majoritet funnit krigsmaterielexporten som förekommit laglig enligt lagen om export av strategiska produkter, men detta är alltså inte ämnet för denna anmälan. Vad som är intressant är om stödet är förenligt med lagen om straff för terroristbrott.

Två personer dömdes våren 2005 vid Stockholms tingsrätt för att ha skickat pengar till personer som möjligen använt dessa för terroristbrott. Det gäller alltså en lägre grad av stöd än direkta vapenleveranser och omfattningen var bara en bråkdel av de hundratals miljoner vapenexporten till USA omfattat. Ändå gav brottet dem 6 respektive 7 års fängelse.

Det finns alltså uppenbarligen lagrum för ganska hårda domar när det gäller medhjälp till brott mot lagen om straff för terroristbrott.

Återstår alltså den sista punkten som gäller regeringens ansvar för att detta har inträffat. Själva besluten om beviljande av export fattas av ISP, inspektionen för Strategiska produkter. ISP skall dock överlämna ärenden av principiell betydelse eller särskild vikt till regeringen. Att detta inte har skett är regeringen medansvarig för eftersom företrädare för regeringen tydligt och vid flera tillfällen försvarat exporten som då alltså måste uppfattas av ISP som okontroversiell. På detta sätt har regeringen sanktionerat exporten.

Gustav Fridolin

Gustav Fridolin
Riksdagsledamot, plats 29

Bilaga A2.4.2 Promemoria från Utrikesdepartementet 2006-03-06

REGERINGSKANSLIET

2006-03-06 SB2006/1188

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -03- 06
Dnr 050-1418/2005/06

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2004/05:28 Regeringens ansvar gällande lagen om straff för terroristbrott vad gäller samröre med USA:s aktioner i Irak

Härmed överlämnas en promemoria från Utrikesdepartementet.

Regeringskansliets kontaktperson i granskningsärendet är rättschefen Carl Henrik Ehrenkrona, tfn 08-405 50 53.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Rosenbad 4

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-03-06

Utrikesdepartementet

Statsrådsberedningen

KU:s granskningsärende 2004/05:28 Regeringens ansvar gällande lagen om straff för terroristbrott vad gäller samröre med USA:s aktioner i Irak

Konstitutionsutskottet har i en skrivelse till Regeringskansliet den 16 februari 2006 i granskningsärendet 2004/05:28 Regeringens ansvar gällande lagen om straff för terroristbrott vad gäller samröre med USA:s sanktioner i Irak, begärt svar på följande frågor.

1 *Har ISP efter år 2003 till regeringen för dess prövning överlämnat något ärende angående tillstånd för utförsel ur landet av sådan materiel som avses i lagen om krigsmateriel och lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och tekniskt bistånd till länder som deltagit i Irakkriget? Av svaret bör även framgå vilka beslut som, i förekommande fall, har fattats i sådana ärenden.*

Enligt gällande lagstiftning är det Inspektionen för strategiska produkter (ISP) som fattar beslut om utförseltillstånd i krigsmaterielärenden. Inspektionen kan överlämna frågor av principiell betydelse eller som annars är av särskild vikt till regeringen för avgörande.

ISP har efter år 2003 inte överlämnat något ärende till regeringen för dess prövning angående tillstånd för utförsel ur landet av sådan materiel som avses i lagen (1992:1300) om krigsmateriel och lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd till länder som deltagit i Irakkriget.

2 *Har det inom regeringen, med anledning av de militära aktionerna i Irak, gjorts några överväganden angående behovet av att meddela föreskrifter om överlämnande till regeringen av ärenden angående tillstånd för utförsel ur landet av sådan materiel som avses i lagen om krigsmateriel och lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och tekniskt bistånd? Av svaret bör även framgå i vad mån lagen om straff för terroristbrott därvid bedömts vara tillämplig på andra länders militära aktioner i Irak. Vidare bör*

skälen för bedömningen i fråga om den sistnämnda lagens tillämplighet redovisas.

Sverige har en mycket restriktiv vapenexportpolitik. Exportkontrollen styrs av lagstiftningen samt den praxis och de riktlinjer som regeringen lagt fast. Riktlinjerna har vid upprepade tillfällen presenterats för riksdagen och vunnit dess gillande. De återfinns sedan många år, i sammanfattad form, som en bilaga till regeringens årliga skrivelse till riksdagen Strategisk exportkontroll – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden, senast i skr. 2004/05:114 avseende år 2004. Enligt gällande lag får krigsmateriel inte tillverkas utan tillstånd. Också utförsel och annan utlandssamverkan kräver tillstånd.

En viktig utgångspunkt i den förda exportpolitiken är det vitala säkerhetspolitiska intresset för ett militärt alliansfritt land som Sverige att omvärlden har tilltro till vår förmåga att kunna anpassa oss till nya hot och risker. För att trygga materielförsörjningen och den egna försvarsförmågan krävs en långsiktig samverkan med andra länder. Denna samverkan bygger på såväl Sveriges trovärdighet som exportör av krigsmateriel som behovet av import från andra länder. En hög leveranssäkerhet är därför av största betydelse för Sveriges försvarsförmåga. Leveranssäkerheten är ömsesidig; liksom Sverige begär och förutsätter leveranser för det svenska försvarets räkning i händelse av krig eller ofärd, förutsätter de länder vi samarbetar med motsvarande leveranser från Sverige.

Innan ett utförseltillstånd utfärdas prövas varje exportaffär för sig. Tillstånd bör endast medges om utförseln eller samverkan bedöms erforderlig för att tillgodose det svenska försvarets behov av materiel eller kunnande eller i övrigt är säkerhetspolitiskt önskvärd, samt inte står i strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik. I riktlinjerna för vapenexport sägs att en balans måste finnas vid varje exporttillfälle mellan Sveriges säkerhets-, försvars- och utrikespolitiska intressen. Tillståndsprövningen skall grundas på en totalbedömning av alla för ärendet relevanta omständigheter. Därmed skall man således beakta både de åtaganden som Sverige tagit på sig för att kunna trygga den egna framtida materielförsörjningen, och de riktlinjer för vapenexport som säger att ny export bör vägras till mottagarländer som är eller befaras bli indragna i väpnad konflikt. Man kan inte utesluta den ena eller den andra delen i den bedömningen.

I balansen mellan olika riktlinjer för krigsmaterielexporten har nationens eget intresse förtur. Ytterst måste det handla om att slå vakt om Sveriges långsiktiga behov och säkerhet.

Mot bakgrund av ovanstående har regeringen, med anledning av de militära aktionerna i Irak, inte ansett att det förelegat något behov av att meddela föreskrifter om överlämnande till regeringen av ärenden

angående tillstånd för utförsel av sådan materiel som avses i ovannämnda lagar. Några överväganden om tillämpningsområdet för lagen (2003:148) om straff för terroristbrott har således inte gjorts i detta sammanhang.

Bilaga A2.5.1 Granskningsanmälan 2006-02-02

LEIF BJÖRNLOD
Riksdagsledamot (mp)

SVERIGES RIKSDAG

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -02- 0 2
Dnr 050-2041-2005/06

Stockholm 2006-02-02

Konstitutionsutskottet

Anmälan till konstitutionsutskottet för granskning av regeringens agerande rörande sanktionerna mot den svenske medborgaren Ahmed Yusuf.

Ahmed Yusufs bankkonton är sedan 2001 frysta. Sedan dess råder också förbud för honom att arbeta och att låna pengar, tillika är det förbjudet att anställa Yusuf och att ge eller låna ut pengar till honom. Yusuf är en av de tre så kallade "somaliesvenskarna" vars tillgångar frystes efter den 11:e september 2001. Yusuf är den enda svensken som fortfarande är kvar på den sanktionslista som ligger bakom frysningen.

Sanktionen baseras på Yusufs arbete för den somaliska banken al-Barakaat men inga bevis har presenterats vare sig mot honom eller mot banken om samröre med terrorism. Anklagelserna har heller inte kunnat få någon vidare prövning i domstol.

Konstitutionsutskottet bör granska om regeringen har gjort vad den kunnat för att säkerställa Ahmed Yusufs mänskliga rättigheter och däri regeringens arbete inom FN och gentemot USA för att få bort Ahmed Yusuf från nämnd lista.

Leif Björnlod
Riksdagsledamot (mp)

TFN: 08-786 47 38 • MOBIL: 0703-323 323• FAX: 08-786 53 75
BESÖKSADRESS: Ledamotshuset, Mynttorget 2 • E-POST: leif.bjornlod@riksdagen.se

Bilaga A2.5.2 Promemoria från Utrikesdepartementet 2006-03-08

REGERINGSKANSLIET

2006-03-08 SB2006/1203

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -03- 08
Dnr 050-2041-2005/06

Konstitutionsutskottets granskningsärende FN-sanktioner mot en svensk medborgare (2005/06:40)

Härmed överlämnas en inom Utrikesdepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är departementsrådet Anders Kruse, tfn 08-405 13 94.

Christina Weihe

REGERINGSKANSLIET

2006-02-24

Utrikesdepartementet

Kabinettssekreteraren

Statsrådsberedningen
Rättschefen Christina Weihe

KU:s granskningsärende 2005/06:40 FN-sanktioner mot en svensk medborgare

1 bilaga

Härmed översänds bifogade promemoria som underlag för svar till konstitutionsutskottet.

Departementets kontaktperson är departementsrådet Anders Kruse.

Hans Dahlgren

Kopia till
Rättschefen Carl Henrik Ehrenkrona, UD-RCH
Departementsrådet Lars Nilsson, UD-RS

Postadress
103 39 Stockholm

Besöksadress
Malmtorgsgatan 3

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 76

E-post
registrator@foreign.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-02-23

Utrikesdepartementet

Underlag för svar till konstitutionsutskottet i granskningsärende 2005/06:G40 FN-sanktioner mot en svensk medborgare

Ärendet

I en anmälan till konstitutionsutskottet den 2 februari 2006 har Leif Björnlod begärt att utskottet skall granska regeringens agerande i fråga om FN-sanktioner mot en svensk medborgare, Ahmed Yusuf. Utskottet bör enligt anmälan granska regeringens arbete inom FN och gentemot USA för att få Ahmed Yusuf avförd från förteckningen över dem som sanktionerna gäller och om regeringen gjort vad den kunnat för att säkerställa Ahmed Yusufs mänskliga rättigheter.

Konstitutionsutskottet granskade våren 2002 regeringens roll och ansvar i samband med att Ahmed Yusuf och två andra svenska medborgare fått sina tillgångar frysta av FN (betänkande 2001/02:KU20).

Genom en skrivelse till Regeringskansliet har konstitutionsutskottet begärt en redogörelse för de åtgärder som vidtagits i fråga om FN-sanktionerna och deras tillämpning på Ahmed Yusuf efter utskottets tidigare granskning samt de kommentarer i övrigt som anmälan ger anledning till.

Kommentarer till vissa uppgifter i anmälan

I anmälan uppges bl.a. att det sedan 2001 är förbjudet för Ahmed Yusuf att arbeta och att det är förbjudet att anställa honom. Uppgifterna är inte riktiga. Varken av det tillämpliga EU-regelverket eller av svensk rätt följer sådana förbud. Det skulle med andra ord vara fullt tillåtet för Ahmed Yusuf att arbeta och för en arbetsgivare att anställa honom. Däremot skulle t.ex. löneutbetalningar kräva särskilda tillstånd och arrangemang. I Sverige är det Försäkringskassan som är den behöriga myndighet som kan pröva begäran om sådana tillstånd som avses här. Dylika tillstånd skall därvid, inom ramen för Försäkringskassans prövning, underställas FN:s säkerhetsråds sanktionskommitté. De procedurer som gäller framgår av artikel 2a i rådets förordning (EG) nr

Postadress 103 39 Stockholm
Besöksadress Fredsgatan 6
Telefonväxel 08-405 10 00
Telefax 08-723 11 76
E-post: registrator@foreign.ministry.se

881/2002 av den 27 maj 2002 om införande av vissa särskilda restriktiva åtgärder mot vissa med Usama bin Ladin, nätverket al-Qaida och talibanerna associerade personer och enheter och om upphävande av förordning (EG) nr 467/2001 om förbud mot export av vissa varor och tjänster till Afghanistan, skärpning av flygförbudet och förlängning av spärrandet av tillgångar och andra finansiella medel beträffande talibanerna i Afghanistan.

Frågan behandlas också i den senaste versionen av EU:s bästa praxis för effektivt genomförande av restriktiva åtgärder (dok 15115/05), som noterades av Coreper i december 2005. I punkten 52 på sidan 18 i detta dokument anges följande: "Frysningsåtgärder påverkar inte en utpekad persons frihet att arbeta. Betalningen för det arbetet kräver dock tillstånd. Den behöriga myndigheten bör göra lämpliga efterforskningar (som t.ex. bekräftar anställningen) och inkludera lämpliga villkor för att förhindra kringgående. För tillstånd under sådana omständigheter bör det normalt krävas att betalningarna görs till ett fryst konto. Uttryckligt tillstånd bör lämnas för alla kontantbetalningar. Alla tillstånd bör också medge normala avdrag för social trygghet och skatter. Det krävs även ett tillstånd för att sociala förmåner skall bli tillgängliga för en utpekad person."

I anmälan anges också att anklagelserna mot Ahmed Yusuf inte har kunnat få någon vidare prövning i domstol. Till detta skall endast sägas att Ahmed Yusuf vid Förstainstansrätten överklagade EG:s beslut om sanktioner mot honom och gjorde gällande att de stred mot gemenskapsrätten i olika avseenden. Förstainstansrätten meddelade dom den 21 september 2005 varigenom Ahmed Yusufs klagomål avslogs till följd av att besluten ansågs förenliga med gemenskapsrätten (se bilaga). Ahmed Yusuf har överklagat domen till EG-domstolen.

Regeringens och Regeringskansliets åtgärder beträffande Ahmed Yusuf

I riksdagsbetänkandet 2001/02:KU20 finns en utförlig beskrivning av de sanktioner, som det är fråga om, och av regeringens och Regeringskansliets åtgärder fram till våren 2002. Regeringskansliets redovisning i detta ärende omfattar därför åtgärder efter maj 2002, då utskottets granskning i det tidigare ärendet avslutades.

Sedan de två andra svenskarna våren 2002 begärt hos den ansvariga amerikanska myndigheten Office of Foreign Assets Control (OFAC) att bli avförda från den amerikanska sanktionslistan, och företrädare för den svenska regeringen understött dessa krav i kontakter med företrädare för den amerikanska regeringen, kom det i juli 2002 besked från OFAC att myndigheten var beredd att avföra de två svenskarna från sanktionslistan under förutsättning att de undertecknade vissa intyg. OFAC var vidare beredd att ta upp även Ahmed Yusufs ärende till granskning under förutsättning att han begärde det.

Såväl Ahmed Yusuf som de andra två svenskarna undertecknade och överlämnade via Utrikesdepartementet de intyg som OFAC begärt. Förberedelser vidtogs i Utrikesdepartementet för att få till stånd ett avlistningsbeslut i FN så snart de amerikanska myndigheterna fattat sitt beslut.

Emellertid kom avlistningsbeslutet att dra ut på tiden till följd av att nya frågor rörande svenskarna uppkommit i den amerikanska administrationen. Först i augusti 2002 var de amerikanska myndigheterna beredda att medverka till att två av svenskarna fördes av från FN-listan. Beträffande Ahmed Yusuf krävdes att han gjorde en framställning till OFAC om att myndigheten skulle ompröva sitt ställningstagande och medverka till att även han avfördes från FN-listan.

Sedan Ahmed Yusuf gjort en sådan framställning, efter samråd mellan Utrikesdepartementet och Ahmed Yusufs advokat, prövades hans ärende av den amerikanska myndigheten. Först i juni 2003 kom besked att de amerikanska myndigheterna inte var beredda att gå med på att Ahmed Yusuf fördes av från FN-listan. De skäl för detta, som framfördes av de amerikanska myndigheterna, var att OFAC inte fått övertygande uppgifter om att Ahmed Yusuf hade brutit alla kontakter med al Barakaat och andra som hade samröre med al Qaida samt att han skulle ha lämnat felaktiga uppgifter i övrigt i olika avseenden. De amerikanska myndigheterna var dock beredda att på begäran av Ahmed Yusuf ompröva sitt beslut om det förelåg oberoende och verifierbara uppgifter som motiverade detta.

Med anledning av det amerikanska beslutet kom Utrikesdepartementet i juni 2003 överens med Ahmed Yusufs advokat om att tillsammans verka för att dels klara ut vilken ytterligare information som de amerikanska myndigheterna efterfrågade, dels försöka förbättra det underlag för beslut som de amerikanska myndigheterna hade. Det stod redan från början klart att detta arbete skulle vara tidsödande och kräva noggranna överväganden om lämpliga åtgärder. Utrikesministern uppdrog vidare i juni 2003 till en tjänsteman vid Utrikesdepartementet (departementsrådet Anders Kruse) att särskilt ansvara för kontakterna med Ahmed Yusufs advokat och med de amerikanska myndigheterna samt för samordningen av ansträngningarna att försöka förbättra underlaget för beslut genom att till de amerikanska myndigheterna förmedla de uppgifter som fanns tillgängliga hos svenska myndigheter. Arbetet har därefter bedrivits i nära samverkan mellan Utrikesdepartementet, utrikesförvaltningen i övrigt och andra delar av Regeringskansliet samt olika myndigheter.

Utrikesdepartementet har vidare, i nära samråd med Ahmed Yusufs advokat, vid ett mycket stort antal tillfällen, och i olika former, sökt och haft kontakt med OFAC och andra amerikanska myndigheter i ärendet.

Särskilda kontakter har ägt rum i USA vid minst sju tillfällen (21 november 2003, 22-23 april 2004, 22 juni 2004, 28 november-2 december 2004, 4-9 december 2004, 20-21 mars 2005 och 31 augusti 2005) och på andra platser vid tre tillfällen.

Inledningsvis ägnades mycket arbete åt att försöka kartlägga vilken information som fanns hos de amerikanska myndigheterna och hos de svenska men arbetet försenades till följd av samordningsproblem på den amerikanska sidan. Vidare åtog sig Ahmed Yusufs advokat att ta fram ytterligare information om Ahmed Yusuf själv och verksamheten i organisationen al Barakaat, men även detta arbete kom att dra ut på tiden till följd av omständigheter utanför Utrikesdepartementets kontroll.

Vid besök av svenska myndigheter hos OFAC sommaren 2004 förde OFAC fram ytterligare uppgifter och frågor som föranledde nya undersökningar i Sverige.

Hösten 2004 framkom uppgifter genom den amerikanska s.k. 11-septemberutredningen att tjänstemän vid Federal Bureau of Investigation (FBI) ansåg att det saknades bevis om samröre mellan al Barakaat och al Qaida, men att OFAC inte delade den uppfattningen. Uppgifterna ledde emellertid till att Utrikesdepartementet på nytt hos den amerikanska regeringen framförde att Ahmed Yusuf borde avföras från sanktionslistan eftersom det saknades bevis för sådant samröre med al Qaida som krävs enligt den aktuella FN-resolutionen.

De svenska kraven föranledde intensiva kontakter mellan Utrikesdepartementet och den amerikanska administrationen. Kontakterna ledde i december 2004 till en överenskommelse underhand, som stöddes av Ahmed Yusufs advokat, om ett antal mycket precisa frågor som skulle besvaras av Ahmed Yusuf och, i två fall, av den svenska regeringen.

Den svenska regeringens svar överlämnades till OFAC i maj 2005. I svaret angavs bl.a. att ingen utredning tilllgänglig för regeringen stöder slutsatsen att Ahmed Yusuf har, eller har haft, samröre med Usama bin Laden eller medlemmar av organisationen al Qaida eller andra på ett sådant sätt som avses i FN-resolutionen 1267 och att det därför inte finns något skäl att behålla Ahmed Yusuf på sanktionslistan. Regeringen begärde därför att den amerikanska regeringen skulle ompröva Ahmed Yusufs ärende och så snart som möjligt tillsammans med den svenska regeringen begära hos FN:s sanktionskommitté att Ahmed Yusuf skulle avföras från FN-listan.

Ahmed Yusufs svar på OFAC:s frågor, som kom att dra ut på tiden till följd av omständigheter utanför Utrikesdepartementets kontroll, överlämnades genom Utrikesdepartementet till OFAC den 31 augusti 2005. Härefter ägde ett stort antal kontakter rum mellan

Utrikesdepartementet och den amerikanska administrationen i syfte att försöka få till stånd ett snabbt avgörande av Ahmed Yusufs ärende.

Emellertid dröjde det till den 18 november 2005 innan OFAC lämnade besked. Av detta besked framgick det att de lämnade svaren hade gett upphov till två nya frågor som OFAC ansåg det nödvändigt att få besvarade. För att besvara dessa frågor har krävts ytterligare undersökningar av svenska myndigheter. Dessa undersökningar har inte kunnat genomföras förrän under januari 2006 till följd av svårigheter att få till stånd sammanträffanden mellan myndigheterna och Ahmed Yusuf och hans advokat. Utrikesdepartementet räknar med att svaren på dessa frågor skall kunna överlämnas till de amerikanska myndigheterna i början av mars 2006.

Kommentarer och överväganden rörande Ahmed Yusuf

Från Regeringskansliets sida har ett omfattande arbete lagts ned på att försöka åstadkomma att Ahmed Yusuf förs av från sanktionslistan. För att detta skall kunna ske krävs emellertid enhällighet inom sanktionskommittén, vilket innebär bl.a. att USA, som föreslog att Ahmed Yusuf skulle föras upp på listan, också måste stödja beslutet att föra av honom från listan.

Av detta skäl, och i linje med de riktlinjer för omprövning av sanktionskommitténs beslut som gäller, har regeringens ansträngningar hittills inriktats på att försöka komma överens med USA om förutsättningarna för att Ahmed Yusuf skall kunna föras av från listan. Som den tidigare redovisningen har visat har detta varit ett synnerligen tidsödande arbete. Det mesta av tidsutdräkten har berott på omständigheter utanför regeringens och Regeringskansliets kontroll.

Andra åtgärder som vidtagits för att stärka rättssäkerheten vid internationella sanktioner

Regeringen har även efter maj 2002 arbetat aktivt för att förbättra rättssäkerheten vid riktade sanktioner.

Som framgår av konstitutionsutskottets granskning i det förra ärendet fördes bl.a. överläggningar i EU-kretsen om att EU:s medlemsstater skulle skicka ett gemensamt brev till ordföranden i FN:s säkerhetsråd, där man skulle påtala vissa brister i rättssäkerhetshänseende i FN:s sanktionsregim mot al-Qaida och talibanerna, samt rikta FN:s uppmärksamhet mot EU:s nya regelverk. EU:s planer på att skicka ett sådant brev väckte viss uppmärksamhet och ledde till att förhandlingar inleddes med tredjeland. Dessa förhandlingar bedrevs fram till juni 2002 och blev lyckade. Något brev kom därmed aldrig att skickas. De direkta resultaten av förhandlingarna blev i stället att sanktionskommittén för resolution 1267 den 16 augusti 2002 antog en avlistningsprocedur och den 8 november 2002 antog nya riktlinjer för sitt arbete, bl.a.

innehållande bestämmelser om att ett förslag från en stat om att ett namn skall föras upp på sanktionslistan skall åtföljas av ett underlag Ytterligare ett resultat av förhandlingarna blev att FN:s säkerhetsråd den 20 december 2002 antog resolution 1452, som möjliggör undantag från sanktionerna.

I oktober 2002 presenterades resultatet av en studie av rättssäkerhetsproblematiken vid riktade sanktioner som initierats av Utrikesdepartementet. I samband därmed skapades en interdepartemental arbetsgrupp med uppgift att ta fram förslag till åtgärder för förbättrad rättssäkerhet vid riktade sanktioner, framförallt inom 1267-regimen. I november 2003 anordnade Sverige och Tyskland ett gemensamt seminarium i New York om rättssäkerhet vid riktade sanktioner. Vid detta seminarium, som besöktes av över 60 sanktionsexperter från hela världen, framförallt från medlemmarna i säkerhetsrådet, andra intresserade FN-medlemmar och FN:s sekretariat, presenterade Sverige en lista över tänkbara åtgärder för att komma till rätta med de rättssäkerhetsproblem som identifierats, framförallt i 1267-regimen. Sammanfattningsvis innebar de svenska förslagen:

att kriterierna för listning skulle förtydligas för att förbättra möjligheten till om- eller överprövning på materiella grunder,
att individer och organisationer som listas skall ha rätt att få del av det underlag som enligt sanktionskommitténs riktlinjer skall åtföljа varje listningsförslag för att de skall få veta varför de har listats och vad de har att bemöta,
att frysningssanktioner i kampen mot terrorism skulle kunna genomföras genom interimistiska beslut,
att en expertpanel med oberoende jurister skall delta i listnings- och avlistningsprocedurerna och avge ett rådgivande yttrande till antingen säkerhetsrådet eller sanktionskommittén,
samt att individer och organisationer som listats på felaktiga grunder skall ha möjlighet att få ersättning av det internationella samfundet.

Sedan detta seminarium har den svenska regeringen arbetat för dessa förslag i olika sammanhang, vid seminarier och vid bilaterala kontakter med stater. Det har dock varit mycket svårt att uppnå konsensus om att genomföra dem. Hittills har endast de två första punkterna genomförts i 1267-regimen, varav den första endast delvis. Detta skedde först genom FN:s säkerhetsråds resolution 1617(2005) av den 29 juli 2005 (paragraferna 2 och 6).

Det av de resterande förslagen som är mest intressant från rättssäkerhetssynpunkt är det som rör möjligheterna till om- och överprövning av sanktionskommitténs beslut (den fjärde ovan). Idén bakom förslaget har fått starkt internationellt stöd, bl.a. i rapporten från den av FN:s generalsekreterare utsedda Högnivåpanelen, som presenterade sina förslag till förändringar i december

2004Högnivåpanelen rekommenderar där att de sanktionskommittéer som för listor över individer och organisationer skall anta procedurer för prövning av fall där enskilda hävdar att de blivit felaktigt listade. Högnivåpanelens förslag låg till grund för slutdokumentet från FN:s reformtoppmöte där man enades om skrivningar om rättvisa och tydliga procedurer för listning och avlistning på sanktionslistor samt för medgivande av humanitära undantag.

Den svenska regeringen har också i andra sammanhang prioriterat rättssäkerhetsfrågor. När EU:s medlemsstater under 2003–2005 förhandlat och antagit olika versioner av sina riktlinjer och bästa praxis för genomförandet av sanktioner, har Sverige agerat för att rättssäkerhetsfrågorna skall få en framskjuten position. Sverige och EU har också verkat för att dessa riktlinjer och bästa praxis skall få internationellt genomslag, bl.a. genom ett seminarium i FN-kretsen den 22 mars 2005, där dokumenten presenterades och där rättssäkerhetsfrågorna fick stor exponering.

Sedan hösten 2005 driver Sverige, tillsammans med Tyskland och Schweiz, ett särskilt projekt för att nå ut med och verkställa de gemensamma idéerna om krav på bättre rättssäkerhet vid riktade sanktioner. Projektet kan ses som en uppföljning av de tidigare processerna om riktade sanktioner (Interlaken/Bonn-Berlin/Stockholm). Ett arbetspapper med probleminventering och olika förslag till lösningar har tagits fram och diskuterats mellan experter från flera FN-medlemsstater i januari 2006. Projektet har nu gått över till en förankrings-och genomförandefas med syfte att ta fram förslag till konkreta åtgärder som skall presenteras vid ett internationellt seminarium i New York senare under våren.

Bilaga 2.5.3 Promemoria från Utrikesdepartementet 2006-04-11

REGERINGSKANSLIET

2006-04-11 SB2006/1203

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -04- 11
Dnr 050 2041-2005/06

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2005/06:40 FN-sanktioner mot en svensk medborgare

Härmed överlämnas en promemoria från Utrikesdepartementet med två bilagor. Den ena bilagan har hemligstämpel.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm
Besöksadress
Rosenbad 4
Telefonväxel
08-405 10 00
Telefax
08-723 11 71
E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-04-07

Utrikesdepartementet

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -04- 11
Dnr 050-2041-2005/06

Underlag för kompletterande svar till konstitutionsutskottet i granskningsärende 2005/06:G40 FN-sanktioner mot en svensk medborgare

Konstitutionsutskottet har begärt ytterligare uppgifter och redogörelser i ärendet. Detta är Regeringskansliets svar.

Fråga 1: Svarspromemorian från Regeringskansliet om åtgärder beträffande Ahmed Yusuf avser enligt vad som anges på sidan 2 åtgärder efter maj 2002. Utskottet önskar en redogörelse även för relevanta kontakter som tagits med USA och andra berörda under tiden dessförinnan efter den 16 april 2002. Av redogörelsen bör framgå om krav framfördes på att Ahmed Yusuf skulle avföras från listan eftersom USA inte hade presenterat bevis eller skäliga misstankar mot dem.

Utrikesminister Anna Lindh besökte den amerikanske finansministern Paul O'Neill i Washington den 26 april 2002. Vid besöket diskuterades utförligt situationen för Ahmed Yusuf och de två andra svenskar, som fått sina tillgångar frysta. Utrikesministern begärde stöd för att de tre svenskarna skulle strykas från FN:s sanktionslista eftersom de uppgifter som Sverige hade inte visade att det fanns något som kunde vändas mot dem. Därutöver förde utrikesministern fram att EU:s kriterier för att besluta om åtgärder mot terrorister borde tjäna som vägledning i den pågående översynen av kriterierna i FN:s sanktionskommitté.

Härutöver biträdde Utrikesdepartementet Ahmed Yusuf och de övriga två svenskarna samt deras ombud med råd och synpunkter i fråga om att besvara frågor, som ställts till svenskarna av de amerikanska myndigheterna, och med översättning av svaren. Den 20 maj 2002 överlämnade kabinettssekreteraren Hans Dahlgren handlingarna till OFAC.

Fråga 2: Utskottet önskar en närmare redogörelse för vad som förevarit vid möten av särskild betydelse under tiden efter den 16 april 2002 och

Postadress 103 39 Stockholm
Besöksadress Fredsgatan 6
Telefonväxel 08-405 10 00
Telefax 08-723 11 76
E-post: registrator@foreign.ministry.se

fram till i dag. Redogörelsen kan lämnas genom samtalsuppteckningar eller på annat sätt.

En redogörelse för möten av särskild betydelse för tiden efter den 16 april 2002 lämnas i bilaga 1.

Fråga 3, den första delfrågan: Hösten 2004 framkom det enligt svarspromemorian uppgifter om att tjänstemän vid FBI ansåg att det saknades bevis om samröre mellan al Barakaat och al Qaida. När kom dessa uppgifter fram och när kom de till regeringens/Utrikesdepartementets kännedom?

Uppgifterna kom till Utrikesdepartementets kännedom den 21 oktober 2004 genom uppgifter i massmedia. Sedan det visat sig att det var svårt att få uppgifterna bekräftade genom direktkontakter med de amerikanska myndigheterna och studier av 11-septemberutredningen och andra dokument, fick Utrikesdepartementet på kvällen den 22 oktober 2004 via media en internetlänk till det underlag till 11-septemberutredningens rapport där uppgifterna förekom.

Fråga 3, den andra delfrågan: Hur framfördes härefter kravet att Ahmed Yusuf borde avföras från sanktionslistan?

En redogörelse för hur uppgifterna behandlades i Utrikesdepartementet och i kontakterna med de amerikanska myndigheterna lämnas i bilaga 1.

Fråga 4: Vilka överväganden ligger bakom att regeringen inte krävt hos säkerhetsrådet att Ahmed Yusuf skall avföras från sanktionslistan?

Vid flera tillfällen har krav om att Ahmed Yusuf och de andra två svenskarna skall avföras från sanktionslistan framställts hos sanktionskommittén. Sanktionskommittén består av representanter för de länder som ingår i säkerhetsrådet, och säkerhetsrådet har överlämnat till sanktionskommittén att besluta om att föra upp personer på sanktionslistan respektive föra av personer från sanktionslistan. De tre svenskarna begärde själva i december 2001 hos sanktionskommittén, med bistånd av Utrikesdepartementet, att bli avförda från listan. Regeringen begärde i januari 2002 i eget namn att kommittén skulle ompröva samtliga namn på listan[1]. Krav framfördes vidare från Utrikesdepartementet i februari 2002 att sanktionskommittén skulle ompröva de tre svenskarnas namn på listan.

Det finns framför allt tre skäl till att ytterligare krav inte har framställts hos säkerhetsrådet eller sanktionskommittén att Ahmed Yusuf skall avföras från sanktionslistan.

---

[1] Se riksdagsbetänkandet 2001/02:KU20 sid. 124.

För det första hade ingen av de svenska framställningarna till sanktionskommittén någon framgång. Den slutsatsen har därför dragits att det krävs nya uppgifter och goda skäl för att på nytt ta upp saken i sanktionskommittén eller i säkerhetsrådet.

För det andra förutsätter de gällande riktlinjerna för sanktionskommitténs arbete (bilaga 2) att förhandlingar om avlistning i första hand skall föras mellan den stat som begär avlistning och den stat som har föreslagit att en person förs upp på listan innan frågan om avförande överlämnas till sanktionskommittén. Den bedömningen har gjorts att det alltjämt finns utrymme för förhandlingar med de amerikanska myndigheterna som föreslog att Ahmed Yusuf skulle föras upp på listan.

För det tredje förutsätter ett beslut av sanktionskommittén – eller säkerhetsrådet – om att en person skall föras av från sanktionslistan att samtliga berörda stater i kommittén respektive säkerhetsrådet är ense om detta. Eftersom USA alltjämt har den uppfattningen att Ahmed Yusuf inte bör föras av från sanktionslistan saknas det förutsättningar för ett positivt beslut i sanktionskommittén eller säkerhetsrådet. Det har därför ansetts att det i nuläget inte skulle gynna Ahmed Yusufs sak att föra frågan till sanktionskommittén eller säkerhetsrådet utan att det mest ändamålsenliga är att fortsätta att föra förhandlingar med de amerikanska myndigheterna.

Fråga 5: Vid vilka tillfällen har regeringen på ministernivå framfört kravet att Ahmed Yusuf bör avföras från sanktionslistan?

Efter den 16 april 2002 fördes kravet fram den 26 april 2002 av utrikesministern, som framgår av svaret på fråga 1. Som framgår av redogörelsen i bilaga 1 har kravet därefter flera gånger förts fram på utrikesministerns vägnar av kabinettssekreteraren.

Fråga 6, den första och den andra delfrågan: I svarspromemorian nämns inte processen inom EU och beslutet den 27 maj 2002 att skapa en juridisk grund för sanktionerna mot Yusuf och andra på FN:s lista. När frågan behandlades i EU-nämnden våren 2002 underströk regeringens representanter vikten av rättssäkerhet. På vilket sätt kom denna inställning att påverka EU:s beslut? Övervägdes användning av veto, och vilka överväganden låg bakom att veto inte användes?

Som framgår av uppteckningarna från EU-nämnden den 5 och 12 april 2002 fanns det förslag från Europaparlamentet, som Sverige kunde ställa sig bakom, vilka skulle förstärka rättssäkerheten i de rättsakter som senare antogs den 27 maj 2002. Ingen enighet uppnåddes i rådet om

dessa förslag men däremot antogs ett förslag, som Sverige hade arbetat för, om möjligheter till undantag för humanitärt bruk[2].

Som också framgår av de ovannämnda uppteckningarna från EU-nämnden, och av utrikesminister Anna Lindhs muntliga redogörelse inför konstitutionsutskottet den 16 april 2002[3], övervägdes inte ett användande av vetorätten när den gemensamma ståndpunkten 2002/402/GUSP och rådets förordning (EG) nr 881/2002 antogs den 27 maj 2002. Skälen för detta var de som redovisades för EU-nämnden den 5 och 12 april 2002 av regeringens företrädare, nämligen att Sverige genom sitt medlemskap i FN är folkrättsligt bundet av den aktuella FN-resolutionen, att de nya rättsakterna inte ändrade det gällande rättsläget för Ahmed Yusuf och de andra två svenskarna men behövdes för att i EU genomföra FN-resolutionen 1390 samt att om FN-resolutionen inte genomfördes i EU så skulle Sverige likväl vara folkrättsligt förpliktat att genomföra resolutionen genom egen lagstiftning. Regeringens ståndpunkt hade stöd hos en majoritet inom EU-nämnden.

Fråga 6, den tredje delfrågan, och fråga 7: Vilka överväganden gjordes i frågan om beslutets överensstämmelse med bestämmelsen i 10 kap. 5 § regeringsformen om överlåtelse av beslutanderätt till EU? Hur ser regeringen på ett principiellt plan på sanktionslistan och dess förenlighet med den svenska regeringsformen?

Regeringen beslutade den 18 april 2002 att i rådet rösta för den gemensamma ståndpunkten, som utgjorde en nödvändig del av de åtgärder som krävdes för att i EU genomföra FN-resolutionen 1390. Som framgår av ovanstående hade detta beslut stöd hos en majoritet inom EU-nämnden. I regeringens beslut ligger att regeringen inte ansåg att det fanns några rättsliga hinder, vare sig inom nationell rätt, EG-rätten eller folkrätten, för att anta de aktuella rättsakterna. Denna bedömning har sedermera fått stöd i Förstainstansrättens dom den 21 september 2005 i målet Yusuf m.fl. mot rådet och kommissionen (mål T-306/01), som klargör att de aktuella rättsakterna är förenliga med EG-rätten och med överordnade folkrättsliga normer, särskilt de tvingande normerna om ett universellt skydd för de mänskliga rättigheterna.

Utrikesminister Anna Lindh uttalade vid utfrågningen i konstitutionsutskottet den 16 april 2002, på en fråga om huruvida beslutet om sanktionslistorna står i strid med eller är i enlighet med svensk grundlag, att hon inte kunde säga att beslutet stod i strid med svensk grundlag men att det står i strid med mycket av det som upplevs som självklara principer när det gäller rättssäkerhet och mänskliga

[2] Se PM från UD till EU-nämnden den 28 maj 2002, riksdagens ärende 2001/02:4722.

[3] Se riksdagsbetänkandet 2001/02:KU20 bilaga B12 sid. 157.

rättigheter[4] . Regeringen har inte vid något tillfälle därefter haft anledning att inta någon annan ståndpunkt.

[4] Riksdags betänkandet 2001/02:KU20 Bilaga B 12 sid. 161.

Bilaga A2.6.1 Granskningsanmälan 2006-02-02

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -02- 02
Dnr 050-2040-2005/06

Till Konstitutionsutskottet

Granskningsanmälan

Jag ber härmed konstitutionsutskottet att granska Thomas Bodströms tillämpning av lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll och då särskilt hur rättssäkerhet och mänskliga rättigheter hävdas.

Lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll har funnits sedan 1991. Enligt lagens lydelse skall en utlänning kunna utvisas om det behövs av hänsyn till rikets säkerhet, eller om det med hänsyn till vad som är känt om personens tidigare verksamhet och övriga omständigheter kan befaras att personen kommer att begå eller medverka till terroristbrott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott.

Om ett utvisningsbeslut inte kan verkställas på grund av att det till exempel finns risk för dödsstraff eller tortyr i det land till vilket personen utvisas, skall regeringen, efter ett beslut om utvisning enligt lagen, förordna att verkställigheten skjuts upp, så kallad inhibition.

Sedan lagen trädde i kraft 1991 har den tillämpats vid totalt 32 tillfällen.

I samband med att lagen om särskild utlänningskontroll infördes beslutade riksdagen att den parlamentariska kontrollen av lagens tillämpning ska ske genom att regeringen varje år lämnar en skrivelse till riksdagen med redovisning av bestämmelsernas tillämpning.

Lagen har nu varit i kraft i femton år och det är hög tid att närmare granska dess tillämpning. Konstitutionsutskottets granskning av avvisningen av två medborgare till Egypten i december 2001 (2005/06:KU2) oroar. Vid denna granskning fann utskottet att den s.k. garantin mot tortyr eller annan illabehandling från egyptisk sida inte borde ha godtagits, och därmed borde inget avvissningsbeslut ha fattats.

Detta, i samband med rapporter om att CIA-plan har använt svenskt luftrum, liksom det utökade samarbetet mellan svensk och utländsk underrättelsetjänst gör att jag vill att riksdagens konstitutionsutskott närmare granskar rättssäkerheten kring lagen om särskild utlänningskontroll.

Jag vill därför till utskottet anmäla justitieminister Thomas Bodström för granskning. Utskottet bör granska regeringens handläggning av lagen om särskild utlänningskontroll och vilket ansvar för mänskliga rättigheter som statsrådet har tagit vid utövandet av den makt som lagstiftningen ger.

Stockholm 2006-02-02

Kerstin Lundgren(c)
Riksdagsledamot

Bilaga A2.6.2 Promemoria från Justitiedepartementet 2006-03-08

REGERINGSKANSLIET

2006-03-08 SB2006/1202

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -03- 08
Dnr 050-2040-2005/06

Konstitutionsutskottets granskningsärende Justitieminister Thomas Bodströms tillämpning av lagen om särskild utlänningskontroll (2005/06:39)

Härmed överlämnas en inom Justitiedepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är departementsrådet Henrik Jermsten, tfn 08-405 47 48.

Christina Weihe

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-03-06

Justitiedepartementet

Statsrådsberedningen

KU:s granskningsärende 2005/06:39 Justitieminister Thomas Bodströms tillämpning av lagen om särskild utlänningskontroll

Konstitutionsutskottet har i en skrivelse till Regeringskansliet den 15 februari 2006 i granskningsärendet 2005/06:39 Justitieminister Thomas Bodströms tillämpning av lagen om särskild utlänningskontroll, begärt svar på följande.

Granskningen inriktas på de senaste redovisningsperioderna 2002/03 – 2004/05. En redogörelse begärs för de ärenden som avgjorts under nämnda perioder – främst sådana där utvisningsbeslut fattats utan förordnande om inhibition – samt för de bedömningar i fråga om grundläggande rättigheter som gjorts. I skrivelsen begärs även de kommentarer i övrigt som anmälan ger anledning till.

Tillämpning av lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll

Under perioden den 1 juli 2002 till den 30 juni 2005 har lagen om särskild utlänningskontroll tillämpats vid tre tillfällen.

Vid dessa tillfällen har regeringen prövat och bifallit Säkerhetspolisens ansökan om att utvisa tre personer med stöd av lagen om särskild utlänningskontroll. Två av dessa beslut har verkställts (Ju2002/2276/BIRS) medan ett har inhiberats på grund av verkställighetshinder (Ju2004/8186/PO).

Beskrivning av handläggningen av en inkommande ansökan om utvisning enligt lagen

Frågan tas upp på ansökan av Rikspolisstyrelsen (Säkerhetspolisen) eller av regeringen självmant. De tre ifrågavarande ärendena har initierats av Säkerhetspolisen.

I ärende angående bl.a. utvisning skall offentligt biträde förordnas för utlänningen om det inte måste antas att behov av biträde saknas. I samtliga nu aktuella ärenden har sådant biträde förordnats. Om ärendet

inte är synnerligen brådskande skall yttrande inhämtas från Migrationsverket och förhandling hållas i ärendet vid en tingsrätt, innan regeringen meddelar beslut. Regeringen har i samtliga ärenden inhämtat yttrande från Migrationsverket och låtit hålla förhandling i sakfrågan vid Stockholms tingsrätt.

En utlänning får tas i förvar, om det finns ett beslut om utvisning eller om det är sannolikt att sådant beslut kommer att meddelas och det finns anledning anta att utlänningen annars kommer att hålla sig undan eller bedriva brottslig verksamhet i Sverige eller hans identitet är oklar. Utlänningen kan istället ställas under uppsikt om det är tillräckligt. Om frågan om utvisning ännu inte förts till regeringen, får Rikspolisstyrelsen (Säkerhetspolisen) besluta att utlänningen skall tas i förvar eller ställas under uppsikt. Ett sådant beslut skall genast anmälas till regeringen där ansvarigt statsråd snarast skall pröva om åtgärden skall bestå.

I de aktuella tre ärendena har utlänningen tagits i förvar direkt före det att ansökan om utvisning gavs in till regeringen. Ansvarigt statsråd har fastställt besluten om förvar. Besluten om förvar har prövats på nytt senast två veckor efter det att förvarsbeslutet verkställdes. Varje ny prövning av ett beslut om förvar har föregåtts av en förhandling i Stockholms tingsrätt. Besluten om förvar kan överklagas till Regeringsrätten.

Beslut om utvisning meddelas av regeringen. Ett beslut om utvisning skall verkställas så snart det kan ske. Rikspolisstyrelsen (Säkerhetspolisen) skall svara för verkställigheten. Om det finns hinder mot verkställighet på grund av exempelvis risk för dödsstraff, kroppsstraff eller tortyr skall regeringen förordna att verkställighet tills vidare inte får ske. Vid bedömningen av om verkställighetshinder föreligger utgör bl.a. yttrandet från Migrationsverket (se ovan) underlag.

Kort redogörelse för de inkomna ärendena om ansökan om utvisning

1. Ärende Ju2002/2276/BIRS

Ärendet avsåg en ansökan från Säkerhetspolisen om att två personer skulle utvisas med stöd av bestämmelsen i 1 § första stycket 2 lagen om särskild utlänningskontroll i dess dåvarande lydelse. I ärendet inhämtades yttrande från Migrationsverket. Förhandlingar i frågorna om bl.a. förvar och utvisning hölls vid Stockholms tingsrätt. Regeringen biföll den 11 juli 2002 ansökan och beslutade att de båda personerna skulle utvisas ur Sverige och förbjöd dem att före den 11 juli 2012 återvända till Sverige utan tillstånd av regeringen. Verkställigheten skulle enligt beslutet ske till Österrike eller annan stat som enligt Dublinkonventionen var förpliktad att ta emot personerna, såvida de inte visade att de kunde tas emot i ett annat land. Verkställigheten skedde viss tid efter regeringsbesluten till två olika länder.

2. Ärende Ju2004/8186/PO

Ärendet avsåg en ansökan från Säkerhetspolisen om att utvisa en person med stöd av bestämmelsen i 1 § 2 lagen om särskild utlänningskontroll i dess nuvarande lydelse. I ärendet inhämtades yttrande från Migrationsverket. Förhandlingar i frågorna om bl.a. förvar och utvisning hölls vid Stockholms tingsrätt. Regeringen biföll den 20 december 2004 ansökan och beslutade att personen skulle utvisas ur Sverige och förbjöd denne att utan tillstånd av regeringen återvända till Sverige. Samtidigt förordnade regeringen att verkställighet tills vidare inte fick ske (inhibition). Vidare beslutade regeringen om viss anmälningsplikt och att 19 - 22 §§ lagen om särskild utlänningskontroll skulle få tillämpas.

Omprövning av beslut om utvisning

Under den ifrågavarande perioden har regeringen vid sex tillfällen omprövat tidigare meddelade utvisningsbeslut avseende tre personer. En av dessa personer har fått beslutet om utvisning upphävt medan utvisningsbeslutet beträffande de två övriga personerna alltjämt består. Lagen om särskild utlänningskontroll innehåller inte någon närmare reglering om detta förfarande.

Kort redogörelse för omprövningsärendena

1. Ärendena Ju2001/2711/BIRS och Ju2003/3268/PO

Ärendena gäller en person som utvisades efter regeringsbeslut i december 1992 med förbud om att återvända till Sverige. Utvisningen verkställdes till Libanon. Personen har vid fyra tillfällen därefter ansökt och fått avslag på begäran om att utvisningsbeslutet skall upphävas och att han skall beviljas uppehållstillstånd (beslut i september 2000, november 2000, februari 2001 och oktober 2002). Efter en förnyad ansökan upphävde regeringen den 22 januari 2004 utvisningsbeslutet. Frågan om uppehållstillstånd skulle i vanlig ordning prövas av Migrationsverket.

2. Ärendena Ju2002/1688/BIRS och Ju2004/3403/PO

Ärendena gäller en person som utvisades efter regeringsbeslut i november 1994 med förbud om att återvända till Sverige. Utvisningen verkställdes till Libanon. Personen har vid fyra tillfällen därefter ansökt och fått avslag på begäran om att utvisningsbeslutet skall upphävas och att han skall beviljas uppehållstillstånd (beslut i september 1999, april 2001, november 2002 och mars 2005).

3. Ärendena Ju2002/3186/BIRS och Ju2003/8129/PO

Ärendena gäller en person som utvisades efter regeringsbeslut i maj 1995 med förbud om att återvända till Sverige. Utvisningsbeslutet verkställdes till Libanon. Personen har vid två tillfällen därefter ansökt och fått avslag på begäran om att utvisningsbeslutet skall upphävas och att han skall beviljas uppehållstillstånd (beslut i november 2002 och maj 2004).

Avslutande kommentarer

Som framgår av redogörelsen har regeringen fattat beslut om utvisning med stöd av lagen om särskild utlänningskontroll vid tre tillfällen under den aktuella perioden. Ärendena har handlagts enligt det förfarande som stadgas i lagen vilket är utformat med beaktande av grundläggande rättigheter. Frågan om det föreligger verkställighetshinder har varit föremål för noggranna överväganden i de aktuella ärendena. I ett fall ledde dessa överväganden till att utvisningen inte bedömdes kunna verkställas varför förordnande om inhibition meddelades.

Lagen om särskild utlänningskontroll är speciell till sin karaktär. Lagen ger regeringen – som har det yttersta ansvaret för rikets säkerhet – rätt att utvisa en utlänning trots att uppehållstillstånd kan ha beviljats, om utlänning bedöms utgöra en särskild säkerhetsrisk. Tillämpningen av lagen är fortlöpande föremål för parlamentarisk insyn och kontroll genom de årliga skrivelser som regeringen lämnar till riksdagen. I de årliga skrivelserna lämnas även en redogörelse för de omprövningsärenden som har varit föremål för regeringens prövning.

Bilaga A2.7.1 Granskningsanmälan 2005-11-25

SVERIGES RIKSDAG

LARS LINDBLAD
Riksdagsledamot

Konstitutionsutskottet
Ink 2005 -11- 25
Dnr 050-1100-2005/06

Stockholm 2005-11-25

Till Konstitutionsutskottet

Enligt regeringsformen, kapitel 1, 6 § styr regeringen riket. Detta sker genom att regeringen avgör regeringsärenden. Dessa ärenden är delvis formellt bestämda, men kan principiellt anses utgöra alla frågor som anses kräva ett ställningstagande från någon i regeringskretsen. I regeringens styrande funktion ingår allt som inte utgör lagstiftning, beskattning, budgetreglering, förvaltning eller rättsskipning.

Till sin hjälp har regeringen Regeringskansliet, som har att bereda regeringsärenden, samt Statsrådsberedningen vilken skall biträda statsministern samt övriga statsråd i den mån dessa inte biträds av något departement.

Statsrådet Bosse Ringholm är samordningsminister för EU-frågorna i regeringen. I detta avseende har han att bereda och delta i beslut och diskussioner som rör EU-samarbetet.

I ministerrådet träffas fackministrarna från samtliga medlemsstater. Vilken minister som representerar Sverige beror på vilket ämne eller politikområde som ska behandlas. Statsministern har det övergripande ansvaret för Sveriges EU-politik. Övriga ministrar i regeringen ansvarar för sina respektive frågor i EU-arbetet och företräder Sverige vid ministerrådets olika möten. Som i alla andra frågor har dock regeringen ett kollektivt ansvar för EU-frågorna.

Statsrådet Bosse Ringholm deltar inte vid ministerrådet för allmänna frågor. Istället representeras regeringen av statssekreteraren Lars Danielsson. Att statsrådet Bosse Ringholm regelmässigt avstår från att delta vid ministerrådsmöten riskerar att negativt påverka Sveriges inflytande i unionen.

Riksdagen utövar sitt inflytande i EU genom regeringen. Regeringen är ansvarig inför riksdagen när det gäller hur den hanterar EU-frågorna. Regeringen ska löpande informera riksdagens utskott och EU-nämnden om frågor som ska behandlas i ministerrådet. Regeringen ska också rådgöra med nämnden om hur förhandlingarna i rådet ska föras inför betydelsefulla beslut. Vid samrådsmötet deltar normalt den minister som ska delta vid kommande ministerrådsmöte.

SVERIGES RIKSDAG

Men EU-minister Bosse Ringholm har inte deltagit vid ett enda möte med EU-nämnden sedan han utsågs.

Det är anmärkningsvärt att den ansvarige ministern för europafrågor inte personligen närvarar vid de sammanträden där för unionen avgörande beslut fattas. Det är lika illa att ministern inte deltar i arbetet i den nationella instans där regeringens positioner i europapolitiken skall diskuteras. Enligt mitt förmenande uppfyller inte vice statsministern sina uppgifter som ansvarig för europafrågor på ett fullgott sätt.

Jag begär att riksdagens konstitutionsutskott granskar i vilken mån statsrådet Bosse Ringholm har uppfyllt sina uppgifter som samordningsminister för EU-frågor.

Lars Lindblad (m)

Bilaga A2.7.2 Granskningsanmälan 2005-12-12

Konstitutionsutskottet
Ink 2005 -12- 12
Dnr 050-1356-2005/06

Till riksdagens konstitutionsutskott (KU).

Anmälan av infrastrukturminister Ulrica Messing för dålig närvaro vid EU:s ministerrådsmöten.

Härmed ber jag att till granskning av KU få anmäla statsrådet Ulrica Messing på grund av hennes jämförelsevis mycket låga deltagande i EU:s ministerrådsmöten.

Statsrådet Messing, liksom de flesta övriga statsråd, förutsätts av bl. a. oss i EU-nämnden normalt delta i EU:s ministerrådsmöten på sitt ansvarsområde inom regeringen. Så har dock i Messings fall inte skett under åren 2003-2005.

Den låga närvaron vid EU-mötena är inte minst anmärkningsvärd eftersom Messing redovisat sina ärenden inför EU-nämnden som om det var hon själv som deltog i ministerrådsmötena.

Av den 15 ministerrådsmötena 2003 till 2005 som Messing maximalt skulle ha deltagit i, närvar hon dessvärre endast vid fyra tillfällen. Messing deltog inte i något ministerråd alls under år 2005. Alla andra EU-länders ministrar med ansvar för infrastrukturfrågor hade en väsentligt högre närvaro än Ulrica Messing, med undantag för Spanien, som hade samma låga närvaro som Sverige.

Genomsnittet för alla EU-länders ministernärvaro 2003-05 är ca tio av 15 möten (gamla och nya medlemsländer har mycket lika närvarofrekvens). Medan andra EU-länder genomsnittligt i sju av tio fall representeras av sin minister, gällde detta för Sveriges del bara i en fjärdedel av fallen. Bäst närvaro har Tjeckien och Italien haft med ministrar vid samtliga tillfällen. Våra nordiska grannländer har haft väsentligt högre närvaro än Sverige: Danmark var representerad av en minister i nio av 15 fall, och Finland i 13 av 15 fall.

Det får sedan 1995 när Sverige blev EU-medlem anses ingå i statsrådens tjänsteutövning att de i normala fall deltar i ministerrådsmötena. Att det förhåller sig så bör KU tydligt slå fast i samband med sin granskning av statsrådet Messing.

Vidare bör statsråd som inte själv deltar i ministerrådsmöten anmäla detta till EU-nämnden, och ange vem som istället företräder Sverige. Även detta bör KU ge tillkänna.

Slutligen, statsrådet Messing bör sålunda klandras för att i strid med det normala för statsråd inte ha deltagit i normal utsträckning i EU:s ministerrådsmöten.

Stockholm den 12 december 2005.

Carl B Hamilton (fp),
v. ordf i riksdagens EU-nämnd, mm.

Bilaga A2.7.3 Promemoria från 2006-02-08

REGERINGSKANSLIET

2006-02-08 SB2006/384

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -02- 08
Dnr 050-1100-2005/06
050-1356-2005/06

Konstitutionsutskottets granskningsärenden 2005/06:24 Statsrådet Bosse Ringholms agerande som samordningsminister för EU-frågor och 2005/06:27 Statsrådet Ulrica Messings deltagande i ministerrådsmöten

Härmed överlämnas en promemoria från Statsrådsberedningen och en annan från Näringsdepartementet.

Regeringskansliets kontaktperson i dessa ärenden är departementsrådet Bo Malmqvist, tfn 08-405 45 47.

Christina Weihe

Postadress 103 33 Stockholm
Besöksadress Rosenbad 4
Telefonväxel 08-405 10 00
Telefax 08-723 11 71
E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-02-08

Statsrådsberedningen

Departementsråd
Bo Malmqvist
Telefon 08-405 45 47
Telefax 08-21 63 54
E-post bo.malmqvist@primeminister.ministry.se

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -02- 08
Dnr 050-1100-2005/06
050-1356-2005/06

Konstitutionsutskottets granskningsärenden 2005/06:24 Statsrådet Bosse Ringholms agerande som samordningsminister för EU-frågor och 2005/06:27 Statsrådet Ulrica Messings deltagande i ministerrådsmöten

1 bilaga

Denna promemoria innehåller svar på frågor som konstitutionsutskottet har ställt till Regeringskansliet. De frågor från utskottet som promemorian inte besvarar, besvaras i en promemoria från Näringsdepartementet.

Fråga 1: Beträffande vilka EU-frågor är statsråden Bosse Ringholm respektive Ulrica Messing ansvariga för att företräda Sverige vid ministerrådsmöten? Till svaret på denna fråga bör fogas dokumentation i kopieform över beslut varigenom ansvarsfördelningen slagits fast.

Enligt instruktionen för Regeringskansliet hör sådana regeringsärenden till Statsrådsberedningen som gäller europeiska integrationsfrågor av horisontell karaktär, med undantag av frågor om Europeiska unionens utvidgning.

Vice statsministern finns i Statsrådsberedningen. Genom ett förordnande enligt 7 kap. 5 § regeringsformen har statsministern uppdragit åt honom att i statsministerns ställe föredra ärenden som gäller europeiska integrationsfrågor av horisontell karaktär, med undantag av frågor om Europeiska unionens utvidgning. Förordnandet finns i *bilaga 1*.

Europeiska unionens råd behandlar, enligt artikel 2 i dess arbetsordning, ärenden av horisontell natur i rådets sammansättning för allmänna frågor och yttre förbindelser. För allmänna frågor respektive yttre förbindelser hålls separata sammanträden med skilda dagordningar.

Regeringen företräds i rådet av det statsråd vars ansvarsområde i huvudsak omfattar de ärenden som behandlas i respektive sammansättning av rådet.

Fråga 2: Med stöd av vilka bestämmelser kan det uppdras åt tjänstemän i Regeringskansliet att i stället för statsråd företräda Sverige vid ministerrådsmöten? Vem äger fatta beslut om detta?

Europeiska unionens råd består, enligt artikel 203 i EG-fördraget, av en företrädare för varje medlemsstat på ministernivå med befogenhet att fatta bindande beslut för denna medlemsstats regering. Enligt artikel 4 i rådets arbetsordning kan en minister representeras av en företrädare. Varje medlemsstat bestämmer själv i vilka fall så skall ske. Enligt praxis ersätts ministern i flertalet fall av sin närmaste medarbetare, vanligen med titeln statssekreterare, eller av den som företräder medlemsstaten i Ständiga representanternas kommitté.

Regeringskansliet skall enligt sin instruktion inte bara bereda regeringsärenden utan också i övrigt biträda regeringen och statsråden i deras verksamhet. Instruktionen innehåller också beslutsregler som innebär att den som är chef för Statsrådsberedningen eller chef för ett departement får uppdra åt tjänstemän att i ett statsråds ställe företräda Sverige i olika sammanhang, t.ex. vid ministerrådsmöten.

Enligt arbetsordningen för Statsrådsberedningen får vice statsministern besluta i statsministerns ställe i frågor som rör Statsrådsberedningen, t.ex. arbetsledningsfrågor. Liknande bestämmelser om beslutanderätt för andra statsråd än departementschefer finns i departementens arbetsordningar.

Fråga 3: Har statsrådet Bosse Ringholm uteblivit från något ministerrådsmöte vid vilket han, inom ramen för sitt nuvarande statsrådsuppdrag, haft att företräda Sverige? I förekommande fall bör av svaret framgå orsaken till Bosse Ringholms utevaro samt vem som i hans ställe företrätt Sverige vid ministerrådsmötet.

Statsministerns statssekreterare företräder som regel vice statsministern vid möten i rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser när rådet behandlar allmänna frågor. Som framgått av svaret på fråga 2 finns det inte något krav på personlig närvaro för en minister. Uttrycket att ministern ”uteblir” är alltså rättvisande bara när han eller hon inte närvarar vare sig personligen eller genom någon företrädare. Detta har aldrig inträffat.

Fråga 4: Har statsrådet Ulrica Messing uteblivit från något ministerrådsmöte vid vilket hon, inom ramen för sitt nuvarande statsrådsuppdrag, haft att företräda Sverige? I förekommande fall bör av svaret framgå orsaken till Ulrica Messings utevaro samt vem som i hennes ställe företrätt Sverige vid ministerrådsmötet.

–

Fråga 5: Med stöd av vilka bestämmelser kan det uppdras år tjänstemän i Regeringskansliet att i stället för statsråd företräda regeringen vid samråd med EU-nämnden inför ministerrådsmöten? Vem äger fatta beslut om detta?

Regeringskansliet skall enligt sin instruktion inte bara bereda regeringsärenden utan också i övrigt biträda regeringen och statsråden i deras verksamhet. Instruktionen innehåller också beslutsregler som innebär att den som är chef för Statsrådsberedningen eller chef för ett departement får uppdra åt tjänstemän att i ett statsråds ställe företräda regeringen i olika sammanhang, t.ex. vid samråd med EU-nämnden.

Enligt arbetsordningen för Statsrådsberedningen får vice statsministern besluta i statsministerns ställe i frågor som rör Statsrådsberedningen, t.ex. arbetsledningsfrågor. Liknande bestämmelser om beslutanderätt för andra statsråd än departementschefer finns i departementens arbetsordningar.

Fråga 6: Vem har företrätt regeringen vid samråd med EU-nämnden inför ministerrådsmöten i fall då statsrådet Bosse Ringholm eller Ulrica Messing har uteblivit från mötet med ministerrådet? I förekommande fall bör av svaret framgå orsaken till att det ansvariga statsrådet uteblivit från EU-nämndens sammanträde.

Det är som regel statsministerns statssekreterare som företräder regeringen vid EU-nämndens sammanträden när nämnden behandlar sådana EU-frågor som hör till vice statsministerns ansvarsområde.

Regeringsformen och riksdagsordningen lämnar öppet vem som skall företräda regeringen vid EU-nämndens sammanträden. Det betyder att detta i princip är en fråga för regeringens självbestämmande.

En annan sak är att regeringen givetvis är lyhörd för de önskemål i detta avseende som riksdagen har och som kommit till uttryck bl.a. i riksdagens tillkännagivande vid 1996/97 års riksmöte och i de interna riktlinjer för Regeringskansliet som finns i cirkuläret Samråd och information mellan regering och riksdag i EU-frågor.

Riktlinjerna i cirkuläret har tillkommit med sikte på EU-frågor som hör till ansvarsområdena för departementschefer och andra statsråd i departementen. De är inte avpassade för de särskilda krav som präglar vice statsministerns och Statsrådsberedningens verksamhet. Vice statsministern måste t.ex. vara beredd att vikariera för statsministern.

Fråga 7: Föranleder det som anförs i Lars Lindblads och Carl B Hamiltons granskningsanmälningar några kommentarer i övrigt?

Oavsett vem som företräder Sverige vid ministerrådsmöten är det regeringen och inte ett enskilt statsråd eller en tjänsteman som bestämmer och ansvarar för de förhandlingspositioner som företrädaren förmedlar. För förhandlingspositionerna spelar det heller ingen större

roll om regeringen samråder med EU-nämnden genom ett statsråd personligen eller genom någon som gör det på uppdrag av statsrådet. Personliga kontakter mellan statsråd och riksdagsledamöter är emellertid oumbärliga på många andra sätt och därför viktiga att slå vakt om även i EU-sammanhang.

KOPIA

Förordnande
2005-04-07

Förordnande enligt 7 kap. 5 § regeringsformen

Statsministern förordnar statsrådet Bosse Ringholm att fr.o.m. den 12 april 2005 i statsministerns ställe föredra följande ärenden.

Förvaltnings- och lagstiftningsärenden

Förvaltnings- och lagstiftningsärenden som gäller

europeiska integrationsfrågor av horisontell karaktär, med undantag av frågor om Europeiska unionens utvidgning.

Göran Persson

Överensstämmelse
innehållet intygas

Kopia till

Statsrådsberedningen
samtliga departement
Regeringskansliets förvaltningsavdelning
Riksdagen

Bilaga A2.7.4 Promemoria från Näringsdepartementet 2006-02-08

REGERINGSKANSLIET

Näringsdepartementet

Statssekreteraren
Jonas Bjelfvenstam

Promemoria

2006-02-08

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -02- 08
Dnr 050-1356-2005/06

Statsrådsberedningen
Christina Weihe

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2005/2006:27 Statsrådet Ulrica Messings deltagande i ministerrådsmöten

2 bilagor

Jag får härmed lämna följande underlag för svar till konstitutionsutskottet.

Frågorna 1, 4 och 6

Ansvarsområde

Statsrådets Ulrica Messings ansvarsområde som statsråd i Näringsdepartementet framgår av förordnande enligt 7 kap. 5 § regeringsformen, vilket i aktuell lydelse bifogas detta underlag som *bilaga 1*.

EU-frågor förekommer i mycket stora delar av Ulrica Messings ansvarsområde. Det gäller främst inom politikområdena transport och IT/telekom och rörande regionalpolitik, skog och turism. De båda förstnämnda områdena behandlas i rådskonstellationen för transport, telekom och energi (TTE).

Regionalpolitik behandlas i rådskonstellationen för allmänna frågor och yttre förbindelser. Skogsfrågor kan komma upp i konstellationen för jordbruk och fiske eller i den för miljö, medan turism behandlas i konkurrenskraftsrådet. Frågor inom de nu nämnda områdena aktualiseras mer sällan för sakdiskussion på ministerrådsnivå.

Deltagande i rådsmöten

Ulrica Messings ansvarsområde har varit i huvudsak oförändrat sedan hösten 2002. TTE-rådet har under den tiden samlats fjorton gånger för att diskutera transport- och telekomfrågor. Ulrica Messing har deltagit i sex av dessa möten. Vid de åtta möten i vilka Ulrica Messing inte deltagit har den svenska delegationen letts av mig.

Skälen till att Ulrica Messing inte deltagit i de aktuella mötena har varit att andra nationella eller internationella uppgifter prioriterats. Ulrica Messings prioriteringar och bedömningar har utgått från vilka frågor som funnits på dagordningen och hennes möjligheter att agera och samråda med kolleger inför rådsmötena för att driva den svenska ståndpunkten.

EU-nämnden

Vid tre av de åtta tillfällen då Ulrica Messing inte deltagit i TTE-rådsmöten som behandlat transport- och telekomfrågor har hon själv svarat för samrådet med EU-nämnden. Vid övriga fem tillfällen har Ulrica Messing ersatts av mig. Ulrica Messing har vid varje sådant tillfälle personligen meddelat nämndens ordförande att hon fått förfall och skälen till det.

Sammanställning

En sammanställning av uppgifter om deltagandet i rådsmötena och EU-nämnden bifogas som *bilaga 2*.

Fråga 7

Inom stora delar av Ulrica Messings ansvarsområde är EU-aspekter framträdande och genomsyrar arbetet på olika nivåer. Det gäller inte minst de frågor som behandlas i TTE-rådet.

Det är också inom rådskonstellationen TTE som Ulrica Messings deltagande i ministerrådet aktualiseras. När frågor inom hennes ansvarsområde kommer upp som enstaka dagordningspunkter inom andra konstellationer gäller som regel att frågan hanteras av den som företräder Sverige i den konstellationen.

Det har från Ulrica Messings sida aldrig funnits någon avsikt att för EU-nämnden dölja vem som kommer att delta i ett visst rådsmöte. Frågan har emellertid inte bedömts ha någon självständig betydelse eftersom samrådet i EU-nämnden rör vilken linje i sak regeringen avser inta vid rådsmötet.

Oavsett vem som företräder Sverige vid ett rådsmöte deltar Ulrica Messing på samma sätt i slutförberedelserna inom departementet och lägger efter beredning fast förslag till regeringens ståndpunkter.

Frågorna är dessutom när de tas upp inför ett rådsmöte i allmänhet inte nya utan statsrådet är väl förtrogen med dem. De aktualiseras löpande

för ställningstagande på olika stadier under förhandlingarna i EU samt inom ramen för bilaterala kontakter i Europa och vid förankringen nationellt. Det är ju själva verket så att ett effektivt EU-arbete måste vara långsiktigt. Möjligheterna att få till stånd ett bra beslut vid ett ministerrådsmöte är beroende av insatser under hela ärendets gång och i en mängd olika sammanhang. Här kommer i förgrunden vikten av ett välorganiserat arbete i departementet med ett gott samarbete mellan sakenheter och EU-samordning, liksom med tjänstemän på Brysselrepresentationen och svenska myndigheter. Det handlar också om ett smidigt och effektivt åsiktsutbyte med riksdagen via utskotten och om kontakter för att förankra den svenska EU-linjen i andra nationella sammanhang.

Av mycket stor betydelse för ett framgångsrikt EU-arbete är kontakterna med kollegerna i EU och Norden. De informella ministermöten som traditionellt anordnas inom EU ger erfarenhetsmässigt möjlighet att etablera djupare kontakter. De tillåter också ofta en friare och mera givande sakdiskussion där man undviker det uppläsande av skrivna talepunkter som kan prägla de formella mötena. Under den aktuella tiden har Ulrica Messing deltagit i nio sådana informella möten på olika områden.

Ulrica Messing har vidare under 2005 bjudit in och mottagit sina tre nya kommissionärskolleger – Jaques Barrot, Danuta Hübner och Viviane Reding. Hon möter löpande i Sverige och på resor kollegerna i Norden och övriga Europa. Dessa kontakter – inte minst i den nordiska kretsen – ger möjlighet till ökad tyngd och kraft i agerandet i EU.

Bilaga 1

STATSMINISTERN

Förordnande
2004-12-22

Förordnande enligt 7 kap. 5 § regeringsformen

Med ändring av förordnandet den 1 november 2004 förordnar statsministern statsrådet Ulrica Messing att fr.o.m. den 1 januari 2005 i chefen för Näringsdepartementets ställe föredra följande ärenden.

1. Förvaltningsärenden

Förvaltningsärenden som gäller

allmänna frågor om användningen av informationsteknik (IT), i den mån sådana ärenden inte hör till något annat departement,

infrastruktur för informationsteknik (IT),

elektronisk kommunikation, i den mån sådana ärenden inte hör till något annat departement,

järnvägar, spårvägar och tunnelbanor, postkommunikationer,

vägar, broar och färjor, vägtrafik, fordons utrustning och beskaffenhet,

förarbehörighet samt kommunikationsväsendet i övrigt till lands,

bidrag till kollektiv persontrafik,

upphandling av persontrafik,

transportbidrag,

överlastavgift,

sjöfart, farleder och hamnar, säkerheten på fartyg, åtgärder mot vattenförorening från fartyg, befäl på handelsfartyg och fiskefartyg, skeppsmätning, sjökarteverksamhet, lotsning, fyrar, sjöräddning, statens isbrytarverksamhet samt, i den mån sådana ärenden inte hör till något annat departement, kanaler samt anställning och mönstring av sjömän,

luftfart, marktjänster på flygplatser,

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Rosenbad 4

Telefon växel 08-405 10 00
Telefax 08-723 11 71
Telex 178 20 PREMIER S

transport- och kommunikationsforskning, i den mån sådana ärenden inte hör till något annat departement,

distribution av radioprogram, i den mån sådana ärenden inte hör till något annat departement,

mark och byggnader för Statens järnvägar, Banverket, Vägverket, Sjöfartsverket och Luftfartsverket, i den mån sådana ärenden inte hör till något annat departement,

regional utvecklingspolitik, i den mån sådana ärenden inte hör till något annat departement,

EG:s struktur- och regionalpolitik samt frågor rörande regional utvecklingsplanering, i den mån sådana ärenden inte hör till något annat departement,

mineralfrågor, geologisk undersökning,

skogsbruk,

rekreation och turism, i den mån ärenden om turism inte hör till något annat departement.

2. Lagstiftningsärenden

Lagstiftningsärenden som gäller

järnvägar, spårvägar och tunnelbana,

järnvägs-, spårvägs- och tunnelbanetrafik,

postkommunikation,

elektronisk kommunikation,

informationsteknik (IT), i den mån sådana ärenden inte hör till något annat departement,

vägar och vägtrafik,

vägavgifter,

sjöfart, säkerheten på fartyg, åtgärder mot vattenförorening från fartyg,

luftfart, marktjänster på flygplatser,

utredning av olyckor,

förbud mot rundradiosändning på öppna havet,

mineralhantering, kontinentalsockeln, sand-, grus- och stentäkt inom vissa allmänna vattenområden,

regionala utvecklingsfrågor, i den mån sådana ärenden inte hör till något annat departement,

EG:s struktur- och regionalpolitik, i den mån sådana ärenden inte hör till något annat departement,

skogsbruk, virkesmätning, allmänningar,

kronotorp.

Statsministern beslutar vidare att till statsrådet Messings ansvarsområde skall höra följande myndigheter och organ:

Post- och telestyrelsen,

Statens järnvägar,

Banverket,

Järnvägsstyrelsen,

Stängselnämnden,

Vägverket,

Rikstrafiken,

Statens väg- och transportforskningsinstitut,

Sjöfartsverket,

Handelsflottans kultur- och fritidsråd,

Rederinämnden,

Luftfartsverket,

Luftfartsstyrelsen,

Statens institut för kommunikationsanalys,

Sveriges geologiska undersökning,

Bergsstaten,

Skogsstyrelsen, skogsvårdsstyrelserna,

regionala utvecklingsbolag,

Stiftelsen Administrativ produktion i Malmfälten,

Glesbygdsverket,

Stiftelsen Norrlandsfonden,

Turistdelegationen,

A-banan Projekt AB,

Norrland Center AB,

Statens Väg- och Baninvest AB,

Sveriges Rese- och Turistråd AB,

Öresundsbron och Svensk Danska Broförbindelsen SVEDAB AB.

Göran Persson

Kopia till

Statsrådsberedningen
samtliga departement
Regeringskansliets förvaltningsavdelning
Riksdagen

Kopians överensstämmelse
med originalet intygas

Bilaga 2

Ulrica Messings deltagande i EU:s ministerråd (TTE) 2002 - 2005

Deltagit

4-6 december	2002
27-28 mars	2003
20 november	2003
7 oktober	2004
9-10 december	2004
1 och 5 december	2005

Ej deltagit (ersättare i samtliga fall ss Bjelfvenstam) EU-nämnden

5-6 juni	2003	3 juni	ss Bjelfvenstam
9-10 oktober	2003	3 oktober	ss Bjelfvenstam
5 december	2003	28 november	ss Bjelfvenstam
8-9 mars	2004	5 mars	sr Messing
10-11 juni	2004	4 juni	ss Bjelfvenstam
21 april	2005	15 april	sr Messing
27 juni	2005	17 juni	sr Messing
6 oktober	2005	30 september	ss Bjelfvenstam

Anmärkningar

1. Ett rådsmöte (TTE) som ägde rum den 14 maj 2003 behandlade endast energifrågor.

2. Rådsmötet den 1 och 5 december 2005 inleddes den 1 december med IT/telekom. Ulrica Messing deltog inte i denna del av mötet utan endast den 5 december när transportfrågorna behandlades. Den 1 december leddes den svenska delegationen av Sveriges biträdande ständiga representant vid EU, ambassadör Ingrid Hjelt af Trolle.

Bilaga A2.8.1 Granskningsanmälan 2006-01-04

LENNART KOLLMATS
Riksdagsledamot (fp)
Ordförande i kulturutskottet

SVERIGES RIKSDAG

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -01- 04
Dnr 050-1648-2005/06

Stockholm 2006-01-04

Till Riksdagens konstitutionsutskott

Begäran om granskning av regeringens beslut

Jag önskar påkalla konstitutionsutskottets granskning av regeringsbeslutet att omlokalisera myndigheten Riksutställningar till Gotland, som fattades vid regeringssammanträde den 26 maj 2005.

Enligt regeringens pressmeddelande av samma datum, fattades beslutet i syfte att kompensera Gotlands kommun för förlusten av arbetsplatser inom försvaret, till följd av den ändrade grundorganisationen i försvarsbeslutet.

Frågan om omlokalisering av en rad myndigheter m.m. har bland annat beretts genom "Lokaliseringsutredningen", N 2004:15, som avlämnade två betänkanden i januari respektive mars 2005. I utredningens första rapport föreslogs bland annat att sätet och den huvudsakliga verksamheten för myndigheten Riksantikvarieämbetet skulle flyttas från Stockholm till Gotland. Detta omöjliggjordes dock beroende på myndighetens åtaganden i form av bland annat arkiv- och biblioteksverksamhet.

Frågan om en omlokalisering av Riksutställningar tycks ha aktualiserats i perioden mellan den första rapportens avlämnande och 8 april, då myndigheternas chefer enligt uppgifter i media gavs ett förhandsbesked från regeringen.

Någon konsekvensbedömning motsvarande Lokaliseringsutredningen har därför veterligen ej gjorts. Begäran att få se det material som ligger till grund för beslutet har från departementet avslagits med hänvisning till att ingen formell utredning gjorts.

Denna korta tid och ofullständiga beredning har bland annat lett till protester från många som anser att frågan skulle ha getts en långt mer genomgripande analys och konsekvensberedning.

Rådgivande funktioner som vid andra myndigheters granskning och utredning vid förslagna omlokaliseringar spelat en tongivande roll har åsidosatts. Ingen tid har avsatts för remisshantering, inte heller har frågan ställts till någon sakkunnig utanför departementet.

SVERIGES RIKSDAG

Med anledning av ovanstående förhållanden vill jag be utskottet att undersöka ifall regeringen genom beslutet åsidosatt regeringsformens krav på beredning av ärenden (RF §§ 1-3, 7:e kapitlet) vad bl a avser ekonomiska konsekvenser och konsekvenser beträffande kompetensen hos myndigheten eller om regeringen i övrigt berett ärendet enligt gängse normer

Lennart Kollmats

Lennart Kollmats (fp)

Bilaga A2.8.2 Promemoria från Utbildnings- och kulturdepartementet 2006-03-08

REGERINGSKANSLIET

2006-03-08 SB2006/1193

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -03- 08
Dnr 050-1698-2005/06

Konstitutionsutskottets granskningsärende Regeringens beredning av beslutet att omlokalisera myndigheten Riksutställningar till Gotland (2005/06:31)

Härmed överlämnas en inom Utbildnings- och kulturdepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är rätts- och expeditionschefen Knut Weibull, tfn 08-405 35 66.

Christina Weihe

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-03-01

Utbildnings- och kulturdepartementet

Expeditions- och rättschefen
Knut Weibull

KU:s granskningsärende 2005/06:31 Regeringens beredning av beslutet att omlokalisera myndigheten Riksutställningar till Gotland

Konstitutionsutskottet har ställt fyra frågor till Leif Pagrotsky angående regeringens beredning av beslutet att omlokalisera myndigheten Riksutställningar till Gotland. Som svar på utskottets frågor vill Utbildnings- och kulturdepartementet framföra följande.

Fråga 1
I en promemoria från den 26 maj 2005, som finns i akten i det aktuella ärendet, redovisas skälen till regeringens beslut och redogörs även för ärendet och dess beredning. Promemorian *bifogas*.

Av promemorian framgår vilket underlag som legat till grund för regeringens beslut. Följande två handlingar bör i det sammanhanget särskilt lyftas fram.

1. Lokaliseringsutredningens delrapport Omlokalisering av statlig verksamhet, som bl.a. behandlar olika generella förutsättningar vid omlokaliseringen av statliga myndigheter, som beräknade riktvärden för flyttkostnader, personalkostnader, pensionsavgångar etc. och som därmed även har relevans för ärendet om en omlokalisering av Riksutställningar till Gotland.

2. Riksutställningars yttrande från den 23 mars 2005 om konsekvenser vid en föreslagen omlokalisering av myndigheten, som behandlar de mera specifika konsekvenserna för Riksutställningar.

Därutöver finns det ett stort antal andra inkomna handlingar, vilket redovisas i promemorian.

Fråga 2
Lokaliseringsutredningens delrapport remitterades till berörda myndigheter mellan den 25 januari och den 3 februari 2005. Ett flertal instanser svarade på remissen, bl.a. Riksantikvarieämbetet, Statens kulturråd och stabsmyndigheter som Ekonomistyrningsverket,

Statskontoret och Arbetsgivarverket. Denna remiss var dock inte ställd till Riksutställningar, eftersom myndigheten inte var direkt berört av utredningens förslag.

Utbildnings- och kulturdepartementet meddelade den 18 mars 2005 ledningen för Riksutställningar att en omlokalisering av myndigheten till Gotland övervägdes i beredningen av Lokaliseringsutredningens förslag och om skälen till detta. Ledningen upplystes också om möjligheten att lämna synpunkter på konsekvenserna av en omlokalisering av myndigheten. Den 23 mars 2005 kom Riksutställningar in med ett yttrande.

Av promemorian framgår även att ett flertal möten med företrädare för Riksutställningars ledning, personal och fackliga organisationer föregick regeringsbeslutet.

Fråga 3
Såväl Lokaliseringsutredningens delrapport som yttrandet och andra underlag från Riksutställningar behandlar frågor om ekonomiska konsekvenser och konsekvenser för kompetensförsörjning. Lokaliseringsutredningen redogör för generella och erfarenhetsbaserade konsekvenser vid utlokalisering av statliga myndigheter, medan myndigheten redogör för specifika konsekvenser för Riksutställningar.

Dessa konsekvensbedömningar har självklart varit föremål för överväganden under beredningen inför regeringsbeslutet.

I budgetpropositionen för 2006 (prop. 2005/06:1 utg.omr. 17) anför regeringen att om Riksutställningars kostnader ökar med anledning av flytten kommer regeringen senare att ta ställning till disposition av eventuellt anslagssparande samt till behov av en ökad anslagskredit. Vidare avser regeringen att noga följa utvecklingen av Riksutställningars ekonomiska situation så att verksamheten långsiktigt kan fungera med bibehållen kvalitet.

Fråga 4
Genom remitteringen av Lokaliseringsutredningens delarapport har generella frågor som rör omlokaliseringen av myndigheter beretts. Riksutställningar har skriftligen och vid möten med företrädare för Utbildnings- och kulturdepartementet yttrat sig i frågan om en omlokalisering av myndigheten. Således har upplysningar och yttranden inhämtats från den berörda myndigheten. Även andra myndigheter, organisationer och enskilda har kommit in med yttranden. Mot denna bakgrund är beredningskravet i regeringsformen väl tillgodosett i det aktuella ärendet.

Bilaga

REGERINGSKANSLIET

Promemoria U2005/5063/Kr

2005-05-26

Utbildnings- och kulturdepartementet

Angående regeringens beslut att lokalisera Riksutställningar till Gotland

Beslutet

Regeringen har den 26 maj 2005 givit Riksutställningar i uppdrag att lokalisera verksamheten till Gotland. Omlokaliseringen skall påbörjas under 2006 och genomföras på sådant sätt att myndighetens säte senast den 31 december 2007 ändras till Gotland.

Skälen till regeringens beslut

Riksdagen har beslutat om omställning av Försvarsmaktens verksamhet (prop. 2004/05:05), Vårt framtida försvar. Omställningen kommer leda till nedläggningar av militär verksamhet i vissa lokala arbetsmarknadsregioner. De mest berörda orterna är Östersund, Arvidsjaur, Karlstad, Kristinehamn och Gotland. Förutom insatser för ökad konkurrenskraft, hållbar tillväxt och sysselsättning i dessa regioner aviserade regeringen i propositionen sin avsikt att ny- och omlokalisera statliga arbetstillfällen till dessa regioner.

Lokaliseringsutredningen (N 2004:15) har i delrapporten Omlokalisering av statlig verksamhet föreslagit att flera olika myndigheter skall omlokaliseras till de berörda orterna, bland dessa myndigheter finns Riksantikvarieämbetet som föreslås lokaliseras till Gotland. I rapporten redogör utredningen också för olika generella förutsättningar vid omlokalisering av statliga myndigheter, som beräknade riktvärden för flyttkostnader, personalkostnader, pensionsavgångar etc. Rapporten har remissbehandlats.

I den efterföljande beredningen har det träffats en uppgörelse mellan regeringen och samarbetspartierna Vänsterpartiet och Miljöpartiet som innebär att endast en del av Riksantikvarieämbetet (ca 140 åak) skall omfattas av omlokaliseringen. Samtidigt har Utbildnings- och kulturdepartementet ålagts ett beting om att tillföra ytterligare årsarbetstillfällen till Gotland för att kompensera för det faktum att inte hela Riksantikvarieämbetet omlokaliseras. Departementet har mot denna bakgrund bedömt att Riksutställningar, med det grundläggande uppdrag

som myndigheten har fått av regeringen, är möjlig att lokalisera till Gotland.

Riksutställningar har enligt sin instruktion (SFS 1997:1170) till uppgift att producera, distribuera och förmedla utställningar i syfte att ge perspektiv på samtiden och samhällsutvecklingen. Vidare skall Riksutställningar också förmedla kunskaper och erfarenheter samt erbjuda tekniska tjänster till andra som vill arbeta med utställningar.

Beslutet bygger på att det uppdrag som regeringen har gett Riksutställningar skall vara oförändrat, men att det skall utföras från en ny geografisk position. Samtidigt gör Utbildnings- och kulturdepartementet bedömningen att myndigheten sannolikt kan behöva ompröva delar av sitt nuvarande arbetssätt som en följd av den nya lokaliseringen. Dessa och andra frågor med betydelse för verksamheten i samband med flytten till Gotland kommer att prövas i nära dialog med Riksutställningar, dess ledning och personal.

Även om beslutet om en omlokalisering av Riksutställningar inte i grunden är kulturpolitiskt, utan regionalpolitiskt, så gör Utbildnings- och kulturdepartementet bedömningen att en lokalisering av myndigheten till Gotland kan ses som en del av de kulturpolitiska prioriteringarna att nå ut till fler och att stärka kulturen i hela landet.

Det alternativa förslag för att skapa arbetstillfällen på Gotland som ST/SACO-föreningarna vid Riksutställningar överlämnade till Ubildnings- och kulturdepartementet den 2 maj 2005 har prövats under beredningen av ärendet. De fackliga organisationernas förslag innebär att 60 nya arbetstillfällen initialt skapas på Gotland inom ett antal olika branscher och finansieras genom bl.a. avgifter för utförda tjänster. Detta svarar dock inte upp mot det beting som har gällt för kulturpolitiken och kan därför inte ligga till grund för en ändring av förslaget att utlokalisera Riksutställningar.

Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade om direktiv till Lokaliseringsutredningen den 23 september 2004. Enligt direktiven skulle utredningen överväga och föreslå lämpliga lokaliseringar av statliga arbetstillfällen till LA-regionerna, Östersund, Arvidsjaur, Karlstad/Kristinehamn och Gotland. Som särskild utredare förordnades Jan Bergqvist. Inledningsvis omfattade uppdraget 10 myndigheter. I november 2004 utökades uppdraget till att omfatta ytterligare 12 myndigheter, bl.a. Riksantikvarieämbetet.

Den 25 januari 2005 överlämnade utredningen sin delrapport Omlokalisering av statlig verksamhet till statsrådet Ulrica Messing. Rapporten remissbehandlades till den 3 februari 2005.

Bland de instanser som yttrade sig om förslaget att utlokalisera Riksantikvarieämbetet till Gotland finns Riksarkivet, Svenska kyrkan, Statens historiska museer, Statens kulturråd, Kungliga biblioteket, Statens fastighetsverk, Sveriges länsantikvarier, Landsantikvarieföreningen, Sveriges Hembygdsförbund, Vitterhetsakademin, Riksantikvarieämbetet och de fackliga organisationerna DIK och ST-kultur. Därtill kommer ett stort antal skrivelser från enskilda med kritik mot förslaget.

Utbildnings- och kulturdepartementet meddelade den 18 mars 2005 ledningen för Riksutställningar att myndigheten ingick i beredningen av Lokaliseringsutredningens förslag. Skälet var att den föreslagna flytten av hela Riksantikvarieämbetet sannolikt inte kunde genomföras, utan enbart en del, och att regeringen behövde finna andra alternativ för att motsvara det beting som ställts upp för nya årsarbetstillfällen till Gotland. Ledningen för Riksutställningar upplystes om möjligheten att lämna synpunkter på förslaget.

Med anledning av detta hölls ett möte på Utbildnings- och kulturdepartementet den 22 mars 2005 med ledningen för Riksutställningar och företrädare för Kulturenheten.

Den 23 mars 2005 lämnade Riksutställningar ett yttrande om konsekvenser vid en föreslagen omlokalisering av Riksutställningar.

Den 4 april 2005 hölls ett möte på Utbildnings- och kulturdepartementet med ledningen för Riksutställningar, statssekreteraren Claes Ånstrand och företrädare för Kulturenheten.

Den 7 april 2005 meddelade Utbildnings- och kulturdepartementet till ledningen för Riksutställningar att det nu fanns en uppgörelse mellan regeringen och samarbetspartierna Vänsterpartiet och Miljöpartiet som innebär att Riksutställningar skall omlokaliseras till Gotland och att regeringen senare kommer att fatta beslut om detta.

Senare samma dag hölls ett möte på Utbildnings- och kulturdepartementet med ledningen för Riksutställningar, statssekreterare Claes Ånstrand och företrädare för Kulturenheten.

Den 9 april 2005 presenterade statsrådet Lena Hallengren på Gotland den uppgörelse som träffats mellan regeringen och samarbetspartierna Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Den 26 april 2005 hölls ett möte på Utbildnings- och kulturdepartementet med de fackliga organisationerna vid Riksutställningar, statssekreterare Claes Ånstrand och företrädare för Kulturenheten. De fackliga organisationerna inbjöd samtidigt den politiska ledningen vid Utbildnings- och kulturdepartementet att besöka Riksutställningar.

Den 27 april deltog statssekreterare Claes Ånstrand i fackförbundet DIK:s debattkväll om utlokaliseringsförslaget.

Den 3 maj 2005 besökte statsrådet Leif Pagrotsky, statssekreterare Claes Ånstrand och företrädare för Kulturenheten Riksutställningar för information om verksamheten och för deltagande i frågestund med myndighetens personal. Vid besöket överlämnade de fackliga organisationerna ett alternativt förslag att skapa arbetstillfällen på Gotland.

Den 16 maj informerades de centrala fackliga organisationerna ST-Kultur, SECO, Lärarförbundet, SULF och DIK i enlighet med MBA-R om regeringens kommande beslut med uppdrag till Riksutställningar att lokalisera verksamheten till Gotland. De fackliga organisationerna påkallade överläggningar med Utbildnings- och kulturdepartementet med anledning detta.

Den 24 maj genomfördes överläggningar mellan de centrala fackliga organisationerna ST-Kultur och DIK och företrädare för Utbildnings- och kulturdepartementet. Överläggningarna protokollfördes.

I ärendet har Riksutställningar inkommit till Regeringskansliet med följande handlingar: ett yttrande över konsekvenser vid en föreslagen omlokalisering av Riksutställningar, en redovisning av konsekvenser vid en föreslagen omlokalisering av Riksutställningar till Gotland, en presentation av Riksutställningars verksamhet, en sammanställning med kritik mot förslaget från olika konstnärer och ett upprop från flera svenska museer som medverkade vid 2005 års museivecka.

De fackliga organisationerna ST-Kultur och DIK vid Riksutställningar har lämnat ett alternativt förslag att skapa arbetstillfällen på Gotland och en skrivelse ställd till justitieminister Thomas Bodström och demokratiminister Jens Orback angående processen.

Utbildningsnämnden för Konstfacks lärarutbildning, Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare (KIF) och Statens museer för världskultur har var för sig inkommit med kritiska yttranden om förslaget att omlokalisera Riksutställningar till Gotland.

Därtill kommer ett stort antal skrivelser från enskilda med kritik mot förslaget.

Ett stort antal ärenden har inkommit till Utbildnings- och kulturdepartementet med begäran om att få ta del av offentliga handlingar i ärendet. Samtliga har fått kopior på de allmänna handlingar som ingår i ärendet.

Bilaga A2.8.3 Regeringsbeslut 2005-05-26

0 1

REGERINGEN

Utbildnings- och kulturdepartementet

Regeringsbeslut **1:19**

2005-05-26

U2005/3610, 3690, 3794, 3803, 3805, 3808, 3809, 3826, 3835, 3836, 3838, 3845, 3847, 3850, 3852, 3853, 3901, 3902, 3934, 3977, 3995, 4008, 4113, 4477, 4497, 4703, 4704, 4847, 4949, 4961, 5002, 5063/Kr

Kr
SAKREGISTRATUR
Får ej uttagas ur pärmen

Riksutställningar
Box 4715
116 92 STOCKHOLM

Uppdrag till Riksutställningar att lokalisera verksamheten till Gotland

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Riksutställningar att lokalisera verksamheten till Gotland. Omlokaliseringen skall påbörjas under 2006 och genomföras på sådant sätt att myndighetens säte senast den 31 december 2007 ändras till Gotland.

Bakgrund

Beslutet är ett led i regeringens arbete med att genomföra lokaliseringar av statliga verksamheter till de lokala arbetsmarknadsregioner som berörs mest av förändringarna inom Försvarsmaktens grundorganisation, dvs. Östersund, Arvidsjaur, Karlstad/Kristinehamn och Gotland.

På regeringens vägnar

Leif Pagrotsky

Birgitta Castenfors

Postadress
103 33 Stockholm
Besöksadress
Drottninggatan 16
Telefonväxel
08-405 10 00
Telefax
08-21 68 13
E-post: registrator@educult.ministry.se

46 8 216813

2

Kopia till

Statsrådsberedningen
Finansdepartementet BA
Finansdepartementet ESA
Finansdepartementet F
Näringsdepartementet RUT
Länsstyrelsen i Gotlands län
Arbetsgivarverket
Trygghetsstiftelsen
Gotlands kommun
Regeringens kontaktperson Thage G. Peterson

Bilaga A1.9.1 Granskningsanmälan

TORSTEN LINDSTRÖM
Riksdagsledamot

SVERIGES RIKSDAG
Konstitutionsutskottet
Ink 2005 -10- 12
Dnr 050-399-2005/06

Stockholm den 12 oktober 2005

Konstitutionsutskottet

Anmälan för granskning av regeringens och statsrådet Sven-Erik Österbergs beredning av proposition till Riksdagen

Regeringen beslöt den 6 oktober 2005 att överlämna propositionen 2005/06:24 *Förändrad länsindelning m.m.* till Riksdagen.

I propositionen föreslås en utvidgning av Uppsala län, innebärande att Heby kommun överförs från Västmanlands län till Uppsala län. Förslaget får ses mot bakgrund av flera års motstånd från regeringen mot denna önskan som såväl majoriteten i Heby kommun och därefter majoriteten i Riksdagen uttalat.

Dock har inte regeringen till fullo rett ut alla aspekter av frågan. I propositionen (sidan 11) anförs att en överenskommelse träffats mellan Landstinget Västmanland och Uppsala läns landsting om konsekvenserna för hälso- och sjukvården.

Eftersom de båda berörda landstingen inte kunde enas om formerna, och kostnadsfördelningen för länsbytet, uppdrog regeringen till landshövdingarna i de båda länen att utreda och lämna förslag till principer för länsbytet vad gäller hälso- och sjukvården. I landshövdingarnas skrivelse till regeringen den 23 september 2005 anför dem att en lösning bör bli att Uppsala läns landsting under 2007 och 2008 bör köpa viss vård från Landstinget Västmanland. Detta föranleder regeringen i sin proposition att konstatera att en "överenskommelse" träffats. Emellertid har en sådan "överenskommelse" inte godkänts av beslutande organ i landstingen vilket gör det tvivelaktigt att hävda att den finns och gäller.

Konstitutionsutskottet bör granska om regeringen och det föredragande statsrådet Österberg brustit i beredningen av propositionen och därmed riskerat att vilseleda riksdagen.

TFN: 08-786 46 86 • MOBIL: 070-276 28 03
BESÖKSADRESS: Riksdagen, Stockholm • E-POST: torsten.lindstrom@riksdagen.se
WEB: www.torsten.kristdemokrat.se
HEMADRESS: Parkgatan 2A, 734 35 Hallstahammar • TFN: 0220-133 49 • FAX. 0220-171 09

SVERIGES RIKSDAG

Med anledning av det ovan anförda anmäler jag regeringen och statsrådet Sven-Erik Österberg för Konstitutionsutskottets granskning. Konstitutionsutskottet bör pröva huruvida regeringen brutit mot gällande regler och föreskrifter.

Dag som ovan

Torsten Lindström

Torsten Lindström

Bilaga A2.9.2 Promemoria från Finansdepartementet 2006-01-20

REGERINGSKANSLIET

2006-01-20 SB2005/11147

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -01- 20
Dnr 050-399-2005/06

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2005/06:G20 Beredningen av proposition 2005/06:24 Förändrad länsindelning m.m.

Härmed överlämnas en inom Finansdepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i granskningsärendet är expeditions- och rättschefen Lilian Wiklund, tfn 08-405 16 19.

Christina Weihe

Postadress 103 33 Stockholm
Besöksadress Rosenbad 4
Telefonväxel 08-405 10 00
Telefax 08-723 11 71
E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-01-12

Finansdepartementet

Statsrådsberedningen
Rättschefen Christina Weihe

Statssekreteraren
Katinka Hort

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2005/06:G20 Beredningen av proposition 2005/06:24 Förändrad länsindelning m.m.

Statsrådsberedningen har begärt underlag till svar till konstitutionsutskottet i rubricerade ärende, där utskottet givit Regeringskansliet tillfälle till de kommentarer som anmälan föranleder. Jag får härmed lämna följande underlag.

Heby kommun ansökte den 8 februari 2005 om att få byta län och landsting från Västmanlands län till Uppsala län. Regeringen överlämnade den 18 februari 2005 kommunens ansökan till Kammarkollegiet för handläggning. Kollegiet förordade i ett yttrande den 30 juni 2005, att ändringen av läns- och landstingsindelning skulle genomföras.

I sitt remissvar över Kammarkollegiets yttrande anförde Västmanlands läns landsting att det vore lämpligast att avvakta resultatet av den s.k. Ansvarskommittén innan det fattades beslut om Heby kommuns länstillhörighet. Om detta inte bedömdes möjligt tillstyrkte landstinget överföringen av Heby till landstinget i Uppsala län under förutsättning att Västmanlands läns landsting erhöll kompensation för de omställningskostnader som blir följden av överföringen. Uppsala läns landsting tillstyrkte i sitt remissvar Heby kommuns läns- och landstingsbyte men vände sig bestämt mot Kammarkollegiets förslag att Uppsala läns landsting skulle bidra till Västmanlands läns landstings övergångskostnader.

Regeringen beslutade den 25 augusti 2005 att ge länsstyrelserna i Västmanlands län och Uppsala län i uppdrag att utreda omfattningen av Västmanlands läns landstings övergångskostnader i samband med ett eventuellt landstingsbyte för Heby kommun samt även ange principer för fördelning av övergångskostnaderna mellan berörda landsting. Uppdraget skulle genomföras i samråd med Uppsala läns landsting och Västmanlands läns landsting.

Länsstyrelserna redovisade sitt uppdrag i en skrivelse till regeringen den 23 september 2005. Av skrivelsen framgår att länsstyrelserna uppdragit åt en utredare att biträda dem och att denna utredare lämnat ett förslag på överenskommelse rörande övergångskostnaderna. Det framgår vidare att länsstyrelserna därefter haft kontakt med landstingen rörande den föreslagna överenskommelsen och att landstingen förklarat att de önskade vissa justeringar i förslaget. Länsstyrelserna anförde i sin skrivelse till regeringen att det därmed förelåg en överenskommelse mellan de båda landstingen.

I regeringens proposition 2005/06:24 Förändrad länsindelning m.m. föreslog regeringen bl.a. att riksdagen skulle godkänna att Uppsala län utvidgas genom att Heby kommun från och med den 1 januari 2007 skall ingå i detta län. Regeringen anförde även att den under hösten 2005, förutsatt att riksdagen godkände regeringens förslag om länsbyte, avsåg att besluta om Heby kommuns förändrade landstingstillhörighet. Riksdagen beslutade den 30 november 2005 att godkänna den av regeringen föreslagna ändringen av länsindelningen (bet. 2005/06:KU12, rskr. 2005/06:67).

Mot bakgrund av vad länsstyrelserna redovisat i sin ovan nämnda skrivelse konstaterade regeringen i propositionen 2005/06:24 Förändrad länsindelning m.m. att de berörda landstingen numera hade nått en överenskommelse avseende fördelningen av de övergångskostnader som uppkommer i samband med indelningsändringen. Det fanns vid tidpunkten för propositionen ingen anledning för regeringen att ifrågasätta att den av länsstyrelserna redovisade överenskommelsen existerade eller att den skulle komma att fullföljas av de båda landstingen. Som konstitutionsutskottet noterat godkändes överenskommelsen av de båda landstingsstyrelserna den 31 oktober 2005.

Katinka Hort
Statssekreterare

Bilaga A2.10.1 Granskningsanmälan 2006-01-09

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -01- 09
Dnr 050-1709-2005/06

Till konstitutionsutskottet

Anmälan om granskning av statsrådet Lena Sommestads uppfyllande av beredningstvånget avseende förändringar av strandskyddet

I *Ett förnyat strandskydd* (Ds 2005:23) som gick ut på remiss i juli 2005 gjordes en översyn av de befintliga strandskyddsbestämmelserna i syfte att utreda förutsättningarna för och konsekvenserna av såväl skärpningar som lättnader i strandskyddet.

Utredningen hade föreslagit ett differentierat strandskydd som innebär att 61 kommuner skulle komma att omfattas av vissa lättnader för lokal och regional utveckling då de enligt angivna kriterier ansågs ha god tillgång till inlandsstränder. Detta förslag fick ett negativt bemötande av en majoritet av remissinstanser, däribland ett flertal kommuner.

Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet har sedan 2005-12-02 tillställt remissinstanserna ett reviderat förslag (*Reviderat förslag till ett differentierat strandskydd*, Ds 2005:23) om ett differentierat strandskydd, där kommuner med "god tillgång på inlandsstränder" har bytts ut mot "mindre områden i glest bebyggda delar av kommunen". Förslaget var sänt till remissinstanserna tillsammans med en inbjudan till hearing i Stockholm 2005-12-16 och ett sista datum för remissvar 2005-12-23. Det 40-tal kommuner som var remissinstanser var inbjudna till hearing om förslaget den 16 december 2005, men endast ett tiotal kommuner kom.

Intresserade utanför kretsen av remissinstanser har enligt uppgift haft vissa svårigheter att erhålla information om det reviderade förslaget eftersom det inte funnits med på regeringens hemsida.

Det är mycket anmärkningsvärt att ett förslag med så stor betydelse för framtiden i många kommuner kan ha en så kort remisstid. Demokratin sätts ur spel då remisstiden knappast möjliggör en korrekt demokratisk behandling i de kommuner som är remissinstanser. Den bristande tillgängligheten för andra intresserade än remissinstanserna gör förfarandet ännu mindre legitimt.

Konstitutionsutskottet bör granska om statsrådet Lena Sommestad och regeringen i detta ärende på ett tillfredsställande sätt skött det krav på beredning som framgår av regeringsformen.

Stockholm den 9 januari 2006

Ingvar Svensson
Riksdagsledamot (kd)

Bilaga A2.10.2 Promemoria från Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet 2006-03-08

REGERINGSKANSLIET

2006-03-08 SB2006/1194

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -03- 08
Dnr 050-1709-2005/06

Konstitutionsutskottets granskningsärende Statsrådet Lena Sommestads uppfyllande av beredningstvånget avseende förändringar av strandskyddet (2005/06:33)

Härmed överlämnas en inom Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är rätts- och expeditionschefen Lena Ingvarsson, tfn 08-405 20 48.

Christina Weihe

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-03-01

Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet

Expeditions- och rättschefen
Lena Ingvarsson

KU:s granskningsärende 2005/06:33: Statsrådet Lena Sommestads uppfyllande av beredningstvånget avseende förändringar av strandskyddet

Inledning

Konstitutionsutskottet har i granskningsärende 2005/06:33 om statsrådet Lena Sommestads uppfyllande av beredningstvånget avseende förändringar av strandskyddet begärt en redogörelse och vissa kommentarer enligt vad som anförs i till granskningsärendet bifogad promemoria.

I denna promemoria lämnas svar på frågan om vilka överväganden som legat till grund för valet av form och tidsgräns för remissbehandling av det reviderade förslaget till en differentierad tillämpning av strandskyddet och kommentarer angående innehållet i granskningsanmälan.

Överväganden som legat till grund för val av form och tidsgräns för remissbehandling

Regeringskansliet har under ett antal år arbetat med att ta fram förslag till en förnyad strandskyddspolitik. Vid beredningen av ärendet har vid ett flertal gånger upplysningar och yttranden inhämtats från berörda myndigheter samt sammanslutningar och enskilda i form av skriftliga och muntliga remissförfaranden. Remissinstanserna har bestått av såväl länsstyrelser, kommuner, miljödomstolar, statliga verk som ideella organisationer, företrädare för specifika intressen och enskilda personer.

Arbetet inleddes med att regeringen den 26 april 2001 gav Naturvårdsverket i uppdrag att kartlägga tillämpningen av strandskyddet och att utreda förutsättningarna för och bedöma konsekvenserna av såväl eventuella skärpningar som lättnader i strandskyddet. Uppdraget redovisades i april 2002 i rapporten "Kartläggning m.m. av strandskyddsbestämmelserna. Redovisning av ett regeringsuppdrag"

(Naturvårdsverkets rapport 5185). Utredningen skickades på remiss till 128 remissinstanser från den 17 juni 2002 till den 18 oktober 2002, och låg sedan till grund för det fortsatta arbetet med frågan inom Regeringskansliet.

Remissutfallet av Naturvårdsverkets utredning föranledde att en arbetsgrupp inom dåvarande Miljödepartementet tillsattes i september 2004 med uppgift att utarbeta förslag till ändrade strandskyddsbestämmelser. Arbetsgruppens arbete resulterade i promemorian ”Ett förnyat strandskydd” (Ds 2005:23).

I promemorian föreslogs ett antal lag- och förordningsändringar som innebär förtydliganden, respektive lättnader, samt skärpningar av nuvarande strandskyddsbestämmelser. Bland förslagen till förtydliganden kan nämnas såväl strandskyddets syften som förbudsbestämmelsen om växt- och djurliv. I fråga om skärpningar föreslogs bl.a. att länsstyrelsen inte skall kunna delegera dispensbeslut inom vissa typer av områden, att länsstyrelsen ges en möjlighet att på eget initiativ överpröva kommunala dispensbeslut och ett återinträde av strandskydd när ett område upphör att ingå i en detaljplan. Ett antal lättnaderna föreslogs, däribland en översyn av det utvidgade strandskyddet, lättnader för komplementbyggelse inom tomtplats och en differentiering av det generella strandskyddet.

Promemorian remissbehandlades under tre månader från den 11 juli till den 11 oktober 2005. 105 av 114 remissinstanser svarade samt ett stort antal frivilliga.

De flesta av förslagen i promemorian ”Ett förnyat strandskydd”, vann gehör hos remissinstanserna. Remissinstanserna var även positiva till förslaget till en differentierad tillämpning av det generella strandskyddet, men hade synpunkter på hur denna differentiering borde se ut. Mot bakgrund av dessa synpunkter arbetades därför en promemoria fram med ett reviderat förslag. Detta förslag gällde således en begränsad del av det ursprungliga förslaget i promemorian ”Ett förnyat strandskydd”. Det remissinstanserna efterfrågade var framförallt att differentierings-modellen skulle ta hänsyn till strandskyddets syften, en regional och lokal hantering av frågan, att bestämmelserna skulle bli tillämpliga i hela landet och önskemål om ett samrådsförfarande vid inrättande av sådana områden. I det reviderade förslaget, som arbetades fram under oktober-november 2005, försökte departementet så långt möjligt tillgodose de olika remissinstansernas uppfattningar i frågan.

Den modell för differentiering som föreslogs i ”Ett förnyat strandskydd” innebar att 61 kommuner skulle komma att omfattas av vissa lättnader för lokal och regional utveckling då de enligt angivna kriterier ansågs ha god tillgång till inlandsstränder. I det reviderade förslaget föreslogs istället att strandskyddets syften skulle bli styrande

för differentieringen. Det differentierade strandskyddet föreslogs också bli tillämpligt i hela landet i stället för i ett antal utpekade kommuner som följde av ursprungsförslaget. Den lokala och regionala förankring som efterlysts av flera remissinstanser tillgodosågs genom att kommuner och länsstyrelser istället för regeringen föreslogs få föreslå och utse områden för ett differentierat strandskydd. Även önskemål om att processen för att inrätta områden med ett differentierat skydd skall inkludera samråd med berörda parter tillgodosågs bättre genom ett förfarande med miljökonsekvensbeskrivningar.

Det nya förslaget skickades ut den 2 december 2005, med önskemål om svar den 23 december till samtliga de remissinstanser som ingick i det remissutskick som omfattade det ursprungliga förslaget. Totalt 63 inkom med skriftliga synpunkter, varav 15 frivilliga. I syfte att komplettera det skriftliga remissförfarandet och ge remissinstanserna en ytterligare möjlighet att inkomma med synpunkter i frågan inbjöds samtliga remissinstanser dessutom att delta i ett möte i Stockholm på Rosenbad den 16 december 2005. På detta möte deltog 65 personer representerande 14 länsstyrelser, 11 kommuner, Lantmäteriverket, Glesbygdsverket, Naturvårdsverket, Sveriges kommuner och landsting, SmåKom, LRF, Skogsindustrierna, Villaägarnas riksförbund, FRISAM, Friluftsfrämjandet, Artdatabanken, Nätverket för byggnation i skärgården m.fl. Remissmötet tillsammans med det skriftliga underlaget gav ett bra beslutsunderlag för den fortsatta beredningen av ärendet.

Det kan konstateras att flertalet länsstyrelser är nöjda med det nya förslaget till ett differentierat strandskydd. Detta framkom såväl av de skriftliga synpunkterna som av de inlägg som gjordes av ett flertal länsstyrelser på remissmötet. Den möter också gillande från de flesta andra remissinstanser. Det är i huvudsak kommunerna som har invändningar på frågan om "lättnadsområden". Ett flertal kommuner vill se en lösning som knyter närmare an till planlagstiftningen.

Sammanfattningsvis bedöms det mot bakgrund av det ovan sagda, att beredningen av ärendet uppfyller beredningskravet i regeringsformen. Beredningen av ärendet pågår fortfarande och i detta arbete kvarstår det frågor som behöver utredas och remissbehandlas ytterligare. Någon proposition är inte planerad att läggas under vårriksdagen. I det fortsatta arbetet kommer även fortsättningsvis berörda myndigheter, sammanslutningar och enskilda beredas möjlighet att inkomma med synpunkter.

Övriga kommentarer

Enligt anmälan har intresserade utanför kretsen av remissinstanser haft vissa svårigheter att erhålla information om det reviderade förslaget eftersom det inte funnits med på regeringens webbplats.

Regeringskansliet vill framhålla att det har varit möjligt att ta del av promemorian genom att ta kontakt med Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet per telefon eller e-post. Mellan 5-10 personer hörde av sig och tog del av remissen.

Bilaga A2.11.1 Granskningsanmälan 2005-03-22

GUSTAV FRIDOLIN
Riksdagsledamot
Konstitutionsutskottet

SVERIGES RIKSDAG

Konstitutionsutskottet
Ink 2005 -03- 22
Dnr 050-3032-2004/05

Stockholm 2005-03-09

Konstitutionsutskottets kansli

Anmälan av statsrådet Barbro Holmberg rörande hanteringen av depressivt devitaliserade barn som är eller varit i asylprocessen

Diskussionen pågår om hur man bäst ska hantera den uppkomna situationen med barn som är eller varit i asylprocessen och sjunkit in i ett apatiskt tillstånd, i läkartermer drabbats av depressiv devitalisering. Regeringen hänvisar, främst genom statsrådet Barbro Holmberg, till den särskilda "nationella samordnare" som utsetts för att man önskat göra en "kraftsamling för apatiska asylsökande barn".

Uppdraget, som enligt ett pressmeddelande från regeringskansliet innefattar att "kartlägga och analysera omfattningen av problemet, liksom att samla och sprida kunskap" samt "fortlöpande lämna förslag på åtgärder som kan vidtas inom asylprocessen", gick till psykologen Marie Hessle. Hessle har under sin tid som samordnare blivit föremål för tung kritik och konstitutionsutskottet bör granska såväl grunderna för utnämningen som konsekvenserna i stort av förfarandet. Att Hessle, sedan utnämningen, gjort sig känd för att i media antyda att barnen simulerar sina symtom, utan att några resultat blivit färdiga, gör en sådan granskning än mer påkallad.

Inom läkarkretsar har konstaterats att Socialstyrelsen eller annan myndighet inte utarbetat föreskrifter eller riktlinjer för hur de depressivt devitaliserade barnen ska vårdas eller behandlas, som sig brukligt är. I stället har regeringens utsedda expert varit den som givit sådana riktlinjer och spridit en viss behandlingsfilosofi inom vården, genom sitt ansvar för bland annat utbildningar. I vissa sammanhang har påståtts, direkt felaktigt, att det råder medicinsk konsensus rörande diagnoskriterier och behandlingserfarenheter rörande dessa barn. Tvärtom pågår en tämligen hetsig diskussion om på vilket sätt dessa barn bäst behandlas, vilken naturligt inte frikopplas från frågan om hur barnen behandlas i asylprocessen och om barnen bör få möjlighet att stanna i Sverige. Utifrån den utgångspunkten bör konstitutionsutskottet granska om inte regeringen genom statsrådet Barbro Holmberg gör sig skyldig till så kallat ministerstyre genom att via en direktutnämnd expert sätta upp egna riktlinjer för hur barnen ska, eller inte ska, vårdas.

Gustav Fridolin
Riksdagsledamot i konstitutionsutskottet,
plats 29

TFN: 08-786 44 82 • MOBIL: 0702-74 00 82 • FAX: 08-786 53 75
BESÖKSADRESS: Ledamotshuset, Mynttorget 2 • E-POST: gustav.fridolin@riksdagen.se

Bilaga A2.11.2 Promemoria från Utrikesdepartementet 2006-02-08

REGERINGSKANSLIET

2006-01-08 SB2006/389

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -02- 08
Dnr 050-3032-2004/05

Konstitutionsutskottets granskningsärende Tillkallande av en nationell samordnare för asylsökande barn med svåra stressreaktioner (2004/05:8)

Härmed överlämnas en inom Utrikesdepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är Lars Nilsson, tfn 08-405 56 32.

Christina Weihe

REGERINGSKANSLIET
Utrikesdepartementet

Statssekreteraren för asyl och migration
Charlotte Svensson

Promemoria

2006-02-02

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -02- 08
Dnr

Statsrådsberedningen

Underlag till svar till KU i granskningsärende 2005/06:G8

KU har begärt en redogörelse av Regeringskansliet dels för bakgrunden till att beslutet om att tillkalla samordnaren bereddes inom UD/MAP och inte inom Socialdepartementet, dels för bakgrunden till att Marie Hessle valdes för uppdraget. Utskottet har även begärt en redogörelse för hur samordnaren hittills har utfört uppdraget och en bedömning av om åtgärderna kan anses ligga inom ramen för uppdraget. Vidare har utskottet begärt svar på frågan vilket ansvar regeringen kan anses ha för samordnarens åtgärder samt kommentarer i övrigt som anmälan och utskottets promemoria ger anledning till.

Bakgrunden till att beslutet om att tillkalla samordnaren bereddes inom UD/MAP och inte inom Socialdepartementet

Ärendefördelningen mellan departementen i Regeringskansliet regleras i huvudsak i förordningen (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet. Enligt bilagan till instruktionen hör till Utrikesdepartementets beredningsområde förvaltningsärenden som gäller mottagande av asylsökande, i den mån sådana ärenden inte hör till något annat departement.

Sedan år 2000 har asylsökande barn med uppgivenhetssymtom uppmärksammats i Sverige. Det har visat sig att barnen drabbas i olika skeden av asylprocessen. Av de olika rapporter och den information som fanns vid tidpunkten för tillkallandet av samordnaren framgick att de barn som drabbades av uppgivenhetssymtom enbart fanns inom asylprocessen. Eftersom problemet tycktes kopplat till asylprocessen framstod det som lämpligt att frågan bereddes av det departement som ansvarar för asylfrågor.

Regeringen fattar beslut som kollektiv. Eftersom ärendet berör Socialdepartementets ansvarsområde har beslutet beretts gemensamt med Socialdepartementet. Under ärendets beredning inhämtades även synpunkter från bl.a. Socialstyrelsen och Migrationsverket.

Bakgrunden till valet av Marie Hessle för uppdraget

Marie Hessle är legitimerad psykolog och specialist i klinisk psykologi. De senaste 15 åren har hon arbetat kliniskt med asylsökande barn och flyktingar inom barn- och ungdomspsykiatrin i Stockholm (vid Flyktingenheten barn- och ungdomspsykiatrin som enhetschef) och vid Flyktinghälsovården, före detta Carlslunds Transitcenter.

Marie Hessle har haft flera internationella uppdrag, bland annat för Sida, Unicef och Save the Children i Bosnien och Kosovo. Hon har genomgått forskarutbildning vid Stockholms universitet och arbetar med en avhandling om asylsökande barns möte med Sverige.

Mot bakgrund av Marie Hessles meriter och erfarenheter, inte minst av asylsökande barn, ansågs hon vara väl lämpad för uppdraget som samordnare.

Redogörelse för hur samordnaren hittills har utfört uppdraget och en bedömning av om åtgärderna kan anses ligga inom ramen för uppdraget.

Den nationella samordnarens uppdrag (UD 2004:06, dir. 2004:115) kan sammanfattas under tre följande rubriker. En beskrivning av vilka åtgärder samordnaren har vidtagit följer under varje rubrik.

1. Kartlägga och analysera förekomsten av asylsökande barn med uppgivenhetssymtom. Internationella erfarenheter skall beaktas.

Den nationella samordnarens första delstudie som överlämnades till regeringen den 27 april 2005 (rapport 2005:1) är en kartläggning och kunskapsöversikt av barn med uppgivenhetssymtom. Studien ger en bild av såväl den internationella och nationella kunskapsnivån som problematikens omfattning. Studien uppdaterades den 20 juni 2005 (rapport 2005:2).

Forskningsteamet bestod av Nader Ahmadi, forskningsledare, Frank Ståhl, överläkare och barnpsykiater samt Andreas Tunström, leg. psykolog. En referensgrupp bestod av Per-Anders Rydelius, professor i barnpsykiatri, BUP Stockholm, Gunvor Andersson, professor i socialt arbete, Lund och Göran Bodegård, överläkare barnpsykiater/barnläkare BUP, Stockholm.

En fördjupningsstudie genomförs nu utifrån resultaten i den första studien i syfte att svara på följande frågor: Varför förefaller problemet enbart finnas i Sverige och först under 2000-talet? Varför drabbas asylsökande barn från i huvudsak vissa geografiska områden? Vad kan ha bidragit till förekomsten av problemet – traumatiska händelser i hemlandet, asylprocessen i Sverige eller andra faktorer?

Till forskningsledaren Nader Ahmadis arbete är ett forskningsteam och en referensgrupp knutna. I forskningsteamet ingår Kjerstin Almqvist, fil.dr. leg. psykolog, Karlstad, Maria Appelqvist, fil.dr, Högskolan i Malmö, Merrick Tabor, statsvetare, Stockholms Universitet och Andreas Tunström, leg. psykolog, Flyktingenheten BUP, Stockholm. I referensgruppen ingår Karin Aronsson, professor Linköpings Universitet, Jan-Paul Brekke, dr polit. Oslo, Bruno Hägglöf, professor, Umeå Universitet och Henrik Pelling, överläkare BUP, Uppsala.

Fördjupningsstudien kommer att presenteras i mars 2006. Planering pågår för att genomföra ett internationellt seminarium i anslutning till presentationen av rapporten.

Parallellt med fördjupningsstudien genomförs månatliga avstämningar av utvecklingen när det gäller antal barn med uppgivenhetssymtom och eventuellt nya fall, inom ett urval om 12 BUP-verksamheter i landet. Resultaten kommer att presenteras i mars 2006.

2. Samordnaren skall vidare tillsammans med berörda myndigheter utveckla metoder för att upptäcka och möta barn i riskzonen och genom förebyggande insatser förhindra att barn utvecklar svåra stressreaktioner.

Samordnaren har initialt fokuserat på *skolan* som en mycket viktig verksamhet för de asylsökande barnen. Tillsammans med Skolverket, Myndigheten för skolutveckling och Sveriges Kommuner och Landsting har samordnaren författat en skrift som ger information om de

asylsökande barnens rättigheter och som lyfter fram skolans stora betydelse för alla asylsökande barn och särskilt för barn som riskerar att utveckla psykisk ohälsa med i värsta fall uppgivenhetssymtom. Skriften har under hösten 2005 distribuerats till alla landets utbildningsförvaltningar. I Stockholm, Göteborg och Malmö har skriften distribuerats till alla skolor, förskolor och fritidsverksamheter. Efterfrågan har sedan dess varit mycket stor och föranlett ytterligare tryckningar av skriften (totalt 18 000 ex).

Samordnaren arbetar även aktivt för att Socialstyrelsens nya riktlinjer avseende hälsosamtal, som erbjuds alla asylsökande, skall bli färdigställda.

3. I samspel med berörda aktörer stimulera till utveckling av samarbetsformer, främja utbyte av kunskap och erfarenheter.

I syftet att initiera eller stärka nätverksarbete kring barn med uppgivenhetssymtom, samt sprida kunskap och erfarenheter, har samordnaren under året deltagit i en rad heldagsseminarier. Initiativtagare har varit kommuner, Migrationsverket och BUP. Seminarier har hållits på följande platser:

Borås (BUP)
Gävle (Kommunförbundet Gävleborg)
Karlstad (Flyktingcenter)
Skövde (Migrationsverket)
Sundsvall (Migrationsverket)
Söderhamn (Kommunen och Migrationsverket)
Trollhättan (Migrationsverket)
Tyringe (Kommunförbundet region Skåne)

Planering pågår för att under våren 2006 genomföra ett antal liknande seminariedagar i Stockholms län tillsammans med berörda myndigheter och kommuner.

Ett led i samverkanskedjan är den nationella samrådsgruppen med myndigheter och frivilligorganisationer som följer samordnarens arbete och diskuterar arbetet fortlöpande. Samrådsgruppen är ett forum för kunskaps- och erfarenhetsutbyte. Övergripande strategier för det förebyggande arbetet diskuteras också i gruppen. Följande myndigheter

och organisationer finns representerade i samrådsgruppen: Migrationsverket, Utlänningsnämnden, Skolverket, Socialstyrelsen, Sveriges Kommuner och Landsting, Barnombudsmannen, Röda Korset, Rädda Barnen och Myndigheten för skolutveckling. Gruppen sammanträder 2 - 3 gånger i halvåret.

Samordnarens webbplats uppdateras kontinuerligt med aktuella rapporter inom området samt med exempel och utvecklingsprojekt som är av intresse för allmänheten.

Regeringskansliets bedömning

Enligt direktiven för uppdraget skall samordnaren kartlägga och analysera förekomsten av asylsökande barn med svåra stressreaktioner som uppgivenhet, avskärmning och regression. Samordnaren skall också med berörda aktörer verka för att utveckla metoder för att tidigt upptäcka de asylsökande barn som riskerar utveckla svåra stressreaktioner. Samordnaren skall även i ett aktivt samspel med berörda aktörer stimulera till en utveckling av samarbetsformer och främja ett utbyte av kunskap och erfarenheter. Regeringskansliet anser att de åtgärder samordnaren har vidtagit och som har redovisats ovan ligger inom ramen för uppdraget.

Vilket ansvar kan regeringen anses ha för samordnarens åtgärder

Regeringen bemyndigade den 2 september 2004 migrationsministern att tillkalla en nationell samordnare med uppdrag att verka för att åtgärder vidtas när det gäller barn i asylprocessen som uppvisar svåra stressreaktioner i form av stark uppgivenhet, samt att besluta om sekreterare och annat biträde åt samordnaren. Regeringen beslutade samma dag om direktiv för samordnaren. Samordnaren är formellt att se som särskild utredare och uppdraget har lämnats i form av ett kommittédirektiv. Av detta följer att samordnaren och samordnarens kansli utgör en egen myndighet, med bl.a. uppdraget att lämna förslag som regeringen sedan har att ta ställning till. Enligt direktiven skall samordnaren bl.a. fortlöpande informera regeringen om sitt arbete och kan även lyfta fram förslag på åtgärder som bör vidtas i asylprocessen.

Som närmare redogörs för i utskottets promemoria med anledning av granskningsärendet lyder den särskilde samordnaren under regeringen,

det är regeringen som ger uppdraget och utformar direktiven. Samordnaren arbetar dock självständigt inom ramen för sina direktiv och lägger fram resultatet av sitt arbete i eget namn.

Kommentarer i övrigt

Gustav Fridolin hävdar i sin anmälan att samordnaren satt upp egna riktlinjer för hur barn med uppgivenhetssymtom skall behandlas. Samordnarens uppdrag är - som framgår av direktiven - att kartlägga och analysera förekomsten av asylsökande barn med svåra stressreaktioner som uppgivenhet, avskärmning och regression. Samordnaren skall också med berörda aktörer verka för att utveckla metoder för att tidigt upptäcka de asylsökande barn som riskerar utveckla svåra stressreaktioner. Samordnaren skall även i ett aktivt samspel med berörda aktörer stimulera till en utveckling av samarbetsformer. Samordnaren har inom ramen för uppdraget inte föreslagit några riktlinjer för hur barn med uppgivenhetssymtom skall behandlas.

Däremot har Socialstyrelsen, som är nationell expert- och tillsynsmyndighet för verksamhet som rör bl.a. hälso- och sjukvård och socialtjänst, den 7 juli 2005 fått i uppdrag av regeringen att utforma rekommendationer när det gäller tidiga insatser, vård och behandling för barn med uppgivenhetssymtom. I samband med att Socialstyrelsen redovisade sitt uppdrag den 1 november 2005 gav Socialstyrelsen ut ett s.k. meddelandeblad avseende behandlingen av barn med uppgivenhetssymtom som riktade sig till olika aktörer på området. På grund av frågans komplexitet och den otillräckliga kunskap som finns på området publicerade Socialstyrelsen inte några riktlinjer utan ett meddelandeblad. Meddelandebladet är en information om gällande lagar och en vägledning om vikten av tidiga insatser, samverkan mellan olika aktörer samt anmälningsskyldigheten enligt socialtjänstlagen vid misstanke om att barn far illa. Socialstyrelsen har i arbetet med att ta fram meddelandebladet bl.a. samrått med samordnaren, genomfört en experthearing samt haft kontinuerliga kontakter med företrädare för professionen för att inhämta kunskaper och synpunkter.

Bilaga A2.11.3 Promemoria från Utrikesdepartementet 2006-05-02

REGERINGSKANSLIET

2006-05-02 SB2006/389

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -05- 02
Dnr050-3032-2004/05

Konstitutionsutskottets granskningsärende Tillkallande av en nationell samordnare för asylsökande barn med svåra stressreaktioner (2004/05:8)

Härmed överlämnas en inom Utrikesdepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är Lars Nilsson, tfn 08-405 56 32.

Jonas Stertman

REGERINGSKANSLIET
Utrikesdepartementet

Statssekreteraren för asyl och migration
Charlotte Svensson

Promemoria

2006-04-26

Statsrådsberedningen

Underlag till svar i KU:s granskningsärende 2004/05:8 Tillkallande av en nationell samordnare för asylsökande barn med svåra stressreaktioner

KU har genom en skrivelse till Regeringskansliet begärt svar på kompletterande frågor i granskningsärendet 2004/05:8 Tillkallande av en nationell samordnare för asylsökande barn med svåra stressreaktioner.

KU har begärt svar på följande frågor.

Förekom det i samband med beredningen av ärendet några möten mellan företrädare för Socialdepartementet och Utrikesdepartementet?

Nej.

Förekom det under beredningen kontakter mellan departementen utöver sådana som en normal gemensam beredning inom Regeringskansliet påkallar? I så fall vilka?

Hur den gemensamma beredningen rent faktiskt genomförs måste avgöras i det enskilda fallet. Ärendets komplexa karaktär gjorde att kontakterna mellan UD och Socialdepartementet blev omfattande.

Bilaga A2.12.1 Granskningsanmälan 2005-05-19

SVERIGES RIKSDAG

STEN TOLGFORS
Riksdagsledamot

Konstitutionsutskottet
Ink 2005 -05- 19
Dnr 050-3815-2004/05

Riksdagen 2005-05-19

Till Konstitutionsutskottet

Härmed ber jag att för Konstitutionsutskottets granskning anmäla skolminister Ibrahim Baylan. Skälet är dennes agerande gentemot Skolverket enligt nedanstående.

Efter den nationella utvärderingen av skolan (NU03) föreslog Skolverket på eget initiativ en översyn av skolans kursplaner, i syfte att uppställa färre och tydligare mål. Skolverket planerade att presentera ett brett förslag för ökad måluppfyllelse i skolan redan i april 2005. Detta enligt uppgift i tidningen Skolvärlden, nr 8, 2005.

Kort tid innan förslaget skulle presenteras gav regeringen Skolverket i uppdrag att genomföra en målöversyn, vilken skall redovisas först i november 2005. Departementet förnekar vetskap om verkets översyn, vilket är märkligt emedan översynen finns angiven i verkets budgetunderlag. Regeringen borde således ha haft kunskap om Skolverkets pågående arbete.

Skolverket får därmed vänta ett halvår med att lägga fram sin översyn, vilken redan är färdig. Skälen kan med gott fog antas vara politiska.

Regeringens agerande riskerar att fördröja verkets arbete med en nödvändig översyn av kursplanen. Uppgifterna ställer nya frågor om relationen mellan skolministern och Skolverket.

Konstitutionsutskottet bör granska om skolministerns agerande avseende Skolverkets arbete med översyn av målen för skolan är förenligt med bestämmelsen i regeringsformen 11 kap 7 § om myndigheternas självständighet.

Sten Tolgfors

TFN: 08-786 42 82 • MOBIL: 073-914 5000
E-POST: sten.tolgfors@riksdagen.se www.moderat.se/tolgfors

SVERIGES RIKSDAG • 100 12 STOCKHOLM • TFN 08-786 40 00

Bilaga A2.12.2 Tidningsartikel

Politiskt utspel om ny skollag oroar lärarfacken

Lärarfacken kräver att regeringen och samarbetspartierna slutar att förhandla om en ny skollag.

– Det finns redan ett bra förslag som ger lärarna befogenheter att skapa arbetsro i skolan, säger LRs förbundsordförande Metta Fjelkner.

Hon är rädd för att de pågående förhandlingarna resulterar i ett lappverk.

– Risken är att viktiga frågor faller mellan stolarna och att den nya skollagen blir slumpartad. Då kan vi få en kaotisk situation, säger Metta Fjelkner.

Hon påpekar att regeringen under en längre tid förhalat den nya skollagen. Frågan har nu blivit en förhandlingssak mellan socialdemokraterna, miljöpartiet och vänsterpartiet. Metta Fjelkner är bekymrad över att förhandlingarna sker bakom lyckta dörrar och att lärarfacken inte har någon insyn.

Lärarfacken eniga

– Det verkar som om lärarnas åsikter är oviktiga. Lärarfacken är eniga om hur den nya skollagen ska se ut och vi är beredda att ta strid, säger Metta Fjelkner.

LR och Lärarförbundet har just presenterat en gemensam undersökning som visar att på mer än var tredje skola måste lärarna gå in och lösa akuta svårare konflikter minst en gång per vecka.

Sex av tio lärare har varit i situationer när de inte varit säkra på vilka befogenheter som lagstiftningen ger dem. De båda förbundsordförandena anser att det är en »anmärkningsvärt hög siffra« och att den tydligt visar hur ohållbart dagens läge är.

– Lärarna måste ha garanti för att man ska kunna ingripa i bråk utan att behöva riskera att det blir en rättsfråga, säger Metta Fjelkner.

Studiero

Hon anser att det behövs ett ramverk som säkerställer att lärare och rektor har de befogenheter de behöver för att kunna ge alla elever studiero och trygghet, och att komma tillrätta med störande elever. Utifrån ramverket ska man sedan på varje skola gemensamt forma regler.

Lärarfacken betackar sig för partipolitiskt taktiserande.

– Vad skolan minst av allt behöver är populistiska utspel eller nationella ordningsregler lika för alla skolår, anser de båda förbundsordförandena Metta Fjelkner och Eva-Lis Preisz.

/GUNILLA ERICSON

Översyn av kursplan kan dröja

Skolverket ska se över grundskolans kursplaner, enligt ett regeringsuppdrag. Skälet är att det gått sämre för svenska elever både i nationella och internationella utvärderingar.

Men skolverket hade tänkt presentera ett åtgärdspaket på egen hand redan nu. Regeringen kan därför fördröja förändringar av kursplanerna.

Grundskoleelevers kunskaper i läsförståelse och matematik har försämrats på tio år. Det var några av de nedslående resultaten i skolverkets nationella utvärdering, NU 03, som presenterades i höstas. För att eleverna bättre ska nå målen föreslog skolverket bland annat en översyn av kursplanerna. Målen bör bli mer konkreta, och kanske också färre, ansåg skolverket.

Nu har skolverket fått ett sådant uppdrag från regeringen. Det går ut på att föreslå förändringar i kursplaner för de ämnen där eleverna klarade sig dåligt i den nationella utvärderingen, såväl som i de internationella undersökningarna Pisa och Timss. Den första november ska förslagen presenteras.

Men redan i vår hade skolverket själv tänkt lägga fram ett åtgärdspaket baserat på de tre undersökningarna. Enligt uppgift till Skolvärlden var förslagen tänkta att presenteras i april.

Hur mycket uppdraget från regeringen och skolverkets egna åtgärdsförslag liknar varandra till innehållet är en »tolkningsfråga«, säger Ragnar Eliasson i skolverkets ledningsgrupp. Skolverkets förslag täcker ett bredare fält än regeringsuppdraget.

Huruvida det är ineffektivt att skolverket nu får vänta med sina förslag till i november, vill Eliasson inte kommentera.

– Vi är skyldiga att följa regeringens uppdrag, säger han.

Men han påpekar att regeringen bör ha känt till att skolverket skulle presentera åtgärder för grundskolan i vår. Det står i skolverkets budgetunderlag som skickats till regeringen.

Det känner dock varken tjänstemannen på utbildningsdepartementet som skrivit regeringsuppdraget, eller skolministerns pressekreterare till.

/ERIKA WERMELING

OK med intagningsprov i idrott

I väntan på en ny skollag har skolverket bestämt sig:

Intagningsprov i idrott och estetiska ämnen är okej, däremot inte i matte och språk.

Skolverket har länge efterlyst tydliga regler för användandet av intagningstester och andra former av urval till grundskolan. Detta har aktualiserats det senaste året då man fått in flera anmälningar från föräldrar till barn som inte kommit in när de sökt kommunal profilklass.

Det fall som nu bedömts handlar om en skola i Gävle och en elev som, till skillnad från alla sina kamrater, inte fick gå i musikklassen eftersom hon inte presterat tillräckligt bra på inträdesprovet.

Skolverket hänvisar till ett regeringsuttalande i friskolepropositionen 95/96 och till skollagskommitténs betänkande när man gör tolkningen att färdighetsprov kan få användas när en utbildning kräver att de sökande har speciella färdigheter i idrott eller estetiska ämnen. Förutsättningen är att närhetsprincipen inte åsidosätts.

För profilklasser i övriga ämnen får inga urvalsmetoder användas.

/KARIN LINDGREN

ENKÄT | Viktigaste valfrå

Vilken är den viktigaste nästa år?

Per-Un
lärare i
engelsk
tyska på
lundssk
vesborg
– Det
inte börj
på. Det som jag alltid tittar
ska välja parti är skatter oc
Folk måste bli stimulerade
och då behöver skatterna

Ingrid
lärare i
biologi
skolan i
– Sor
svarar
klart sk
Det beh
resurser till skolan. Anna
mer eleverna att kosta m
– Familjepolitiken är o
för mig för jag ska snart
Jag hoppas att de direktiv
kommit nu på sistone ta
själva valet också.

Linda
språklä
Tunask
Luleå:
– De
grejer,
frågorn
som av
kommer att rösta. En tyd
litik ser jag som viktig. Ti
av resurser är viktigast o
ningen. Det är bara att b
det ska bli någon bra mil
lärare och eleverna i skol
– Andra viktiga frågor
sättning i form av arbete
drag, familjepolitiken oc
tionsfrågorna.

Lena B
lärare i
kunska
och his
Lindho
gymna
Götebo
– Ja,
resursfråga för skolan. V
mig är att det inte blir fö
ser. Inte över 30 elever. I
om man kunde ha klasse
elever. Så vad det handla
vi får en arbetssituation
kan ro iland. Med mindr
är den frågan löst.

SKOLVÄRLDEN NR 8 / MA

Bilaga A2.12.3 Regeringsbeslut 2005-04-14

REGERINGEN

Regeringsbeslut III:1

2005-04-14 U2005/3844/S

Utbildnings- och kulturdepartementet

Statens skolverk
106 20 Stockholm

Konstitutionsutskottet
Ink 2005 -09- 02
Dnr 050-3813-2004/05

Uppdrag till Statens skolverk att, inom ramen för nuvarande system för statlig styrning, redovisa behov av omedelbara förtydliganden i det nationella uppföljningssystemet, m.m.

Bakgrund

Statens skolverk har under de senaste årens arbete med uppföljning, utvärdering och utbildningsinspektion samlat in ett omfattande kunskapsunderlag om tillstånd och utvecklingstendenser inom förskola och skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning samt inom vuxnas lärande.

Skolverkets Nationella utvärdering av grundskolan, NU 03, samt internationella undersökningar såsom PISA och TIMSS ger ett omfattande jämförelsematerial om kunskaper bland barn och unga när det gäller läsförmåga, matematik och naturvetenskap. Tendenser som har kunnat utläsas av dessa rapporter är försämrad läsförmåga framför allt bland elever i segregerade områden och skillnader mellan flickors och pojkars läsförmåga och läsintresse. Dessutom tyder resultaten på försämrade kunskaper i matematik.

Regeringen har initierat utrednings- och utvecklingsarbete på flera områden med anledning av de resultat som påvisats i den senaste tidens utvärderingar och internationella studier. Regeringen kommer senare under innevarande år att i en proposition presentera förslag till en ny skollag och dessutom har ett handlingsprogram för höjd kvalitet i lärarutbildningen aviserats. Matematikdelegationens förslag har remissbehandlats och regeringen avser att återkomma med åtgärder med anledning av detta. Timplanedelegationen, som genomför och utvärderar försöksverksamhet med utbildning i grundskolan utan timplan, kommer att slutredovisa sitt arbete i oktober 2005. Regeringen gör bedömningen att delegationens redovisning eventuellt kan föranleda behov av att precisera olika instrument inom mål- och resultatstyrningssystemet på skolområdet. En samlad översyn av kursplanerna för grundskolan kan också bli aktuell med anledning av detta. I avvaktan på resultat av de långsiktiga åtgärder som angivits ovan ser regeringen även behov av att initiera vissa omedelbara insatser, som också

Postadress
103 33 Stockholm
Besöksadress
Drottninggatan 16
Telefonväxel
08-405 10 00
Telefax
08-21 68 13
E-post: registrator@educult.ministry.se

kan få effekt på kortare sikt, och lämnar därför följande uppdrag till Skolverket.

Regeringens beslut

I regleringsbrevet för budgetåret 2005 (dnr. U2004/5173/DK) avseende Statens skolverk åläggs verket ett återrapporteringskrav att senast den 1 november 2005 redovisa en samlad bedömning av utvecklingen inom förskola och skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning samt inom området vuxnas lärande. I avvaktan på regeringens förslag till ny skollag och regeringens fortsatta bedömning av de frågeställningar i övrigt som aktualiserats med anledning av de rapporter, betänkanden m.m. som angivits ovan och de mer långsiktiga strukturförändringar som kan bli en följd därav finns behov av mer kortsiktiga insatser. Regeringen bedömer mot bakgrund av detta att Skolverket, utöver de återrapporteringskrav som anges i regleringsbrevet angående den samlade bedömningen av utvecklingen inom sektorn, även bör lämna viss annan redovisning.

Regeringen uppdrar åt Statens skolverk att, inom ramen för nuvarande system för statlig styrning inom skolområdet, redogöra för de behov av omedelbara förtydliganden i vissa av grundskolans kursplaner och i det nationella uppföljningssystemet, som verket bedömer nödvändiga utifrån resultaten i verkets utvärdering av grundskolan samt de internationella studierna PISA och TIMSS.

Uppdraget skall redovisas som en integrerad del i den samlade bedömning av utvecklingen inom respektive verksamhetsområde, som enligt verkets regleringsbrev skall lämnas den 1 november 2005. I anslutning till denna redovisning skall verket ange:

- vilka kortsiktiga prioriteringar verket avser att göra inom ramen för sin egen verksamhet och inom ramen för givna uppdrag bl.a. – uppdrag om utveckling av det nationella provsystemet, uppdrag om utveckling av nationella kvalitetsindikatorer samt utbildningsinspektionen – med anledning av resultaten i dessa utvärderingar och internationella studier, och

- förslag till justeringar i de kursplaner för grundskolan som gäller de ämnen, där brister i elevers kunskaper kunnat konstateras i utvärderingen av grundskolan och i PISA och TIMSS i syfte att öka elevernas måluppfyllelse.

På regeringens vägnar

Mona Sahlin

Merja Strömberg

Kopia till

Statsrådsberedningen, Politiska sekretariatet
Finansdepartementet/BA
Utbildnings- och kulturdepartementet/G

Bilaga A2.12.4 Internt arbetsmaterial från Skolverket 2005-05-02

Skolverket

Internt arbetsmaterial

2005-05-02

1 (15)

Konstitutionsutskottet
Ink 2005 -09- 02
Dnr 050-3813-2004/05

Resultatförbättring i grundskolan

Inledning

I detta arbetsmaterial sammanfattas slutsatser och bedömningar om hur måluppfyllelsen i grundskolan skall kunna förbättras. Bakgrunden är de tydliga tecken på försämringar i elevernas kunskaper och på ökade skillnader såväl mellan skolor som mellan elever, som framkommit i den senaste nationella utvärderingen av grundskolan och i två internationella jämförande studier som Sverige deltagit i. Studierna redovisades i slutet av år 2004. Till grund för bedömningarna ligger också Skolverkets övriga utvärderingsarbete och resultat från utbildningsinspektionen.

Den svenska grundskolan, med sina höga målsättningar, har många styrkor och förtjänster. Den utgör ett sammanhållet utbildningssystem, en grundkonstruktion som vi delar med de i internationella kunskapsmätningar allra mest framgångsrika länderna. Länder med skolsystem som tidigt differentierar eleverna uppvisar sämre resultat. Svenska elever är goda läsare, kunniga i engelska och duktiga på samarbete och problemlösning. De trivs i skolan och har gott självförtroende. De demokratiska värdena har en stark förankring hos elever och lärare. Mobbningen i skolorna minskar.

Dessa och andra styrkor måste bevaras och vidareutvecklas. De ger en god grund för att ta itu med de problem som finns. Tecknen på brister i elevernas kunskaper är allvarliga. Det är likaså oroande att skillnaderna i prestationer ökar både mellan skolor och mellan elever. Skolverket har som central förvaltningsmyndighet för skolväsendet ett stort ansvar för att vidta respektive föreslå åtgärder som är kloka och framgångsrika. Även omprövning av tidigare ståndpunkter måste då kunna göras, både när det gäller Skolverkets eget arbete och när det gäller frågor som regering och riksdag har att besluta om. Andra länders erfarenheter måste beaktas.

Arbetsmaterialet har tagits fram på ledningsgruppens initiativ under våren 2005. Det är förankrat i Skolverkets styrelse och bland samtliga chefer. Materialet skall bl.a. användas som underlag för fortsatta diskussioner inom verket samt i arbetet med den lägesbedömning som Skolverket skall lämna till regeringen senast den 1 november 2005.

1 Tydlig inriktning mot mål och resultat

Ett framgångsrikt arbete i grundskolan förutsätter att det är tydligt vilka mål som finns för undervisningen, att det sker en omsorgsfull uppföljning av elevernas kunskapsutveckling samt att de ansvariga och verksamma i skolan tar till vara den kunskap som finns om framgångsrika vägar till målen och om faktorer bakom variation i måluppfyllelse.

Den nationella utvärderingen av grundskolan 2003 och internationella studier som Sverige nyligen deltagit i visar att elevernas kunskaper försämrats i flera ämnen både i relation till tidigare svenska resultat och vid internationella jämförelser. I synnerhet i svenska (läsförståelse), samhällsorienterande ämnen, naturorienterande ämnen och matematik finns det svagheter i de kunskaper eleverna har och även avsevärda kunskapsluckor. Variationen mellan skolor har ökat liksom spridningen i resultat mellan de bäst och de sämst presterande eleverna. Detta är oroande med tanke på målet om en likvärdig skola. I ett internationellt perspektiv framstår dock Sverige fortfarande som ett land med små skillnader mellan skolor.

Resultaten visar på god måluppfyllelse när det gäller värdegrund och de mål som gäller mer generella kompetenser som kommunikativ förmåga, samarbetsförmåga och kritiskt förhållningssätt. Svenska elever är bra på problemlösning.

Slutbetygen visar att andelen elever som inte nått alla grundskolans mål ökat sedan 1997/98 (den period som det målrelaterade betygssystemet funnits). Denna negativa trend bröts läsåret 2001/02 men fortfarande når inte en fjärdedel av eleverna målen i alla obligatoriska ämnen. Omkring en tiondel når inte behörighet till gymnasieskolan. Det genomsnittliga meritvärdet har ökat under perioden, främst på grund av att andelen elever med Mycket väl godkänd ökat.

Det finns påtagliga systematiska skillnader i resultat mellan flickor och pojkar, mellan elever med svensk respektive utländsk bakgrund och mellan elever som har respektive inte har högutbildade föräldrar. (De förstnämnda i respektive jämförelse har bättre resultat.) Resultatskillnaderna mellan elever med svensk respektive utländsk bakgrund minskar starkt om hänsyn tas till elevernas socioekonomiska bakgrund. Skillnader i pojkars och flickors resultat förekommer oavsett inom vilken grupp jämförelser görs (kommunnivå, skolnivå, elever med svensk eller utländsk bakgrund, hög- respektive lågutbildade föräldrar). Samtidigt finns det stora könsmässiga skillnader i elevernas intresse för olika ämnen och inställning till studier. Flickor är generellt sett mer positiva till studier och verkar i större utsträckning än pojkar ansträngа sig även om ämnet inte intresserar dem.

Utvärderingar visar att ett omsorgsfullt urval av innehåll och stoff är väsentligt för att eleverna skall utveckla de kunskapskvaliteter som styrdokumenten föreskriver. Samtidigt uppfattas kursplanernas struktur och innehåll som otydliga av lärarna. Kursplanernas öppna, processinriktade mål kan leda till otydliga krav med resultatet att undervisningens innehåll trivialiseras. De kan också få som konsekvens ett ytligt

och ofokuserat innehåll i läroböcker. Det råder stor målträngsel och elever har bristande kännedom om mål och betygskriterier. Flera målnivåer (mål att sträva mot och mål att uppnå) ökar komplexiteten.

Det finns brister i lärares bedömning och betygsättning, bl.a. på grund av brister i lärarutbildningen. Lärarna har också fått otillräckligt stöd och för lite utrymme att uttolka, diskutera och konkretisera läroplaner, kursplaner och betygskriterier. Ämnesvisa diskussioner minskar på skolorna. Svagheter i kunskapsbedömning leder till att elevers svårigheter upptäcks för sent eller blir otillräckligt analyserade. Dessa problem kan förstärkas av att nationella avstämningstidpunkter, mål att uppnå, bara finns för årskurs 5 och 9. Bristfälligt bestämda betyg är ett problem ur likvärdighetssynpunkt och begränsar värdet av betyg som resultatinformation för skolor, kommuner och landet som helhet. Över huvud taget behöver kunskapsbedömningskulturen och resultatmedvetenheten – inställningen att det är viktigt med redovisning, analys och slutsatser av uppnådda resultat – förbättras i skolor och kommuner.

Det råder stora brister i stödet till elever. Bristerna gäller att stödbehovet upptäcks för sent, att det inte utreds tillräckligt väl eller att kvaliteten på stödet är för låg. Svårigheter i kommunikationen och i att upprätta en förtroendefull relation med hemmen är ofta en del i de problem som uppstår.

Det är också stora kvalitetsbrister i modersmålsundervisningen och undervisningen i svenska som andraspråk. För att nå framgång i skolan krävs ett väl fungerande språk. Att kunna läsa och skriva är en grundläggande förutsättning för lärande. Grundskoleelever med annat modersmål än svenska står inför fler och annorlunda krav i sitt lärande. De skall, samtidigt som de lär sig svenska, tillägna sig och utveckla kunskaper i alla övriga skolämnen på svenska. Dessutom skall de oftast lära sig ytterligare ett nytt språk, engelska. Under den senaste tioårsperioden har modersmålsundervisningen och studiehandledningen skurits ned. Det är vanligt att undervisningen organiseras på ett sådant sätt att det blir svårt för eleverna att delta. Även organiseringen av undervisningen i svenska som andraspråk uppvisar stora brister.

Elever behöver olika lång tid för att nå målen i utbildningen. Bestämmelserna för grundskolan medger en betydande flexibilitet när det gäller tidsanvändningen men detta utnyttjas bara i liten utsträckning i skolorna.

Bedömningar

Grundskolans kärnuppdrag anges i läroplanens mål för "Kunskaper" och "Normer och värden". Dessa mål utgör en mycket stor uppgift för skolorna. I ett läge när alltför många elever inte fullt ut når den obligatoriska skolans mål, när resultaten på nationell nivå försämrats och skillnaderna ökar mellan skolor och elever krävs kraftfulla insatser av alla ansvariga. Målen och ansträngningarna att uppfylla dem behöver få en starkare ställning och uppslutning i samhället. Detta innebär i sin tur att staten och kommunerna måste vara återhållsamma med att belasta skolorna med ytterligare, om än angelägna, uppgifter. Staten måste starkare än hittills bemö-

da sig om tydlig styrning och att den inriktas på de frågor eller områden som är mest väsentliga för likvärdighet och god måluppfyllelse.

Tydligare kursplaner

Skolverket har fått i uppdrag att redogöra för de behov som finns av omedelbara förtydliganden i vissa av grundskolans kursplaner utifrån resultaten i de refererade utvärderingarna. Verket skall också lämna förslag till justeringar i kursplanerna. Skolverket kommer därför att genomföra en kritisk granskning och revidering av grundskolans kursplaner i svenska, matematik, naturorienterande och samhällsorienterande ämnen utifrån iakttagelserna i de aktuella utvärderingarna. I revideringen prövas en övergång till endast en målnivå, som ersättning för nuvarande mål att uppnå och mål att sträva mot.

I ett senare skede bör det bli aktuellt att revidera kursplanerna i övriga ämnen i syfte att utveckla dem som styrdokument med ökad tydlighet och konkretion i målbeskrivningarna.

Kunskapsuppföljning, bedömning och betygsättning

I enlighet med verkets handlingsplan för rättvis och likvärdig betygsättning har Skolverket nyligen givit ut allmänna råd och kommentarer. Genom utbildningsinspektionen granskar Skolverket skolornas arbete med att följa upp elevernas läs- och skrivutveckling och kunskapsutveckling i matematik, arbetet med att utjämna könsrelaterade skillnader i utbildningsresultat samt hur skolorna kvalitetssäkrar betygssättningen.

Skolverket kommer att för de lägre årskurserna utveckla fler diagnostiska material särskilt för läsutveckling och matematik. Därigenom får lärarna bättre instrument för att tidigt stödja elevernas kunskapsutveckling. Provbanken byggs ut för fler ämnen eller ämnesgrupper. Nationell insamlig av resultaten från proven i årskurs 5 inleds. Kontinuerliga utvärderingar av kunskapsläget inom grundskolans olika ämnen genomförs årligen. Skolverkets uppföljning och redovisning av betygs- och provresultat kommer att systematiseras och förbättras samt kompletteras med analyser och slutsatser.

För att ytterligare stärka skolornas möjligheter att tidigt fånga elevers stödbehov och samarbeta om åtgärder med elev och vårdnadshavare bör det införas mål i årskurs 2 i de nya kursplanerna i svenska och matematik ("läsa, skriva och räkna"). En kraftfull implementeringsinsats för nya kursplaner och stödmaterial för kunskapsbedömning är därefter befogad..

Tidigare och tydligare kunskapsbedömningar är en viktig väg till bättre resultat. Det är väsentligt att t.ex. de individuella utvecklingsplanerna inriktas mot elevens kunskapsutveckling och hur den kan stärkas. Förbudet mot betygsliknande information riskerar att rikta uppmärksamheten bort från kunskapsmålen så att det i stället mer blir fråga om omdömen om elevens personlighet. Vid sidan av det nationella betygssystemet bör skolorna därför få frihet att lokalt bestämma om utformningen av information om studieresultat till elever och föräldrar. Skolverket bör med rekom-

mendationer i allmänna råd verka för att informationen blir konstruktiv och framåtsyftande.

Skriftlig information till elev och vårdnadshavare i relation till målen i årskurs 5 bör dock införas som obligatoriskt. Detsamma bör gälla de nationella proven i årskurs 5. Det är därutöver rimligt att det nationella betygssystemet skall gälla från och med årskurs 7.

Rätten till stöd

Inom utbildningsinspektionen granskar Skolverket noggrant hur elevers rätt till stöd tillgodoses. Skolverket kommer att utarbeta allmänna råd för åtgärdsprogram och individuella utvecklingsplaner.

I avvaktan på ny skollag bör delar av Skollagskommitténs förslag till skärpta och förtydligade bestämmelser för elevers rätt till stöd genomföras genom ändring i grundskoleförordningen. Kravet på skolans utredningsansvar skärps. Åtgärdsprogrammets funktion tydliggörs genom en bestämmelse om programmets innehåll. Därigenom stärks den enskilde elevens rätt till stöd.

Modersmålsundervisning och svenska som andraspråk

Inom utbildningsinspektionen granskar Skolverket kvaliteten i modersmålsundervisningen och undervisningen i svenska som andraspråk. Skolverket bör se över hur styrdokumenten kan stödja ett bättre organiserande av undervisningen.

Rektors informations- och utredningsansvar angående elevs rätt till modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmålet bör tydliggöras liksom att modersmålsundervisning skall anordnas om 5 elever i *kommunen* önskar sådan.

Av grundskoleförordningen bör framgå att modersmålsundervisningen och undervisningen i svenska som andraspråk skall organiseras så att elevernas deltagande underlättas.

Kommunernas kontroll av att elevernas rätt till studiehandledning på modersmålet tillgodoses bör stärkas.

Tidsanvändningen i grundskolan

I försöksverksamheten med slopad timplan har utvecklats olika sätt att använda tiden mer flexibelt. Många av dessa erfarenheter kan tillämpas även inom ramen för timplanebestämmelserna. Skolverket bör ge ut stödmaterial för ett bättre utnyttjande av de möjligheter som finns att ge elever olika mycket tid för sitt lärande. Det gäller också hur den tid som eleverna har rätt till kan användas effektivt.

Skolförfattningarnas bestämmelser om skolstart, uppflyttning och om extra år i grundskolan är idag snarast formulerade som undantagsbestämmelser. De bör formuleras mer positivt för att markera att dessa alternativ verkligen bör prövas för att tillgodose den enskilde elevens behov.

2 Hög lärarkompetens

Lärares kompetens är, oavsett hur den mäts, en avgörande faktor för elevernas studieresultat. I internationella studier kännetecknas framgångsrika länder av välutbildade lärare med goda ämneskunskaper och kvalificerad utbildning för att undervisa i heterogena grupper.

Ungefär var femte lärare i grundskolan saknade pedagogisk högskoleutbildning hösten 2004. Andelen utan pedagogisk högskoleutbildning är större bland yngre lärare än äldre, betydligt högre bland männen än bland kvinnorna och betydligt större i fristående än i kommunal verksamhet. I årskurs 1–5 saknade 14 procent lärarutbildning, i årskurs 6 22 procent och i årskurs 7–9 26 procent.

Det finns uppgifter om att kommuner har svårt att ta ställning till vilka kraven på formell lärarkompetens skall vara och att outbildade lärare anställs trots att det finns tillgång till lärarexaminerade. I kommunala skolor hade en tredjedel av lärarna utan lärarexamen högst gymnasieutbildning.

En nyligen genomförd undersökning om behörighetssituationen i de olika undervisningsämnena i grundskolan visar att 42 procent av lärarna i årskurs 7-9 hade utbildning som förskollärare, lågstadielärare, mellanstadielärare, grundskollärare 1-7 eller saknade lärarutbildning. I årskurs 7-9 var andelen lärare med "lågstadie- eller mellanstadielärarutbildning" relativt stor i svenska, svenska som andraspråk, matematik och engelska. Av lärarna som undervisade i matematik och svenska hade 80 procent utbildning i undervisningsämnet. Endast 68 procent hade både ämnesutbildning och lärarutbildning, vilket är avsikten med skollagens bestämmelse om krav på lärares utbildning. Ungefär samma förhållande råder i flera av grundskolans ämnen i dessa årskurser.

Den sjunkande lärarkompetensen under 1990-talet och i början av 2000-talet, mätt i utbildningstermer, är problematisk sett i förhållande till de delvis helt nya krav som ställs på lärarna idag. För att t.ex. kunna handleda elever i att självständigt söka information för att utveckla sin kunskap fordras att läraren har gedigna ämneskunskaper. Undervisningens kvalitet i t ex matematik sjunker som följd av att den alltmer präglas av enskilt arbete och mindre av gemensamma genomgångar med lärarledda diskussioner, i kombination med brister i lärares kompetens. Också den viktiga tidiga läsinlärningen fordrar hög lärarkompetens.

Med ambitionen att alla lärare i grundskolan skall ha lärarexamen kommer enligt Skolverkets prognoser behovet av lärare inte att kunna tillgodoses till år 2010 om inga ytterligare åtgärder vidtas. Det kan nämnas att ca 32 000 personer med lärarutbildning arbetar inom andra yrken. Att utöka lärarutbildningen är alltså inte den enda åtgärd som står till buds.

Skolverkets lärarprognoser utgår ifrån att alla lärare skall ha pedagogisk högskoleutbildning. De krav som ställs på lärarna förutsätter även högskoleutbildning i ämnet. Väsentligt i sammanhanget är att lärarutbildningen har hög kvalitet och mot-

svarar skolans krav. Högskoleverkets utvärdering av den nya lärarutbildningen har konstaterat många brister och en ojämn kvalitet i den nya lärarutbildningen. En alarmerande iakttagelse som Högskoleverkets bedömargrupp har gjort är att undervisningen på vissa lärosäten i för läraren centrala kunskapsområden, bl a läs- och skrivutveckling samt prov och utvärdering, tycks vara närmast obefintlig. Utvärderingen ger en bild av lärarutbildningar som knappast bygger på gemensamma uppfattningar om vad lärare med olika inriktningar skall kunna. Utvärderingen visar att innehållet i den utbildning som lärarkandidater får avsevärt skiftar mellan olika lärosäten och på individnivå.

I en studie av 1000 lärarstudenter i den första kullen i den nya lärarutbildningen som genomgått lärarutbildningsprogrammet med inriktning mot förskolan och grundskolans tidigare år ansåg studenterna sig inte i tillräcklig utsträckning nå de nationella examensmålen. Var fjärde student ansåg att utbildningen inte gett dem någon eller endast en mycket bristfällig förmåga att lära elever att läsa, skriva och räkna. 48 procent uppgav att de fått ringa eller ingen utbildning alls i konflikthantering. Få studenter känner att de har förmågan att ta vara på forskningsresultat i undervisningen och var femte lärarstuderande hade endast fått tio av de minst 20 veckors verksamhetsförlagda utbildning som examensordningen anger.

En annan studie visar att den specialpedagogiska kompetensen hos nyblivna lärare kan variera avsevärt beroende på vid vilken lärarutbildning de väljer att utbilda sig.

I ungefär hälften av länderna i en OECD-studie är inte lärarutbildning tillräckligt för att fullt ut få utöva läraryrket Lärarauktorisation efter en praktikperiod förekommer oftare i utbildningssystem där lärarutbildningarna, som enligt utvärderingarna i Sverige, är olika och upplevs ha varierande kvalitet.

Skolverkets utbildningsinspektion visar att kommuners och skolors planering av långsiktiga kompetensutvecklingsinsatser behöver stärkas. Framför allt har inte mer individuella kompetensutvecklande insatser varit möjliga i den utsträckning som lärare, rektorer och annan personal haft önskemål om. En internationell jämförelse visar en låg omfattning av svenska lärares fortbildning i matematik och naturorienterande ämnen. Enligt en arbetsplatsundersökning 2004 sker lärares kompetensutveckling ofta på fritiden och på egen bekostnad. Endast 43 procent av lärarna angav att de fick den kompetensutveckling som de ansåg sig behöva.

I forskningsresultat, bland praktiker, hos Skolverket och andra myndigheter finns en stor kunskapsmassa som utgör viktigt underlag för arbetet i skolan mot ökad måluppfyllelse. Det är t.ex. dokumenterat att elever presterar bättre i skolor som är resultatinriktade med höga förväntningar på alla elever, fasta ordningsregler och goda relationer mellan lärare och elever. Aktuella utvärderingar visar att elevers motivation och självförtroende samvarierar med lärande och prestationer liksom med social bakgrund. Läsintresse är emellertid en viktigare faktor än socioekonomisk tillhörighet som förklaring till goda läsprestationer, som är av största betydelse för kunskapsutvecklingen i många ämnen. Lärarna har därför en viktig roll för att stärka inställningen till lärande genom positiva förväntningar på eleverna, genom att

stärka deras självförtroende och självkänsla samt öka deras motivation. Denna uppgift kan betonas särskilt starkt i Sverige, då svenska elever med lägre socioekonomisk bakgrund uppvisar ett lågt självförtroende med internationella mått mätt. Utrikes födda elever är dock generellt sett inte svagare i motivation, självförtroende och inlärningsstrategier. Att uppmärksamma och ta tillvara dessa elevers positiva inställning till lärande är en väg att öka deras prestationer.

Ett generellt problem är att kunskap av detta slag inte tillräckligt når ut och kommer till användning i skolornas arbete.

Bedömningar

Skolverket bedömer att det är viktigt för grundskolans resultatförbättring att lärarprofessionen stärks. För detta har staten och huvudmännen ett stort ansvar men lärarkåren själv behöver också på olika sätt stärka sitt arbete för yrkesutvecklingen. En professionell yrkeskår delar och utvecklar en gemensam kunskapsbas för arbetet. Den prövar genom dokumentation och gemensamma kvalitetskriterier, baserade på vetenskap och beprövad erfarenhet, vägar till resultatförbättring. Det innebär t.ex. att ta del av och använda resultat från professionsforskning, annan kunskapsproduktion och från beprövad erfarenhet. Därigenom stärks kunskapsbasen för reflektion och utveckling inom yrket. Gemensamma yrkesetiska principer är ett annat exempel på kännetecken för en professionell yrkeskår.

Kompetensutveckling för lärare

Skolverket utvecklar möjligheterna att göra allt material som myndigheten producerar tillgängligt och användbart för lärare. Skolverket har t.ex. helt nyligen lanserat en ny version av skolverket.se, vilken nu innehåller en särskild ingång för lärare. Möjligheterna till dialog har också utvecklats.

En kraftfull flerårig statlig satsning på kompetensutveckling av lärare i målanalys och kunskapsbedömning samt undervisningsfrågor för olika ämnen bör genomföras. Undervisning för heterogena elevgrupper och för elever med olika behov bör stå i centrum. Såväl allmändidaktiska som ämnesdidaktiska frågor bör behandlas liksom styrdokumentens och skollagstiftningens utveckling. Innehållet i kompetensutvecklingen bör grunda sig på svensk och internationell kunskapsproduktion och på dokumenterat framgångsrika lärares egna erfarenheter.

Tillgång på kompetenta lärare

Skolverket bör ta fram och sprida information om gällande bestämmelser rörande krav på utbildning för lärare. I utbildningsinspektionen granskar Skolverket hur skolorna lever upp till kraven om att lärare skall ha utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak skall bedriva. I kommande föreskrifter om kvalitetsredovisningar kommer Skolverket att föreskriva att varje skola skall redovisa lärarkompetensen.

Kraven på lärares utbildning, innefattande krav på ämneskunskaper, bör förtydligas. Frågan om lärarauktorisation bör utredas. Lärarauktorisation kan ge möjlighet

att ställa gemensamma krav på utövande lärare oberoende av vilken lärarutbildning de har gått. Det kan också vara ett sätt att påverka lärarutbildningarna att anpassa utbildningen efter samhällets och skolornas behov. Om behov av lärarauktorisation bedöms föreligga bör en modell för lärarauktorisation med koppling till yrkesutveckling utformas.

Antalet platser inom den särskilda lärarutbildningen bör utökas. Kompletteringsutbildningen för invandrade akademiker för erhållande av lärarexamen bör utvecklas.

Lärarutbildningens kvalitet

Kvalificerad utbildning i att lära elever läsa, skriva och räkna skall vara obligatoriska moment i lärarutbildningen för lärare som skall undervisa i svenska och matematik i grundskolans tidiga årskurser. Läs- och skrivutveckling skall ingå i alla lärares utbildning.

Utbildningen i att undervisa i heterogena grupper behöver förstärkas. Undervisningen om lärarens ansvar för elevernas kunskapsinhämtande och resultat, om betydelsen av lärarens förväntningar på eleven och om ledarskapet i läraruppgiften bör fördjupas.

Utbildningen av lärare med specialpedagogisk kompetens bör förstärkas. Det finns ett stort behov av specialpedagogisk kompetens i grundskolan. Det gäller specialpedagogers samordnande, handledande och konsultativa uppgift gentemot kollegor liksom den direkt undervisande rollen.

Skolverkets inflytande över lärarutbildningen bör stärkas. Skolverket ansvarar för att tillförlitlig kunskap om grundskolans förutsättningar, verksamhet och resultat tas fram, liksom för mål- styrdokument, frågor om bedömning och betygsättning, lärares myndighetsutövning m.m. Skolverket behöver därför ha ett starkt inflytande över detta statliga styrmedel för att öka måluppfyllelsen och likvärdigheten i svensk skola.

3 Lugn och trygg studiemiljö

Grundskolans elever har skolplikt och har rätt till en lugn och trygg studiemiljö utan kränkningar. En bra arbetsmiljö är i skolan, liksom i alla andra verksamheter, en förutsättning för goda resultat.

Skolan skall vara en plats där alla känner trygghet och där elever och vuxna visar respekt för varandra. De flesta elever och lärare tycker också att skolan är en trygg arbetsplats. Flera av de resultat som framkommit i Skolverkets undersökningar visar att miljön i skolan i flera avseenden förbättrats de senaste åren. Relationerna mellan elever och lärare har blivit bättre och mobbningen mellan elever tycks ha minskat. Arbetet för att stärka elevernas självtillit och motverka mobbning har intensifierats och värdegrundsfrågorna har överlag uppmärksammats på olika sätt i skolorna. Svenska elever har en mer positiv attityd till skolan jämfört med elever i många andra länder.

Detta är positivt, men samtidigt finns det tydliga signaler om att studiemiljön i skolan behöver förbättras. Det finns brister i bemötandet mellan elever och mellan elever och vuxna. På många håll finns problem med oroligheter och brist på studiero i klassrummet. Detta är oroväckande eftersom undersökningar också visar att elever som upplever hög grad av oro och störningar på lektioner presterar sämre än andra elever.

Jämfört med andra länder kommer svenska elever ofta för sent och stör på lektionerna. Ogiltig frånvaro och skadegörelse är också vanligare i de svenska skolorna och det är också stökigare i svenska klassrum jämfört med andra länder. Fram tonar en bild av sena ankomster, högljutt prat och allmän oro.

När problem uppstår som en följd av elevers dåliga uppförande uppger lärare och rektorer ofta att de är osäkra på vad som är verksamma och tillåtna åtgärder. Skollagskommitténs genomgång av gällande bestämmelser och av ett antal rättsfall visar att bestämmelserna om disciplinära åtgärder är otydliga och problematiska att tolka.

Elevers inflytande och ansvarstagande skapar inte bara förutsättningar för dem att verka och leva i ett demokratiskt samhälle utan är också ett verktyg för att öka deras motivation och intresse för studierna. Motivation och intresse är faktorer som visat sig ha samband med elevers prestationer. Föräldrars engagemang är en annan faktor som har betydelse för elevers prestationer. Forskning har visat att föräldrars positiva förväntningar och intresse för barnets skolgång påverkar barnets möjligheter i skolarbetet.

Bedömningar

En lugn och trygg studiemiljö är inte detsamma som äldre tiders hårda disciplin eller de vuxnas oinskränkta makt över eleverna. Det handlar heller inte om att motverka stimulerande och kreativa arbetsformer med aktiva och engagerade elever. Tvärtom är en förutsättning för detta att det råder en grundläggande trygghet och ordning i skolan, en god miljö för lärande.

Kvalitetsproblem i grundskolan i form av brist på lugn, trygghet och respektfullt uppträdande drabbar många elever, men särskilt elever från hem med svag studietradition liksom elever i behov av särskilt stöd. Det inkluderande synsätt på undervisning som råder i Sverige, med ambitionen att de allra flesta elever skall kunna få sin undervisning i den ordinarie studiegången, ställer uppenbara krav på arbetsro. Elever med olika slags stödbehov, t.ex. på grund av koncentrationssvårigheter, föredrar ofta - eller bedöms vara i behov av - exkluderande särlösningar på grund av stökighet i vanliga klasser, även om de egentligen skulle vilja ingå i en vidare kamratgemenskap. Brister i studiemiljön tvingar med andra ord många barn och ungdomar att välja bort det senare.

Skolverket har nyligen givit ut allmänna råd och kommentarer för arbetet mot alla former av kränkande behandling. I kommande föreskrifter om kvalitetsredovisningar kommer Skolverket att föreskriva att utbildningsresultaten för läroplanens mål avseende normer och värden årligen skall redovisas av varje skola.

Skolverket kommer att i all sin verksamhet betona synsättet, att elever och föräldrar tillsammans med skolan har ett ansvar för studiemiljön och studieresultaten.

I skollagen bör införas bestämmelser som uttryckligen ställer krav på lugn och trygg studiemiljö samt på att skolorna skall ta fram ordningsregler. Sådana bestämmelser finns i övriga nordiska länder och har ett viktigt symbolvärde och ger en tydlig signal till alla som verkar i skolan. Med en tydlig lagstiftning underlättas ett nödvändigt opinionsbildande arbete i skolor och kommuner för att förbättra studiemiljön. Skollagen bör därför på ett positivt sätt ange krav på och rätten till en lugn och trygg studiemiljö samt att varje skola i samverkan med elever och föräldrar skall utarbeta gemensamma ordningsregler för arbetet i skolan. Dessa bör bl.a. behandla ordningen i skolan, ostörda studier samt positivt bemötande, trygghet och trivsel.

Skollagstiftningen bör tydligt och konkret ange de befogenheter som rektorer och lärare skall ha för att komma till rätta med oro och disciplinära svårigheter bland eleverna.

4 Stark skolledning och effektivt kvalitetsarbete

Rektorns ledarskap på skolan har stor betydelse för skolans resultat, studiemiljö och för att skolans resurser används klokt. Statliga detaljregler för t.ex. skolans organisation och resursfördelning är sedan länge avskaffade. En effektiv lokal styrning och ledning måste i stället bygga på ett systematiskt kvalitetssäkringsarbete med planering utifrån nationella mål, uppföljning och utvärdering av verksamheterna samt utveckling och förändring utifrån redovisade resultat. Det behövs också genomtänkta system för resursfördelning.

Det har skett en märkbar utveckling av kommunernas självvärdering och förmåga att upprätta kvalitetsredovisningar. Rutiner och strukturer för arbetet har skapats, men fortfarande finns brister, vilket är negativt för måluppfyllelsen i grundskolan. Små kommuner har i större utsträckning upprättat kvalitetsredovisningar, men mindre landsbygds- och industrikommuner med få invånare har uppenbart svårt att motsvara kraven.

Resultatuppföljning och resultatanalys och kopplingen mellan resultat och åtgärder är ofta dåligt utvecklade. Skolornas egna kvalitetsredovisningar uppvisar samma brister. Därmed saknar många kommuner och skolor ett viktigt verktyg för effektivt utvecklingsarbete.

Ett framgångsrikt kvalitetsarbete kännetecknas av att det är ett naturligt inslag i verksamheten och att alla berörda är delaktiga i arbetet. Utbildningsinspektionen har emellertid visat att arbetet sällan involverar hela skolans verksamhet och att interna stödstrukturer för delaktighet och återkoppling ofta saknas.

Kommunernas resursfördelningsmodeller har sällan någon koppling till analyser av bristande måluppfyllelse. Modellerna är i alltför hög grad schabloniserade utifrån vissa begränsade nyckeltal. Därmed är kommunernas möjligheter att styra resurserna dit de bäst behövs begränsade.

Regleringen av rektors roll och uppgifter i den kommunala skolan är i dag oklar på en rad punkter. Bestämmelserna är därtill uppsplittrade på en rad olika författningar: skollag, läroplan, grundskoleförordning och andra förordningar.

Ett villkor för en effektiv ledning och styrning av skolverksamheten är tydlighet i ansvarsfördelning, mandat och befogenheter samt tillgång till kompetent personal. I en aktuell utredning framkommer att gränsen mellan huvudmannens och rektors ansvar i praktiken ofta är oklar liksom rektors mandat och befogenheter. Skolverkets utbildningsinspektioner bekräftar den bilden. I utredningen ges också exempel på kommuner där rektors befogenheter är starkt begränsade

Många rektorer har inte deltagit i den statliga rektorsutbildningen eller gjort det först efter en längre tid som rektor. I en enkät riktad till rektorer 2003 framkommer

att resurser och utrymme som avsätts för rektorers kompetensutveckling är begränsade.

Rektorn har ibland för stort och splittrat ansvarsområde samt för många lärare och elever för att kunna följa verksamheten. Det genomsnittliga antalet lärare per rektor i kommuner varierar betydligt, från 11 till 89 lärare per rektor. De olika förutsättningarna påverkar vilka möjligheter rektorn har att hålla sig förtrogen med verksamheten och fungera som pedagogisk ledare. Ett långsiktigt kvalitetsarbete och en effektiv ledning av detta förutsätter vidare ett visst mått av kontinuitet och stabilitet i ledningsfunktionen. Skolverket har i sin utbildningsinspektion kunnat konstatera att omsättningen av rektorer är hög.

Den stora omsättningen av rektorer (mellan 15 och 22 procent årligen mellan 1992 och 2002) och deras ofta för uppgiften bristfälliga utbildning utgör ett allvarligt hinder för långsiktigt och systematiskt kvalitetsarbete. Alltför många skolor tvingas gång på gång börja om på nytt med ny ledning, vilket bl.a. kan leda till att rektors auktoritet och möjligheter att faktiskt leda verksamheten undergrävs.

Bedömningar

Skolverket kommer än mer att inrikta utbildningsinspektionen mot lednings- och styrningsfrågorna inklusive arbetet med resultatuppföljning och resursfördelningsprinciper. Skolverket kommer att utarbeta föreskrifter och stödmaterial för att tydliggöra statens krav och stödja arbetet med kvalitetsredovisningar. Nationella kvalitetsindikatorer utformas för att stödja bedömningen av måluppfyllelse i skolor och kommuner och möjliggöra jämförelser lokalt och nationellt.

Skolverket bör också genomföra utvärderingar av kommunernas resursfördelningsmodeller och resursanvändning och hur dessa svarar mot skolornas olika förutsättningar och behov.

I läroplanen bör statens krav på rektors ansvar preciseras och sammanfattas, så att innebörden i det pedagogiska ledarskapet blir tydlig. Rektorns primära uppgifter bör vara rekrytering samt bedömning av och kompetensutveckling för lärare, ansvar för att undervisningen utvecklas, för att upprätthålla en god studiemiljö på skolan och för att eleverna når målen för utbildningen. Rektor bör vidare ha ansvar för att elever med rätt till särskilt stöd får detta, för en likvärdig och rättvis bedömning och betygsättning, för att information om elevernas studieresultat når föräldrarna och för kommunikationen med föräldrarna om studieresultatet.

En analys av de senaste årens forskning och utredningar om rektorsfunktionen bör genomföras för att utröna om det behövs en översyn av kvalifikationskraven för rektorerna.

Alla rektorer bör ha genomgått en statlig rektorsutbildning i så nära anslutning som möjligt till sin anställning som rektor. Den statliga rektorsutbildningen bör tydligt renodlas som en del i den statliga styrningen av skolan och svara för att alla deltagare får utbildning i frågor som rör nationella mål, skolförfattningar och myndighets-

utövning inom skolans område. Skolverkets inflytande över den statliga rektorsutbildningen, som ett viktigt statligt styrmedel, behöver därför stärkas.

För att komma tillrätta med den höga omsättningen av rektorer bör kommunerna organisera rekryterings- och introduktionsutbildning för rektorer. Kommunerna måste också se till att skollagens krav på att varje rektor skall hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan och verka för att utbildningen utvecklas kan uppfyllas. Det innebär bl.a. att se till att rektorerna tillförsäkras kompetensutveckling.

En bred kompetensutveckling för förvaltningschefer om de skärpta kraven på kvalitetsredovisningar och kvalitetsindikatorer bör genomföras.

Bilaga A2.12.5 Promemoria från Utbildnings- och kulturdepartementet 2006-03-08

REGERINGSKANSLIET

2006-03-08 SB2006/1191

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -03- 08
Dnr

Konstitutionsutskottets granskningsärende Skolminister Ibrahim Baylans agerande i samband med målöversyn av Skolverket (2005/06:12)

Härmed överlämnas en inom Utbildnings- och kulturdepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är rätts- och expeditionschefen Nils Cederstierna, tfn 08-405 46 21.

Christina Weihe

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-03-06

Utbildnings- och kulturdepartementet

Expeditions- och rättschefen Nils Cederstierna

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2005/06:12 Skolminister Baylans agerande i samband med målöversyn av Skolverket

Utbildnings- och kulturdepartementet får härmed lämna följande kommentarer i granskningsärendet.

Beslutets formella karaktär

Det kan konstateras att det beslut som granskningsärendet rör – ett uppdrag till Statens skolverk att redovisa behov av vissa åtgärder inom skolväsendet - har tillkommit genom beslut av regeringen som kollektiv och att det har givits skriftlig form. Mot denna bakgrund saknas grund för påståendet att statsrådet Baylan såvitt gäller beslutet i sig agerat i strid med bestämmelsen i 11 kap. 7 § regeringsformen.

Bakgrunden till beslutet

Beslutets bakgrund är att se mot de oroande resultat som i vissa avseenden hade framkommit beträffande läget i grundskolan genom främst tre rapporter; rapporterna om resultatet av de internationella studierna PISA och TIMSS samt Statens skolverks nationella utvärdering av grundskolan (NU-03). Rapporterna uppmärksammades i Regeringskansliet och under beredningen gjordes bedömningen att det krävdes åtgärder för att motverka den negativa utveckling som Skolverkets rapport och de internationella studierna hade visat på. Det bedömdes vidare att ett uppdrag till Skolverket med det innehåll som det aktuella regeringsbeslutet innefattar var en lämplig åtgärd, bl.a. för att få ett gott beredningsunderlag för ytterligare överväganden i saken.

Redovisningstidpunkten för uppdraget

Skälet till att uppdragets redovisningstidpunkt kom att sättas så att den skulle sammanfalla med Skolverkets s.k. lägesbedömning var följande. Som ett led i den reguljära styrningen av Skolverket har regeringen under de senaste åren i regleringsbrevet uppdragit åt Skolverket att senast den 1 november redovisa en årlig lägesbedömning. I regleringsbrevet för

budgetåret 2005 avseende Skolverket uppdrogs åt verket att, mot bakgrund av erfarenheter från uppföljning, utvärdering och utbildningsinspektion, göra en samlad bedömning av utvecklingen inom respektive verksamhetsområde. Verket skulle även lämna förslag till åtgärder. Denna s.k. lägesbedömning är alltså ett naturligt tillfälle för verket att lämna sina analyser av utvecklingen inom verksamhetsområdet och de förslag som följer av den bedömning som görs. Regeringen valde mot denna bakgrund att låta tidpunkten för uppdragets rapportering sammanfalla med denna lägesbedömning.

Påstådda konsekvenser av beslutet, m.m.

I anmälan anförs att regeringens agerande innebär att Skolverket får vänta ett halvår med att lägga fram sin översyn, vilket riskerar att fördröja verkets arbete med en nödvändig översyn av kursplanen. Detta påstående är emellertid inte riktigt. Tvärtom var syftet med uppdraget att om möjligt få till stånd beredningsunderlag för eventuella omedelbara förändringar av kursplanerna inom de ämnen där Skolverket bedömde det som mest angeläget. I efterhand har det visat sig att regeringens förväntade förändringstakt var snabbare än vad Skolverket bedömde möjlig. På Skolverkets begäran har regeringen beviljat uppskov med uppdragets rapportering till den 30 april 2006. I sin framställning om uppskov (dnr. U2005/8329/S) uttalade verket bl.a. att kortsiktiga justeringar i vissa ämnens kursplaner skulle komma att ge oönskade effekter och att justeringar i kursplanernas struktur borde kompletteras med ett utförligt kommentarmaterial, varför verket behövde förlängd tid för sitt arbete.

Sedan uppdraget har redovisats kommer beredningen av ärendet att fortsätta i syfte att åstadkomma erforderliga förbättringar.

Bilaga A2.13.1 Granskningsanmälan 2005-10-06

SVERIGES RIKSDAG

STEN TOLGFORS
Riksdagsledamot

Konstitutionsutskottet
Ink 2005 -10- 06
Dnr 050-304-2005/06

Riksdagen 2005-09-28

Till riksdagens konstitutionsutskott

Jag vill för Konstitutionsutskottets granskning anmäla skolminister Ibrahim Baylans styrning av Skolverket.

Bakgrunden är följande. I samband med att Skolverket presenterade rapporten "Mer kunskap för pengarna" uppmanade skolministern verket att dra tillbaka rapporten, vars slutsatser var mycket politiskt kontroversiella. Skolverket drog då tillbaka rapporten. Verkets ledning tog avstånd från dess slutsatser att friskolor var mer effektiva än kommunala skolor. Omfattande informella kontakter mellan utbildningsdepartementets ledning och Skolverket kartlades av media. KU valde senare att kritisera ministerns agerande.

Rapporten presenterades nyligen på nytt och slutsatserna var väsentligen de samma. Skolverkets generaldirektör valde än en gång att kritisera dess politiskt kontroversiella slutsatser.

Nu meddelas att den avdelning inom Skolverket som arbetar med utvärdering och arbetat fram rapporten skall läggas ner. Det är svårt att undvika bilden av att skolministern missnöje med den berörda avdelningen inom Skolverket inte skulle ha påverkat generaldirektörens agerande.

Skolverket ska agera självständigt och öppet redovisa sina undersökningsresultat oavsett vilka dessa är. Skolverkets granskning av skolor skall vara opartisk och oberoende. Det är allvarligt om det sker en politisering av granskningen av skolan, eller en indirekt politisk styrning av myndigheten från regeringskansliets sida.

Konstitutionsutskottet bör granska skolministerns agerande gentemot Skolverket, om det förekommit informella kontakter i syfte att få verket att avveckla en kontroversiell avdelning för utvärdering och detta i så fall är förenligt med bestämmelsen i regeringsformen 11 kap 7 § om myndigheternas självständighet.

Sten Tolgfors

TFN: 08-786 42 82 • MOBIL: 073-914 5000
E-POST: sten.tolgfors@riksdagen.se www.moderat.se/tolgfors
HEMADRESS: Brickebergsvägen 52 B, 702 21 Örebro • TFN: 019-36 02 37

Bilaga A2.13.2 Promemoria från Utbildnings- och kulturdepartementet 2006-02-08

REGERINGSKANSLIET

2006-01-08 SB2006/387

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -02- 08
Dnr

Konstitutionsutskottets granskningsärende Skolminister Ibrahim Baylans agerande gentemot Skolverket i fråga om eventuella kontakter i syfte att påverka myndighetens organisation (2005/06:19)

Härmed överlämnas en inom Utbildnings- och kulturdepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är rätts- och expeditionschefen Nils Cederstierna, tfn 08-405 46 21.

Christina Weihe

REGERINGSKANSLIET

Utbildnings- och kulturdepartementet

Expeditions- och rättschefen Nils Cederstierna

Promemoria

2006-01-30

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -02- 08
Dnr

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2005/06:19 Skolminister Ibrahim Baylans agerande gentemot Skolverket i fråga om eventuella kontakter i syfte att påverka myndighetens organisation

Denna promemoria har upprättats med anledning av att riksdagens konstitutionsutskott begärt Regeringskansliets svar på tre frågor i granskningsärendet. Frågorna besvaras i det följande.

1. Av vem och med vilket stöd har beslutet om att lägga ned avdelningen hos Skolverket fattats?

Beslutet om organisationsförändringen

Generaldirektören och chefen för Statens skolverk Per Thullberg beslöt den 29 augusti 2005 om direktiv till en arbetsgrupp inom myndigheten med uppdraget att göra en översyn av verkets organisation. Av direktiven framgår bl.a. att uppdraget byggde på Thullbergs dittills varande erfarenheter som generaldirektör för myndigheten och att det fanns ett behov av att ytterligare fokusera verkets arbete på skolans kärnuppgifter. Den 31 augusti 2005 informerades myndighetens personal om organisationsöversynen och generaldirektörens direktiv lades i samband härmed ut på verkets intranät.

Översynen ledde fram till att beslut om Skolverkets nya organisation fattades av myndighetsledningen den 14 november 2005. Den nya ordningen, som trädde i kraft vid årsskiftet, innebar förändringar av skilda slag. En *avdelning för utbildningsfrågor* skapades genom sammanföring av enheterna för utbildningsstatistik, tillståndsprövning, tillsyn och medborgarservice. Den tidigare utredningsavdelningen upphörde därmed. Vidare renodlades verksamheten i *avdelningen för läroplansfrågor* (tidigare avdelningen för styrdokument) genom att enheten för finansiella styrmedel flyttades till administrativa enheten och enheten för nationella prov flyttades till läroplansavdelningen. Ordningen med en särskild enhet för utvärdering upphörde och i stället fördelades utvärderingsfunktionen på de enheter där utvärderingskompetens behövs, bl.a. inom *avdelningen för utbildningsinspektion.*

Organisationsöversynen föranledde således förändringar av ett flertal funktioner inom verket och var inte främst inriktad på den funktion som avses med anmälan.

Stöd för beslutet

Förordningen (2002:1160) med instruktion för Statens skolverk innehåller – såsom normalt är fallet för myndigheter av förevarande slag – inte några föreskrifter från regeringens sida om hur myndighetens linjeorganisation under generaldirektören och styrelsen närmare skall vara utformad. Myndighetsinstruktionen innehåller i stället främst en reglering av de uppgifter som åvilar verket. Beslut i frågor om hur myndigheten närmare skall vara organiserad för att på bästa sätt kunna hantera sina uppgifter ankommer det således på myndighetens ledning att fatta. Så har också skett i förevarande fall.

2. Har beslutet fattats efter någon form av påverkan av statsrådet Ibrahim Baylan?

Information till departementet

Under försommaren 2005 kontaktades statssekreteraren Johnny Nilsson per telefon av generaldirektören Per Thullberg, som informerade om att verket avsåg att göra en översyn av myndighetens organisation. Johnny Nilsson underströk vid samtalet att sådana åtgärder var en rent intern fråga inom myndigheten, som departementet inte hade någon synpunkt på.

Efter att den förestående organisationsöversynen offentliggjorts i verket den 31 augusti 2005 erhöll ansvarig myndighetshandläggare i departementet en kopia av generaldirektörens direktiv för kännedom. Några ytterligare kontakter förekom inte i frågan.

Skolministern

Statsrådet Ibrahim Baylan informerades översiktligt av berörd sakenhet på nästa ordinarie beredningstid - den 5 september 2005 - om den av Skolverket planerade organisationsöversynen. Statsrådet gav i det sammanhanget inga direktiv om några fortsatta åtgärder från departementets sida. Några sådana direktiv har inte heller senare lämnats.

Statsrådet Ibrahim Baylan har inte heller för egen del haft någon kontakt med generaldirektören Per Thullberg eller annan företrädare för Skolverket i frågan.

Någon som helst påverkan gentemot verket avseende myndighetens beslut om organisationsförändringen har således inte förekommit, varken från statsrådets sida eller från departementet i övrigt.

3. Vilka kommentarer ger anmälningen anledning till?

Regeringens styrning av myndigheterna sker normalt på en övergripande nivå. Något behov av att i detalj reglera hur en myndighets interna organisation skall utformas finns sällan. Det är vanligen i stället mer ändamålsenligt att föreskriva vilka uppgifter myndigheten skall ha än att reglera i vilken organisatorisk form myndigheten skall verka. För det fall det ändå undantagsvis finns skäl för en sådan reglering är det en självklar utgångspunkt att föreskrifter härom ges genom normgivning från regeringens sida. Något behov av sådan styrning från regeringens sida vad gäller Statens skolverk har emellertid inte aktualiserats.

I den anmälan som föranlett konstitutionsutskottets granskning tecknas en bild av att skolministern skulle ha hyst ett missnöje med en viss enhet inom Statens skolverk till följd av denna enhets arbete med att ta fram vissa rapporter för myndigheten. Detta påstådda missnöje skulle sedan ha föranlett informella kontakter med verket för att få till stånd en avveckling av den berörda enheten.

Som utvecklats ovan har några sådana kontakter emellertid inte förekommit. Av underlaget framgår tvärtom att den interna organisationsförändring som skett inom Statens skolverk tillkommit på initiativ från myndighetsledningen för att förbättra verkets förmåga att hantera sitt uppdrag.

Bilaga A2.14.1 Granskningsanmälan 2005-06-23

Konstitutionsutskottet
Ink 2005 -06- 2 3
Dnr 050-4258-2004/05

Till Konstitutionsutskottet

Anmälan av regeringen

Härmed ber vi att Konstitutionsutskottet granskar om regeringen har försökt att politiskt styra landets universitet och högskolor till att ensidigt anamma det så kallade könsmaktsperspektivet.

I SVT:s program "Könskriget del 2" som sändes den 26 maj 2005 framkom att regeringen gett högskoleverket i uppgift att granska universitetens inställning till och kunskap om den så kallade könsmaktsordningen. Denna granskning undertecknades av dåvarande utbildningsminister Tomas Östros. I en intervju med Margareta Winberg, före detta vice statsminister, i samma program, säger hon att: "Om man vill omvandla ett samhälle måste man gå in på alla olika områden som har betydelse för förändringen. Utbildning är ett oerhört viktigt område".

Enligt programmet kommer man i högskoleverkets rapport fram till att en del lärare och elever ifrågasätter könsmaktsperspektivet och att lärarnas kompetens bör ses över. Utredningen ligger nu hos utbildningsdepartementet som till reportern säger att förändringar är på väg.

Idén om att universitet skall vara autonoma är fundamental i ett demokratiskt samhälle och är en viktig del av det europeiska kulturarvet. Med autonomi avses frihet för universitetet att självt välja väg och stå fritt från alltför långtgående politisk styrning. Det bygger på föreställningen att frihet är en förutsättning för att universiteten skall kunna söka och förmedla kunskap oberoende av rådande officiella sanningar och vidare på föreställningen att samhället (men inte nödvändigtvis statsmakten) har intresse av att sådan kunskap tas fram. Från universitetens sida uppfattas autonomin som deras "core value", en rättighet eller ett tillstånd som är deras viktigaste kännetecken och som måste råda i relationen till statsmakten och andra, exempelvis ekonomiska, maktstrukturer för att universiteten skall kunna fullgöra sina uppgifter, nämligen att vara en förnyelsekraft och att ha ett kritiskt förhållningssätt visavi alla slags maktstrukturer.

Enligt högskolelagen ska universitet och högskolor vara oberoende. Vetenskapens trovärdighet och god forskningssed ska värnas (1 kap. 3 §) För forskningen skall som allmänna principer gälla att forskningsproblem får fritt väljas, forskningsmetoder får fritt utvecklas och forskningsresultat får fritt publiceras (1 kap. 6 §). Att då styra universitet och högskolor mot att tillägna sig endast ett enskilt maktperspektiv, i det här fallet könsmaktsperspektivet, vore högst anmärkningsvärt. Margareta Winbergs inställning till högskolornas frihet är i reportaget remarkabel.

Konstitutionsutskottet bör granska om regeringen har försökt att politiskt styra universitet och högskolor att anamma ett enskilt perspektiv. Utskottet bör granska såväl före detta vice statsminister Margareta Winbergs såväl som dåvarande utbildningsminister Tomas Östros agerande i frågan.

Stockholm 2005-06-23

Kerstin Lundgren
Riksdagsledamot(c)

Annika Qarlsson
Riksdagsledamot(c)

Bilaga A2.14.2 Promemoria från Utbildnings- och kulturdepartementet 2006-01-20

REGERINGSKANSLIET

2006-01-20 SB2005/11265

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -01- 20
Dnr 050-4258-2004/05

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2005/06:16 Regeringens agerande i fråga om anammande av könsmaktsperspektiv hos universitet och högskolor

Härmed överlämnas en inom Utbildnings- och kulturdepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i granskningsärendet är expeditions- och rättschefen Charlotte Abrahamsson, tfn 08-405 17 56.

Christina Weihe

Postadress 103 33 Stockholm
Besöksadress Rosenbad 4
Telefonväxel 08-405 10 00
Telefax 08-723 11 71
E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-01-13

Utbildnings- och kulturdepartementet

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2005/06:16 Regeringens agerande i fråga om anammande av könsmaktsperspektiv hos universitet och högskolor

Ärendet

Konstitutionsutskottet har den 1 december 2005 begärt de kommentarer som rubricerat granskningsärende ger anledning till.

Mål inom högre utbildning

Högskoleutbildning regleras, såsom det beskrivs i konstitutionsutskottets promemoria, huvudsakligen genom högskolelagen (1992:1434) och högskoleförordningen (1993:100). I nämnda författningar fastslås de allmänna principerna vad gäller högskolans uppgifter och formerna för verksamheten. Vidare föreskrivs i högskolelagen att universitet och högskolor i sin verksamhet alltid skall iaktta och främja jämställdhet mellan kvinnor och män.

Utöver de mål för grundläggande högskoleutbildning och forskarutbildning som gäller enligt högskolelagen, anges i examensordningen, bilaga 2 till högskoleförordningen, vilka mål studenten skall ha uppnått för att erhålla en viss examen inom grundläggande högskoleutbildning. Ett exempel på ett sådant mål är att studenten skall ha förvärvat kännedom om sådana samhälls- och familjeförhållanden som påverkar kvinnors och mäns livsbetingelser.

I propositionen Kvinnofrid (prop. 1997/98:55) har regeringen framfört att det är nödvändigt att de studenter som i sitt yrkesliv kan förväntas möta kvinnor som utsatts för mäns våld har kompetens att arbeta med problemet. Enligt vad som framgår i det följande har riksdagen inte haft något att invända mot regeringens uppfattning (bet. 1997/98:JuU13, rskr. 1997/98:250). I examensordningen har som aviserats i propositionen Kvinnofrid införts mål som rör sådan kompetens. Det har dock inte i examensordningen fastställts några mål angående enskilda

teoribildningar. Om och hur lärosätena inkluderar genusperspektiv i utbildningen regleras inte heller.

Uppdrag till Högskoleverket

I konstitutionsutskottets promemoria redogörs för bl.a. det uppdrag som regeringen 2003 gav till Högskoleverket. Enligt uppdraget skulle verket utvärdera hur frågor om genusperspektiv och mäns våld mot kvinnor beaktas i utbildningar som leder till ett antal examina. Bakgrunden till uppdraget har redovisats i propositionen Kvinnofrid.

I propositionen gjorde regeringen bedömningen att examensordningen för vissa yrkesexamina skulle kompletteras i syfte att säkerställa att jämställdhetsfrågor och mäns våld mot kvinnor blir belysta i relevanta yrkesutbildningar och att Högskoleverket skulle få ett uppdrag att följa och utvärdera de nya reglerna. Riksdagen godtog regeringens bedömning genom att avslå motioner i frågorna (bet. 1997/98:JuU13, s. 54 f., rskr. 1997/98:250).

Examensordningen har ändrats i enlighet med regeringens bedömning i propositionen. Ändringarna, som t.ex. för juristexamen innebär att studenten för att erhålla juris kandidatexamen skall ha förvärvat kunskaper om hur fysiskt och psykiskt våld påverkar män och kvinnor, trädde i kraft den 1 januari 1999 (SFS 1998:1003).

Uppdraget till Högskoleverket har även behandlats i Justitieutskottets betänkande 2002/03:JuU11 (s. 31 f.). Enligt betänkandet välkomnade utskottet det uppdrag regeringen avsåg att ge Högskoleverket rörande uppföljning av inslagen i olika utbildningar av frågor om kvinnofrid och våld mot kvinnor. Utskottet anförde att en sådan uppföljning torde vara angelägen rörande de utbildningar som uppräknas i propositionen Kvinnofrid.

Regeringens uppdrag till Högskoleverket syftade till att följa upp de ändringar i högskoleförordningen som aviserats i propositionen Kvinnofrid och att utvärdera hur genusperspektiv och mäns våld mot kvinnor beaktas i ett antal relevanta utbildningar. Syftet med uppdraget var således inte ett försök att styra universitet och högskolor att anamma ett könsmaktsperspektiv eller annat teoretiskt perspektiv. Högskoleverkets rapport har gett en god bild av hur genusperspektiv och mäns våld mot kvinnor beaktas i de aktuella utbildningarna.

Examensöversyn

I propositionen Ny värld – ny högskola (prop. 2004/05:162) gör regeringen bedömningen att examensordningen bör revideras med utgångspunkt i en europeisk referensram för examina som har utformats inom ramen för den s.k. Bologna-processen. Det pågår därför ett arbete

inom Regeringskansliet med att se över samtliga målbeskrivningar för yrkesexamina. Av högskolelagen och högskoleförordningen följer att det är regeringen som fastställer vilken kunskapsnivå en student skall ha uppnått för att erhålla en examen inom högre utbildning.

Bilaga A3.1.1 Granskningsanmälan 2006-01-18

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -01- 18
Dnr 050-1802-2005/06

Till konstitutionsutskottet

Granskningsanmälan

Jag vill härmed anmäla statsrådet Barbro Holmberg för att klargöra var ansvaret ligger efter en serie uppmärksammade händelser på Migrationsverket

Bakgrunden till min anmälan är följande:

Enligt vittnesmål från asylsökande, personal anställd vid Migrationsverket och uppgifter i media råder det svåra missförhållanden i myndighetens inre kultur och agerande gentemot asylsökanden. Exemplen är så många att det inte längre går att tala om enskilda övergrepp från enskilda handläggare, utan det måste betraktas som systemfel inom myndigheten.

Senast i raden av synliggjorda missförhållanden i myndighetsutövandet är fallet med begravningen av den mördade asylsökande Abbas Rezaei. När hans mor söker visum för att delta vid sonens begravning, nekar Migrationsverket detta. Polisen motsätter sig inte moderns ansökan om visum för att delta vid sonens begravning men verkets handläggare hänvisar beslutet till misstankar om att moderns egentliga orsak till besöket i Sverige är att söka asyl.

Det som tyder på att myndighetens problem inte är några tillfälligheter är att övergrepp tycks ha pågått under flera års tid. Den 9 november 2002 avslöjandes att personal vid Migrationsverket gillrade en fälla för att kunna arrestera och utvisa en asylsökande. Detta trots att dåvarande generaldirektören redan året innan kraftfullt fördömt den typen av initiativ.

Det har tidigare framkommit i media att man uppmuntrat till självmord, firat avvisningsbeslut med tårta och champagne men det är fler fall än så som upprör mig. Barn som var omhändertagna enligt LVU och vistades i en svensk familj fick biljetter tillsända sig i augusti för att på egen hand återvända till ett land de inte längre känner efter fyra år på flykt. Hemresan skulle företas utan att ha någon släkting att återvända till eftersom ingen kontakt var etablerad av Migrationsverket. Först när media rapporterade om fallet så vände Migrationsverket på beslutet så att de fick stanna tills vidare. Under hösten har flera missförhållanden och utryck för en cynisk myndighetskultur framkommit. Då missförhållandena både tycks vara systematiska och upprepade kan det vara tal om en bristande styrning av myndigheten.

Med den bakgrunden blir det också principiellt intressant att ställa frågan om vilket ansvar ministern har för detta systemfel som visat sig i en serie uppmärksammade händelser på Migrationsverket. Ytterst är det Migrationsminister Barbro Holmbergs signaler till verket som också omsätts i myndighetens handlande och det är av intresse att veta om det är regeringens intentioner som verkställs i verket eller om Migrationsverket gått utanför sitt uppdrag. Det är ytterst statsrådet Barbro Holmberg som bär det formella ansvaret för styrningen, genom regleringsbrev och myndighetsinstruktionen.

Konstitutionsutskottet bör därför granska vilket ansvar migrationsministern har för den myndighetskultur som uppenbarligen präglar verkets verksamhet och om hon har gjort tillräckligt för att råda bot på den. På ett principiellt plan gäller det ytterst vilket ansvar ett statsråd har för att råda bot på uppenbara brister inom en myndighet.

Stockholm den 16 januari 2006

Annika Qarlsson

Bilaga A3.1.2 Promemoria från Utrikesdepartementet 2006-03-08

REGERINGSKANSLIET

2006-03-08 SB2006/1195

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -03- 08
Dnr

Konstitutionsutskottets granskningsärende Statsrådet Barbro Holmbergs ansvar för myndighetskulturen inom Migrationsverket (2005/06:34)

Härmed överlämnas en inom Utrikesdepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är departementsrådet Lars Nilsson, tfn 08-405 56 32.

Christina Weihe

REGERINGSKANSLIET
Utrikesdepartementet

Promemoria

2006-02-28

Underlag till svar i KU:s granskningsärende 2005/06:34 Statsrådet Barbro Holmbergs ansvar för myndighetskulturen inom Migrationsverket

Denna promemoria har upprättats med anledning av konstitutionsutskottets begäran om yttrande över ett granskningsärende (2005/06:34).

Konstitutionsutskottet har av Regeringskansliet begärt en redogörelse för om myndighetskultur eller etik tidigare har diskuterats i den kontinuerliga kontakt som migrationsministern har med Migrationsverket samt om åtgärder diskuterats. Utskottet frågar också om regeringen skulle ha kunnat använda sig av ytterligare styrinstrument för att avhjälpa de eventuella missförhållanden som uppmärksammats inom Migrationsverket samt ger regeringen tillfälle att lämna de kommentarer i övrigt som granskningsanmälan och utskottets promemoria ger anledning till.

Regeringens styrning av Migrationsverket

I föredragningspromemorian görs en genomgång av gällande ordning avseende regeringens styrning av förvaltningen. Regeringens styrning av Migrationsverket har skett med användande av samtliga de styrinstrument som anges i granskningsärendets promemoria. Regeringen redovisar årligen till riksdagen i budgetpropositionen vad målen är för politikområdet samt hur regeringen har styrt bl.a. Migrationsverket för att nå målen. En mer utförlig redovisning av regeringens styrning görs i regeringens årliga skrivelse Migration och asylpolitik (2005/06:18). I detta sammanhang vill regeringen lyfta fram några viktiga delar i styrningen av Migrationsverket.

Styrning genom regeringsbeslut

Målen för migrationspolitiken är att värna asylrätten i Sverige och internationellt, upprätthålla en reglerad invandring samt öka harmoniseringen av asyl- och migrationspolitiken i EU. I arbetet med

målens uppfyllande skall verksamheten präglas av rättssäkerhet, humanitet och respekt för individens rättigheter (Prop. 2005/06:1 volym 4). Regeringens styrning av Migrationsverket sker i syfte att nå dessa mål.

Regeringen gjorde år 2004 en översyn av instruktionen för Migrationsverket och beslutade den 13 maj 2004 om en ny förordning med instruktion för Migrationsverket (SFS 2004:294). Förordningen trädde i kraft den 1 juli 2004. Syftet med den nya instruktionen var framförallt att förbättra förutsättningarna för en effektiv styrning av Migrationsverket och att öka rättssäkerheten. I instruktionen förtydligas att Migrationsverket är central förvaltningsmyndighet för verksamheten inom migrationsområdet och ansvarar för verksamhetsområdena asyl, besök och bosättning, medborgarskap samt har ett samordningsansvar för ärendeprocesserna. Migrationsverket har även enligt instruktionen ett ansvar att löpande följa och utvärdera verksamheten samt verka för att handläggningen av ärenden är författningsenlig och effektiv samt att beslutsfattandet är förutsebart och enhetligt.

Enligt den ändrade instruktionen skall det vid Migrationsverket finnas en överdirektör och en chefsjurist. Av instruktionen framgår även att Migrationsverket skall ha en arbetsordning med de föreskrifter som behövs om myndighetens organisation, beredning av ärenden, fördelning av beslutanderätt och formerna i övrigt för verksamheten.

Regeringen beslutade den 15 december 2005 om en ändring i förordningen (2004:294) med instruktion för Migrationsverket. Ändringen, som tillkom på begäran av Migrationsverket, innebar att det skall finnas ett etiskt råd vid Migrationsverket. Det har sedan år 2002 funnits ett etiskt råd vid Migrationsverket med uppgift att medverka i analyser och bedömningar av principiellt viktiga frågor av etisk karaktär. Det etiska rådet var före ändringen av instruktionen utsett av Migrationsverkets generaldirektör. Syftet med ändringen var bl.a. att stärka rådets ställning och att tydliggöra dess roll i verksamheten. Rådet skall därför också utses av regeringen. Rådet inrättades från och med den 1 februari 2006. Regeringen utsåg samma dag ordförande och ledamöter i rådet. Rådets uppgift är att på verkets begäran avge yttranden i frågor som rör utformningen av myndighetens verksamhet och som kan kräva etiska överväganden.

Regleringsbrevet är ett av de viktigaste instrumenten för regeringens styrning av myndigheterna i syfte att nå de politiska målen inom de

ekonomiska ramar som riksdagen fattat beslut om. Regleringsbrevet ses vid behov över under året och ändringar görs om behov finns. I regleringsbrevet anger regeringen mål och återrapporteringskrav för myndighetens verksamhet. I regleringsbrevet anges mål för handläggningstiderna i de olika ärendeprocesserna. En annan viktig del i styrningen av myndighetens organisation är att regeringen anger att personalen skall ha för verksamheten ändamålsenliga kompetens- och utbildning. Verksledningen skall t.ex. säkerställa att personalen utvecklar och vidmakthåller goda kunskaper i frågor som rör bl.a. mänskliga rättigheter.

Den 30 oktober 2003 beslutade regeringen att ge Statskontoret i uppdrag att kartlägga Migrationsverkets interna styrinstrument och styrprocesser samt bedöma hur dessa bidragit till en effektiv resursanvändning, flexibla arbetsformer och en enhetlig tillämpning av de regler och mål som styr verksamheten. Statskontoret lämnade i augusti månad 2004 rapporten Tydligare styrning av Migrationsverket (2004:20). I rapporten föreslås att Migrationsverket skall skapa en ansvarsstruktur under generaldirektören med chefer för respektive verksamhetsområde, istället för den dåvarande regionala indelningen, för att därmed renodla och förtydliga ansvarsförhållandena i syfte att förbättra den interna styrningen och kontrollen. Huvuddelen av Statskontorets förslag är genomförda. Flera av Statskontorets förslag avser åtgärder som ligger inom det ansvar som Migrationsverkets ledning har. Migrationsverkets generaldirektör har sedan den 1 januari 2005 bland annat infört en ny organisation som överensstämmer med det förslag som Statskontoret formulerade. Dessutom har regeringen, som ovan beskrivits, beslutat om ett antal förändringar av instruktionen för Migrationsverket

Regeringen gav den 15 januari 2004 Migrationsverket i uppdrag att utveckla sitt arbete inom ett antal områden, det så kallade rättssäkerhetspaketet. Det gäller enhetligheten i beslutsfattandet, arbetssättet vid asylutredning, utredningar av barns asylskäl och länderinformation. Rättssäkerhetspaketet beskrivs bland annat i skrivelsen Migration och asylpolitik (Skr. 2004/05:47, s. 19).

Styrning genom myndighetsdialog

Vid sidan av den formella styrning som regeringen utövar genom att föreslå riksdagen förändring av lag, eller genom ändringar av förordning, regleringsbrev, särskilda uppdrag m.m. förekommer en kontinuerlig myndighetsdialog.

Syftet med myndighetsdialogen är bl.a. att fortlöpande följa upp myndighetens arbete i relation till uppsatta mål och att omgående utbyta information om förändringar i omvärlden som är av betydelse för myndighetens verksamhet, och i förlängningen, regeringens politik.

Dialogen avser också att precisera den närmare bakgrunden till, och innebörden av, initiativ som regeringen tar genom regeringsbeslut. Liksom utskottet har framhållit (KU 1986/87:29) är det betydelsefullt att kontakterna via myndighetsdialogen hanteras med stor omsorg och att de mer inriktas på information än på styrning.

Mot bakgrund av vad som redovisats ovan har naturligen frågor kopplade till verkets arbete med etiska frågeställningar och relationen till enskilda asylsökande och andra som verket kommer i kontakt, vid upprepade tillfällen berörts i myndighetsdialogen med Migrationsverket. Vad som härvid framförts har legat helt i linje med den grundläggande inriktning för myndighetens verksamhet som regeringen lagt fast.

I samband med att ett antal händelser blev kända i slutet av förra året, där enskilda tjänstemäns professionalitet kunde ifrågasättas, kom saken i ett sådant läge att ytterligare åtgärder bedömdes nödvändiga. Med anledning av händelserna informerade sig migrationsministern om vad som hade inträffat och vilka åtgärder som Migrationsverket avsåg att vidta. Händelserna hanterades även vid möten den 4 respektive 17 januari 2006 mellan den politiska ledningen vid Utrikesdepartementet och ledningen vid Migrationsverket.

Migrationsministern har i olika sammanhang uttryckt sin tillfredsställelse med att Migrationsverkets ledning omgående vidtog ytterligare åtgärder genom framför allt det åtgärdsprogram som nämns i KU:s underlag (bland annat i svar på frågorna 2005/06:702, 703, 708, 713 och 714). Migrationsministern uttalade också att hon skulle försäkra sig om att de åtgärder som vidtogs inom Migrationsverket skall leda till förbättringar. I linje härmed uppdrog regeringen den 26 februari åt Migrationsverket att senast den 1 juli 2006 redovisa resultaten av det åtgärdsprogram som Migrationsverket presenterade i december 2005. Regeringen hade då som redan nämnts, och alltså utan koppling till de aktuella händelserna, fattat beslut om att förstärka det etiska rådets ställning inom Migrationsverket.

Regeringen och Regeringskansliet bedriver ett aktivt arbete för att stärka och förbättra styrningen av verket och för att förbättra förutsättningarna för myndighetens ledning att effektivt styra verksamheten. Fokus i detta arbete är en stärkt rättsäkerhet och vikten av att den sökande bemöts på ett värdigt och korrekt sätt med respekt för individen.

Bilaga A3.1.3 Promemoria från Utrikesdepartementet 2006-03-29

REGERINGSKANSLIET

2006-03-29 SB2006/1195

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -03- 29
Dnr

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2005/06:34 Statsrådet Barbro Holmbergs ansvar för myndighetskulturen inom Migrationsverket

Härmed överlämnas en promemoria från Utrikesdepartementet.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm
Besöksadress
Rosenbad 4
Telefonväxel
08-405 10 00
Telefax
08-723 11 71
E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET
Utrikesdepartementet

Promemoria

2006-03-28

Underlag till svar i KU:s granskningsärende Statsrådet Barbro Holmbergs ansvar för myndighetskulturen inom Migrationsverket

Denna promemoria har upprättats med anledning av att konstitutionsutskottet begärt svar på följande kompletterande frågor:

– Vad föranledde beslutet att ändra i förordningen? Krävdes en uppstramning av de etiska reglerna eller vad var det bakomliggande syftet?
– Hade för beslutet aktuella frågor berörts i myndighetsdialogen mellan migrationsministern och Migrationsverkets ledning?
– Av svaren bör motiveringen till beslutet klargöras.

Bakgrunden till ändringen av förordningen
Ett etiskt råd inrättades vid Migrationsverket år 2002 efter beslut av generaldirektören. Bakgrunden var att Migrationsverket bedömde att dess uppgifter ställde stora krav på en levande och väl utvecklad yrkesetik och att det fanns ett behov av ett etiskt råd med uppgift att analysera och bedöma principellt viktiga frågor av etisk karaktär.

Under hösten 2004 genomförde Migrationsverket en jämförande studie om hur andra organisationer och myndigheter vars verkamhet kräver etiska överväganden har organiserat arbetet. Inom det etiska rådet var man, mot bakgrund av jämförelsen, eniga om att rådets legitimitet behövde stärkas, och att rådet behövde ett tydligare mål och uppdrag samt ett förändrat arbetssätt för att kunna vara ett reellt stöd när gäller att konkretisera etiska värden i det vardagliga arbetet. Migrationsverket delade rådets bedömning. I en skrivelse till regeringen den 24 januari 2005 inkom Migrationsverket med förslag i syfte att tydliggöra det etiska rådets ställning och uppdrag vid Migrationsverket. I skrivelsen föreslås att rådets ställning stärks genom att rådets uppgifter tas in i myndighetens instruktion samt att ledamöterna i det etiska rådet förordnas av regeringen. I skrivelsen anges att kartläggningen av hur etiska råd vid andra organisationer och myndigheter arbetar låg till grund för en diskussion om utvecklingen av det etiska rådets arbete vid

Migrationsverket. Förslaget motiveras som en del av verksamhetsutvecklingen.

Regeringen beslutade den 15 december 2005 en ändring i förordningen (2004:294) med instruktion för Migrationsverket (SFS 2005:1238). Beredningen av ärendet avsåg hur arbetet med etiska frågor var organiserat vid Migrationsverket samt ledamöterna i rådet.

Genom att ordförande och ledamöter utses av regeringen får rådet en mer oberoende ställning inom Migrationsverket. Med hänsyn till de många frågor i Migrationsverkets dagliga verksamhet som kräver etisk reflektion, inte minst rörande integritetsaspekter och kulturella eller könsrelaterade omständigheter, gjordes bedömningen att ett etiskt råd kunde fungera som ett värdefullt stöd för verkets generaldirektör i upprätthållandet av enhetliga och etiskt godtagbara handläggningsrutiner och arbetsformer inom hela Migrationsverket. Rådets ledamöter representerar ett brett kompetensområde, för att möjliggöra en belysning av etiska aspekter på verksamheten ur skiftande synvinklar.

Myndighetsdialogen och beslutet om ändring i förordningen

I tidigare yttrande i ärendet har Regeringskansliet angett att frågor kopplade till verkets arbete med etiska frågeställningar och relationen till enskilda asylsökande och andra som verket kommer i kontakt med, vid upprepade tillfällen har berörts i myndighetsdialogen med Migrationsverket. Migrationsverkets skrivelse med förslag om att stärka ställningen för det etiska rådet berördes i den myndighetsdialog som genomfördes under året.

Bilaga A3.2.1 Granskningsanmälan 2006-12-01

Konstitutionsutskottet
Ink. 2006-12-01
Dnr D50-1194-2005/06

Anmälan av statsrådet Leif Pagrotsky till Konstitutionsutskottet

Statens Maritima Museer (SMM) är en statlig myndighet som består av tre museer; Sjöhistoriska museet och Vasamuséet i Stockholm samt Marinmuseum i Karlskrona. År 2000 blev Keith Wijkander chef, "överintendent", för SMM.
Det rådde då stora avstånd mellan museerna och det fanns även en historia av inbördes konflikter mellan museerna i Karlskrona och Stockholm.

Keith Wijkander fick i uppdrag av dåvarande kulturminister Marita Ulvskog att försöka lösa de interna konflikterna och bidra till en ny, öppnare och modernare organisationskultur. Förnyelsen – bl a i form av en stor omorganisation - inleddes 2001 och vann så småningom personalens stöd.

I takt med att myndighetens chefer började växa i sitt ledarskap visade det sig dock att museichefen i Karlskrona, Per-Inge Lindqvist, inte hade kapacitet, förmåga eller vilja att följa med i utvecklingen. Efterhand visade det sig också att han gjort sig skyldig till grov misskötsel. Från arbetsrättslig synpunkt hade därmed Lindqvist kunnat sägas upp från sin anställning, men överintendenten valde med hänsyn till hans sociala situation att omplacera honom till nya uppgifter inom myndigheten. Lindqvist fick alltså med hänsyn till omständigheterna en mycket mild behandling. Bakgrunden till denna historia var känd på kulturdepartementet och hos dåvarande statssekreteraren Gunilla Thorgren.

Men den avsatte museichefen Per-Inge Lindqvist ansåg sig utsatt för ett maktövergrepp och en märklig ryktesspridning – som även kom att inkludera lokalpressen – tog fart.

Vid halvårsskiftet 2004 fick SMM, så när som på en ledamot, en helt ny styrelse. Den tidigare hade då gjort sina dubbla sexårsperioder. Den nya styrelsen hade inte följt förnyelsearbetet och hade av naturliga skäl svårt att följa de olika turerna. Ordförande blev nu Lillemor Arvidsson, tidigare landshövding, och som vice ordförande fick hon Anders Lindström.

Under år 2004 upptäcktes också flera egendomligheter av ekonomisk art, som Per-Inge Lindqvist gjort sig skyldig till. För att få en opartisk granskning bad då överintendenten Keith Wijkander Riksrevisionen att utreda förhållandena (rapporten bifogas).

Riksrevisionens rapport (2004-12-14) visade att det fanns skäl för disciplinpåföljd, d v s avsked eller uppsägning, för museichefens del. Med stöd av en jurist, som Arbetsgivarverket rekommenderat, förberedde ledningsgruppen därför en uppsägning av Per-Inge Lindqvist. Juristens bedömning var att SMM med all sannolikhet skulle vinna en ev. tvist om ärendet gick till arbetsdomstolen.

Hösten 2004 blev Leif Pagrotsky ny kulturminister. Dåvarande styrelseordförande Lillemor Arvidsson tryckte på och ett antal personer från Karlskrona uppvaktade den nya politiska ledningen på kulturdepartementet och krävde i stället överintendent Keith Wijkanders avgång "eftersom han inte kunde hantera personalen" som en av dem hävdade i lokaltidningen.

I själva verket ställde sig övriga chefer och personalorganisationer inom SMM upp bakom överintendenten. I ett brev till styrelsen (bifogas) förklarade de sitt stöd för Keith Wijkander.

Keith Wijkander hade begärt ett möte med nye statssekreteraren Claes Ånstrand, för att diskutera situationen i Karlskrona, den planerade uppsägningen av Per-Inge Lindqvist samt också den "mobbingkampanj" som Wijkander ansåg pågått en längre tid mot honom själv.

Myndighetens styrelse skulle behandla uppsägningen vid ett möte 2005-02-11. Men två dagar före styrelsemötet blev Keith Wijkander uppkallad till Claes Ånstrand, som förklarade att det ingick i Wijkanders uppdrag att ha goda relationer till kommunalråden i Karlskrona (!) och att han måste sluta som myndighetschef eftersom han inte hade det.

Statssekreteraren sade också att han ville att ärendet om uppsägningen av Per-Inge Lindqvist skulle bordläggas vid styrelsesammanträdet. Anders Lindström, som var tillförordnad styrelseordförande efter att Lillemor Arvidsson beslutat sig för att avgå, bekräftade också vid ett möte med SMM:s chefer att bordläggningen skulle ske på departementets önskemål.

Genom att ärendet bordlades löpte den arbetsrättsliga två-månaders-frist ut, under vilken en arbetsgivare kan agera mot en anställd som misskött sig. Genom statssekreterarens ingripande kom den tidigare museichefen att undgå alla påföljder för sitt handlande och därmed blev SMM i praktiken skyldig att betala hans lön fram till pensionen.

Keith Wijkander fick av departementsledningen veta att han "måste ta ansvar" för det som hänt genom att avgå. Kvar i organisationen är däremot Per-Inge Lindqvist, som "prickats" av Riksrevisionen.

Med anledning av ovanstående önskar jag att Konstitutionsutskottet ska granska frågan om statsrådet Leif Pagrotsky har gjort sig skyldig till ministerstyre i strid med Regeringsformen 11:7, genom kulturdepartementets krav på bordläggning av ett enskilt ärende (uppsägningen av den tidigare lokala museichefen vid Marinmuseum i Karlskrona) vid styrelsemötet 2005-02-11.

Stockholm den 30 november 2005

Lena Adelsohn Liljeroth
riksdagsledamot (m)

Bilaga A3.2.2 Promemoria från Utbildnings- och kulturdepartementet 2006-02-08

REGERINGSKANSLIET

2006-02-08 SB2006/390

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -02- 08
Dnr

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2004/05:25 Statsrådet Leif Pagrotskys hantering av personalärende på Statens maritima museer

Härmed överlämnas en inom Utbildnings- och kulturdepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är expeditions- och rättschefen Knut Weibull, tfn 08-405 35 66.

Christina Weihe

Postadress 103 33 Stockholm
Besöksadress Rosenbad 4
Telefonväxel 08-405 10 00
Telefax 08-723 11 71
E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-02-02

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -02- 08
Dnr

Utbildnings- och kulturdepartementet

Expeditions- och rättschefen Knut Weibull

KU:s granskningsärende Statsrådet Leif Pagrotskys hantering av personalärende på Statens maritima museer

Konstitutionsutskottet har ställt fyra frågor om Leif Pagrotskys inblandning i ett personalärende vid Statens maritima museer. Som svar på utskottets frågor vill Utbildnings- och kulturdepartementet framföra följande. Inledningsvis lämnas en bakgrundbeskrivning

Fråga 1-2

Bakgrund

Keith Wijkander tillträdde den 11 september 2000 som överintendent och chef för Statens maritima museer. Efter något år kom indikationer på samarbetsproblem mellan Keith Wijkander och styrelsen. En anledning till problemen var att styrelsen ansåg att de ärenden som den skulle ta ställning till som personalansvarsnämnd var dåligt underbyggda. Samarbetsproblemen ledde till att styrelseordföranden Lillemor Arvidsson i november 2004 begärde att bli entledigad i förtid. I januari 2005 skrev företrädare för Karlskrona kommun – där myndigheten har sitt säte och där ett av dess museer, Marinmuseum är beläget – till utbildnings- och kulturministern att man var oroad över utvecklingen vid Marinmuseum och att "de utdragna konflikterna måste få ett slut för att inte ytterligare skada museets goda rykte". Enligt kommunens företrädare krävdes det insatser från departementets ledning för att "denna olustiga situation ska kunna brytas". Även andra externa intressenter, bl.a. en sponsor, hade framfört stark kritik mot det sätt som Keith Wijkander ledde myndigheten.

När det gäller chefen för Marinmuseum hade Keith Wijkander omplacerat honom under våren 2004 med anledning av händelser, som enligt myndighetens ledning gjorde honom olämplig för sin befattning. Den f.d. chefen protesterade på olika sätt mot ledningens agerande och i slutet av 2004 hade ärendet utvecklats till en djup konflikt mellan Keith Wijkander och denne. Keith Wijkander tog vid upprepade tillfällen

kontakt med departementet för att söka stöd för sitt agerande i detta ärende, men det klargjordes då att det inte ankom på departementet att ha synpunkter på ett personalärende i myndigheten eller att avgöra vad som var rätt och fel i sakfrågan.

Kring årsskiftet 2004/2005 stod det klart för departementet att något drastiskt måste göras. Styrelsen och viktiga externa intressenter, bl.a. Karlskrona kommun hade inte längre förtroende för Keith Wijkander. Förtroendeklyftan var så djup att den inte gick att överbrygga. Keith Wijkander var så personligt engagerad i de olika konflikterna att det starkt påverkade hans förmåga att leda och företräda myndigheten. Mot den bakgrunden gjorde departementet bedömningen att Keith Wijkander med hänsyn till myndighetens bästa borde lämna sin tjänst. Den 24 februari 2005 beslutade regeringen att anställa Keith Wijkander som överindentent i Regeringskansliet fr.o.m. den 1 mars t.o.m. den 31 december 2006, vilket innebar att han lämnade sin befattning som chef för Statens maritima museer.

Mötet den 9 februari

Vid mötet den 9 februari 2005 informerade statssekreteraren Claes Ånstrand Keith Wijkander om att denne inte längre hade regeringens förtroende som chef för Statens maritima museer, om skälen till detta och om att ett regeringsbeslut med innebörd att han skulle lämna sin tjänst bereddes inom Regeringskansliet. Under samtalet sade Claes Ånstrand att personalärendet med den f.d. chefen för Marinmuseet borde anstå till dess att det var klart när Keith Wijkander skulle lämna sin tjänst.

Keith Wijkander berättade då att ärendet avsågs att tas upp vid ett styrelsemöte några dagar senare, den 11 februari som ett personalansvarsärende med förslaget att den f.d. chefen skulle avskedas och att preskription skulle inträffa om beslut inte fattades då.

Claes Ånstrand vidhöll sin uppfattning att ärendet inte borde tas upp nu. Skälen till Claes Ånstrands uttalanden var följande.

Keith Wijkander hade just fått reda på att han skulle få lämna sin tjänst och var redan innan dess i obalans. Han var starkt personligt engagerad i personalärendet. Mot den bakgrunden bedömdes han inte vara i skick att föredra ärendet inför styrelsen två dagar senare. Till saken hör också att Claes Ånstrand från styrelsens ordförande fått beskedet om att denne och en majoritet av styrelsen motsatte sig ett avskedande. – Det fanns ingen avsikt att påverka ärendet i sak. Det var tidpunkten för ärendets behandling i styrelsen som var olämplig.

Fråga 3

Statsrådet Leif Pagrotsky var underrättad om att ett möte skulle hållas den 9 februari och att Keith Wijkander då skulle få besked om att han skulle få lämna sin befattning. Han var dock inte informerad om att den fråga som granskningen avser skulle komma upp och inte heller om vad Claes Ånstrand skulle framföra om det aktuella ärendets hantering.

Fråga 4

Hanteringen av ett personalärende vid en myndighet är i allmänhet inte en fråga som vare sig regeringen eller ansvarigt departement skall ha synpunkter på. I just detta fall detta fall var dock omständigheterna sådana att Claes Ånstrands agerande ändå får anses vara motiverat och försvarligt. Det bör understrykas att det inte fanns någon avsikt att påverka ärendets utgång i sak. Claes Ånstrands uttalanden torde inte heller haft någon betydelse för styrelsens inställning i frågan.

Bilaga A4.1.1 Granskningsanmälan 2005-04-14

EVA FLYBORG
Riksdagsledamot (fp)

SVERIGES RIKSDAG

Konstitutionsutskottet
Ink 2005 -04- 14
Dnr 050-3538-2004/05

Stockholm 2005-04-14

Konstitutionsutskottet

Anmälan av statsråden Thomas Östros och Leif Pagrotsky

Härmed anmäler jag statsråden Thomas Östros och Leif Pagrotsky till granskning i konstitutionsutskottet. KU bör granska om det är i överensstämmelse med grundlagen att näringsministern självständigt nominerar ledamöter i statliga bolagsstyrelser som ligger under Näringsdepartementet.

Riksrevisionen har i granskningsrapporten Regeringens förvaltning och styrning av sex statliga bolag RiR (2004:28) rekommenderat regeringen att pröva om den nuvarande praxis, som innebär att näringsministern ensam beslutar om styrelsenomineringar, är i överensstämmelse med det så kallade paragraf 5-förordnadet att näringsministern är föredragande i styrelsenomineringar. Riksrevisionens bedömning grundar sig på en utredning som gjorts av jurister vid juridiska fakulteten, Uppsala universitet. Juristernas tolkning är att näringsministern med sitt nuvarande agerande bryter mot grundlagen.

Den juridiska fakulteten skriver sammanfattningsvis följande i bilaga 1 i Riksrevisionens granskning:

"Förordnanden att, enligt 7 kap. 5 §, föredra ett ärende vid regeringssammanträde kan inte anses innebära en befogenhet att ensam fatta slutligt beslut i ärendet. Detta följer dels av hur 7 kap. regeringsformen är skrivet, dels av förarbetena till grundlagen. Även en läsning av de förordnanden som vi har haft tillgång till att granska ger inte någon annan tolkningsmöjlighet då dessa skrivits i överensstämmelse med ordalydelsen i 7 kap. 5 § regeringsformen: '...att vid regeringens sammanträde föredra ärenden...'. Regeringens kollektiva ansvar och strävan att undvika ministerstyre är grundläggande i regeringsformen. Bolagens självständiga ställning talar i detta sammanhang också för att regeringen som kollektiv fattar det formella beslutet. Affärsverken har i dag omvandlats till statliga bolag och lyder som sådana mindre under det offentligrättsliga regelverket än vad de förra gjorde. Att i en sådan situation försvåra insynen i hur regeringen sköter det statliga ägandet är knappast förenligt med intentionerna bakom grundlagen. Såväl grundlagens ordalydelse som syftena bakom grundlagen talar emot

SVERIGES RIKSDAG

en tolkning där föredragande innebär en rätt att ensam besluta i de nu aktuella regeringsärendena."

Konstitutionsutskottet bör pröva om den praxis i fråga om utnämningar i statliga bolagsstyrelser som har etablerats står i strid med gällande, relaterade, bestämmelser i grundlagen. Utskottet bör granska både nuvarande näringsminister Thomas Östros och före detta näringsminister Leif Pagrotskys agerande i frågan.

Eva Flyborg (fp)

Bilaga A4.1.2 Promemoria från Näringsdepartementet 2006-01-20

REGERINGSKANSLIET

2006-01-20 SB2005/11261

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -01- 20
Dnr 050-3338-2004/05

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2005/06:9 Nominering av ledamöter i statliga bolagsstyrelser under Näringsdepartementet

Härmed överlämnas en inom Näringsdepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i granskningsärendet är expeditionschefen Dag Ekman, tfn 08-405 12 20.

Christina Weihe

Postadress 103 33 Stockholm
Besöksadress Rosenbad 4
Telefonväxel 08-405 10 00
Telefax 08-723 11 71
E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-01-20

Näringsdepartementet

Statsrådsberedningen

Statssekreteraren
Sven-Eric Söder

KU:s granskningsärende 2005/06:9 Nominering av ledamöter i statliga bolagsstyrelser under Näringsdepartementet

Jag får härmed lämna följande underlag för svar till konstitutionsutskottet.

Frågor
1. Hur går det till vid fattande av beslut om nominering av styrelseledamöter i statliga företag?
2. Hur har det gått till i de enskilda fallen i de bolag som Riksrevisionen har granskat i sin rapport och som näringsministern är föredragande i när det gäller styrelsenomineringar?
3. Är det någon skillnad i beslutsfattandet om styrelsenomineringar om företaget hör till ett visst departements ansvarsområde enligt förordningen (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet eller om näringsministern ansvarar för företaget efter förordnande beslutat enligt 7 kap. 5 § regeringsformen och vilken är i så fall grunden för en sådan skillnad?
4. Vilka kommentarer i övrigt ger anmälningen anledning till?

För att besvara frågorna vill jag inledningsvis lämna en beskrivning av arbetsfördelningen hos regeringen i frågor om de statliga bolagen.

Enligt 7 kap. 1 § regeringsformen (RF) skall det för beredningen av regeringsärenden finnas ett regeringskansli, i vilket det ingår departement. Det är enligt samma bestämmelse regeringen som fördelar ärendena mellan departementen och statsministern som bland statsråden utser chefer för departementen. Hur ärendena – däribland ärenden om olika statligt ägda bolag – har fördelats mellan departementen framgår av bilagan till förordningen (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet.

Av 7 kap. 3 § RF följer att regeringsärenden avgörs av regeringen vid regeringssammanträden. Det är normalt departementschefen som enligt 7 kap. 5 § första meningen RF är föredragande i de ärenden som hör till departementet vid ett regeringssammanträde.

Statsministern får enligt 7 kap. 5 § andra meningen RF förordna att ett ärende eller en grupp av ärenden, som hör till ett visst departement, vid regeringssammanträden skall föredras av något annat statsråd än departementschefen. Ett sådant förordnande kallas i det följande § 5-förordnande.

Den som är föredragande i en grupp regeringsärenden har också ett ansvar för beredning av ärenden på området. Regler om detta finns i 14 § förordningen med instruktion för Regeringskansliet. Med rollen som föredragande anses också följa ett uppdrag att i olika sammanhang företräda regeringen och förmedla regeringens politik på området. Det sistnämnda sker ofta informellt, t.ex. genom uttalanden i medier, men också när ett statsråd svarar på riksdagsledamöters interpellationer och frågor.

På samma sätt som när det gäller andra politikområden kan regeringens ägarstyrning av bolagen – enligt fast praxis – ske inte bara genom formliga beslut vid regeringssammanträden, utan också genom informella ställningstaganden och kontakter. Denna ordning har tillämpats under lång tid. Jfr bet. 2001/02:KU20 om formerna för utrikespolitiska beslut.

Sammanfattningsvis kan följande sägas om arbetsfördelningen vid regeringens förvaltning av bolagen.

Chefskapet för ett departement och § 5-förordnandena utgör grunden för arbetsfördelningen inte bara när det gäller vem som skall bereda och föredra regeringsärenden utan även för regeringsarbetet i övrigt. Arbetsfördelningen i dag innebär att merparten av bolagen hör till näringsministerns ansvarsområde. I egenskap av departementschef skall han se till att bereda och föredra regeringsärenden som gäller Näringsdepartementets bolag och också förmedla regeringens informella styrning av dessa bolag till bolagsledningarna. Enligt ett § 5-förordnande har han vidare samma uppgifter när det gäller en del av de bolag som hör till andra departement. För övriga bolag har andra statsråd – i egenskap av departementschefer eller enligt § 5-förordnanden – dessa uppgifter med undantag för bl.a. styrelsenomineringar. Sådana nomineringar hör till näringsministerns ansvarsområde.

Jag övergår nu till att beskriva hur beredningen går till vid styrelsenomineringar.

Varje statsråd som på ovan beskrivet sätt har ett berednings- och föredragandeansvar och ett ansvar för att förmedla regeringens informella styrning av bolagen, får genom formliga regeringsbeslut i uppdrag att – själv eller genom någon som han eller hon utser – företräda staten på bolagsstämmor i bolaget. Sådana uppdrag till andra statsråd än näringsministern brukar regeringen förena med villkor som säkerställer att samråd sker med honom vid styrelsenomineringar.

Uppdragen innebär givetvis att den som fått uppdraget också skall se till att *förbereda* ägarens ställningstaganden vid bolagsstämman, bl.a. genom att nominera kandidater till styrelseposterna. Nomineringen dokumenteras som regel i ett skriftligt beslut av statsrådet. Detta beslut utgör en del av instruktionen till den tjänsteman som får statsrådets fullmakt att företräda staten på bolagsstämman. Att nomineringen dokumenteras på detta sätt är viktigt också för att press och allmänhet skall får insyn i regeringens förvaltning av bolagen och för konstitutionsutskottets och Riksrevisionens granskningar. Nödvändigt och tillräckligt stöd för dessa statsrådsbeslut finns i regeringens uppdrag till statsrådet att företräda eller låta företräda staten på bolagsstämman. Statsrådsbesluten är led i verkställigheten av uppdragen.

I de fall som avses med konstitutionsutskottets fråga 2 har styrelsenomineringen gått till på det sätt som här beskrivits.

Det är inte någon skillnad i beslutsfattandet beroende på om bolaget hör till ett visst departements verksamhetsområde eller om det hör till näringsministerns ansvarsområde enligt ett § 5-förordnande. En annan sak är att det har funnits vissa skillnader i departementens *dokumentation* i bolagsfrågor. Rutinerna för dokumentationen skärps nu och blir enhetligare.

Ett mindre antal bolags bolagsordningar anger att regeringen utser styrelseledamöterna. I dessa fall bereds och avgörs ärendet som ett regeringsärende. Näringsministern föredrar ärendet med stöd av sitt § 5-förordnande.

Bilaga A4.2.1 Granskningsanmälan 2005-06-08

INGEGERD SAARINEN
Riksdagsledamot

SVERIGES RIKSDAG

Konstitutionsutskottet
Ink 2005 -06- 08
Dnr 050-4037-2004/05

Stockholm 2005-06-08

Konstitutionsutskottet

Anmälan om granskning av Leif Pagrotskys nominering av brottsmisstänkt

Dagens Nyheter avslöjade den 17 december 2003 att Peter Fallenius, som då satt i statliga SJ:s och Vattenfalls styrelser, tillsammans med en medhjälpare tillskansat sig 4,8 miljoner kronor som flyttats till skatteparadiset Brittiska Jungfruöarna.

Den 27 april 2005 dömdes Fallenius till tre års fängelse av Roslags tingsrätt för grov förskingring, bokföringsbrott, urkundsförfalskning och försvårande av skattekontroll. Fallenius försvar gick vid rättegången ut på att pengarna som fördes till skatteparadiset i själva verket var mutor i samband med en affär med rumänska staten.

Det som är av intresse för Riksdagen i denna fråga är på vad sätt DN:s avslöjande den 17 december 2003 påverkade Fallenius fortsatta engagemang i SJ:s och Vattenfalls styrelser. Dagens Nyheter refererar från rättegången den 23 mars 2005 att styrelseordförandena i de berörda bolagen, Ulf Adelsohn och Dag Klackenberg, samt näringsdepartementets chef för statligt ägande, Eva Halvorsen, redan den 22 december 2003 hade en träff med Fallenius med anledning av den första DN-artikeln. Enligt DN:s referat från rättegången skulle Fallenius vid mötet den 22 december 2003 ha förnekat att det rörde sig om förskingring. Sedan går versionerna från mötesdeltagarna något isär:
- Ulf Adelsohn konstaterade att Fallenius vid mötet i klartext sade att det handlade om mutor.
- Dag Klackenberg hade uppfattat att det rörde sig om "kick-backs". När han blev pressad av försvarsådvokaten var hans slutsats att det var mutor men att Fallenius inte var inblandad.
- Eva Halvorsen hade i sitt anteckningsblock från mötet skrivit mutor. Men om det var hennes egen slutsats eller om ordet sades rakt ut kom hon inte ihåg.

Sedan slutet av 1990-talet är mutor av detta slag förbjudna i Sverige.

Uppenbarligen ledde inte mötet den 22 december 2003 till någon förändrad slutsats om Fallenius fortsatta engagemang i SJ:s och Vattenfalls styrelser. Under våren 2004 nominerades han på nytt och valdes på bolagsstämmorna till ännu ett år i styrelserna.

TFN: 08-786 43 46 • FAX: 08-786 53 75
BESÖKSADRESS: Ledamotshuset, Mynttorget 2, Stockholm • E-POST: ingegerd.saarinen@riksdagen.se

SVERIGES RIKSDAG

Ansvarig för nomineringarna till de statliga bolagens styrelser är näringsministern, som vid denna tidpunkt var Leif Pagrotsky.

Med anledning av det skedda önskar jag att Konstitutionsutskottet prövar följande frågor:

1. Vilka rapporter från mötet den 22 december 2003 mellan Fallenius och statens och bolagens representanter fick näringsministern? Vilken övrig information kring Fallenius inblandning i det som beskrevs i DN-artikeln införskaffade näringsministern?

2. Var det rätt av näringsministern att våren 2004 åternominera Fallenius till SJ:s och Vattenfalls styrelser när denne själv för statens och bolagens representanter uppgivit att han varit inblandad i givande av mutor som enligt svensk lag är förbjuden?

3. Hur rekryteras styrelsemedlemmar till Vattenfall? Spelade det någon roll att VD Lars G Josefsson kände Fallenius då denne satt i Celsius' styrelse med Josefsson var VD i Celsius. Finns dokumentation över kriterier för styrelsenominering och hur urvalsprocessen gått till, vilka som kommit med förslag, delegeringsförfaranden etc? Har proceduren och kriterierna ändrats efter att Fallenius häktades?

Ingegerd Saarinen

Ingegerd Saarinen
Riksdagsledamot (mp), bänk nr 336

Bilaga A4.2.2 Promemoria från Näringsdepartementet 2006-01-20

REGERINGSKANSLIET

2006-01-20 SB2005/11259

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -01- 20
Dnr 050-4037-2004/05

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2005/06:13 Statsrådet Leif Pagrotskys nominering av brottsmisstänkt till styrelseuppdrag i statliga bolag

Härmed överlämnas en inom Näringsdepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i granskningsärendet är expeditionschefen Dag Ekman, tfn 08-405 12 20.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm
Besöksadress
Rosenbad 4
Telefonväxel
08-405 10 00
Telefax
08-723 11 71
E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-01-20

Näringsdepartementet

Statsrådsberedningen

Statssekreteraren
Sven-Eric Söder

KU:s granskningsärende 2005/06:13 Statsrådet Pagrotskys nominering av brottsmisstänkt till styrelseuppdrag i statliga bolag

(RD dnr 050-4037-2004/05)

Jag får härmed lämna följande underlag för svar till konstitutionsutskottet.

Fråga 1
Enligt vilka riktlinjer eller kriterier nomineras styrelseledamöter i statliga bolag?

En redogörelse för de riktlinjer som tillämpas vid nominering av styrelseledamöter i statligt ägda bolag finns i Regeringskansliets svar på frågor i KU:s promemoria den 1 december 2005 i granskningsärende 2005/06:9.

I regeringens skrivelse 2004/05:120 2005 års redogörelse för företag med statligt ägande redogjorde regeringen senast för de kriterier som tillämpas vid nominering av ledamöter till statliga bolags styrelser. Av skrivelsen framgår bl.a. följande (bilagan 1 s. 19).

"Regeringens mål är att styrelserna ska ha hög kompetens som är väl anpassad till respektive företags verksamhet, situation och framtida utmaningar. Ledamöter ska alltid se till bolagens bästa. Regeringen förväntar sig att ledamöterna har hög integritet och motsvarar krav på omdöme som förväntas av företrädare för staten.
– – –
Varje nominering av styrelseledamot ska utgå från kompetensbehovet i respektive företags styrelse. Det är därför viktigt att styrelsens sammansättning är sådan att styrelsen alltid besitter sådan branschkunskap eller annat kunnande som är direkt relevant för bolaget även när företaget utvecklas och omvärlden förändras. För att komma i

fråga för en styrelseplats fordras en hög allmän kompetens inom antingen löpande affärsverksamhet, affärsutveckling, branschkunskap, finansiella frågor eller andra relevanta områden. Därutöver krävs en stark integritet och förmåga att se till bolagets bästa. Varje styrelseledamot ska ha kapacitet att göra självständiga bedömningar av företagets verksamhet.

– – –

Sammansättningen av styrelserna ska också ske så att en balans uppnås avseende kompetens, bakgrund, ålder och kön."

Fråga 2
Hur har regeringen agerat när det gäller Peter Fallenius?

Regeringen har främst genom enheten för statligt ägande i Näringsdepartementet, nedan SÄ, fortlöpande hållit sig informerad i ärendet. Så snart som misstankarna mot Peter Fallenius konkretiserades genom att han häktades i februari 2005 uppmanades han att omedelbart avgå ur styrelserna för Vattenfall AB och SJ AB.

Nedan följer en kronologisk beskrivning av de åtgärder som vidtagits sedan de första påståendena om oegentligheter rörande Peter Fallenius blev kända.

Den 15 december 2003 meddelade styrelseordföranden i Vattenfall AB, Dag Klackenberg, Näringsdepartementet att Dagens Nyheter avsåg att inom de närmste dagarna publicera en artikel vari det skulle komma att hävdas att Peter Fallenius varit inblandad i att pengar förskingrats från ABB i samband med att Rumänien kompenserade ABB för de bolag som förstatligades på 1940-talet.

Under de efterföljande veckorna hölls ett antal möten och telefonsamtal mellan enhetschefen för SÄ Eva Halvarsson, Peter Fallenius, Sten Jakobsson (vd i ABB Sverige AB), Dag Klackenberg och Ulf Adelsohn (styrelseordförande i SJ AB). Näringsdepartementets politiska ledning informerades löpande.

Med anledning av Dag Klackenbergs uppgifter ringde Eva Halvarsson den 15 december 2003 till Peter Fallenius, som vid tillfället befann sig i Asien. Vid telefonsamtalet förnekade Peter Fallenius alla de uppgifter som lämnats angående den planerade tidningsartikeln och hävdade att de felaktiga uppgifterna lämnats med anledning av en familjetvist Det bestämdes att ett möte skulle hållas när Peter Fallenius var tillbaka i Sverige.

Samma dag, den 15 december 2003, ringde Eva Halvarsson även till Sten Jakobsson. Sten Jakobsson berättade att ABB:s internrevisorer hade granskat utbetalningarna av de medel som Peter Fallenius enligt uppgifter i den planerade tidningsartikeln skulle ha förskingrat från ABB.

Internrevisorerna hade emellertid inte hittat något som gjorde att bolaget kunde vare sig bekräfta eller dementera uppgifterna. ABB skulle dock enligt Sten Jakobsson fortsätta att utreda om något oegentligt förekommit, och om så skett, göra en polisanmälan.

Samma dag lämnade Eva Halvarsson information om den uppkomna situationen (via e-post) till statsrådet Leif Pagrotsky, statssekreteraren Claes Ånstrand, pressekreteraren Monica Björklund, politiske sakkunnige Ola Pettersson samt ett antal tjänstemän inom SÄ. De uppgifter hon då förmedlade var i huvudsak följande;

Under den påföljande veckan avsåg DN att publicera en artikel som skulle komma att innehålla uppgifter om att en av styrelseledamöterna i de statliga bolagen, Peter Fallenius (tidigare ekonomichef i ABB och vid tillfället ledamot i SJ AB och Vattenfall AB) anklagas för att ha tagit emot mutor under sin tid som ansvarig för ABB:s verksamhet i Rumänien.

Peter Fallenius hade med anledning av frågor från Eva Halvarsson uppgett att påståendet inte var sant och att uppgifterna lämnats som ett påstående i en familjetvist.

Eva Halvarsson hade också talat med Sten Jacobsson, VD på ABB Sverige AB, som uppgivit att ABB vare sig kunde bekräfta eller dementera uppgifterna (de har sett ett förslag till artikel). Enligt Sten Jakobsson rörde frågan ett konsultavtal som Peter Fallenius skulle ha tecknat i Rumänien för ABB:s räkning. Avtalet skulle ha saknat uppsägningsvillkor och ett bolag registrerat i ett skatteparadis var motpart. ABB:s koncernrevisorer hade ägnat en månad åt att försöka klargöra vem som kunde vara den slutliga avtalsparten (om en bulvan förekom i avtalskonstruktionen) men de hade inte fått fram några uppgifter av intresse.

Eva Halvarssons rekommendation i e-postmeddelandet var att ägarförvaltningens inställning borde vara neutral, och att något uttalande inte borde lämnas från ägarens sida förrän frågan utretts närmare. Eva Halvarsson uppgav att ABB torde vara närmast ansvarigt för utredningen eftersom Peter Fallenius anklagas för brott mot det bolaget. Något bevis på att brott förekommit hade ännu inte framkommit.

Eva Halvarsson meddelade att SJ AB och Vattenfall AB informerats och att dessa bolag skulle komma att hålla en avvaktande attityd gentemot media.

Eva Halvarsson skulle återkomma till mottagarna av e-postmeddelandet så snart mer information lämnats.

Den 17 december 2003 publicerades artikeln i Dagens Nyheter, med i stort sett de uppgifter som SÄ tidigare fått information om. Under december månad berättade Sten Jakobsson vid telefonsamtal med Eva Halvarsson att Ekobrottsmyndigheten (EBM) varit i kontakt med ABB och att ABB avsåg att överlämna det material EBM önskade få ta del av.

Den 22 december 2003 hölls ett möte på Näringsdepartementet där Eva Halvarsson, Peter Fallenius, Dag Klackenberg och Ulf Adelsohn deltog. Enligt Eva Halvarsson förnekade Peter Fallenius även vid detta tillfälle all inblandning i de påstådda affärerna. Peter Fallenius nämnde vid mötet att pengar förmodligen hade använts såsom mutor. Inget som framfördes vid mötet pekade dock på att han själv skulle ha varit inblandad i detta. Om Peter Fallenius vid detta tillfälle hade erkänt inblandning i mutaffären hade åtgärder vidtagits för att omedelbart entlediga honom från uppdragen i styrelserna.

Vid den genomgång av styrelsenominering inför de ordinarie bolagsstämmorna som gjordes med statssekreteraren Claes Ånstrand den 8 mars 2004, diskuterades de fakta som var kända enligt ovan. Det konstaterades ett behov av mer konkret information och det beslöts därför att statsrådet Leif Pagrotsky skulle kontakta Sten Jakobsson. Vid Pagrotskys telefonsamtal med Jakobsson framkom inga uppgifter som förändrade läget inför nomineringen av Fallenius.

Den 15 och 22 april 2004 hölls de ordinarie bolagsstämmorna i SJ AB respektive Vattenfall AB och Peter Fallenius omvaldes till styrelseledamot i båda bolagen.

Den 3 maj 2004 fick Eva Halvarsson telefonsamtal från Sten Jakobsson som meddelade att ABB:s interutredning var avslutad. Fortfarande hade inget konkret framkommit som tydde på att Peter Fallenius gjort något felaktigt. En del märkliga förhållanden hade upptäckts, men inget oegentligt gick att bevisa. EBM hade erhållit en del material och startat en undersökning.

Den 14 februari 2005 publicerade Dagens Nyheter en artikel av vilken det framgick att Peter Fallenius hade häktats. Eva Halvarsson och Peter Lindell, förvaltare för Vattenfall AB på SÄ, kontaktade omedelbart Peter Fallenius juridiska ombud och framförde att man förväntade sig att Peter Fallenius skulle avsäga sig sina styrelseuppdrag i de båda bolagens styrelser. Peter Fallenius lämnade samma dag självmant sina styrelseuppdrag. Hade så inte skett hade det omedelbart kallats till extra bolagsstämmor för att vid dessa entlediga Fallenius.

Därefter har Eva Halvarsson dels deltagit i förhör vid EBM, dels lämnat vittnesmål vid huvudförhandlingen i tingsrätten. Eva Halvarsson kallades även som vittne till hovrättens huvudförhandling. Denna ställdes dock in.

Som framgår av det anförda har Näringsdepartementets ägarförvaltning vid ett flertal tillfällen vidtagit åtgärder för att så snart som möjligt få faktauppgifter. En bidragande orsak till att mer konkreta uppgifter kunnat erhållas först i samband med att Peter Fallenius häktades är den sekretess som har omgärdat utredningarna.

De uppgifter som förekommit i medier om att Peter Fallenius vid det ovan nämnda mötet den 22 december 2003 skulle ha erkänt att han gjort sig skyldig till brott är felaktiga.

Fråga 3
Görs det några överväganden av etisk karaktär vid nomineringen av styrelseledamöter i statliga bolag?

Förutom att en bedömning görs utifrån de kriterier för nominering som redogörs för under fråga 1 ovan görs det mot bakgrund av referenser och intervjuer en allmän bedömning av om en tilltänkt styrelseledamot uppfyller etiska krav för att kunna komma i fråga som styrelseledamot.

Sedan 2003 tillfrågar SÄ alltid en för nyval tilltänkt styrelseledamot om denne har varit inblandad i något som skulle kunna skada eller negativt kunna påverka förtroendet för bolaget och ägaren.

Fråga 4
Vilka kommentarer i övrigt ger anmälningen anledning till?

Det ställs mycket stora krav på en styrelseledamot i ett statligt bolag, bl.a. från etiska utgångspunkter. Trots detta kan staten som ägare inte agera mot en styrelseledamot enbart utifrån rykten eller tidningsartiklar. Syftet med de kontakter som redovisats under fråga 2 ovan var därför att utreda om det fanns något annat som talade för att Peter Fallenius hade agerat brottsligt eller oetiskt. Löpande under hela den tid sedan det gjordes gällande att Peter Fallenius agerat brottsligt har ägarförvaltningen följt upp information för faktakontroll. Samma dag som misstanken blev tydlig genom att Peter Fallenius häktades, agerade ägarförvaltningen genom att uppmana honom att avgå ur styrelserna, vilket han också gjorde.

Bilaga A4.2.3 Promemoria från Näringsdepartementet 2006-03-15

REGERINGSKANSLIET

2006-03-15 SB2005/11259

Statsrådsberedningen

Rättschefens kansli

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -03- 15
Dnr 050-4037-2004/05

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2005/06:13 Statsrådet Leif Pagrotskys nominering av brottsmisstänkt till styrelseuppdrag i statliga bolasg

Härmed överlämnas en promemoria från Näringsdepartementet.

Bo Malmqvist

Postadress
103 33 Stockholm
Besöksadress
Rosenbad 4
Telefonväxel
08-405 10 00
Telefax
08-723 11 71
E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-03-15

Näringsdepartementet

Statsrådsberedningen

Statssekreteraren
Sven-Eric Söder

KU:s granskningsärende 2005/06:13 Statsrådet Pagrotskys nominering av brottsmisstänkt till styrelseuppdrag i statliga bolag

(RD dnr 050-4037-2004/05)

Jag får härmed lämna följande underlag för svar till konstitutionsutskottet.

Kompletterande frågor

1. *Förekom det några kontakter mellan departementet och Lars G Josefsson innan Peter Fallenius först valdes till ledamot?*
2. *Om sådana kontakter förekom, vad sade Josefsson?*
3. *Var departementet medvetet om att Fallenius tidigare suttit i Celsius styrelse när Josefsson var verkställande direktör där?*
4. *Förekom det några kontakter mellan departementet och Josefsson inför omval av Fallenius som ledamot efter att styrelseordföranden uppmärksammats på att Fallenius varit inblandad i affärer som kunde anses tvivelaktiga?*
5. *Om sådana kontakter förekom, vad sade Josefsson då?*

Det förekommer inte kontakter med verkställande direktören vid tillsättning av bolagsstyrelser. Däremot diskuteras styrelsens sammansättning med styrelsens ordförande inför nomineringar.

Peter Fallenius tidigare arbetslivserfarenhet var känd för departementet såväl när han första gången nominerades som vid omvalet.

Bilaga A5.1.1 Granskningsanmälan 2005-06-15

SVERIGES RIKSDAG

Mats Odell
Riksdagsledamot (kd)

Konstitutionsutskottet
Ink 2005 -06- 15
Dnr 050-4158-2004/05

Stockholm 2005-06-10

Till Konstitutionsutskottet

Anmälan av statsrådet Thomas Östros

Härmed anmäler jag näringsminister Thomas Östros till granskning i konstitutionsutskottet. KU bör granska om det är förenligt med gällande bestämmelser att ett statsråd enskilt gör uttalanden i form av hot om vilken förhandlingsorganisation på arbetsmarknaden som statliga bolag under Näringsdepartementet skall tillhöra.

Statsrådet har i ett antal sammanhang, senast i DN den 10/6, låtit meddela att han överväger att låta de statliga bolagen lämna arbetsgivarorganisationen Svenskt näringsliv. Bakgrunden till detta är dels att organisationen givit en ekonomisk garanti åt det lettiska byggföretaget Lavals process i EU-domstolen som skall klargöra om de svenska konfliktreglerna är förenliga med gemenskapsrätten, dels att Svenskt näringslivs vd Urban Bäckström i ett brev till statsministern ifrågasatt samma konfliktregler när de använts som ett stöd åt arbetstagarna inom den finska pappersindustrin trots att fredsplikt råder inom det aktuella avtalsområdet i Sverige. Trots att båda dessa händelser föranletts av oklarheter i rättsläget för svenska arbetsgivare, anser statsrådet att de statliga företagen inte kan medverka i en organisation som vill få dessa frågor klargjorda.

Granskningen av statsrådet bör ske i ljuset av den kritik som riktats även från Riksrevisionen i sin årliga granskningsrapport RiR (2005:13). I denna rapport konstateras betydande brister i insyn och transparens i bolagsstyrningen:

"Riksrevisionen konstaterar att styrningen av bolagen i många fall sker formlöst, det vill säga att utbytet av information mellan ägarförvaltningen och bolagen ofta inte dokumenteras på ett sådant sätt att det i efterhand går att klarlägga vilka beslut som fattats, av vem, varför, när och på vilket underlag. Den formlösa styrningen minskar på så sätt de faktiska möjligheterna till insyn i hur bolagen förvaltas och därmed också möjligheterna att utkräva ansvar för hur förvaltningen utövats." Utdrag ur r RiR (2005:13)

Riksrevisionen kritiserar även den praxis regeringen har att utnämna tjänstemän som ansvarar för förvaltningen av de statliga bolagen till ledamöter i de statliga bolagens

SVERIGES RIKSDAG

styrelser. Detta ökar visserligen möjligheten till informationsutbyte, men gör det samtidigt möjligt för regeringen att styra bolagen utan insyn eller kontroll över hur styrningen utövas.

Konstitutionsutskottet bör pröva om instruktioner i form av hot som näringsministern uttalat angående de statliga bolagens tillhörighet till arbetsgivarorganisation, direkt i medier eller via departementets tjänstemän, står i strid med gällande bestämmelser.

Mats Odell (kd)

Bilaga A5.1.2 Promemoria från Näringsdepartementet 2006-02-27

REGERINGSKANSLIET

2006-02-27 SB2006/895

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -02- 27
Dnr 050-4158-2004/05

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2004/05:15 Näringsminister Thomas Östros uttalanden om de statliga bolagens tillhörighet till arbetsgivarorganisation

Härmed överlämnas en inom Näringsdepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i granskningsärendet är expeditionschefen Dag Ekman, tfn 08-405 12 20.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm
Besöksadress
Rosenbad 4
Telefonväxel
08-405 10 00
Telefax
08-723 11 71
E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-02-27

Näringsdepartementet

Statsrådsberedningen

Statssekreteraren
Sven-Eric Söder

KU:s granskningsärende 2004/05:15 Näringsminister Thomas Östros uttalanden om de statliga bolagens tillhörighet till arbetsgivarorganisation

Jag får härmed lämna följande underlag för svar till konstitutionsutskottet.

Frågor

- *Anses statliga bolags medlemskap i en arbetsgivarorganisation (t.ex. Svenskt Näringsliv) vara en ägarfråga och inte enbart en fråga för företagens styrelser och ledningar?*
- *Om ja:*
  - *I vilken form sker i så fall ägarstyrningen därvidlag?*
  - *Utifrån vilka kriterier bedömer ägaren om statliga företag bör vara medlemmar i en arbetsgivarorganisation?*
  - *Vilka författningsmässiga grunder finns för dessa kriterier och hur förhåller de sig till det förvaltningsmandat regeringen har för förvaltningen av statliga bolag?*
- *Om nej:*
  - *I vilket syfte gjordes det ovan refererade uttalandet i Dagens Nyheter?*
  - *Vad är skälet till att regeringen följer och utvärderar hur de statliga bolagen på ett ändamålsenligt sätt kan vara anslutna till en arbetsgivarorganisation (se svar på fr. 2005/06:178)?*

Enligt aktiebolagslagen (8 kap. 4 §) är frågor om aktiebolagets organisation och förvaltning av dess angelägenheter i första hand en styrelsefråga. Bolagsstämman har emellertid, med några begränsningar, rätt att besluta om att vissa åtgärder får vidtas endast efter stämmans godkännande. En sådan åtgärd skulle kunna vara bolagets medlemskap i en arbetsgivarorganisation.

Frågan om medlemskap i en arbetsgivarorganisation kan således vara en fråga för ägaren, om bolagsstämman så har beslutat. Regeringen är, vid sin bedömning av om den bör väcka frågan om sådana beslut för statliga bolag, givetvis oförhindrad att diskutera saken inte bara internt utan

också offentligt. Det uttalande om bolagens organisationstillhörighet som regeringen genom näringsministern gjorde i Dagens Nyheter den 10 juni 2005 var ett debattinlägg.

Bilaga A5.2.1 Granskningsanmälan 2006-01-19

HENRIK VON SYDOW
Riksdagsledamot

SVERIGES RIKSDAG

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -01- 19
Dnr 050-1855-2005/06

Stockholm 2006-01-19

Till riksdagens konstitutionsutskott

Jag ber härmed konstitutionsutskottet att granska om statsrådet Leif Pagrotsky vid sin medverkan på ett ledningsmöte för Sveriges Television den 23 september 2005 passerade de gränser för statsrådens maktutövning som regeringsformen 11 kap 7 § sätter upp. Konstitutionsutskottet bör i sammanhanget även överväga om Leif Pagrotsky visat respekt för regeringens eget regleringsbrev om SVT:s sändningstillstånd som slår fast att SVT ska vara "självständigt i förhållande till såväl staten som olika ekonomiska, politiska och andra intressen och maktsfärer i samhället".

Sveriges Televisions VD Christina Jutterström redogör i ett elektroniskt veckobrev den 25 september om de synpunkter som kulturministern framförde under sammanträdet med SVT:s så kallade 100-grupp. 100-gruppen utgörs av de 100 högsta cheferna på SVT.

Christina Jutterström förklarar syftet med mötet i sitt veckobrev: "*Jag hade bjudit in kultur- och utbildningsminister Leif Pagrotsky för att få hans syn på SVT, public service och andra mediefrågor. Vi fick beröm för att vi är ett starkt och livskraftigt företag med stor betydelse i landet. Ministern lovade också att så långt som möjligt följa ps-utredningarnas inriktning att ge oss en större frihet med mindre detaljreglering i det nya tillståndet, som han vill ska sträcka sig långt fram i tiden för att säkra public service för framtiden.*"

Christina Jutterström redogör vidare för Leif Pagrotskys åsikter om SVT:s egen verksamhet: "*Pagrotsky efterlyste SVT:s utbud i mobilen där redan de kommersiella kanalerna finns. SVT-chefen Lena Glaser svarade att SVT kommer att finnas i mobilerna under oktober. Vi fick också frågan om vi, i likhet med den svenska musikindustrin, inte borde kunna öka försäljningen utomlands av program och programformat. Leifs svar upplyste honom om att vi säljer en hel del dokumentärer och programformat (senast Riket), men att vi förmodligen skulle kunna vara aktivare.*"

Mot bakgrund av vikten av distans mellan makthavare i media och makthavare i politik – särskilt den distans som måste råda mellan SVT och regeringen – är det anmärkningsvärt att Leif Pagrotsky väljer att medverka aktivt vid ett ledningsmöte för SVT. I sak driver han också en politiskt kontroversiell åsikt: EU-kommissionen slog fast i mars förra året att det inte är motiverat att public service-finansiering ska bekosta medieverksamheter som Internetbutiker och mobiltelefonstjänster.

TFN: +46 8-78645 21 • MOBIL. +46 702-156701 • FAX. +46 8-786 54 65
BESÖKSADRESS: Mynttorget 1 • E-POST. henrik.von.sydow@riksdagen.se

SVERIGES RIKSDAG • 100 12 STOCKHOLM • TFN 08-786 40 00

SVERIGES RIKSDAG

Statsrådet Leif Pagrotskys uppträdande är särskilt anmärkningsvärt mot bakgrund av SVT:s egen kampanj "Fri Television" som visar på riskerna med ökat politisk makt över den statliga televisionen. I Fri television-kampanjen framhålls med rätta särskilt situationen i Italien och Ryssland som särskilt bekymmersam. Om detta kan knappast Leif Pagrotsky vara omedveten.

Som kulturminister borde Leif Pagrotsky inte heller inte vara omedveten om konstitutionsutskottets tidigare formuleringar under mandatperioden om vikten av att statsråd visar respekt för massmedias oberoende och självständighet.

Intrycket av Christina Jutterströms formuleringar om sina egna ledningsmöten blir mycket märkligt: Samtidigt som SVT:s VD skriver glatt om "större frihet" i första stycket så redogör hon i detalj för de senaste synpunkterna från den socialdemokratiska regeringen i det andra stycket.

Mot denna bakgrund ber jag konstitutionsutskottet granska om kulturministerns försök till styrning av Sveriges Television är förenligt med bestämmelsen i regeringsformen 11 kap 7 § om myndigheternas självständighet. Med brevet bifogar jag också en kopia på Christina Jutterströms hela veckobrev, daterat till den 25:e september.

Med vänlig hälsning

Henrik von Sydow
Riksdagsledamot

Christina Jutterström veckobrev, söndag 25/9 2005

"Bästa SVT-are!

I fredags samlades åter SVT:s 100-grupp, alltså de drygt 100 högsta cheferna på företaget. Jag hade bjudit in kultur- och utbildningsminister Leif Pagrotsky för att få hans syn på SVT, public service och andra mediefrågor. Vi fick beröm för att vi är ett starkt och livskraftigt företag med stor betydelse i landet. Ministern lovade också att så långt som möjligt följa ps-utredningarnas inriktning att ge oss en större frihet med mindre detaljreglering i det nya tillståndet, som han vill ska sträcka sig långt fram i tiden för att säkra public service för framtiden. Pagrotsky efterlyste SVT:s utbud i mobilen där redan de kommersiella kanalerna finns. SVTi-chefen Lena Glaser svarade att SVT kommer att finnas i mobilerna under oktober. Vi fick också frågan om vi, i likhet med den svenska musikindustrin, inte borde kunna öka försäljningen utomlands av program och programformat. Leifs svar upplyste honom om att vi säljer en hel del dokumentärer och programformat (senast Riket), men att vi förmodligen skulle kunna vara aktivare.

I arbetet med våra strategier talar vi mycket om att SVT måste finnas på alla de publiceringsplattformar som publiken efterfrågar - i den vanliga tv:n(broadcast), streamat på nätet, i DVD- och video-försäljning och nu också i mobiler. Inte bara Pagrotsky efterfrågar de nya plattformarna. Det gör också våra egna unga medarbetare. I veckan samlades årets Juniorråd igen och där fick Leif och jag tydlig kunskap om att många av våra unga tittar på tv via sina datorer.Om de överhuvudtaget ägnar sig åt tv-tittande. Dessutom laddar de då och då ner en hel tv-serie från nätet och ser samtliga avsnitt i ett svep. Det går ju idag att hitta det mesta av tv-serier på webben, mer eller mindre lagligt inlagda. Det är i den här världen som SVT:s program ska stå sig i framtiden. Hur klarar vi det? Om bland annat detta ska ni ute på enheterna föra en diskussion under oktober. Enhetscheferna har information.

Det har säkert inte undgått någon att den första digital-tv-övergången har ägt rum. På Gotland hade landshövding och kommunalpolitiker bett att få vara först vilket många gotlänningar ifrågasatt. Nu har det skett och jag vågar säga att det till slut blev en smidigare övergång än många väntat. Men än har inte norra Fårö och några till tillfredsställande mottagning och där kräver vi att Teracom arbetar vidare med förbättringar. Vi är ju Teracoms kund och ska därför ställa hårda krav på tv-tittarnas vägnar. Nästa område blir Gästrikland och Hälsingland. I veckan var vi ett gäng från SVT som med Sverker Olofsson i spetsen informerade framför allt äldre människor under flera möten i Gävle. Jag tycker att vi gör ett utmärkt informationsarbete tillsammans med TV4, Teracom och Digitaltvkommissionen.

SVT:s Etikråd bestående av ansvarig utgivare inom nyhets- och samhällsområdena möttes i veckan och diskuterade framför allt namnpubliceringsfrågor och extraknäck. Det finns fortsatt en allmän uppslutning bland våra utgivare kring restriktivitet när det gäller publicering av namn på brottsmisstänkta även om man kan iaktta en ökad benägenhet för namn i flera andra medier. Beträffande extraknäck kommer SVT att ha en mycket restriktiv inställning i fortsättningen. Detta för att inte SVT:s trovärdighet ska sättas ifråga. Våra regler ska ytterligare diskuteras och revideras under hösten.

Varma hälsningar
CHRISTINA"

Bilaga A5.2.2 Promemoria från Utbildnings- och kulturdepartementet 2006-03-08

REGERINGSKANSLIET

2006-03-08 SB2006/1197

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -03- 08
Dnr 050-1855-2005/06

Konstitutionsutskottets granskningsärende Statsrådet Leif Pagrotskys uttalanden på SVT:s ledningsmöte (2005/06:36)

Härmed överlämnas en inom Utbildnings- och kulturdepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är rätts- och expeditionschefen Knut Weibull, tfn 08-405 35 66.

Christina Weihe

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-03-01

Utbildnings- och kulturdepartementet

Expeditions- och rättschefen
Knut Weibull

KU:s granskningsärende 2005/06:36 Statsrådet Leif Pagrotskys uttalanden på SVT:s ledningsmöte

Konstitutionsutskottet har begärt redogörelser och kommentarer i vissa angivna avseenden med anledning av att statsrådet Leif Pagrotsky deltog i ett möte med Sveriges Television AB:s s.k. 100-grupp, som utgörs av de 100 högsta cheferna i bolaget. Som svar vill Utbildnings- och kulturdepartementet anföra följande.

Mötet

Bakgrunden till att mötet var att ledningen för Sveriges Television AB (SVT) vid upprepade tillfällen hade uttryckt önskemål om att Leif Pagrotsky skulle gästa den s.k. 100-gruppen för att informera om digitaliseringen av TV och andra aktuella mediefrågor samt ge sin syn på radio och TV i allmänhetens tjänst.

Leif Pagrotskys syfte med att delta i mötet, som bevistades av ett mycket stort antal personer, var att lämna information och svara på frågor.

SVT har – tillsammans med Sveriges Radio AB och Sveriges Utbildningsradio AB – en central roll i mediepolitiken. Bolaget bedriver sin verksamhet enligt ett sändningstillstånd som meddelas av regeringen i enlighet med riktlinjer som beslutats av riksdagen. Det är därför naturligt att Leif Pagrotsky, som ansvarigt statsråd, deltar i denna typ av möten som SVT inbjuder till. Mot den bakgrunden bedömde Leif Pagrotsky att det var oproblematiskt att delta i mötet; det framstod dessutom som särskilt angeläget att delta denna gång eftersom han vid tidpunkten var relativt nytillträdd som minister med ansvar för mediefrågor och SVT flera gånger hade efterfrågat hans närvaro.

Vid mötet fungerade SVT:s medarbetare Albert Svanberg som moderatorn och frågeställare. Publiken ställde också frågor direkt till Leif Pagrotsky.

En av frågorna handlade om ny teknik. Leif Pagrotsky berömde SVT för att ligga långt framme när det gäller att se till att tillgängligheten till SVT:s program ökar. Han frågade också om SVT hade planer på att distribuera sina sändningar till mobiltelefoner. Bakgrunden till frågan är att regering och riksdag har uppmuntrat programbolagen att vidareutveckla radions, televisionens och den nya teknikens möjligheter för att fördjupa programverksamheten och öka tillgängligheten.

Leif Pagrotsky frågade också hur mycket program som SVT säljer till utlandet och gjorde en jämförelse med den svenska musikbranschen som kraftigt ökat sin "export".

Uttalandenas överensstämmelse med EG-rätten

Enligt det s.k. Amsterdamprotokollet för radio och TV har medlemsstaterna rätt att avgöra hur det uppdrag som ges radio och TV i allmänhetens tjänst skall utformas. Protokollet följdes hösten 2001 av ett meddelande från Kommissionen om tillämpningen av reglerna om statligt stöd på radio och TV i allmänhetens tjänst. Det klargjorde att statlig finansiering av radio och TV i allmänhetens tjänst är att betrakta som statsstöd, men att det är ett enligt fördraget tillåtet statsstöd. Detta förutsätter dock att medlemsstaterna tydligt har definierat uppdraget, till vem uppdraget är riktat och att finansieringen inte överstiger de kostnader som uppkommer för att utföra uppdraget. Av tolkningsmeddelandet framgår att det är tillåtet att sälja program som producerats med hjälp av statligt stöd.

Radio- och TV-företagen i Europa har under senare år alltmera kommit att utnyttja och utveckla tjänster specifikt avsedda för s.k. nya medier. En diskussion har uppkommit om behovet av att inom EU tydliggöra rätten för radio och TV i allmänhetens tjänst att bedriva verksamhet inom nya medier. Kommissionen ifrågasätter inte att radio och TV i allmänhetens tjänst kan erbjuda s.k. on-line tjänster som en del av uppdraget. Omfattningen av sådana tjänster måste dock enligt Kommissionen bestämmas av medlemsstaterna så att de uppfyller samma demokratiska, sociala och kulturella behov som traditionella TV-sändningar. Så länge som tjänsterna inte är rent kommersiella utan är en del av uppdraget att bedriva verksamhet i allmänhetens tjänst finns det därmed inte några hinder mot att även tillhandahålla nya tjänster.

Redan idag sänds TV-program till mobiltelefoner i Sverige via mobiltelefonnät. Dessa tjänster består huvudsakligen av inspelade klipp som startar på konsumentens begäran och på den tidpunkt som denne önskar, men möjligheterna att ta emot direktsända TV-sändningar eller inspelat material som vidaresänds på tider som sändaren bestämmer ökar. I flera länder har också försök genomförts att distribuera mobil TV med

rundradioteknik, en sådan tjänst kan inte anses skilja sig principiellt från andra radio- eller TV-utsändningar.

Mot denna bakgrund är distribution av TV-sändningar till mobiltelefoner inte en verksamhet som i sig står i strid med EG-rätten. Leif Pagrotskys fråga rörde således inte en verksamhet som står i strid med EG-rätten.

SVT kan, som tidigare nämnts, sälja program och programformat till andra programföretag utan att det står i strid med EG-rätten. Frågan om export av program rör således inte heller en verksamhet som står i strid med EG-rätten.

Övriga kommentarer

Vid mötet har Leif Pagrotsky lämnat information, svarat på frågor och ställt frågor. Han har inte gjort några uttalanden som inneburit att han försökt styra SVT.

Bilaga A5.3.1 Granskningsanmälan 2006-01-18

SVERIGES RIKSDAG

HENRIK VON SYDOW
Riksdagsledamot

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -01- 18
Dnr 050-1848-2005/06

Stockholm 2006-01-18

Till riksdagens konstitutionsutskott

Undertecknad ber härmed riksdagens konstitutionsutskott att granska huruvida statsminister Göran Persson i ett uttalande den 17 januari 2006 brutit mot regeringsformens regler om Sveriges riksbanks självständighet och lagen om Sveriges riksbank.

I ett uttalande vid en presskonferens efter riksdagens partiledardebatt den 17/1 2006 kommenterade statsministern återigen en möjlig höjning av riksbankens styrränta. TT refererar i ett telegram från samma dag:

"Jag ser inga tecken på inflationstryck i svensk ekonomi. Det är möjligt att Riksbanken har information som vi inte har. Höjer de räntan så ska det bli intressant att läsa motiveringen till det", uttalande Göran Persson.

Med uttalandet överskrider statsministern de gränser som regeringsformen ställt upp för att säkra riksbankens oberoende och integritet. Enligt 9 kap. 13 § regeringsformen är Riksbanken rikets centralbank och en myndighet under riksdagen. Riksbanken har ansvaret för penningpolitiken. Ingen myndighet får bestämma hur Riksbanken skall besluta i frågor som rör penningpolitik. Enligt 3 kap. 2 § lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank får ledamöter av direktionen inte söka eller ta emot instruktioner när de fullgör penningpolitiska uppgifter. Instruktionsförbudet omfattar enligt propositionen som föregick lagstiftningen alla penningpolitiska beslut.

Konstitutionsutskottet bör notera de bedömningar som också följde på statsministerns uttalanden. Handelsbankens chefsanalytiker Peter Kaplan bedömer i TT-telegram samma eftermiddag att Perssons uttalanden kan få betydelse för Riksbankens räntebeslut under våren:

"Det gör det mer komplicerat för Riksbanken att höja aggressivt framöver. Det kommer inte att stoppa en höjning eller två, men det blir svårt att höja tre-fyra gånger på raken utan att inflationen har börjat ticka upp", uttalar Peter Kaplan.

TFN: +46 8-78645 21 • MOBIL: +46 702-156701 • FAX: +46 8-786 54 65
BESÖKSADRESS: Mynttorget 1 • E-POST: henrik.von.sydow@riksdagen.se

SVERIGES RIKSDAG • 100 12 STOCKHOLM • TFN 08-786 40 00

SVERIGES RIKSDAG

Konstitutionsutskottet majoritet har tidigare uttalat sig i 2003/04 KU20 om statsrådens penningspolitiska uttalanden:

"Regeringsformen innehåller numera en särskild bestämmelse som skall tillförsäkra Riksbanken ett liknande oberoende i fråga om bankens utövande av penningpolitiken. Som utskottet tidigare anfört ger detta anledning för statsråd att ta särskilda hänsyn även i fråga om uttalanden som berör detta ämne. Utskottet vill åter understryka behovet av särskild hänsyn när det gäller statsråds uttalanden om penningpolitiken. Det är enligt utskottets mening angeläget att ledamöter av regeringen med god marginal beaktar instruktionsförbudet om de gör uttalanden om penningpolitiken."

Minoriteten i utskottet uttalande i samma skrivelse nedanstående:
"Regeringsformen innehåller numera en särskild bestämmelse som skall tillförsäkra Riksbanken ett liknande oberoende i fråga om bankens utövande av penningpolitiken. Som utskottet tidigare anfört ger detta anledning för statsråd att ta särskilda hänsyn även i fråga om uttalanden som berör detta ämne. Utskottet vill åter understryka behovet av särskild hänsyn när det gäller statsråds uttalanden om penningpolitiken. Behovet av hänsynstagande är särskilt angeläget när flera statsråd vill göra uttalanden om räntesatsen. Det är enligt utskottets mening angeläget att ledamöter av regeringen med god marginal beaktar instruktionsförbudet om de gör uttalanden om penningpolitiken. "

Mot den bakgrunden och att statsministern ännu en gång framför synpunkter som kan uppfattas och av bedömare uppfattas som instruktioner till riksbanken bör konstitutionsutskottet granska Göran Perssons uttalande.

Med vänlig hälsning

Henrik von Sydow
Riksdagsledamot

Bilaga A5.3.2 Promemoria från Statsrådsberedningen 2006-03-08

REGERINGSKANSLIET

2006-03-08 SB2006/1196

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -03- 08
Dnr

Konstitutionsutskottets granskningsärende Statsminister Göran Perssons uttalande angående Riksbankens räntehöjning (2005/06:35)

Härmed överlämnas en inom Statsrådsberedningen upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är ämnesrådet Jonas Stertman, tfn 08-405 47 08.

Christina Weihe

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-03-06 SB2006/1196

Statsrådsberedningen

Rättschefens kansli
Jonas Stertman

Svar till konstitutionsutskottet i granskningsärende 2005/06:35
Statsminister Göran Perssons uttalande angående Riksbankens räntehöjning

Ingen myndighet får bestämma hur Riksbanken skall besluta i frågor som rör penningpolitik (9 kap. 13 § första stycket regeringsformen). Detta s.k. instruktionsförbud innebär att ledamöter av direktionen inte får söka eller ta emot instruktioner när de fullgör penningpolitiska uppgifter. Förbudet framgår av 3 kap. 2 § lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank. Även EG-fördraget och ECBS-stadgan innehåller instruktionsförbud.

I propositionen bakom förslaget om instruktionsförbud för ledamöterna av Riksbankens direktion anförs att det på goda grunder kan antas att EG-fördragets bestämmelse om instruktionsförbud inte skall tolkas så att det exkluderar en dialog om den ekonomiska politiken mellan regeringen, riksdagen och Riksbanken eller mellan Riksbanken och andra externa organ eller personer. I stället syftar bestämmelsen till att ge de penningpolitiska beslutsfattarna en sådan integritet att de självständigt och utan påtryckningar utifrån kan fatta penningpolitiska beslut. Vidare påpekas i propositionen att de formella möjligheterna för regeringen att påverka Riksbanken är begränsade, eftersom Riksbanken är en myndighet under riksdagen (prop. 1997/98:40 s. 75).

Statsrådens uttalanden om räntenivån är inlägg i den ekonomiskpolitiska debatten baserade på regeringens ekonomiska bedömningar. De innebär inte att statsråden bestämt eller avsett att bestämma hur Riksbanken skall besluta i någon fråga.

Bilaga A5.4.1 Granskningsanmälan 2005-11-03

Konstitutionsutskottet
Ink 2005 -11- 03
Dnr 050-777-2005/06

Carl B Hamilton (fp):

Anmälan till Konstitutionsutskottet av arbetslivsminister Hans Karlsson

För otillbörlig uppmaning till politiska påtryckningar på EG-domstolen i ett pågående rättsfall (Vaxholmsfallet) i strid med grundlagens regler om domstolars självständighet.

Statsrådet Hans Karlsson uppmanar i en intervju till rent politisk påverkan från svensk sida av EG-domstolen, snarare än genom inlagor med juridisk analys och argumentation. Karlssons otillbörliga agerande gäller ett nu pågående rättsfall, det så kallade Vaxholmsmålet.

Sålunda säger Karlsson i intervjun: "Vaxholmsmålet avgörs inte förrän om två år, men *EU-domstolen är i allra högsta grad politisk och går därför att påverka*." (kursivering tillagd, Dagens Industri, den 2 november 2005).

Karlsson, som svenskt statsråd, underkänner sålunda domstolens politiska oavhängighet. Detta agerande är i sig ägnat att undergräva EG-domstolens ställning och allmänhetens förtroende för domstolen. Karlsson, som svenskt statsråd, uppmanar och inbjuder därefter i intervjun till försök att utöva politisk utpressning gentemot EG-domstolen med sitt påstående att domstolens utslag går att påverka med rent politiska argument och -- outtalat – politiskt maktspråk. Statsrådet, för det tredje, driver sin position inte bara som en reflexion i största allmänhet, utan tvärtom gör han det med hänvisning till ett nu i EG-domstolen pågående rättsfall, det s.k. Vaxholmsmålet. Statsrådet försöker därmed att påverka domstolen innan dom fallit i en tvist. (I tvisten är svenska staten inte någon av parterna, men har liksom andra länder och kommissionen rätt yttra sig). EG-domstolens självständiga ställning bör, enligt statsrådet Hans Karlssons mening, tydligen varken vårdas, respekteras eller stödjas.

Hans Karlsson har genom sin ställning som statsråd ett särskilt ansvar för att inte bara följa utan även hävda grundlagens regler och hållning beträffande domstolars självständiga ställning i rättsystemet. I det senare ingår sedan 1995 för Sverige även EG-rätten och EG-domstolen i och med vårt medlemskap i EU

Jag anmäler härmed statsrådet Hans Karlsson till granskning för hans agerande och uppmaning såsom stridande mot grundlagens regler och formuleringar om domstolars självständighet och politiska oavhängighet.

Stockholm den 3 november 2005.

Carl B Hamilton (plats 58, fp)

Bilaga A5.4.2 Promemoria från Näringsdepartementet 2006-02-08

REGERINGSKANSLIET

2006-01-08 SB2006/388

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -02- 08
Dnr

Konstitutionsutskottets granskningsärende Arbetslivsminister Hans Karlssons uttalanden i fråga om det s.k. Vaxholmsfallet i EG-domstolen (2005/06:21)

Härmed överlämnas en inom Näringsdepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är expeditionschefen Dag Ekman, tfn 08-405 12 20.

Christina Weihe

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-02-02

Näringsdepartementet

Statssekreteraren Anders Teljebäck

Statsrådsberedningen
Christina Weihe

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -02- 08
Dnr

KU:s granskningsärende 2005/06:21 Arbetslivsminister Hans Karlssons uttalanden i fråga om det s.k. Vaxholmsfallet i EG-domstolen

Vilken kommentar ger anmälningen anledning till?

Statsrådet Karlsson har uttalat sig med anledning av den inför EG-domstolen pågående processen i det s.k. Vaxholmsmålet.

KU har tidigare prövat uttalanden som regeringen har gjort i detta sammanhang och då ansett följande (betänkandet 2004/05:KU20).

I det aktuella fallet kan den EG-rättsliga aspekten på den svenska arbetsrätten enligt utskottet medföra att det uppstår en konfliktsituation. I den händelse den svenska arbetsrätten ifrågasätts i EG-domstolen ingår det som en naturlig del i processen att Sverige såsom part försvarar sin lagstiftning inför EG-domstolen. I förhållande till nationella domstolar har statsråden således att med marginal beakta instruktionsförbudet. I förhållande till EG-domstolen synes det emellertid naturligt att ett statsråd uttalar sig om det svenska rättssystemet och författningens förhållande till EG-rätten. I detta sammanhang har det generellt sett ingen betydelse om talan redan har väckts vid EG-domstolen eller om det rör sig om diskussioner som föregår en sådan process. Ett statsråd måste vara obehindrat att framföra Sveriges ståndpunkt. Ett uttalande måste dock alltid ses i sitt sammanhang, och det kan därför finnas anledning att noga överväga uttalandet så att det inte kan uppfattas som riktat till den nationella domstolen.

Den svenska regeringen överlämnade den 30 januari 2006 Sveriges yttrande i målet till EG-domstolen. Yttrandet innehåller en grundlig rättslig analys. I detta sammanhang återges bl.a. vissa uttalanden som gjorts vid och i samband med anslutningen till EU. Regeringen menar att dessa visar att såväl den svenska regeringen som kommissionen ansåg att valet av vilken arbetsmarknadsmodell ett land skall använda sig av är en nationell, politisk, fråga. Sådana omständigheter som har stor politisk betydelse kan även ha betydelse som tolkningsdata vid EG-domstolens juridiska prövning.

Många av de frågor EG-domstolen ställs inför har också en politisk dignitet på ett annat sätt än vad som är vanligt vid nationella domstolar. Att medlemsstaternas regeringar har rätt att yttra sig inför domstolen i

mål om förhandsavgöranden vare sig de är direkt berörda av målet eller ej ger processen en politisk dimension. Denna rätt att yttra sig syftar till att domstolen skall få del av medlemsstaternas olika synpunkter i en viss fråga. Även domsluten och effekterna av dessa har ofta stor politisk betydelse.

KU har alltså framhållit att statsråd har rätt att uttala sig i olika sammanhang och att därvid stor vikt skall fästas vid den avsikt som legat bakom uttalandet. Själva syftet med att regeringen yttrar sig i det nu aktuella målet är att genom argumentation påverka processen. Det nu aktuella uttalandet av statsrådet Karlsson har således gjorts i ett sammanhang där Sverige är direkt berört av en pågående domstolsprövning.

Det kan därför enligt min mening inte stå i strid med grundlag eller på något annat sätt vara klandervärt att yttra sig i den allmänna debatten så som statsrådet Karlsson gjort.

Bilaga A5.5.1 Granskningsanmälan 2005-12-06

SVERIGES RIKSDAG

Konstitutionsutskottet
Ink 2005 -12- 06
Dnr 050-1256-2005/06

YVONNE RUWAIDA
Riksdagsledamot
Miljöpartiet de Gröna

Stockholm 2005-12-06

Konstitutionsutskottet

Anmälan för granskning i Konstitutionsutskottet rörande socialtjänstminister Morgan Johanssons agerande vid misstänkt vanvård av asylsökande barn

Den 23:e november i år kom nyheten om Migrationsverkets påståenden om att ett antal apatiska flyktingbarn ska ha utsatts för övergrepp och vanvård. Migrationsverket lämnade då över en anmälan rörande tretton barn till rikskriminalpolisens rotel för illegal invandring.

Verkets generaldirektör Janna Valik har inte kunnat svara på varför ärendena lämnades över till rikskriminalen och inte till den lokala polisen. Migrationsverket hade misstankar om att ett antal barn utsatts för övergrepp och vanvård för minst sex veckor sedan.

Enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen skall myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten och kriminalvården är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Detta gäller även dem som är anställda hos sådana myndigheter.

Regeringskansliet är en myndighet och deras verksamhet får sägas angå barn, men det är ändock oklart om myndigheten på grund av sin särskilda ställning innefattas i 14 kap 1 § socialtjänstlagen. Hur det än förhåller sig med den saken står klart att åtminstone socialtjänstminister Morgan Johansson kände till misstankarna om vanvård innan Migrationsverket anmälde förhållandena och förhöll sig passiv till den informationen. I en intervju i Dagens Nyheter den 26:e november 2005 svarade Morgan Johansson på frågan "Kände du till de här anmälningarna innan de lämnades till Rikskriminalen?": "Ja, jag kände till dem en vecka innan Migrationsverket polisanmälde. Att det fanns uppgifter om att det förekom vanvård. Och mina signaler har hela tiden varit att då måste uppgifterna hanteras precis som andra socialtjänstärenden. Men sen får de för min del sköta det så som de vill, jag har inte styrt vem

TFN: 08-786 44 82 • MOBIL: 0702-74 00 82 • FAX: 08-786 53 75
BESÖKSADRESS: Ledamotshuset, Mynttorget 2 • E-POST: gustav.fridolin@riksdagen.se

SVERIGES RIKSDAG

Migrationsverket skulle anmäla det till." Lämpligt vore naturligtvis att Johansson vid informationen på något sätt agerat så att misstankarna om vanvård kommit socialtjänsten och andra berörda myndigheter till del. Detta kunde göras antingen genom att anmoda Migrationsverket att direkt följa socialtjänstlagen, eller genom egen anmälan.

I samband med den diskussion som följde Migrationsverkets anmälningar uttalade sig också Morgan Johansson på ett sätt som kraftigt går att ifrågasätta. Konstitutionsutskottet bör granska om de misstänkliggörande uttalanden som Johansson fällde mot alla barn med uppgivenhetssyndrom är lämpligt för en minister. Det kan tolkas som att ministern i några uttalanden föregick den kommande polisutredningen vilket inte är acceptabelt enligt den rollfördelning som finns mellan regeringen och myndigheterna.

Konstitutionsutskottet bör alltså granska om vilken information som fanns på Regeringskansliet om misstankarna om vanvård, när den inkom till Regeringskansliet, hur Regeringskansliet och enskilda statsråd agerade när informationen inkom samt de uttalanden som främst Morgan Johansson fällde i samband med att Migrationsverket polisanmälde misstankarna om vanvård.

Yvonne Ruwaida

Yvonne Ruwaida
Riksdagsledamot (mp)

Bilaga A5.5.2 Promemoria från Socialdepartementet 2006-02-27

REGERINGSKANSLIET

2006-02-27 SB2006/896

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -02- 27
Dnr 050-1256-2005/06

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2004/05:26 Socialtjänstminister Morgan Johanssons agerande vid misstänkt vanvård av asylsökande barn

Härmed överlämnas en inom Socialdepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i granskningsärendet är expeditions- och rättschefen Erna Zelmin, tfn 08-405 33 79.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm
Besöksadress
Rosenbad 4
Telefonväxel
08-405 10 00
Telefax
08-723 11 71
E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-02-17

Statsrådsberedningen

Socialdepartementet

Juridiska kansliet
Ämnessakkunnig
Hans Hagelin
Telefon + 46 8 405 34 33
Telefax + 46 8 723 11 91
E-post hans.hagelin@social.ministry.se

KU: s granskningsärende 2004/05:26 Socialtjänstminister Morgan Johanssons agerande vid misstänkt vanvård av asylsökande barn

Fråga 1: Genom en skrivelse till Regeringskansliet begärs de uppgifter som begärs i sista stycket i anmälan om information till Regeringskansliet och om agerande till följd av sådan information

Statsrådet Morgan Johannsson och statssekreteraren Annika Nilsson deltog den 11 november 2005 i ett frukostmöte anordnat av statsrådet Barbro Holmberg. Vid mötet närvarade även företrädare för bl.a. ~~Migrationsverket~~, Socialstyrelsen och Rikskriminalpolisen. Under mötet framkom att det fanns vissa misstankar om att asylsökande barn utsatts för vanvård. Informationen som lämnades beträffande de asylsökande barnen var allmänt hållen. Inga enskilda ärenden diskuterades. Vidare framkom vid mötet att socialtjänsten involverats i några fall av misstänkt vanvård, men det var oklart om samtliga fall var anmälda till berörda socialnämnder. Det framkom också kritik av innebörd att socialtjänsten inte alltid tycktes fullgöra sina åligganden beträffande asylsökande barn.

De uppgifter som ovan redovisats vidarebefordrades muntligen till Socialdepartementets Enhet för Sociala tjänster den 11 november 2005.

Morgan Johansson påtalade vid frukostmötet den anmälningsskyldighet som följer av 14 kap. 1 § andra stycket socialtjänstlagen (2001:453) och som innebär att alla som arbetar med barn och som misstänker att ett barn far illa, skall anmäla detta till socialtjänsten. Han påtalade även att om det fanns skäl att ifrågasätta en socialnämnds hantering av något enskilt ärende beträffande ett asylsökande barn, så borde detta anmälas till den länsstyrelse som utövar tillsyn över socialtjänsten i berörd kommun. Han underströk vidare vikten av att asylsökande barn som utsatts för vanvård, får samma hjälp och stöd som alla andra barn som är utsatta för vanvård.

*Tjänsteanteckning 2006-03-01
Enligt telefonsamtal denna dag från Bo Malmquist, SPI, är uppgiften att företrädare för Migrationsverket deltog felaktig och skall utgå.
Margareta Sandström

Fråga 2: Genom en skrivelse till Regeringskansliet begärs de kommentarer i övrigt som anmälan föranleder, särskilt med avseende på vad som anförts i näst sista stycket i anmälan

Morgan Johansson har inte haft några avsikter att föregripa någon polisutredning. Han anser inte heller att han gjort uttalanden som skulle kunna tolkas som om han velat föregripa en polisutredning.

Bilaga A5.5.3 Promemoria från Socialdepartementet 2006-03-24

REGERINGSKANSLIET

2006-03-24 SB2006/896

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -03- 24
Dnr 050-1256-2005/06

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2004/05:26 Socialtjänstminister Morgan Johanssons agerande vid misstänkt vanvård av asylsökande barn

Härmed överlämnas en promemoria från Socialdepartementet.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Rosenbad 4

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-03-23

Socialdepartementet

Juridiska kansliet
Ämnessakkunnig
Hans Hagelin
Telefon + 46 8 405 34 33
Telefax + 46 8 723 11 91
E-post hans.hagelin@social.ministry.se

Statsrådsberedningen

KU: s granskningsärende 2004/05:26 Socialtjänstminister Morgan Johanssons agerande vid misstänkt vanvård av asylsökande barn

Fråga 1: Vad var syftet med frukostmötet den 11 november 2005? Vilka var inbjudna? Varför var just dessa inbjudna?

Bakgrunden till frukostmötet den 11 november 2005 var bl.a. att Socialstyrelsen den 1 november 2005 till Regeringskansliet inkommit med en redovisning rörande tidiga insatser, vård och behandling av barn med uppgivenhetssymtom och att myndigheten i samband därmed gett ut ett s.k. meddelandeblad.

En annan del i bakgrunden var uppgifter som framkommit vid ett möte i Rådet för flykting- och invandringsfrågor den 9 november 2005. Rådet är regeringens forum för informationsutbyte med frivilligorganisationer som verkar på migrationsområdet. På mötet redovisades bl.a. att Rikskriminalpolisen utredde ett antal fall där det fanns misstankar om att barn med uppgivenhetssymtom utsatts för övergrepp.

Syftet med frukostmötet var att företrädare för Socialdepartementet och Utrikesdepartementet skulle få aktuell och samlad information från närmast berörda myndigheter, inklusive den av regeringen utsedda nationella samordnaren, om situationen för barn med uppgivenhetssymtom.

Vid frukostmötet deltog från Regeringskansliets sida statsrådet Morgan Johansson och statssekreteraren Annika Nilsson, båda Socialdepartementet, samt statsrådet Barbro Holmberg och statssekreteraren Charlotte Svensson, båda Utrikesdepartementet.

Följande myndighetsföreträdare inbjöds till och deltog sedan även vid mötet: generaldirektören Kjell Asplund, Socialstyrelsen, den nationella samordnaren Marie Hessle samt utredningssekreteraren Anna Mannikoff som är knuten till den nationella samordnaren. Även rikskriminalchefen Therese Mattsson tillfrågades om hon kunde delta

vid mötet. Då hon hade förhinder, representerades Rikskriminalpolisen i stället av en rotelchef och en kriminalinspektör.

De ovan nämnda personerna bedömdes lämpliga att bjuda in med hänsyn till mötets syfte och karaktär.

Fråga 2: Hur såg statsrådet Johansson på frågan om anmälningsskyldighet för egen del, såvitt avser behov av ingripande från socialnämnd?

Morgan Johansson fick vid frukostmötet kännedom om att det fanns misstankar om att asylsökande barn utsatts för vanvård. Han fick dock ingen information om vilka asylsökande barn som misstankarna om vanvård gällde eller var dessa barn fanns. Mot bakgrund härav gjorde Morgan Johansson inte någon anmälan enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

Såsom redovisats i Regeringskansliets tidigare skrivelse (dnr SB2006/896), påtalade Morgan Johansson vid mötet den anmälningsskyldighet som följer av 14 kap 1 § andra stycket socialtjänstlagen och han underströk även vikten av att asylsökande barn som utsatts för vanvård, får samma hjälp och stöd som alla andra barn som är utsatta för vanvård.

Bilaga A5.5.4 Promemoria från Socialdepartementet 2006-04-18

REGERINGSKANSLIET

2006-04-18 SB2006/896

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -04- 18
Dnr OSU-1256-2005/06

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2004/05:26 Socialtjänstminister Morgan Johanssons agerande vid misstänkt vanvård av asylsökande barn

Härmed överlämnas en promemoria från Socialdepartementet.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Rosenbad 4

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-04-11

Socialdepartementet

Statsrådsberedningen

Juridiska kansliet
Ämnessakkunnig
Hans Hagelin
Telefon + 46 8 405 34 33
Telefax + 46 8 723 11 91
E-post hans.hagelin@social.ministry.se

KU: s granskningsärende 2004/05:26 Socialtjänstminister Morgan Johanssons agerande vid misstänkt vanvård av asylsökande barn

Genom en skrivelse till Regeringskansliet begär KU utförligare kommentarer till vad som påtalas i granskningsanmälan om att statsrådet Morgan Johansson fällt misstänkliggörande uttalanden och att detta kan tolkas som att Johansson föregripit den kommande polisutredningen, "vilket inte är acceptabelt enligt den rollfördelning som finns mellan regeringen och myndigheterna". I svaret bör synen på denna rollfördelning utvecklas närmare än vad som skett i svarspromemoria den 27 februari 2006 (dnr SB 2006/896).

Morgan Johanssons syn på rollfördelningen mellan regeringen och myndigheterna, avviker inte från den syn på rollfördelningen som kommit till uttryck i bl. a. 11 kap. 7 § regeringsformen.

Morgan Johansson är av den uppfattningen att varken regeringen eller annat samhällsorgan skall försöka påverka förvaltningsmyndigheter på ett sätt som strider mot gällande rätt. Något sådant har inte heller skett.

Bilaga A6.1.1 Granskningsanmälan 2005-09-26

STEFAN ATTEFALL
Riksdagsledamot (kd)

SVERIGES RIKSDAG

Konstitutionsutskottet
Ink 2005 -09- 26
Dnr 050-156-2005/06

Stockholm 2005-09-23

Till konstitutionsutskottet

Anmälan om granskning av utnämningsmakten

Regeringen har utsett Ewa Persson Göransson, socialdemokratisk statssekreterare, till generaldirektör för Statens institutionsstyrelse. Denna utnämning gjordes endast två veckor efter det att Mikael Sjöberg, också han socialdemokratisk statssekreterare, utsetts till generaldirektör för Arbetslivsinstitutet.

Mikael Sjöberg har bristande erfarenheter av den typen av verksamhet han nu sätts att leda. De två senaste utnämningar, tillsammans med utnämningarna av Bo Bylund som generaldirektör för AMS och Anders L Johansson som generaldirektör för Statskontoret, skapar intrycket att regeringen frångår kraven i Regeringsformen att man vid tillsättning av statlig tjänst endast ska fästa avseende vid sakliga grunder, såsom förtjänst och skicklighet (11 kap. 9 § Regeringsformen).

Konstitutionsutskottet har flera gånger tidigare granskat den socialdemokratiska regeringens utnämningspolitik och riksdagen har även framfört viss kritik. Trots det verkar det som att allt fler viktiga chefsposter tillsätts med sakligt omeriterade men partipolitiskt välmeriterade personer.

Jag vill därför att konstitutionsutskottet granskar regeringens utnämningspolitik och statsrådens tjänsteutövning i samband med utnämningar till generaldirektörs- och ambassadörsposter det senaste året, och då särskilt de utnämningar som nämns ovan.

Stefan Attefall
Riksdagsledamot (kd)

TFN: 08-786 654 46 • MOBIL: 070-623 96 57 • FAX. 08-791 75 60
BESÖKSADRESS: Mynttorget 2 • E-POST: stefan.attefall@riksdagen.se

Bilaga A6.1.2 Promemorior från Utrikesdepartementet och Socialdepartementet 2006-03-06

REGERINGSKANSLIET

2006-03-06 SB2006/1189

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -03- 06
Dnr ~~050-1561-2004/05~~
050-156-2005/06

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2004/05:17 Regeringens utövande av utnämningsmakten vad gäller generaldirektörs- och ambassadörsposter

Härmed överlämnas två promemorior, en från Utrikesdepartementet och en annan från Socialdepartementet.

Regeringskansliets kontaktpersoner i granskningsärendet är rättschefen Carl Henrik Ehrenkrona, Utrikesdepartementet, tfn 08-405 50 53, och expeditions- och rättschefen Erna Zelmin, Socialdepartementet, tfn 08-405 33 79.

Christina Weihe

Postadress 103 33 Stockholm
Besöksadress Rosenbad 4
Telefonväxel 08-405 10 00
Telefax 08-723 11 71
E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-03-03

Utrikesdepartementet

Utnämning av ambassadörer m.fl. inom Utrikesförvaltningen (KU:s granskningsärende 2004/05:17)

3 bil.

Konstitutionsutskottet har i en skrivelse till Regeringskansliet den 13 februari 2006 bl.a. begärt en redogörelse för rekryteringsförfarandet rörande utnämningar av ambassadörer och andra myndighetschefer inom utrikesrepresentationen i den mån detta skiljer sig från rekryteringsförfarandet rörande utnämningar av myndighetschefer i övrigt, samt en förteckning över alla chefer vid utlandsmyndigheterna som utnämnts 2003, 2004 och 2005, i förekommande fall med information om politisk bakgrund.

Rekryteringsprocessen avseende ambassadörsbefattningar m.m. i utrikesrepresentationen

Till grund för processen vid chefsrekrytering i Utrikesförvaltningen ligger förvaltningens chefspolicy. Utgångspunkten för denna policy är att säkerställa en hög kvalitet i chefs- och ledarskapet hos cheferna i utrikesförvaltningen. Det sker bl.a. genom synliga och uttalade krav och förväntningar på cheferna, men också genom regelbunden återkoppling och genom att erbjuda olika utvecklingsmöjligheter. Chefspolicyn beskriver särskilt de tre roller som chefskapet inom utrikesförvaltningen består av, nämligen ledarrollen, kunskapsrollen och företrädarrollen.

För att en tjänsteman skall bli chef krävs att hon/han har genomgått UD:s ledarskapsprogram för potentiella ledare eller på annat sätt kunnat dokumentera gott chefs- och ledarskap. Befattningarna är tidsbegränsade och rörlighet eftersträvas så att det skall vara naturligt att växla mellan chefsuppdrag och uppdrag av annat slag i utrikesförvaltningen eller annars inom Regeringskansliet.

Rekryteringsprocessen till en chefsbefattning i utrikesförvaltningen inleds med att en kravprofil för den aktuella befattningen upprättas. Det skall av denna framgå vilka krav och förväntningar som ställs på den blivande chefen, sett i ljuset av den inriktning som utlandsmyndigheten ifråga har och kan förväntas ha under de närmast kommande åren. Be-

fattningarna utlyses internt inom Regeringskansliet, vilket givetvis inte hindrar att även andra intresserade har möjlighet att söka dem.

En särskild beredningsgrupp under ledning av expeditionschefen går igenom alla ansökningar. De sökandes kvalifikationer vägs mot chefskriterierna och kravprofilen för den befattning eller de befattningar de sökt. Till varje befattning upprättas ett förslag med tre namn, minst en man och en kvinna. Som en följd av departementets åtgärdsplan för jämställdhetsarbetet skall särskild uppmärksamhet ägnas kvinnliga sökande för att öka andelen kvinnor på chefsbefattningar. Beredningsgruppen föreslår en lämplig kandidat men överlämnar underlaget i dess helhet till departementsledningen, som efter gemensam beredning med statssekreteraren för jämställdhetsfrågor och Statsrådsberedningen föreslår regeringen den kandidat som bäst motsvarar befattningens krav.

En förteckning över alla chefer vid utlandsmyndigheterna som utnämnts 2003, 2004 och 2005 bifogas.

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-02-27

Socialdepartementet

Statsrådsberedningen

Juridiska kansliet
Ämnessakkunnig
Hans Hagelin
Telefon + 46 8 405 34 33
Telefax + 46 8 723 11 91
E-post hans.hagelin@social.ministry.se

KU: s granskningsärende 2004/05:17 Regeringens utövande av utnämningsmakten vad gäller generaldirektörs- och ambassadörsposter

Härmed översändes underlag till de frågor som berör Socialdepartementets verksamhet (nr 3 och 4).

Fråga nr 3: Utskottet begär genom en skrivelse till Regeringskansliet svar på frågan när och på vilket sätt styrelsens ordförande (tillika generaldirektör) i Statens Institutionsstyrelse informerades inför utnämningen av Ewa Persson Göransson till generaldirektör för Statens institutionsstyrelse.

Tidigare generaldirektören för Statens Institutionsstyrelse (SiS), Sture Korpi, pensionerades den 30 juni 2005. Regeringen förordnade därvid Per Wallin att vara generaldirektör för SiS från och med den 1 juli och till dess ny generaldirektör utsetts.

Inför utnämningen av Ewa Persson Göransson till ny generaldirektör för SiS, lämnade statsrådet Morgan Johansson muntligen information till både Sture Korpi och Per Wallin.

Informationen till Sture Korpi lämnades den 16 juni 2005 och informationen till Per Wallin lämnades dagarna innan regeringen fattade det beslut genom vilket Ewa Persson Göransson förordnades till generaldirektör.

Fråga nr 4: Utskottet begär genom en skrivelse till Regeringskansliet en kommentar till vad som i övrigt anfört i granskningsanmälan.

Beslutet att förordna Ewa Persson Göransson till generaldirektör för SiS är förenligt med de krav som följer av 11 kap. 9 § regeringsformen.

Bilaga A6.1.3 Komplettering till skrivelse från Statsrådsberedningen 2006-03-06

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -03- 08
Dnr 050-156-2005/06

Bilaga 1 till PM (UD) 2006-02-24

CHEFER VID UTLANDSMYNDIGHETER

Utnämningar 2003

Namn	Titel	Myndighet	Ytterligare information
Andreasson Lars	generalkonsul	Gk Shanghai	
Björk-Klevby Inga	ambassadör	Amb Abidjan	
Borsiin Bonnier Elisabet	ambassadör	Repr Genève	
Ehnbom-Palmquist Karin	ambassadör	Amb Canberra	
Elvemar Stig	ambassadör	Amb Kairo	
Gyllenstierna Christofer	ambassadör	Amb Teheran	
Hagard John	ambassadör	Amb Ljubljana	
Hagelberg Anders	ambassadör	Amb Luanda	
Hammarskjöld Erik	generalkonsul	Gk Kaliningrad	
Hartelius Dag	ambassadör	Amb Tallinn	
Håkansson Göran	ambassadör	Amb Riga	
Julin Cecilia	ambassadör	Amb Bratislava	
Klingvall Maj-Inger	ambassadör	Amb Maputo	F.d. statsråd
Lindahl Ingemar	ambassadör	Amb Nicosia	
Lindstedt Anna	ambassadör	Amb Hanoi	
Linnér Lennart	ambassadör	Amb Jakarta	
Lundborg Bengt	ambassadör	Amb Budapest	
Löfgren Folke	ambassadör	Amb Asmara	
Markovic Annika	ambassadör	Amb Manila	
Rosander Tomas	generalkonsul	Gk Los Angeles	
Roth Bertil	ambassadör	Amb Sofia	
Rydberg Robert	ambassadör	Amb Tel Aviv	
Saland Per	ambassadör	Amb Alger	
Sandberg Harald	ambassadör	Amb Seoul	
Söderman Agneta	ambassadör	Amb Luxemburg	
af Trolle Herman	ambassadör	Amb Bryssel	
Vahlquist Fredrik	ambassadör	Amb San Marino	

Wernstedt Magnus	ambassadör	Amb Kinshasa	
Widgren Greger	ambassadör	Amb Apia & Suva	
Wilén Bo	ambassadör	Amb Tunis	
Wilkens Ann	ambassadör	Amb Islamabad	
Winberg Margareta	ambassadör	Amb Brasilia	F.d. statsråd
Zetterberg Eva	ambassadör	Amb Managua	F.d. andre vice talman
Åberg AnnLis	ambassadråd & chef	Amb Vientiane	
Åkesson Torvald	ambassadör	Amb Dar es Salaam	

Bilaga 2 till PM (UD) 2006-02-24

CHEFER VID UTLANDSMYNDIGHETER

Utnämningar 2004

Namn	Titel	Myndighet	Ytterligare information
Anneling Kjell	generalkonsul	Gk New York	Tillförordnad myndighetschef
Arwitz Tommy	ambassadör	Amb Amman	
Ask Sten	ambassadör	Amb Karibien *	
Bosch Roxman Karin	ambassadör	Amb Bagdad	
Carlsson Staffan	ambassadör	Amb London	
Elm Christer	ambassadör	Amb Havanna	
Eriksson Fogh Inga	ambassadör	Amb New Delhi	
Evander Boel	generalkonsul	Gk Hongkong	
Gierow Klas	ambassadör	Amb Rabat	
Hafström Jonas	ambassadör	Amb Bangkok	
Halkjaer Eivor	ambassadör	Amb Guatemala	
Jagander Annika	ambassadör	Amb Gaborone	
Kärre Malin	ambassadör	Amb Vilnius	
Lidén Anders	ambassadör	Repr New York	
Molander Johan	ambassadör	Amb Moskva	
Olsson Hans	ambassadör	Amb Centralasien **	
Sjögren Per	ambassadör	Repr Strasbourg	
Vahlquist Fredrik	ambassadör	Amb Valletta	
Widgren Greger	ambassadör	Amb Nuku'alofa, Port Moresby & Port Vila	
Wilén Bo	ambassadör	Amb Tripoli	
Åhlander John-Christer	ambassadör	Amb Kiev	

* Basseterre, Bridgetown, Castries, Georgetown, Kingston, Kingstown, Port-au-Prince, Port of Spain, Roseau, Saint John's och Santo Domingo

** Astana, Asjchabad, Bisjkek, Dusjanbe & Tasjkent

Bil 3 till PM (UD) 2006-02-24

CHEFER VID UTLANDSMYNDIGHETER

Utnämningar 2005

Namn	Titel	Myndighet	Ytterligare information
Ask Sten	ambassadör	Amb Saint George's	
Asp Christer	ambassadör	Amb Ankara	
Beijer Bruno	ambassadör	Amb Abu Dhabi	
Bertelman Tomas	ambassadör	Amb Warszawa	
Bohman Agneta	ambassadör	Amb Dakar	
Cronenberg-Mossberg Ulrika	ambassadör	Amb Skopje	
Eliasson Nils	generalkonsul	Gk Jerusalem	
Emnéus Eva	generalkonsul	Gk Gdansk	
Falkman Hagström Britt	ambassadör	Amb Dhaka	
Foyer Mats	ambassadör	Amb Pyongyang	
Grundberg Lars	ambassadör	Amb Köpenhamn	
Hjertonsson Ulf	generalkonsul	Gk New York	
Iremark Ingrid	ambassadör	Amb Ottawa	
Jobeus Bertil	generalkonsul	Gk Mariehamn	
Johansson-Blomstrand Lena	ambassadråd & chef	Amb Windhoek	
Karlsson Alf	generalkonsul	Gk Phuket	
Kipp Catharina	ambassadör	Amb Damaskus	
Klinga Gunnar	generalkonsul	Gk St Petersburg	
Lindholm Gabriella	ambassadör	Amb Lissabon	
Lund Gunnar	ambassadör	Amb Washington	F.d. statsråd (med botten tjänst i UD)
Lundborg Hans	ambassadör	Amb Wien	
Magnusson Hans	ambassadör	Amb Haag	
Möllander Anders	ambassadör	Amb Pretoria	
Nilsson Helena	ambassadör	Amb Alger	F.d. förste vice partiordförande Centerpartiet
Nordström Lena	ambassadör	Amb Bogota D.C.	
Persson Lars-Owe	ambassadör	Amb Abuja	
Rodin Arne	ambassadör	Amb Buenos Aires	

Rylander Sten	ambassadör	Amb Harare	
Rönquist Anders	ambassadör	Amb Madrid	
Sparre Bengt	ambassadör	Amb Asmara	
Ströje-Wilkens Madeleine	ambassadör	Amb Reykjavik	
Sångeland Helena	ambassadör	Amb Kuala Lumpur	
Thunberg Jerker	minister & chef	Amb Colombo	
Tillander Staffan	ambassadör	Amb Addis Abeba	
Vargö Lars	ambassadör	Amb Seoul	
Walder-Brundin Eva	ambassadör	Amb Helsingfors	
Widgren Greger	ambassadör	Amb Honiara	
Wingren Lars-Erik	ambassadör	Amb Sarajevo	

Bilaga A6.2.1 Granskningsanmälan 2006-02-03

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -02- 03
Dnr 050-2043-2005/06

Till Registrator, Konstitutionsutskottet.

KU-anmälan av statsminister Göran Persson för hans ofta skadliga och kränkande sätt dra ut på tiden när höga tjänster skall tillsättas eller omförordnas.

Härmed anmäls statsminister Göran Persson för granskning av konstitutionsutskottet för sin vana att på ett för myndigheterna ofta skadligt sätt dra ut på tiden när höga tjänster skall tillsättas eller omförordnas.

Regeringen dröjer ofta och regelmässigt med utnämningarna på höga poster. T ex i SVT:s *Dokument inifrån* visade programledaren Pär Fjällström i "De utvalda" en lista över hur lång tid vissa poster varit vakanta. 35 myndigheter hade saknat generaldirektör i genomsnitt ett halvår (programmet finns att se på: http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=2222, frågan tas upp ca 26 minuter och 30 sekunder in i programmet.)

Det är naturligtvis inte bra för någon myndighet, dess anställda och de medborgare som är beroende av en välfungerande myndighet, att den stå utan chef, eller att befintlig chef inte i god tid får reda på om han/hon omförordnas av regeringen. Såvitt jag förstått beror förseningarna i allmänhet på att alla utnämningar ska passera statsrådsberedningen (SB), och att det inom SB tar extremt lång tid att processa utnämningsärenden till avslut; en för myndigheter och enskilda människor alltför ofta skadlig och kränkande ineffektivtet i statsministerns ämbetsutövning.

Stockholm den 3 februari 2006.

Carl B Hamilton (fp)

Bilaga A6.2.2 Promemoria från Statsrådsberedningen 2006-03-08

REGERINGSKANSLIET

2006-03-08 SB2006/1205

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -03- 08
Dnr 050-2043-2005/06

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2004/05:42 Statsminister Göran Perssons agerande vid tillsättning eller omförordnande av högre tjänster

Härmed överlämnas en promemoria från Statsrådsberedningen.

Regeringskansliets kontaktperson i granskningsärendet är departementsrådet Bo Malmqvist, tfn 06-405 45 47.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Rosenbad 4

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-03-08

Statsrådsberedningen

Departementsråd
Bo Malmqvist

Konstitutionsutskottets granskningsärende Statsminister Göran Perssons agerande vid tillsättning eller omförordnande av höga tjänster

Denna promemoria har upprättats med anledning av de frågor som konstitutionsutskottet ställt till Regeringskansliet.

1. Vilka är skälen i allmänhet för dröjsmål i utnämningen av myndighetschefer?

Enligt regeringens chefspolicy, senast redovisad i en skrift utgiven 2005, skall rekryteringen av myndighetschefer ske utifrån preciserade krav, ett brett sökförfarande och ett omsorgsfullt urvalsförfarande.

Regeringen beslutar om anställning av 224 chefer för myndigheter som lyder omedelbart under regeringen. Det gäller generaldirektörer, landshövdingar, rektorer vid universitet och högskolor, museichefer samt ytterligare ett antal myndighetschefer med andra titlar. De flesta myndighetscheferna anställs för en bestämd tid – i normalfallet sex år med förlängning i treårsperioder.

Anställningstidpunkterna är relativt jämnt fördelade över åren. Det innebär att cirka 40 anställningar löper ut årligen. Då anställningstiden för en myndighetschef löper ut kan regeringen välja att antingen förlänga anställningen för den sittande myndighetschefen eller rekrytera en ny chef.

Det är inte alltid möjligt att ha en efterträdare i omedelbar anslutning till att den sittande myndighetschefen avgår. Ibland uppstår situationer som gör att en myndighetschef lämnar sin befattning hastigt, t.ex. för att vederbörande fått en annan anställning. Då brukar regeringen utse en vikarie för att få nödvändigt rådrum och tillräckligt med tid för en fullödig beredning av frågan om anställning av en efterträdare.

Bland myndighetscheferna finns det för närvarande ett antal personer som fått sin anställning efter att först ha vikarierat på posten. Att en

kandidat på detta sätt prövats i praktiken under någon tid borgar för en lyckad rekrytering.

Ett annat skäl till tidsutdräkt är ibland att efterträdaren behöver tid att avveckla pågående engagemang.

2. Vilka är skälen för dröjsmålen i följande fem fall: Nutek, Säkerhetspolisen, Brottsförebyggande rådet, Statens jordbruksverk och Turistdelegationen?

Nutek
Den 10 december 1998 anställdes Per-Ola Eriksson som generaldirektör och chef för Närings- och teknikutvecklingsverket (Nutek) fr.o.m. den 1 januari 1999 t.o.m. den 31 december 2004. Med anledning av att Nutek omorganiserats omförordnades Per-Ola Eriksson den 28 september 2000 fr.o.m. den 1 januari 2001 t.o.m. den 31 december 2006.

Den 13 mars 2003 utnämndes Per-Ola Eriksson till landshövding och chef för länsstyrelsen i Norrbottens län fr.o.m. den 1 augusti 2003.

Den 11 mars 2004 anställdes Kjell Jansson som generaldirektör och chef för Nutek fr.o.m. den 1 maj 2004 t.o.m. den 30 april 2010.

Innan Kjell Jansson tillträdde vikarierade Sune Halvarsson som generaldirektör.

Verksamheten inom Nutek omfattar de båda politikområdena näringspolitik och regionalpolitik. För att kunna leda en sådan myndighet krävs god kunskap om och förståelse för hur näringslivet fungerar främst ur ett småföretagarperspektiv samt god kunskap om den regionala dynamiken. Nödvändigheten av att beakta dessa aspekter har medfört att beredningen kom att bli tidskrävande. Till tidsutdräkten bidrog att flera personer tillfrågades om anställningen.

Säkerhetspolisen
Den 12 juni 2003 lämnade dåvarande säkerhetspolischefen Jan Danielsson hastigt sin befattning som säkerhetspolischef.

För att besätta den uppkomna vakansen, och eftersom det inte omedelbart fanns en person att förordna som ny chef, beslutade regeringen samma dag att biträdande säkerhetspolischefen Kurt Malmström skulle vikariera som säkerhetspolischef till dess en ny säkerhetspolischef utsetts.

Kurt Malmström hade vid tiden arbetat inom Säkerhetspolisen sedan 1994 och sedan december 2000 varit säkerhetspolischefens ställföreträdare i sin befattning som biträdande säkerhetspolischef. Han var således väl insatt i chefsarbetet och mycket väl lämpad att vikariera som säkerhetspolischef.

Det är naturligt att beslut om anställning av en så central och viktig funktion som säkerhetspolischef måste få ta sin tid.

Vikariatsbeslutet togs i juni, dvs. just före semestertider. Rekryteringsprocessen pågick under hösten och den 22 januari 2004 utsåg regeringen Klas Bergenstrand till ny säkerhetspolischef. Klas Bergenstrand tillträde tjänsten den 1 april 2004.

Brottsförebyggande rådet
Den 26 september 2002 beslutade regeringen att utse enhetschefen Jan Andersson som vikarierande generaldirektör och chef för Brottsförebyggande rådet (Brå) fr.o.m. den 1 oktober 2002 tills vidare, dock längst till dess att en ny generaldirektör anställts. Regeringen anställde genom beslut den 4 december 2003 Jan Andersson som generaldirektör och chef för Brå fr.o.m. den 15 december 2003 t.o.m. den 31 december 2004. Beslut om fortsatt anställning t.o.m. den 31 december 2005 fattades av regeringen den 4 november 2004. Den 7 juli 2005 fattade regeringen beslut om att anställa Jan Andersson som generaldirektör och chef för Brå fr.o.m. den 1 september 2005 t.o.m. den 30 augusti 2011.

Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2003 (utgiftsområde 4, s. 107) en översyn av Brå. Under hösten och vintern 2002 förbereddes därför internt i Justitiedepartementet en övergripande översyn av Brå och dess verksamhet. Regeringen fattade den 6 mars 2003 beslut om att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att bl.a. utreda Brå:s ledningsstruktur.

När uppdraget redovisats (SOU 2004:18) remitterades utredningens betänkande. Remisstiden löpte t.o.m. den 14 juni 2004. Efter remisstidens utgång bereddes frågan om Brå:s ledningsstruktur och dess verksamhet i regeringskansliet.

I ljuset av att en översyn av Brå:s verksamhet och ledningsstruktur pågick var det naturligt att regeringen ville avvakta resultaten av det arbetet innan beslut fattades om tillsättning av en generaldirektör och chef för Brå för den normala perioden om sex år.

Statens jordbruksverk
Genom regeringsbeslut den 1 november 2001 anställdes generaldirektören Ingbritt Irhammar som generaldirektör i Regeringskansliet. Beslutet innebar att Ingbritt Irhammar omedelbart lämnade sin anställning som generaldirektör och chef för Statens Jordbruksverk. Samtidigt inträdde generaldirektörens ställföreträdare, dåvarande planeringschefen Mats Persson, såsom t.f. chef för verket.

Arbetet med att rekrytera en ny generaldirektör och chef för Jordbruksverket inleddes omgående. Den 13 november 2001 skickade den dåvarande Jordbruksministern Margareta Winberg likalydande brev till ledningsgruppen vid Jordbruksverket, SACO-S och ST-Jordbruksverket. I breven förklarade hon att hon vid ett besök på verket den 19 november önskade ta del av ledningsgruppens och de fackliga organisationernas syn på profilen för en ny generaldirektör. Besöket ägde rum som planerat.

Den 21 oktober 2002 utsågs Ann-Christin Nykvist till ny jordbruksminister. Genom regeringsbeslut den 14 november 2002 utsågs planeringschefen Mats Persson att vikariera som överdirektör vid Jordbruksverket. Mats Persson fortsatte dock att fungera som t.f. chef för verket.

Arbetet med att rekrytera en ny generaldirektör fortsatte under den nya jordbruksministerns ledning. Ett flertal olika alternativ övervägdes. Mycket stor vikt lades vid aktuella personers chefsegenskaper och att den som utsågs skulle kunna vinna personalens vid verket förtroende. Det visade sig efter hand som rekryteringsprocessen pågick att den vikarierande chefen för verket fungerade mycket väl i sin funktion och att han utvecklade verksamheten på ett mycket positivt sätt.

Vid regeringssammanträde den 10 april 2003 utsågs överdirektören Mats Persson till generaldirektör och chef för Jordbruksverket.

Skälen till dröjsmålet med att utse ny chef för verket kan sammanfattningsvis sägas vara dels att rekryteringsprocessen kunde inledas först efter att den tidigare generaldirektören hade lämnat sin tjänst, dels att det vid rekryteringen uppställdes särskilt höga krav på de personliga egenskaperna hos en ny chef för verket och dels att den vikarierande chefen fungerade mycket väl i sin roll vilket innebar att rekryteringsprocessen kunde tillåtas ta längre tid.

Turistdelegationen

Turistdelegationen bildades den 1 juli 1995. Regeringen anställde den 29 juni 1995 f. statssekreteraren Göte Ekström som direktör och chef för kansliet vid Turistdelegationen fr.o.m. den 1 juli 1995 tills vidare dock längst t.o.m. den 30 juni 2001.

Regeringen förlängde den 7 juni 2001 anställningen för Göte Ekström som direktör och chef för kansliet vid Turistdelegatonen fr.o.m. den 1 juli 2001 tills vidare dock längst t.o.m. den 30 juni 2004.

I augusti 2002 blev Göte Ekström sjukskriven. Den 15 augusti 2002 utsåg regeringen Turistdelegationens analyschef Dennis Bederoff att vikariera som direktör och chef för kansliet fr.o.m. den 15 augusti 2002

tills vidare under Göte Ekströms sjukledighet dock längst t.o.m. den 15 februari 2003.

Göte Ekström avled den 29 september 2002. Regeringen förlängde vikariatet som direktör och chef för Turistdelegationen för Dennis Bederoff vid flera tillfällen efter den 16 februari 2003. Det sista vikariatet löpte ut den 31 december 2005.

Den 30 april 2003 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare med uppgift att genomföra en översyn av turistfrämjandets funktion, organisation och rollfördelning samt att utvärdera måluppfyllelsen (dir. 2003:60). I tilläggsdirektiv (dir. 2003:179) den 18 december 2003 beviljades utredaren förlängd tid till den 1 mars 2004. Betänkandet Turistfrämjande för ökad tillväxt (SOU 2004:17) överlämnades i februari 2004. Som en följd av utredningen överlämnade regeringen propositionen En politik för en långsiktigt konkurrenskraftig svensk turistnäring till riksdagen i december 2004. I propositionen föreslås bl.a. en ny organisationsstruktur för hantering av turistfrågor på nationell nivå. Förslaget innebär att Turistdelegationen avvecklas och dess huvudsakliga uppgifter övergår till Sveriges Rese- och Turistråd AB och Verket för näringslivsutveckling. Riksdagen fattade beslut om propositionen i juni 2005 (prop. 2004/05:56, 2004/05:NU13, rskr. 2004/05:295).

Turistdelegationen avvecklades den 31 december 2005.

Med anledning av regeringens beslut om Turistfrämjandeutredningen och den därpå följande propositionen, var det rimligt att vikariatet för Dennis Bederoff förlängdes på det sätt som skedde.

3. Vilka kommentarer i övrigt ger anmälan och promemorian anledning till? Av kommentarerna bör framgå hur regeringen bedömer riskerna med dröjsmål.

En bärande tanke i regeringens chefspolicy är att eftersträva rörlighet bland myndighetscheferna. Ett instrument för att främja rörligheten och för att vid behov avveckla myndighetschefer är tidsbegränsade anställningar.

Normalt bör detta system ge goda möjligheter till planering och överväganden om en myndighetschef skall erbjudas fortsatt anställning eller om nyrekrytering skall ske. Verkligheten är emellertid inte alltid så enkel. Utöver den situation som nämnts ovan finns det andra fall där en vakans oförutsett uppstått eller inte kunnat fyllas som planerat. Så till exempel har en myndighetschef avlidit efter en olyckshändelse. När samtidigt överväganden om myndighetens framtid pågått i Regeringskansliet har vikariat varit den enda rimliga lösningen på chefsfrågan. Ett annat exempel är att en person som erbjudits en anställning som myndighetschef i slutskedet oväntat hoppar av.

Rekryteringsprocessen måste då starta om med den tidsutdräkt detta medför.

Naturligtvis är det generellt sett inte bra att en myndighet länge leds av en vikarie. Han eller hon kan av naturliga skäl inte ägna sig åt en mera långsiktig planering av myndighetens verksamhet.

I regeringens tidigare nämnda chefspolicy framhålls att ett kvalificerat och ansvarsfullt ledarskap i förvaltningen har blivit viktigare än någonsin. Chefernas kompetens och ledarskap avgör i hög utsträckning hur framgångsrik regeringen blir i att genomföra sin politik. Ett av målen med regeringens chefspolicy är att uppnå kvalitet i chefsförsörjningen. Det är därför angeläget att man inte förhastar sig i rekryterings-processen. Risken för felrekrytering ökar naturligtvis då. En felrekrytering kan inverka menligt på myndighetens verksamhet. Inom rimliga gränser bör processen alltså få ta den tid som behövs för ett lyckat resultat.

Vid myndigheter med ett stort antal anställda eller med landsomfattande eller på annat sätt särskilt viktig verksamhet kan det naturligtvis vara extra känsligt med en hastigt uppkommen vakans på myndighetschefsposten. Flertalet av dessa myndigheter har en överdirektör (eller motsvarande) som är myndighetschefens ställföreträdare. Regelmässigt vikarierar överdirektören i ett sådant läge tills en ny myndighetschef utses och tillträder. På så sätt säkerställs en stabil ledningsfunktion.

Bilaga A6.3.1 Granskningsanmälan 2005-12-21

Konstitutionsutskottet
2005-12-21
Dnr 050-1541-2005/06

Stockholm den 21 december 2005

KU-anmälan av statsrådet Thomas Östros.

Härmed anmäls till granskning av riksdagens konstitutionsutskott (KU) statsrådet Thomas Östros för sannolikt osaklig — men dock MBL-protokollförd — inblandning av regeringskansliet i ett enskilt utnämningsärende vid underställd myndighet, ITPS.

Med hänvisning till ett MBL-protokoll avseende tillsättningen av nyinrättad tjänst som chefekonom vid en underlydande myndighet, ITPS, förefaller regeringen ha överskridit sina befogenheter och ha engagerat sig på ett otillbörligt sätt i ett enskilt utnämningsärende. Frågan har kommit till allmän kännedom genom ett inslag i SVT:s Rapport den 20 december 2005.

Tillsättningen av tjänsten "stinker" på flera sätt.

Den aktuella personen, Sandro Scocco, har hela sin karriär inom regeringspartiets sfär av politiska tillsättningar, och har gått från det ena politiskt känsliga jobbet till det andra.

Någon känd överlägsen saklig ekonomisk eller erkänd arbetsledande kompetens för just denna tjänst kan svårligen sägas föreligga i Scoccos fall.

Det är inte minst mot den bakgrunden ytterst egendomligt och besvärande för ITPS och regeringskansliet — som deltagit i förfarandet enligt MBL-protokoll — att tjänsten varit utlyst *minimal tid*, och med *minimal spridning av utlysningen*. Det mesta pekar i själva verket på att Scocco i förväg varit informellt utsedd av högre beslutfattare — statsrådet Östros eller statsminister Persson – på tveksamma sakliga meriter, och sannolikt huvudsakligen (s)-politiska sådana.

De ansvariga måste inför KU bl. a kunna motivera varför det varit så exceptionellt bråttom att tillsätta tjänsten att de valt att tillämpa ett onormalt tillsättningsförfarande, med alla dess välkända risker för tillsättning av en olämplig eller illa kompetent person p.g.a. ett litet och inskränkt antal sökande till tjänsten, samt misstankar om nepotism och politisk svågerpolitik.

Det finns även flera uppgifter i svang om att tillsättningen av Scocco på chefsekonomtjänsten är ett steg mot tjänsten för Scocco som ny GD på ITPS, när den nuvarande GD:s förordnande utgår under 2006.

Att tillsättningen av dessa tjänster – ny GD och chefekonom – sker på sakliga grunder är naturligtvis fastlagt i lag, och dessutom synnerligen viktigt för ITPS anseende som bl. a oberoende utvärderingsorgan av den förda regeringspolitiken, och för allmänheten och riksdagens fortsatta förtroende för ITPS politiska integritet.

Ärendet bör därför utredas av riksdagens konstitutionsutskott i samband KU:s granskning av regeringens utnämningspolitik.

Carl B Hamilton (fp).

Bilaga A6.3.2 Promemoria från Näringsdepartementet 2006-02-08

REGERINGSKANSLIET

2006-01-08 SB2006/385

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -02- 08
Dnr

Konstitutionsutskottets granskningsärende Statsrådet Thomas Östros agerande vid tjänstetillsättning (2004/05:29)

Härmed överlämnas en inom Näringsdepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är expeditionschefen Dag Ekman, tfn 08-405 12 20.

Christina Weihe

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-02-02

Näringsdepartementet

Statssekreteraren
Sven-Eric Söder

Statsrådsberedningen
Christina Weihe

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -02- 08
Dnr

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2004/05:29 Statsrådet Thomas Östros agerande vid tjänstetillsättning

(RD dnr 050–1541–2005/06)

Jag får härmed lämna följande underlag för svar till konstitutionsutskottet.

1. Har det förekommit några kontakter mellan Näringsdepartementet och Institutet för tillväxtpolitiska studier med anledning av anställningen av Sandro Scocco som chefsekonom?

2. Vilka kontakter har i så fall förekommit?

Nej, det har inte förekommit kontakter mellan departementet och Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS) med anledning av anställningen av Sandro Scocco.

3. Vilka kommentarer i övrigt ger anmälningarna anledning till?

I 6 § förordning (2000:1133) med instruktion för Institutet för tillväxtpolitiska studier anges att verksförordningen (1995:1322) skall tillämpas på myndigheten. Enligt 32 § verksförordningen anställs myndighetens chef genom beslut av regeringen medan andra anställningar beslutas av myndigheten. Detta gäller således för ITPS.

Den 13 december 2005 begärde Sandro Scocco att bli entledigad från sitt uppdrag som ledamot i styrelsen för ITPS. I sin begäran om entledigande meddelade Sandro Scocco att orsaken till hans avgång var att han från och med den 1 januari 2006 fått anställning som chefsekonom på ITPS.

Bilaga A7.1.1 Granskningsanmälan 2006-02-03

SVERIGES RIKSDAG

EWA BJÖRLING
Riksdagsledamot
Ledamot utrikesutskottet

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -02- 03
Dnr 050-2042-2005/06

Stockholm 2006-02-03

Till Konstitutionsutskottet

Jag anmäler härmed biståndsminister Carin Jämtin för närmare granskning av Konstitutionsutskottet vad gäller de brister som framkommit när det gäller Sveriges multilaterala bistånd.

Under perioden 2002-2004 har Sveriges bidrag till multilaterala organisationer ökat från 6,7 miljarder kronor till 10,1 miljarder kronor. Detta motsvarar en ökning med 51 procent.
Det multilaterala utvecklingsbiståndet går till ett 70-tal multinationella organisationer. Pengarna går framförallt till olika FN-organisationer, men också till finansiella institutioner som Afrikanska utvecklingsbanken.

I en rapport från riksdagens utredningstjänst konstateras att den betydande ökningen av det multilaterala biståndet inte har grundats på en uttalad eller bestämd övergripande strategi. *"Detta förhållande försvårar möjligheterna att bedöma i vilken utsträckning insatserna bidrar till att nå de övergripande målen och prioriteringar som riksdagen har lagt fast"*, skriver utredningstjänsten. Ansvarsfördelningen mellan UD och Sida är oklar och skapar problem. Rapporten pekar också på att regeringens redovisning av det multilaterala biståndet är bristfällig, att det saknas överblick och uttalade principer för hur stor andel av biståndet som ska vara bilateralt respektive multilateralt. Det brister även när det gäller regeringens redovisning av bidrag till multinationella organisationer. Det går exempelvis inte att se hur mycket biståndsmedel som varje år avsätts till den Afrikanska utvecklingsbanken i den årliga budgetpropositionen. Riksdagens utredningstjänst menar att en redovisning av det samlade multilaterala biståndet fördelat på multilateralt bistånd, multibi-insatser, respektive organisation och om det är Sida eller UD som har utbetalat dessa bidrag skulle ge riksdagen en tydligare bild av användningen av de medel som riksdagen beslutar om. Med andra ord det krävs en konkret redovisning till riksdagen om bidragens storlek samt hur de fördelas på respektive organisation och vem som svarar för utbetalningen.

Att regeringens rapportering till riksdagen om den multilaterala samverkan är ofullständig och oklar är extra bekymmersamt eftersom regeringen till skillnad från statliga myndigheter inte lämnar någon särskild årsredovisning. Bristerna inom det multilaterala biståndet bör granskas av Konstitutionsutskottet. Det är särskilt viktigt att granska huruvida den svenska regeringen tillräckligt noga har försäkrat sig om att svenska biståndsmedel som betalats ut till den Afrikanska utvecklingsbanken inte går

TFN: 08-7864485 • MOBIL: 0708-122057
BESÖKSADRESS: Mynttorget 1 • E-POST: ewa.bjorling@riksdagen.se

SVERIGES RIKSDAG

till korruption. Pengar som går till korruption förhindrar och motverkar utveckling och måste bekämpas.

Konstitutionsutskottet bör mot denna bakgrund granska statsrådet Jämtins agerande gällande om svenska biståndsmedel utbetalda till Afrikanska utvecklingsbanken hanterats på ett felaktigt sätt och i värsta fall gått till korruption.

Ewa Björling
Riksdagsledamot (m)

Bilaga A7.1.2 Promemoria från Utrikesdepartementet 2006-03-08

REGERINGSKANSLIET

2006-03-08 SB2006/1204

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -03- 08
Dnr 050-2042-2005/06

Konstitutionsutskottets granskningsärende Sveriges multilaterala bistånd (2005/06:41)

Härmed överlämnas en inom Utrikesdepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är departementsrådet Lars Nilsson, tfn 08-405 56 32.

Christina Weihe

REGERINGSKANSLIET

2006-03-02

Utrikesdepartementet

Statssekreteraren för internationellt utvecklingssamarbete
Annika Söder

Statsrådsberedningen
rättschefen Christina Weihe

KU:s granskningsärenden 2005/06:41 Sveriges multilaterala bistånd

6 bilagor (Bilagorna 1-6 ej med i KU's betänkande)

Härmed översänds bifogade promemoria som underlag för svar till konstitutionsutskottet.

Departementets kontaktperson är departementsrådet Lars Nilsson.

Annika Söder

Kopia till

rättschefen
UrIU
ch UD-RS
ch UD-MU

Postadress 103 39 Stockholm
Besöksadress Malmtorgsgatan 3
Telefonväxel 08-405 10 00
Telefax 08-723 11 76
E-post: registrator@foreign.ministry.se
Telex 105 90 MINFOR S

REGERINGSKANSLIET
Utrikesdepartementet

Promemoria

2006-03-02

KU:s granskningsärende 2005/06:41 Sveriges multilaterala bistånd

5 bilagor

Konstitutionsutskottet begär genom en skrivelse den 15 februari 2006 till Regeringskansliet i granskningsärendet 2005/06:41 Sveriges multilaterala bistånd följande:

1. Svar på frågan om och hur regeringen har försäkrat sig om att medel som utbetalas till Afrikanska utvecklingsbanken används på ett ändamålsenligt och korrekt sätt.

2. Utskottet begär de kommentarer som granskningsanmälningen i övrigt kan ge anledning till.

Fråga 1.

Inledningsvis kan det vara av värde att här ge en grundläggande information om hur utbetalningar av svenska kapitaltillskott och bidrag sker i praktiken samt hur arbetet med styrningen (särskilt den finansiella) av banken sker.

Hur utbetalas medel till AfDB?

Sveriges bidrag till Afrikanska utvecklingsgruppen (AfDB) sker dels i form av tillskott av grundkapital för Afrikanska utvecklingsbanken (ADB), dels i form av bidrag till Afrikanska Utvecklingsfonden (ADF).

Kapitaltillskott innebär något förenklat att Sverige tecknar[1] aktier i ADB som banken sedan använder som säkerhet för de medel som den

[1] Endast en smärre del av denna aktieteckning betalas kontant över så många som åtta år (s.k. *paid in capital*), huvuddelen av ersättningen utgörs i stället av utfärdade

lånar upp på de internationella kapitalmarknaderna för vidareutlåning till ett fåtal kreditvärdiga medelinkomstländer på kontinenten, främst i Nordafrika. Bidrag till ADF används för att finansiera dess räntefria utlåning samt gåvobistånd[2] till de länder (främst söder om Sahara) som inte är kreditvärdiga nog att uppta reguljära lån hos ADB. ADF behöver bindande utfästelser om nya bidrag vart tredje år. Dessa bidrag finansierar projekt som det ofta tar längre tid än tre år att genomföra. Därför utarbetar ADF ett inbetalningsschema för alla givare som normalt gäller för upp till nio år och baseras på beräknat årligt finansieringsbehov under denna period. Således gör givarna sina utfästelser i form av skuldsedlar som täcker denna tidsperiod (se punkt 3 nedan).

I den internationella statistiken och i enlighet med OECD/DACs regler bokförs de totala utfästelserna under det budgetår när skuldsedlarna utfärdas. [3] Regeringens redovisning i budgetpropositionen anger dock de årliga överföringarna av medel som sker i enlighet med skuldsedlarna.

Processen för det svenska deltagandet i kapitalökning eller fondpåfyllnad ser ut på följande vis:

1. En s.k. förhandlingsplattform tas fram inför varje påfyllnad. Häri anges mål och riktlinjer för det svenska deltagandet inklusive det högsta belopp intill vilket ett eventuellt svenskt bidrag kan beviljas. Utrymmet för det nya beräknade totala åtagandet för hela påfyllnadsperioden anges i budgetpropositionen under rubriken Budgetförslag, 8:1 Biståndsverksamhet, Bemyndiganden om ekonomiska förpliktelser och sker självfallet i inledningen av varje given påfyllnad. Det föreslås också att riksdagen bemyndigar regeringen att göra utfästelser och åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden, medför utgifter på ett visst angivet högsta belopp även efter det budgetår som budgetpropositionen avser. Riksdagen ger således sitt godkännande till det angivna beloppet.

statsgarantier (s.k. *callable capital*) som Riksgälden ställer ut – dessa garantier rapporterar RGK i sin årsredovisning. Kapitaltillskott sker företrädesvis sällan.

[2] ADF:s resurser utgörs främst av bidrag från givarna utökade med vissa än så länge blygsamma återflöden från tidigare utlåning.

[3] Detta nämns även i stycket under tabell 5 i den i anmälan åberopade rapporten från Riksdagens utredningstjänst.

2. Förhandlingarna resulterar i en förhandlingsresolution, för vilken medlemsstaterna avlägger en röst – ett godkännande eller icke godkännande av förhandlingsresultatet. Ett godkännande föregås av ett regeringsbeslut, i vilket Sveriges guvernör bemyndigas att underteckna erforderliga handlingar i samband med detta godkännande. I detta beslut anges också den slutliga storleken på det svenska bidraget.

3. Det totala bidraget till en kapitalökning/påfyllnad erläggs sedan genom en eller flera inbetalningar, i form av deponerade skuldsedlar i Riksbanken, enligt ett schema som lagts fast i förhandlingsresolutionen. Regeringsbeslut krävs även för uppdraget till Riksgäldkontoret att utfärda skuldsedlar för deponering i Riksbanken.

4. AfDB "drar", eller begär, sedan utbetalning en eller flera gånger årligen på en och samma skuldsedel enligt ett s.k. överenskommet dragningsschema, som alltså ofta sträcker sig upp till 9 år. Varje "dragning" /utbetalning på en skuldsedel belastar därmed biståndsanslaget för det innevarande budgetåret. Genom budgetprocessen äskas årligen dessa beräknade utbetalningar under biståndsanslaget och i regleringsbrevet specificeras dessa medel under den anslagspost där beräknade bidrag till varje institution, inkl. AfDB, indikeras.

Hur försäkrar sig regeringen om att utbetalda medel används av AfDB på ett ändamålsenligt och korrekt sätt?

AfDB styrs av sina aktieägare (d.v.s. medlemsländerna) främst genom de s.k. guvernörs- och exekutivstyrelserna. Guvernörsstyrelsen, som är det högsta beslutande organet, består av en guvernör och en biträdande guvernör från varje medlemsland. Sveriges representeras på statssekreterarnivå respektive hög tjänstemannanivå. Styrelsen fokuserar främst på ett fåtal viktiga strategiska frågor såsom nya medlemmar, kapitalökningar och tillsättningar av operativ chef (president) samt vissa formella beslut kring ansvarsfrihet, årsredovisning etc. efter att dessa först behandlats av exekutivstyrelsen (se nedan). Guvernörsstyrelsen sammanträder normalt en gång om året i samband med årsmötet, men behandlar i vissa fall frågor medelst skriftlig procedur löpande under året.

Det dagliga arbetet i AfDB leds av exekutivstyrelsen, vars medlemmar utses av guvernörsstyrelsen. Representationen är organiserad i valkretsar, d.v.s. flertalet exekutivdirektörer representerar fler medlemsländer än sitt eget. Sverige ingår i en valkrets bestående av Danmark, Finland, Norge, Schweiz och Indien och representeras av en gemensam exekutivdirektör på valkretskontoret i Tunis. Exekutivstyrelsen och dess underkommittéer och arbetsgrupper möts flera gånger i veckan. Exekutivdirektören arbetar heltid med sitt uppdrag och har till sitt förfogande ett valgruppskontor med tjänstemän (en rådgivare och en assistent) som är utsända enligt en överenskommen rotationsordning av länderna i valkretsen. För närvarande är exekutivdirektören norsk, rådgivaren svensk och assistenten dansk. För övrigt är vår exekutivdirektör f.n. ordförande i styrelsens underkommitté "Committee on Operations and Development Effectiveness", vars uppdrag är att granska effektiviteten i AfDB:s verksamhet.

I sitt dagliga arbete beslutar exekutivstyrelsen om program, policies och andra viktigare frågor. Vidare övervakar styrelsen, ofta genom underkommittéer och arbetsgrupper, att banken följer sina riktlinjer och policies. Arbetet koordineras nordiskt inom valkretsen och i viktiga frågor agerar exekutivdirektören på basis av instruktioner som förbereds och samordnas på huvudstadsnivå. Utkast till instruktioner, d.v.s. gemensamma ståndpunkter för valkretsen, tas fram av det koordinerande landet, f.n. Norge, och utkasten bereds inom Regeringskansliet tillsammans med utlandsmyndigheterna och Sida. Synpunkterna från övriga länder i valkretsen vägs sedan samman och bildar ett gemensamt ställningstagande. I samband med detta arbete hålls telefonkonferenser varje vecka. Därutöver finns ett övergripande strategipapper som valkretsen tagit fram som generell instruktion till valkretskontoret.

Vilka är slutsatserna av det dagliga styrningsarbetet under senare år?

AfDBs utveckling har kunnat följas genom ovan beskrivna arbetssätt. Det kan konstatera att sedan början på 2000-talet har ett antal viktigare förändringar i AfDB:s interna organisation gjorts, däribland omorganisering, förändring av företagskulturen och en professionalisering av arbetsstyrkan. Från att ha haft ekonomiska

problem i mitten av 1990-talet har banken under sin förre[4] presidents Omar Kabbajs ledning genomgått en drastisk förändring och även uppnått en markant stärkt finansiell ställning och kreditvärdighet. Från att ha haft en sämre kreditvärdighet än övriga IFI:s har AfDB numera högsta kreditrating (AAA) hos samtliga kreditvärderingsinstitut. AfDB:s arbete har därmed de senaste åren mer kunnat inriktas på policyarbetet kring fattigdomsbekämpningen. I styrdokumenten fästs numera större vikt vid fattigdomsfrågor, vilket förväntas avspeglas allt tydligare i verksamheten framöver.

Denna positiva utveckling har vidare kunnat bekräftas vid ett flertal olika tillfällen. Inför varje påfyllnadsförhandling som äger rum vart tredje år, görs en omfattande genomgång och resultatanalys av verksamheten. I samband med den tionde påfyllnadsförhandlingen för ADF (ADF X) i maj 2004 presenterades en större oberoende utvärdering (ledd av Dr. Keith Bezanson, Director of the Institute of Development Studies, IDS, Sussex, England) av fondens verksamhet och måluppfyllelse under sjunde t.o.m. nionde påfyllnadsperioderna, som pågick under 1996 till 2004 (se *bilaga 1*). Slutsatserna var mycket positiva och det konstaterades att AfDB i början på perioden vidtagit åtgärder för att stärka sin finansiella styrning, reformera sin tungrodda administration, stärka policyutveckling med ökat fokus på fattigdomsbekämpning samt förbättra förutsättningarna för partnerskap och ägarskap i verksamheten. Resultatet enligt utvärderingen var att de institutionella reformerna, policyramverket, och processerna kring programmeringsramverket ligger i linje med vad som anses vara god standard inom området, s.k. "best practices". AfDB har lyckats blir en mer kostnadseffektiv, finansiellt stabil, selektiv och resultatbaserad utvecklingsinstitution. I utvärderingen rekommenderas att ADB-gruppens ägare bör satsa på att göra institutionen till en central aktör i Afrika främst genom att bidra med väsentligt ökade medel. Kollektivet av givarländer stödde i stort denna slutsats bl. a. genom att öka volymen på ADF:s tionde påfyllnad (ADF X) med 45 % till närmare 40 miljarder kronor.

Vid varje påfyllnadsperiod bestämmer givarna och bankens ledning gemensamt de strategiska riktlinjerna och policymål för verksamheten. Det sker sedan en s.k. halvtidsöversyn av verksamheten under perioden. I samband med tionde påfyllnadsförhandlingen för ADF under 2004/05

[4] Nuvarande president Donald Kaberuka tillträdde den 1 september 2005

aviserade Sverige att ett extrabidrag på ca 221 miljoner kronor kan komma att ställas till fondens disposition efter halvtidsöversynen, beroende på ADF:s framsteg inom området för harmonisering (d.v.s. samordningen med övriga givare i fält). Först därefter kommer beslut om utbetalning av det villkorade bidraget att tas.

Vidare utarbetades en *Action Plan* av ADF för att ytterligare stärka verksamheten under ADF:s tionde påfyllnadsperiod samt genomföra rekommendationerna från den ovannämnda utvärderingen. Indikatorer för handlingsplanen har utarbetats och kommer att följas upp halvårsvis samt vid halvtidsöversynen.

Det är dock inte bara genom påfyllnadsförhandlingarna och halvtidsöversynerna som insyn ges i bankens verksamhet. Det dagliga styrelsearbetet berör de löpande styrningsfrågorna. Årlig rapportering sker genom exempelvis Årsrapporten och *Annual Portfolio Performance Review (APPR)*, vilka styrelsebehandlas (efter genomgång i berörda underkommittéer).

AfDB:s interna granskning

ADB och ADF granskas av den oberoende utvärderingsavdelningen OPEV (*the Operations Evaluation Department)* som rapporterar direkt till exekutivstyrelsen. OPEV följer också upp verksamheten genom fördjupade utvärderingar av slumpvis utvalda projekt och genom tematiskt arbete. Enligt ovan nämnda handlingsplan skall utvärderingskapaciteten ytterligare stärkas, bl.a. för att säkra att utvärderingsresultat systematiskt tas till vara vid utarbetandet av nya program och projekt. Utvärderingsavdelningen kommer att från 2005 utarbeta *Annual Development Effectiveness Reports* som skall innehålla huvudsakliga "lessons learnt and best practices".

För övrigt behandlar styrelsen även internrevisionens arbete (*Internal Audit Department)*, vars rapportering såsom *Implementation Status of Principal Recommendations of Project Audits Undertaken* och *Annual Report; Major Observations and Recommendations from Project Audits* behandlas i exekutivstyrelsens *Committee on Operations and Development Effectiveness, CODE.* Vidare beslutades i november 2005 att inom avdelningen upprätta en särskild "Anti-corruption and Fraud Investigation Division" (*bilaga 2*).

AfDB har även inrättat en *Independent Review Mechanism (bilaga 3)* med uppgift att ta emot och behandla klagomål från allmänheten avseende AfDB:s verksamhet och eventuella negativa konsekvenser av denna. Exekutivstyrelsen och presidenten informeras omgående vid ett registrerat klagomål och beslutar senare om åtgärder skall vidtas.

AfDB:s verksamhet styrs även av *Guidelines for Preventing and Combating Corruption and Fraud in Bank Group Operations (bilaga 4)* samt *Financial Regulations of the African Development Bank (bilaga 5)*.

Information till riksdagen

Riksdagen har beslutat (rskr. 2003/04:112, 2003/04:UU3) att regeringen, med regelbundna intervall, i en särskild skrivelse skall redovisa hur arbetet inom de internationella finansiella institutionerna bedrivs samt regeringens prioriteringar i arbetet med institutionerna. Regeringen lämnade sin första skrivelse förra året[5], med avsikten att regelbundet återkomma med redogörelser för verksamheten i dessa institutioner. Denna och kommande skrivelser skall både beskriva tematiska frågor som regeringen driver i samtliga dessa institutioner men även mer specifikt gå in på varje enskild bank. Avsnittet om AfDB beskriver bland annat kortfattat just arbetet med att stärka den finansiella styrningen och effektiviteten som nämnts ovan. Avsnittet om AfDB föranledde inga kommentarer i utskottens betänkanden eller i de enskilda motionerna som redovisas i betänkandet[6].

Som framgår i stycket ovan om utbetalningsrutiner begärs utrymme i budgetproposition för nya ekonomiska förpliktelser när Sverige deltar i påfyllnadsförhandlingar, vilket normalt sker vart tredje år. Exempelvis redovisades en begäran om utrymme för AfDF:s tionde påfyllnad i budgetpropositionen för 2005, tillsammans med IDA:s och NDF:s påfyllnader. Det årliga utbetalda bidraget till AfDB har under de senaste åren redovisats i budgetpropositionen under rubriken "Regionala utvecklingsbanker". Fördelningen per organisation sker sedan i regleringsbrevet. Med andra ord redovisas här utbetalningar per år till

[5] Regeringens skrivelse 2004/05:54 Redovisning av verksamheten i Internationella valutafonden, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna under 2003/04
[6] Bet. 2004/05:UU8, rskr. 2004/05:220)

skillnad från OECD/DACs redovisningsmetoder tidigare nämnts på sidan 2.

Fråga 2.

Redan innan den i anmälan åberopade rapporten från Riksdagens Utredningstjänst presenterades, hade regeringen, dels vid OECD/DAC genomgången av det svenska biståndet i maj 2005, dels i budgetpropositionen för 2006, anmält att en strategi för Sveriges arbete med det multilaterala utvecklingssamarbetet skall tas fram under 2006. Syftet med det arbetet är att ge operativ vägledning för regeringens arbete de närmaste fem åren och däribland finslipa de principer och kriterier som styr samarbetet med och granskningen av olika multilaterala organ. Strategin skall också se på hur Sveriges bidrag och insatser kan följas upp företrädesvis i samarbete med andra givare. Vidare skall strategin titta på rollfördelningen mellan UD/RK och Sida vad gäller det multilaterala biståndet och definiera områden där fortsatt analysarbete krävs.

Parallellt kommer arbetet med att förbättra mål- och resultatstyrning att fördjupas. Åtgärder som behöver vidtas för att förbättra och utveckla resultatinhämtningen och redovisningen kommer att analyseras. Målet är att höja effektiviteten i såväl det bilaterala som det multilaterala biståndet. I arbetet bör dessa typer av bistånd inte längre behandlas som väsensskilda företeelser. Det finns numera en internationell konsensus i synen på biståndet där gränserna mellan multilateralt och bilateralt utvecklingssamarbete suddas ut. Detta har bl.a. beskrivits i propositionen Gemensamt ansvar Sveriges politik för global utveckling[7]

> De nya förutsättningarna, särskilt fokuseringen på utvecklingslandets perspektiv, medför att gränserna mellan olika former av samarbete – bilaterala och multilaterala suddas ut. Det är ur utvecklingslandets perspektiv knappast avgörande om insatser och resurser kommer från Sverige, andra länder, EU, FN eller finansiella institutioner. Det viktiga är att insatserna är väl samordnade, utgår från en gemensam syn och en utvecklad dialog och stödjer landets strategier på ett effektivit sätt".

Sverige arbetar därför internationellt inom bl.a. OECD/DAC:s arbetsgrupp för Aid Effectiveness, inom EU och inom Nordic+ (de nordiska länderna, Irland, Nederländerna och Storbritannien) för att följa upp åtagandena i den s.k. Parisdeklarationen om ett effektivare

[7] Prop. 2002/03:122 s. 63. Propositionen antogs av riksdagen i december 2003, bet. 2003/04:UU3, rskr. 2003/04:112.

Bilaga A7.1.3 Promemoria från Utrikesdepartementet 2006-04-18

REGERINGSKANSLIET

2006-04-18 SB2006/1204

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -04- 18
Dnr 050-2042-2005/06

Konstitutionsutskottets granskningsärende Sveriges multilaterala bistånd (2005/06:41)

Härmed överlämnas en inom Utrikesdepartementet upprättad promemoria.

Utskottet har begärt att få ta del av vissa handlingar. Dessa handlingar bifogas.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är departementsrådet Lars Nilsson, tfn 08-405 56 32.

Christina Weihe

REGERINGSKANSLIET

2006-04-11

Utrikesdepartementet

Statssekreteraren
Annika Söder

Statsrådsberedningen
rättschefen Christina Weihe

KU:s granskningsärende 2005/06:41 Sveriges multilaterala bistånd

På uppdrag av statssekreterare Annika Söder översänds härmed bifogade promemoria som underlag för svar till konstitutionsutskottet.

Departementets kontaktperson är departementsrådet Lars Nilsson.

Carl Henrik Ehrenkrona

Kopia till (utan bilagor)

ss Söder
UrIU
UD-RS
UD-MU
UD-USTYR

Postadress 103 39 Stockholm
Besöksadress Malmtorgsgatan 3
Telefonväxel 08-405 10 00
Telefax 08-723 11 76
E-post: registrator@foreign.ministry.se
Telex 105 90 MINFOR S

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-04-07

Utrikesdepartementet

KU:s granskningsärende 2005/06:41 Sveriges multilaterala bistånd

Konstitutionsutskottet begär genom en skrivelse den 23 mars 2006 till Regeringskansliet i granskningsärende 2005/06:41 Sveriges multilaterala bistånd följande:

Svar på frågan: vilka etiska riktlinjer är vägledande för staten när det gäller att bekämpa korruption inom biståndet?

Utskottet begär vidare att få del av

– de berörda ambassadernas rapportering om den Afrikanska utvecklingsbanken under åren 2004-2006, och
– de promemorior från Finansdepartementets internationella avdelning samt Utrikesdepartementets enhet för multilateralt utvecklingssamarbete om den Afrikanska utvecklingsbanken som finns från åren 2005-06.

Etiska riktlinjer som är vägledande för staten när det gäller att bekämpa korruption inom biståndet

Ett flertal svenska och internationella etiska riktlinjer och konventioner är vägledande för staten i arbetet med att bekämpa korruption. I denna promemoria följer en sammanställning av de mest centrala riktlinjerna och konventionerna i arbetet med att bekämpa korruption inom biståndet.

Regeringskansliet
Regeringskansliets etiska riktlinjer och *Utrikesförvaltningens administrativa handbok* redogör för gällande bestämmelser om mutor och bestickning. Regeringskansliets etiska riktlinjer reviderades under 2004 och kompletterades med *Etiska riktlinjer vid utlandstjänstgöring*. För att operationalisera arbetet mot korruption antogs i juni 2005 en *Handlingsplan mot korruption* för utrikesförvaltningen.

I de etiska riktlinjerna vid utlandstjänstgöring ges allmänna råd om hur man bör arbeta för att bekämpa korruption:

Postadress 103 39 Stockholm
Besöksadress Fredsgatan 6
Telefonväxel 08-405 10 00
Telefax 08-723 11 76
E-post: registrator@foreign.ministry.se

"Korruption kan förekomma i många sammanhang. Sverige har ambitionen att i det internationella samarbetet intensifiera kampen mot korruption. Genom att själv alltid uppträda på ett sätt som visar ett ställningstagande mot korruption stärker man de krafter som försöker främja och försvara ett rättssamhälle. Korruption får inte passivt accepteras. När du stöter på korruption är du alltid skyldig att agera, t.ex. genom att ta upp frågan med närmaste chef."

Den handlingsplan mot korruption som tagits fram för att operationalisera arbetet mot korruption inom Utrikesförvaltningen har åtta mål varav ett flertal är inriktade på att bekämpa korruption inom utvecklingssamarbetet:

- öka UD-personalens kunskaper om korruptionens skadeverkningar;
- korruption skall inte förekomma i den egna verksamheten;
- försäkra sig om att främjandet inte bidrar till korrupt beteende och verka för att företag som utsätts för krav på mutor skall kunna få relevanta råd;
- verka för att korruption inte förekommer i det bilaterala utvecklingssamarbetet;
- bidra till överföring av kunskaper om korruptionsbekämpning och god samhällsstyrning till egna myndigheter, företag, fack och frivilligorganisationer;
- öka kunskaperna om korruptionen i verksamhetslandet, dess effekter på landet och på de bilaterala relationerna och verka för att korruption bekämpas;
- verka för att korruption bekämpas inom och genom de internationella organisationer som Sverige är medlem i och att de internationella finansieringsinstitutionerna och andra biståndsorgan effektivt arbetar för att bekämpa korruptionen i sina samarbetsländer;
- verka för en effektiv tillämpning av befintliga antikorruptionsinstrument och för effektiv vidareutveckling av dem.

Sida

Sida har under senare år ägnat allt större uppmärksamhet åt korruptionsfrågor. Sida fastställde år 1997 *Anvisningar för Sidas uppdrag att verka för god administration och att motverka korruption i utvecklingssamarbetet.* Anvisningarna ersattes år 2001 av den nu gällande *Antikorruptionsregeln.* Inom ramen för projektet Åtgärder mot korruption, som drevs under perioden 2002 – 2004, har ytterligare dokument tagits fram såsom en vägledning om hur den enskilda tjänstemannen skall agera vid misstanke om korruption och en *Handledning för Sidas antikorruptionsregel.*

Sidaledningens budskap vad gäller korruption är: aldrig acceptera, alltid agera och alltid informera.

Vad gäller strategiska insatser kan nämnas det stöd Sida ger till samarbetsländer för att skapa nödvändiga institutioner för god samhällsstyrning, t.ex. etablerandet av en oberoende riksrevision, kapacitetsuppbyggnad vad gäller offentlig finansiell styrning och stöd till det civila samhället för att öka dess kapacitet att agera "watch-dogs". Stöd ges även till stärkande av rätten till information och yttrandefrihet genom uppbyggande av fria medier. Sida försöker att i alla sina insatser främja principen om öppenhet och ansvarsutkrävande, vilket bl.a. betonas i Sidas nya metodhandbok *Sida at Work 2005.*

Den nya politiken för global utveckling ställer genom sitt stärkta fokus på de fattigas rättigheter ökade krav på kampen mot korruption. Sida har därför beslutat att göra antikorruptionsarbetet till en strategisk prioritering för de kommande åren. Ett övergripande ansvar för arbetet har lagts på Sidas nya Policy- och metodavdelning. Målet är att öka kunskapen om korruption som den allvarliga utvecklingsfråga den är. Korruption som en övergripande fråga skall alltid tas upp i dialogen med samarbetspartners. Förbättrade verktyg för riskanalyser skall arbetas fram. Sida söker former för att stärka den lokala kampen mot korruption och kommer att aktiv delta i givarsamordning på området. Den globala kampen mot korruption ges stöd genom t.ex. Transparency International och genom stöd till arbete med ratificering av FN:s konvention mot korruption.

I syfte att stimulera till fortsatt tänkande kring korruption har Sida nyligen låtit sammanställa en studie med översikt över några andra givarorganisationers synsätt och arbetsmetoder för att bekämpa korruption i utvecklingsländer. Det gäller bl.a. Världsbanken, FN:s utvecklingsprogram, UNDP, och det brittiska Department for International Development (DFID).

Sida genomför nu en särskild treårig satsning på att utöka sin kompetens om och sitt engagemang i offentlig finansiell styrning. Bl.a. har ett särskilt positionspapper utarbetats, utbildningar genomförts och arbetet med en handbok initierats. Sida har även utarbetat en handledning i revisionsfrågor och utsett en särskild fokalpunkt för dessa.

OECD/DAC

Inom OECD:s utvecklingskommitté DAC pågår ett arbete för att minska korruption i utvecklingsländer. Som bas för detta arbete finns en rapport som sammanfattar ett stort antal givares erfarenheter DCD/DAC/GOVNET(2003)1 *Synthesis of Lesson Learned of Donor Practices in Fighting Corruption.* Gemensamma riktlinjer, *Principles for Donor Action*

in Anti-Corruption, för hur givarorganisationer kan arbeta för att minska korruption i utvecklingsländer har utarbetats. Riktlinjerna redogör för hur givarorganisationer bör arbeta gemensamt för att minska korruptionen, både i givarländer och i mottagarländer.

EU

EU har antagit en övergripande EU-policy mot korruption *Meddelande från Kommissionen till Rådet, Europaparlamentet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén – En övergripande EU-politik mot korruption, KOM (2003) 317 slutlig.* I meddelandet redogör kommissionen för att man i och med den nya policyn ser över ramavtal och finansieringsavtal med mottagarländerna samt andra anbudshandlingar och avtal för att införa standardklausuler om att kommissionen kan avbryta finansieringen och hålla mottagarlandet ansvarigt för att konkreta åtgärder vidtas i korruptionsärenden.

FN

Under år 2003 färdigförhandlades inom FN en omfattande *Konvention mot korruption*. Konventionen trädde i kraft den14 december 2005. Per den 1 april 2006 hade 50 stater undertecknat den. En proposition kommer senare i år att föreläggas riksdagen med förslag om att Sverige tillträder konventionen. Konventionen tar bl.a. upp vikten av att samarbeta med utvecklingsländer för att öka deras kapacitet att förebygga och bekämpa korruption samt att ge finansiellt och tekniskt stöd till utvecklingsländer så att de kan implementera konventionen på ett bra sätt.

För sju år sedan tog FN:s generalsekreterare initiativ till FN:s Global Compact med uppmaning till företag att låta sin verksamhet vägledas av nio grundläggande principer rörande mänskliga rättigheter, arbetsrätt och hållbar miljö. När väl konventionen om korruption var beslutad, föreslog generalsekreteraren att korruptionsbekämpning skulle göras till en tionde princip i Global Compact. Beslut därom fattades vid toppmöte i New York den 24 juni 2004. Drygt 2 500 företag har anslutit sig till FN:s Global Compact

Internationella finansieringsinstitutioner

Världsbanken har antagit en plan med följande komponenter:
1) förhindra oegentligheter och korruption i bankfinansierade projekt genom förbättrade upphandlingsrutiner och bättre rutiner för finansiell kontroll under projektens genomförande,
2) stöd till länder i deras ansträngningar att eliminera korruption,
3) mer explicit ta in korruption som en faktor att beakta vid formuleringen av landstrategier, och

4) stöd till internationella ansträngningar att minska korruption, bl.a. genom samarbete med regionala utvecklingsinstitutioner.

Bankens intensifierade granskningar har lett till att flera anställda har avstängts och fler än 100 företag har svartlistats.
Världsbankens hemsida: www.worldbank.org

Internationella valutafonden (IMF) lägger numera stor vikt vid frågor rörande god samhällsstyrning. IMF har bl.a. utarbetat koder om god praxis beträffande transparens på skatteområdet. Hur IMF arbetar med korruption beskrivs i "The IMF's Approach to Promoting Good Governance and Combating Corruption A Guide".
IMF:s hemsida: www.imf.org

Världsbanken och IMF har nyligen beslutat att Financial Action Task Force (FATF) principer för bekämpning av penningtvätt och terroristfinansiering skall tillämpas vid institutionernas granskning av medlemsländernas finanssektorer. FATF är knutet till OECD. För FATF:s principer se www.fatf-gafi.org

Liksom Världsbanken har Asiatiska utvecklingsbanken (AsDB) sedan tidigare antagit riktlinjer och handlingsplaner i syfte att motverka och bekämpa korruption. En nyligen genomförd utvärdering slår fast att institutionen har heltäckande riktlinjer för styrning och mot korruption. Man anses också ha varit framgångsrik i att höja frågornas profil i regionens länder. Samtidigt krävs fler och starkare åtgärder för att kunna genomföra riktlinjerna fullt ut.

Intensifierade granskningar av oegentligheter i upphandlingsprocesser etc. har hittills resulterat i att fler än 250 företag och individer har stängts av från att delta i AsDB-finansierade projekt.

För ytterligare information se AsDB:s hemsida som beskriver arbetet mot korruption: www.adb.org/Integrity/default.asp.
Adress till hemsidan som beskriver AsDB/OECD:s gemensamma anti-korruptionsinitiativ i Asien och Stillahavsområdet är http://www1.oecd.org/daf/ASIAcom.

Även i den Inter-amerikanska utvecklingsbanken (IDB) finns ett starkt engagemang för att öka transparensen, ansvaret och genomförbarheten i verksamheten. Därför bildades redan 1994 en sk oberoende undersökningsmekanism (*Independent Investigation Mechanism*) som undersöker anklagelser från parter som hävdar att de blivit negativt påverkade av bankens projekt. Mekanismens verksamhet, som f n håller på

att förstärkas, har dessutom varit föremål för konsultation med allmänheten, se www.iadb.org/integrity/AR_links

Sedan 2001 har banken ett särskilt ramverk mot korruption och har skapat en särskild enhet för frågorna, Oversight Committee on Fraud and Corruption. Denna funktion har sedermera förstärkts och fått utvidgat mandat genom kontoret för institutionell integritet (*Office of Institutional Integrity*), som är en oberoende enhet inom banken. Kontoret rapporterar om resultatet av sina undersökningar till någon av de tre kommittéer som finns för ändamålet, nämligen Bedrägeri- och korruptionskommittén, Etikkommittén eller Uppförandekommittén.

Särskilda riktlinjer mot korruption finns även inom regelverket för bankens upphandling.

Vad gäller den Afrikanska utvecklingsbankens etiska riktlinjer hänvisas till tidigare yttrande i ärendet.

I januari 2006 beslöt presidenterna för Världsbanken, Afrikanska utvecklingsbanken, Asiatiska utvecklingsbanken och Inter-amerikanska utvecklingsbanken att tillsätta en särskild arbetsgrupp för att ta fram gemensamma riktlinjer för arbetet mot korruption i syfte att bl a komma fram till en överenskommelse om automatisk svartlistning i alla institutionerna vid uppdagad korruption i någon av institutionerna.

Rapportering och promemorior

Rapporteringen om den Afrikanska utvecklingsbanken sköts huvudsakligen av det valkretskontor som är stationerat vid bankens huvudkontor i Tunis (se tidigare yttrande i ärendet). Rapporteringen, som består av s k "pre-views" (instruktionsutkast) inför styrelsebehandling, samordnade nordiska instruktioner och rapportering från styrelsens behandling av ärenden utlysta genom formell kallelse och dagordning diarieförs och biläggs denna skrivelse. Av volymskäl har de behandlade styrelsedokumenten ej bilagts.

Därutöver biläggs en skriftväxling mellan valkretskontoret och valkretsen i en fråga som torde vara särskilt relevant. Ärendet, som även styrelsebehandlats, men ännu inte slutbehandlats, avser ett påstående från en tidigare medarbetare i banken om den nytillträdde presidentens förmodade oegentligheter. President Donald Kaberuka, som tillträdde sin tjänst den 1 september 2005, har på eget initiativ uppdragit åt internrevisorerna att granska anklagelserna. Dessa håller på att färdigställa en rapport som kommer att granskas av bankens etiska kommitté.

Arbetet i Regeringskansliet är så organiserat att ansvaret för den Afrikanska utvecklingsbanken åvilar Utrikesdepartementets enhet för multilateralt utvecklingssamarbete (UD-MU). *Promemorior* som upprättats inom denna enhet under 2005-2006 och som belyser och analyserar verksamheten i stort biläggs likaledes denna skrivelse. Dessa promemorior berör bl.a. presidentvalet 2005, Den Afrikanska Vattenfaciliteten, African Water Facility (AWF) samt det multilaterala skuldlättnadsinitiativet (Multilateral Debt Relief Initiative, MDRI). Då förhandlingarna om den tionde påfyllnaden av den Afrikanska utvecklingsfonden under 2004 är av särskild vikt, biläggs även instruktioner för Sveriges agerande och rapporteringen avseende denna process.

Bilaga A7.2.1 Granskningsanmälan 2005-10-05

Konstitutionsutskottet
Ink 2005 -10- 05
Dnr 050 - 285 - 2005/06

Carl B Hamilton (fp):

Anmälan till konstitutionsutskottet:

För otillbörlig påtryckning på statliga bolag och missbruk av regeringsmakten anmäls finansminister Pär Nuder till granskning av riksdagens konstitutionsutskott.

Finansminister Pär Nuder anmäls härmed för *otillbörliga påtryckningar på Apoteket, Posten och andra statligt ägda bolag så att de låtit sig exploateras till att sprida regeringspropaganda till allmänhet, kunder och anställda.*

Finansminister Nuder har låtit trycka en "popversion" av regeringens budgetförslag för 2006. Skriften är på 22 sidor och domineras av bilder på glada människor, inklusive statsrådet självt. Dessutom finns några sifferuppgifter och insmickrande texter om regeringens förslag. Sammantaget är skriften att betrakta som en ren propagandapamflett för regeringspartiet.

Det allvarliga i sammanhanget är att Pär Nuders departement har utövat påtryckningar på statliga bolag för att de skall lägga ut broschyren till allmänheten. Varför har annars Apoteket gjort detta på samtliga apotek i landet (TV4, 4/10 2005)? Enligt uppgift till TV4 skall finansdepartementet sålunda ha frågat Apoteket om Apoteket kunde "hjälpa till" med distributionen av broschyren till allmänheten. Apoteket skall ha tubbats till detta agerande under fem år. Även Posten skall, enligt finansdepartementet, ha accepterat att deras kontor på detta sätt exploateras som kanal till allmänheten för regeringens partipolitiska propaganda (Eva Rådmark Herrder på finansdepartementets informationsavdelning, Expressen den 5 oktober 2005).

Det är angeläget att KU reder ut vilka piskor och morötter som Pär Nuder och hans företrädare använt sig av gentemot statliga bolag för att de skall ha accepterat uppgiften som kanal till sina allmänhet, kunder och anställda för regeringspartiets propaganda. Likaså bör klarläggas vilka statliga bolag det gäller, och hur länge denna typ av maktmissbruk pågått.

Självklart är Pär Nuder, Apoteket och Postens agerande i denna sak synnerligen omdömeslöst. Att vara omdömeslös är dock inte alltid ett brott mot lagarna. Det som jag begär är sålunda att konstitutionsutskottet granskar om statsrådet Nuders agerande i denna sak är förenligt med grundlagen och annan lag.

Stockholm den 5 oktober 2005.

Carl B Hamilton (fp)

Bilaga A7.2.2 Promemoria från Finansdepartementet 2006-03-06

REGERINGSKANSLIET

2006-03-06 SB2006/1190

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -03- 06
Dnr

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2004/05:18 Finansminister Per Nuders ansvar för distribueringen av budgetpropositionen för 2006 till Apoteket och Posten

Härmed överlämnas en inom Finansdepartementet upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i granskningsärendet är expeditions- och rättschefen Lilian Wiklund, tfn 08-405 16 19.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm

Besöksadress
Rosenbad 4

Telefonväxel
08-405 10 00

Telefax
08-723 11 71

E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-02-28

Finansdepartementet

Expeditions- och rättschefen

Till Statsrådsberedningen
Rättschefen

KU:s granskningsärende 2005/06:18 Finansminister Pär Nuders ansvar för distribueringen av broschyr om budgetpropositionen för år 2006 till statliga bolag

Med anledning av Statsrådsberedningens begäran får Finansdepartementet lämna följande underlag för svar till Konstitutionsutskottet i rubricerade ärende.

Inledning
Informationsverksamhet bedrivs inom Regeringskansliet, dels genom Regeringskansliets gemensamma informationsenhet Information Rosenbad, dels genom departementens egna informatörer.

Enligt riktlinjer för Regeringskansliets information och kommunikation, beslutade av förvaltningschefen under 2003, skall Regeringskansliets information och kommunikation bl.a. bidra till att öka kunskapen hos allmänheten om regeringens och Regeringskansliets verksamhet.

Regeringskansliet använder olika kanaler för att informera om regeringens och Regeringskansliets verksamhet. En kanal är regeringens webbplats. Därutöver förekommer information bl.a. genom tryckt material, exempelvis broschyrer.

Finansdepartementets informationsavdelning ansvarar, enligt departementets arbetsordning, bl.a. för intern information samt extern information till myndigheter, företag, organisationer och allmänheten. Avdelningen utarbetar också informationsmaterial avseende departementets verksamhetsområden samt ansvarar för departementets webbplats, intranät, informationsmöten, utställningar m.fl. informationsaktiviteter.

Fråga 1
Distribution av broschyren "Kort om regeringens budgetförslag" (se bilaga) har skett via de statliga bolagen Posten AB, Svensk kassaservice AB och Apoteket AB enligt följande:

År 2000	Posten AB
År 2001	Posten AB
År 2003	Svensk kassaservice AB
År 2004	Apoteket AB
År 2005	Apoteket AB

Distributionen har kommit till stånd efter kontakter mellan medarbetare vid Finansdepartementets informationsavdelning och respektive bolags marknadsavdelning eller motsvarande.

I fråga om exponeringen via postkontor (motsvarande) har skriftliga avtal träffats om att broschyrerna, mot avtalad ersättning, skulle exponeras på visst sätt. I fråga om exponeringen via apoteken saknas skriftliga avtal och någon ersättning har inte erlagts.

Fråga 2
Som framgår av svaret på fråga 1 har vid ett tillfälle distribution skett via Svensk kassaservice AB.

Fråga 3
Samtliga kontakter har tagits av Finansdepartementets informationsavdelning, inom ramen för det ansvar som avdelningen har enligt departementets arbetsordning. Kontakterna har inte grundats på beslut av regeringen. De har inte heller grundats på andra formella beslut av Regeringskansliet än beslutet om arbetsordning för Finansdepartementet.

Fråga 4
Offerter samt kopia av avtal med Posten AB bifogas. Vidare bifogas följebrev avseende distributionen via landets apotek. Annan skriftlig dokumentation saknas.

Fråga 5
Distributionen av broschyren har skett som ett led i departementets normala informationsverksamhet. Kontakterna med Posten AB respektive Svensk kassaservice AB har resulterat i en sedvanlig affärsmässig överenskommelse om distribution av informationsmaterial mot ersättning. Apoteket AB har inte framfört något anspråk på ersättning, vilket förklarar avsaknaden av skriftliga avtal avseende den distributionen.

Som ovan

Lilian Wiklund

AVTAL

Mellan

Finansdepartementet

Organisationsnr	20 21 00-3831
Kundnr	
Offertnr enligt nedan	
Postadress	103 33 Stockholm
Kontaktperson	Kent Öberg
Telefonnr	08 405 3357

Och

Svensk Kassaservice AB

Organisationsnr	556615-7987
Enhet	Affärsutveckling
Postadress	105 00 STOCKHOLM
Kontaktperson	Gunilla Hill
Telefonnr	08-781 7444

Omfattade tjänster

Nedanstående tjänster omfattas av avtalet:

Ställ samt broschyr för exponering på kassakontor.

Exponering av ovannämnda tjänster enligt översänd offert.

Pris och betalningsvillkor

Kunden ska för utförandet av tjänsterna till Svensk Kassaservice erlägga priser enligt tidigare översänd offert betalning skall ske inom 30 dagar från fakturadatum.

Avtalstid

Detta avtal gäller från och med 2003-09-29 och till och med 2003-10-06

Detta avtal upprättas i två (2) exemplar varav parterna tar var sitt.

Avtalet blir bindande först när det undertecknats av båda parter.

Avtalet ska undertecknas av behöriga företrädare för parterna.

Ort och datum

Stockholm 2003-09-15

Svensk Kassaservice AB

Namn

Annette Rihagen

Namnförtydligande

Ort och datum

Stockholm 17/9 03

Finansdepartementet

Namn

Eva Rådmark Herrder

Namnförtydligande

Enhet
Svensk Kassaservice AB
Handläggare
Annette Rihagen
Direkttelefon
08-781 4132

OFFERT

Datum
2003-08-26
Giltig t o m

Köpare
Finansdepartementet
Att:Kent Öberg

Med anledning av vårt samtal den 2003-08-26 har jag nöjet att översända följande offert när det gäller exponering på kassakontor under perioden

Om ni godtar uppgifterna i offerten vill vi teckna ett avtal gällande uppdraget.

Specifikation (beskrivning, beteckning, mängd)	Pris kronor
Exponering av broschyr på svensk Kassaservice:s kontor	**100.000/vecka**

Exponeringsperiod
Exponeringsperiodens längd får vara min 1 vecka.

Exponering:
Exponering görs i kartongställ, max A4-format, som placeras på kassadisk eller skrivpulpet.

Material/distribution:
Broschyrer och ställ tas fram av Företaget och ska vara kassakontoren tillhanda senast tre (3) vardagar före exponeringens början.
Företaget ansvarar för leverans av material till respektive kassakontor.

Information:
Svensk Kassaservice informerar berörd personal..

[X] Moms tillkommer

Enhet
Posten Service Tjänsteprocesser

OFFERT

Handläggare
Gunilla Hill
Direkttelefon
08-781 7444

Datum
2001-08-30
Giltig t o m
2001-09-03

Köpare
Finansdepartementet
Lena Olofsson

Med anledning av vårt samtal den 29 augusti 2001 har jag nöjet att översända följande offert när det gäller exponering på postkontor under perioden vecka 39 år 2001 .

Specifikation (beskrivning, beteckning, mängd)	
Exponering av populärversion av budgetpropositionen på 839 postkontor i egen regi.	**100 000/vecka**
Exponeringsperiod Vecka 39 år 2001	
Exponering: Exponering görs i kartongställ, max A4-format, som placeras på kassadisk eller skrivpulpet.	
Adresser: Adresser levereras till distributör efter överenskommelse med Finansdepartementet	
Material/distribution: Broschyrer och ställ tas fram av Finansdepartementet och ska vara postkontoren tillhanda senast tre (3) vardagar före exponeringens början. Finansdepartementet ansvarar för leverans av material till respektive postkontor.	
Information: Posten informerar berörd personal.	

[X] Moms tillkommer

REGERINGSKANSLIET

2000-09-05
Dnr. Fi2000/3159

Finansdepartementet

Informationsenheten
Maria Brunzell
Telefon 08-405 17 03
Mobil: 070-681 17 03

Gunilla Hill
Posten Service
Tel: 08-781 74 44

Tack för din offert, daterad den 6 september 2000. Vi accepterar den och jag vill härmed bekräfta min beställning.

Beställning av exponering av broschyrer på 853 postkontor i egen regi

Exponeringsperiod
Vecka 39, den 25 september till och med den 1 oktober 2000.

Exponering
Foldrarna placeras i särskilda folderställ. Varje ställ beräknas rymma 50 st. foldrar. Foldrarna placeras på "synliga" platser i postlokalerna.

Material/distribution
Foldrarna skickas ut till postkontoren tillsammans med ett följebrev med en förklaring till postkontoren om hur vi vill att foldrarna ska exponeras m.m.

Foldrarna beräknas vara på postkontoren torsdagen den 21 september, allra senast fredagen den 22 september. Enligt telefonsamtal skulle denna tid vara tillräcklig för postkontoren att få upp foldrarna till måndag morgon den 25 september.

Fakturaadress
Finansdepartementet
Eva Rådmark-Herrder
Drottninggatan 21
103 33 Stockholm.

Hälsningar/
Maria Brunzell

Postadress 103 33 STOCKHOLM
Besöksadress
Telefonväxel 08-405 10 00
Telefax 08-21 73 86
E-post: registrator@finance.ministry.se
X.400: S=Registrator; O=Finance; P=Ministry; A=SIL; C=SE
Telex 117 41 FINANS S

Enhet
Posten Service

Offert

Handläggare
Gunilla Hill
Direkttelefon
08-781 7444

Datum
2000-09-06
Giltig t o m
2000-09-11

Köpare
Finansdepartimentet
Att:Maria Brunzell

Dnr. Fi2000/3159

Med anledning av vårt samtal den 00-09-01 har jag nöjet att översända följande offert när det gäller exponering på postkontor under perioden 00-09-25 - -00-09-30.

Specifikation (beskrivning, beteckning, mängd)	Pris kronor
Exponering av broschyrer på 853 postkontor	
i egen regi	**100 000/vecka**

Exponeringsperiod
Vecka 39

Exponering:
Exponering görs i kartongställ, max A4-format, som placeras på kassadisk eller skrivpulpet.

Material/distribution:
Broschyrer och ställ tas fram av Företaget och ska vara postkontoren tillhanda senast tre (3) vardagar före exponeringens början.
Företaget ansvarar för leverans av material till respektive postkontor.

Information:
Posten informerar berörd personal.

[X] Moms tillkommer

REGERINGSKANSLIET

2004-09-15

Finansdepartementet

Informationsavdelningen
Informationschef
Eva Rådmark Herrder
Telefon 08-405 39 28
Telefax 08-20 41 24
E-post info@finance.ministry.se

Till Apoteken

Information om budgetpropositionen på apoteken

I samband med att regeringen överlämnade budgetpropositionen för 2005 till riksdagen den 20 september, tar Finansdepartementet fram en kortversion av budgetförslagen: Kort om regeringens budgetförslag. Broschyren riktar sig till intresserad allmänhet och innehåller de viktigaste reformerna i budgetpropositionen.

Enligt överenskommelse med Tony Björk på Apoteket AB bifogar vi med detta utskick 70 exemplar av broschyren samt ett broschyrställ. Vår önskan är att ni placerar ut stället med broschyrerna och gör dem tillgängliga för era besökare.

Vill ni ha fler exemplar av broschyren, eller fler ställ, är ni välkomna att kontakta oss på Finansdepartementets informationsavdelning, tel 08-405 40 40 eller e-post info@finance.ministry.se.

Mer information kring regeringens budgetförslag finns på Finansdepartementets webbplats www.regeringen.se/finans. Där kan ni också beställa annat informationsmaterial från Finansdepartementet.

Med vänlig hälsning och tack på förhand

Eva Rådmark Herrder
Informationschef

Postadress 103 33 Stockholm
Besöksadress Drottninggatan 21
Telefonväxel 08-405 10 00
Telefax 08-21 73 86
E-post: registrator@finance.ministry.se
Telex 117 41 FINANS S

KORT OM REGERINGENS
BUDGETFÖRSLAG FÖR 2006
ARBETE
UTBILDNING
UTVECKLING
FRAMTID
LIVET
2006
REGERINGSKANSLIET

Innehåll

Jobben	s.4
Företagen	s.8
Forskning och utbildning	s.8
Strategi för ökad hälsa	s.10
Familjen	s.12
Äldre	s.12
Skola, vård och omsorg	s.14
Skatter	s.16
Skatter och miljö	s.18
Lag och rätt	s.20
Övrigt	s.20
Statsbudgetens utgifter	s.22

Regeringens sysselsättningspaket	
Plusjobb	20 000
Praktikplatser	13 000
Utbildningsvikariat i vård och omsorg	10 000
Arbete och praktik till högskoleutbildade	7 500
Lärlingsplatser för ungdomar	3 000
Kvalificerad yrkesutbildning	1 000
Arbetsmarknadsutbildning	500
Totalt	**55 000**

Produktion: Finansdepartementet
Formgivning: Liedgren Design
Foto: Bertil Strandell
Tryck: AB Danagårds Grafiska
Artikelnummer: Fi 2005.29

Kort om budgeten 2006

Den svenska ekonomin utvecklas väl. Förra årets starka exportledda tillväxt väntas nu går över i en inhemskt driven tillväxt, med stora investeringar och ökad privat konsumtion.

Regeringens viktigaste uppgift är att bekämpa arbetslösheten. Sedan 1994 har sysselsättningen ökat med 290 000 personer. Men det räcker inte. Alltför många står utan arbete. Därför lanserar regeringen kraftfulla satsningar som ska pressa tillbaka arbetslösheten, höja sysselsättningen och öka tillväxten. Under 2006 och 2007 får 55 000 personer möjlighet till arbete, praktik eller utbildning. Företagen får bättre villkor. Högskolan byggs ut.

Hushållens ekonomi stärks ytterligare under 2006, något som driver på den redan positiva utvecklingen i ekonomin. Inkomstskatten sänks, barnbidraget höjs och bostadstillägget till pensionärer förstärks.

Satsningarna på skola, vård och omsorg fortsätter. Insatserna för ökad hälsa likaså– en ny strategi ska bidra till att fler sjukskrivna kan återgå till arbetslivet.

På följande sidor finns sammanfattningar av en del av förslagen och hur de påverkar dig och din familj. Under hösten kommer riksdagen behandla budgetpropositionen för att i december fatta det formella beslutet.

Trevlig läsning!

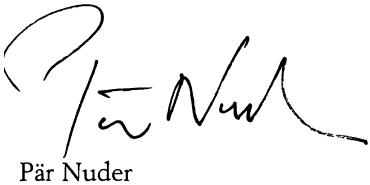

Pär Nuder
Finansminister

Jobben

För att öka kvaliteten i den offentliga sektorn, bekämpa arbetslösheten och höja sysselsättningen föreslår regeringen ett åtgärdspaket som under 2006 och 2007 ska ge cirka 55 000 personer möjlighet till arbete, praktik eller utbildning.

Regeringens sysselsättningspaket omfattar:

Kvalitetslyft i offentlig sektor

- Arbetsgivare inom offentligt finansierad verksamhet (stat, kommun och landsting eller av dem anlitade entreprenörer) får möjlighet att erbjuda 20 000 så kallade plusjobb. Jobben ska användas till kvalitetshöjande arbetsuppgifter som inte utförs idag och ska gå till personer som varit arbetslösa i minst två år. Staten erbjuder en lönesubvention på 100 procent av lönekostnaden, upp till 1 000 kronor per dag.

- Många som jobbar i sjukvården och äldreomsorgen saknar rätt utbildning. Arbetsgivare som utbildar sin personal och samtidigt anställer en arbetslös som vikarie ska få ekonomiskt stöd för detta. Åtgärden beräknas skapa 10 000 utbildningsvikariat.

Jobb åt högskoleutbildade

- 4 000 nya praktikplatser skapas för arbetslösa med högskoleutbildning, främst inom små företag.
- Ett stort antal anställda i statliga myndigheter kommer att gå i pension de närmaste åren. Regeringen tillför resurser för att tidigarelägga nyanställningar för upp till 1 000 personer.
- Domstolarna får 100 nya notarieplatser och länsstyrelsernas verksamhet förstärks med 100 personer för ökad tillsyn. Länsstyrelserna får också starta ett nytt traineeprogram för 210 personer.

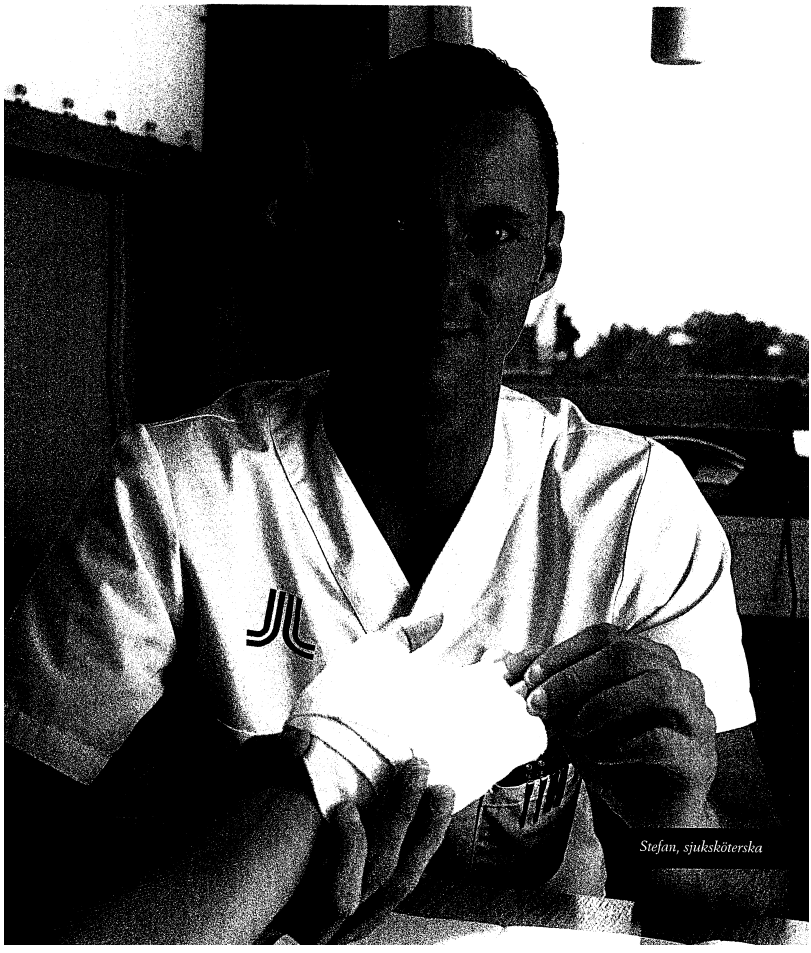

Stefan, sjuksköterska

- För att öka insatserna mot skattefusk får Skatteverket anställa 420 personer.
- Arbetsmarknadsstyrelsen får anställa 500 personer och Försäkringskassan 300 personer för att höja kvaliteten och öka kontrollen.
- 600 nya arbeten skapas för att registrera, restaurera och konservera landets museisamlingar. Statens fastighetsverk får resurser att anställa ytterligare 50 personer för att arbeta med kulturminnesvård.
- 300 nya platser anordnas vid lärarhögskolorna för att vidareutbilda högskoleutbildade till behöriga lärare.
- Den högre praktiska förvaltningsutbildningen för invandrade högskoleutbildade utökas med 120 platser.

Utbildning och praktik

- De kvalificerade yrkesutbildningarna utökas tillfälligt med 1 000 platser under 2006 och 2007.
- 500 arbetslösa personer får gå en nyinrättad arbetsmarknadsutbildning med inriktning på behandlingsarbete i kriminalvården och på behandlingshem.
- De ordinarie arbetsmarknadspolitiska insatserna utökas 2006 med 13 000 platser, främst i form av arbetspraktik.

Arbete åt ungdomar

- 3 000 lärlingsplatser inrättas för arbetslösa mellan 20 och 24 år som saknar fullständig gymnasieutbildning. Arbetsmarknadsutbildningen kombineras med studier i kärnämnen och yrkesspecifika ämnen.
- Arbetsförmedlingen ska även under 2006 kunna använda det allmänna anställningsstödet redan från 6 månaders arbetslöshet för 20-24-åringar.
- Bidraget som kommunerna får för att anordna feriejobb ökar med 25 miljoner kronor.

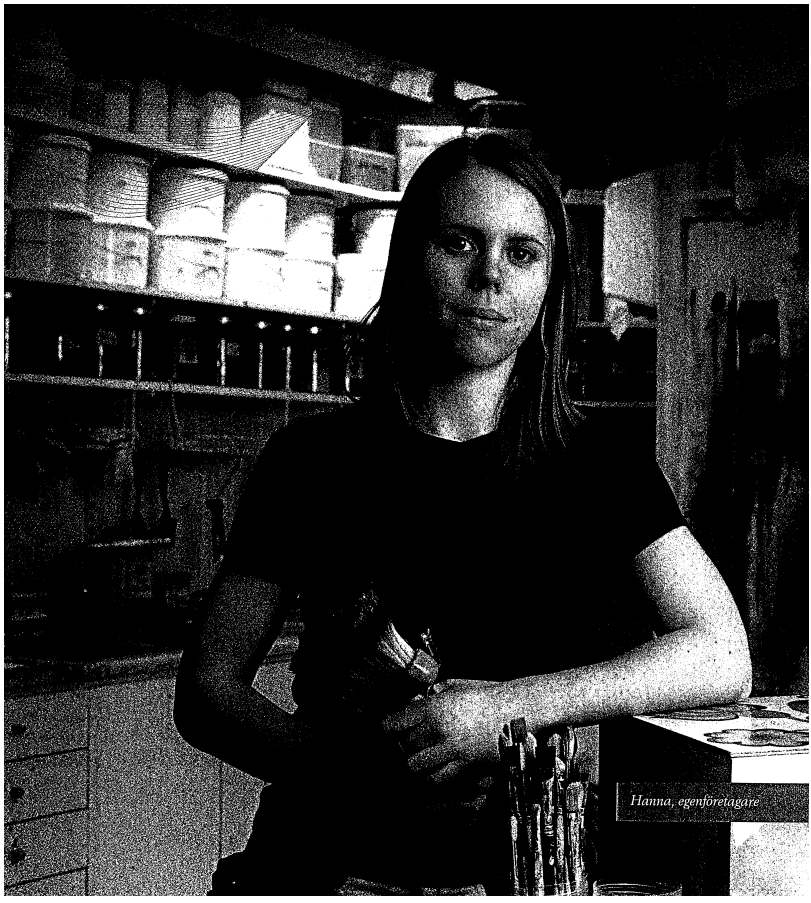

Hanna, egenföretagare

Företagen

- Idag finns det cirka 110 000 soloföretagare i Sverige. För att uppmuntra dessa att anställa föreslår regeringen en tillfällig sänkning av arbetsgivaravgifterna för den första anställning som ett soloföretag gör. Arbetsgivaravgifterna sänks till 10,21 procent.

- Den 1 januari 2006 fullföljs reformeringen av skattereglerna för fåmansbolag, de så kallade 3:12-reglerna. När reformen är genomförd i sin helhet kommer skatten att ha sänkts med 1 miljard kronor.

- För att stärka utvecklingen i svensk industri har regeringen tillsammans med fackliga organisationer och näringslivet påbörjat ett arbete med att ta fram strategiprogram för sex svenska nyckelbranscher: skog, metallurgi, fordon, läkemedel, IT/Telekom och bioteknik. Samtidigt arbetar regeringens strategigrupp för flyg- och rymdindustrin med genomförandet av det strategiprogram som tagits fram för denna sektor. Satsningen på dessa program är på 200 miljoner kronor per år 2006-2010. Totalt 1 miljard kronor.

Forskning och utbildning

- Högskolan byggs ut med totalt 17 500 platser, varav 3 500 platser redan 2005, ytterligare 12 500 platser 2006 och 1 500 platser 2007. Särskild hänsyn ska tas till behovet inom bristyrken.

- För att öka kvaliteten inom högskolan höjs anslagen med drygt 130 miljoner kronor 2006 och 270 miljoner kronor från och med 2007.

- Den övre åldersgränsen för rätt till studiemedel och rekryteringsbidrag höjs från 50 till 54 år den 1 juli 2006.

- Forskning är ett av de viktigaste verktygen för tillväxt. Anslagen till forskning och forskarutbildning ökar 2006 med 500 miljoner kronor.

- Regeringen föreslår även ett nytt stöd på 100 miljoner kronor 2006 för att stimulera forskning och utveckling i de små och medelstora företagen. Från 2007 omvandlas stödet till en skattereduktion. Totalt satsas 900 miljoner kronor på forskning och utveckling i små och medelstora företag mellan 2006 och 2010.

- Resurserna till energiforskning ökar kraftigt de närmaste åren. Läs mer under avsnittet Miljard till miljön, s. 19.

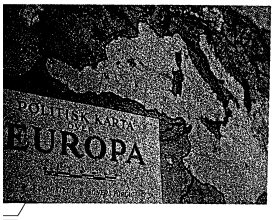

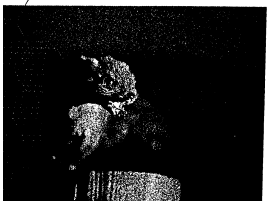

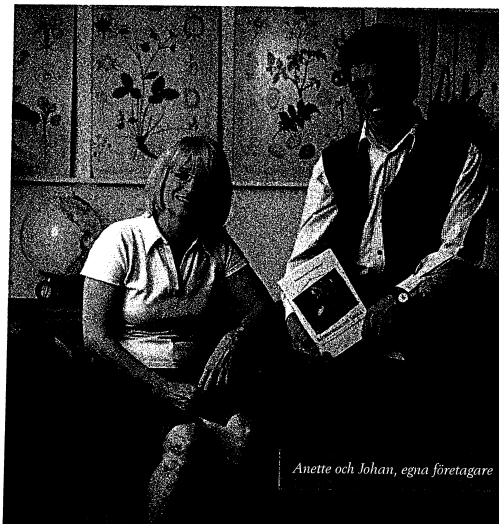

Anette och Johan, egna företagare

Strategi för ökad hälsa i arbetslivet

Regeringen föreslår en ny, samlad strategi mot ohälsan. Det är arbetslinjen som ska stå i fokus – individens arbetsförmåga ska tas tillvara och sjukförsäkringen ska fungera som en bro tillbaka till arbetslivet.

Strategin omfattar alla som på grund av sjukdom eller funktionshinder har svag anknytning till arbetslivet. Regeringen föreslår bland annat att:

- Arbetsförmedlingen får en utökad roll att underlätta för sjukskrivna som inte kan återgå till tidigare anställning att få ett nytt jobb hos en ny arbetsgivare.
- Personer som haft sjuk- eller aktivitetsersättning i minst ett år får rätt att ha sin ersättning vilande under längst två års studier, och får också behålla eventuellt bostadstillägg under perioden.
- En ny arbetsmodell införs för att öka möjligheterna till jobb för funktionshindrade med nedsatt arbetsförmåga. Arbetet ska ske i tre faser: kartläggning, utvecklingsanställning och trygghetsanställning som innebär att 1 200 fler arbetstillfällen skapas 2006.
- Taket i lönebidraget höjs med 1 500 kronor till 16 700 kronor i månaden från den 1 januari 2007.
- Samhalls roll förändras. Trygghetsanställningar införs som ett komplement till Samhall för andra arbetsgivare. Arbetsmarknadsstyrelsen får det samlade ansvaret för samtliga insatser och blir huvudman för bidraget till Samhall. Arbetsförmågan hos anställda i Samhall och personer med lönebidrag prövas för att säkerställa att rätt personer får rätt åtgärder.
- För att öka hälso- och sjukvårdens medverkan i att förbättra sjukskrivningsprocessen och minska ohälsan inom respektive län avsätts 1 miljard kronor per år mellan 2007 och 2009.
- För att förbättra den ekonomiska tryggheten för sjukskrivna vill regeringen höja taket i sjukpenningen. Taket höjs från cirka 24 800 till cirka 33 100 kronor i månaden från den 1 juli 2006. Antalet försäkrade med inkomster över dagens tak beräknas uppgå till cirka 1,4 miljoner arbetstagare 2006.

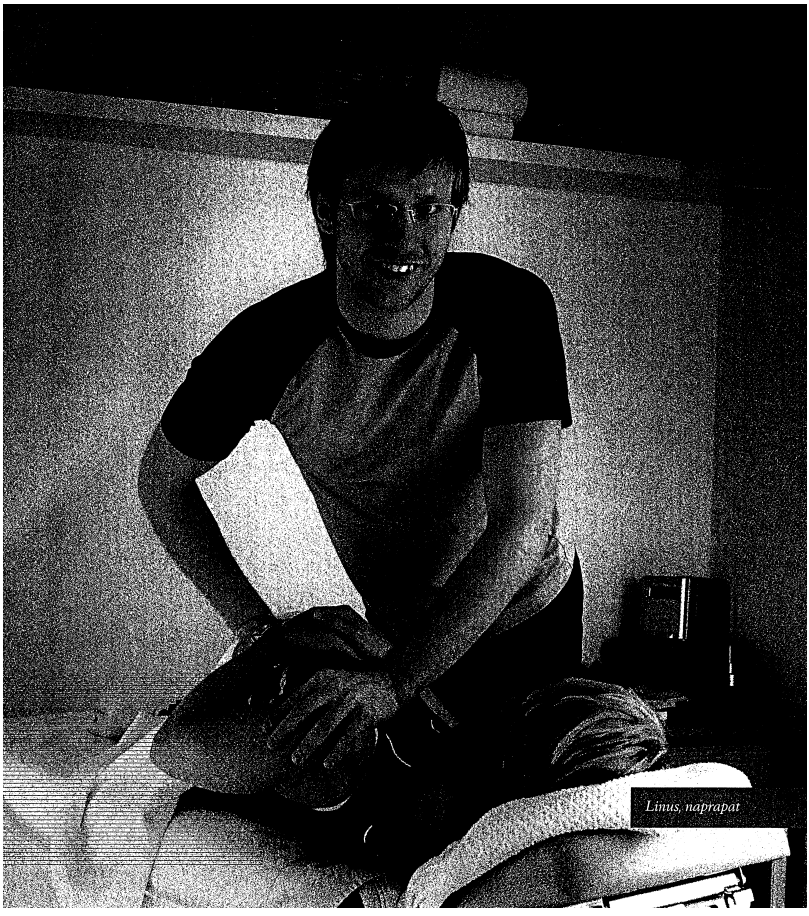

Linus, naprapat

Familjen

- I oktober 2005 höjs barnbidraget och flerbarnstillägget med 100 kronor per barn och månad. Dessutom införs ett nytt flerbarnstillägg på 100 kronor i månaden för det andra barnet. Satsningen innebär 300 kronor mer i månaden för en tvåbarnsfamilj och 500 kronor mer i månaden för en trebarnsfamilj. Höjningen betalas ut retroaktivt i december 2005.

- Taket i föräldrapenningen höjs den 1 juli 2006 från cirka 24 800 till cirka 33 100 kronor per månad. Samtidigt höjs ersättningen för de så kallade lägstanivådagarna från 60 till 180 kronor per dag för barn som är födda den 1 juli 2006 eller senare.

- Stödet till barn i ekonomiskt utsatta familjer förstärks under 2006, enligt tidigare beslut. Underhållsstödet höjs med 100 kronor per barn och månad. Bostadsbidraget till barnfamiljer höjs, vilket innebär 100–150 kronor mer i månaden för flertalet barnfamiljer med bostadsbidrag. Ett nytt barntillägg för studerande införs, som ger en heltidsstuderande med ett barn 480 kronor extra i studiestöd per fyraveckorsperiod.

Äldre

- Bostadstillägget för pensionärer förbättras den 1 januari 2006. Regeringen föreslår att bostadstillägg till pensionärer (BTP) ska kunna betalas ut med 91 procent av bostadskostnaden upp till 4 850 kronor per månad för personer över 65 år. Nivån är nu 4 670 kronor. Även för särskilt bostadstillägg (SBTP) och äldreförsörjningsstöd föreslås en höjning av den övre nivån med 180 kronor, till 6 050 kronor. Exemplen gäller en ensamstående pensionär över 65 år.

- Från 2006 anslår regeringen ytterligare 100 miljoner kronor för utveckling av stödet till anhöriga som hjälper och vårdar närstående. 75 miljoner kronor ska gå till fortsatt utveckling av stödet i kommunerna, 20 miljoner till utveckling av frivillig- och anhörigcentraler och 5 miljoner till pensionärs- och anhörigorganisationer.

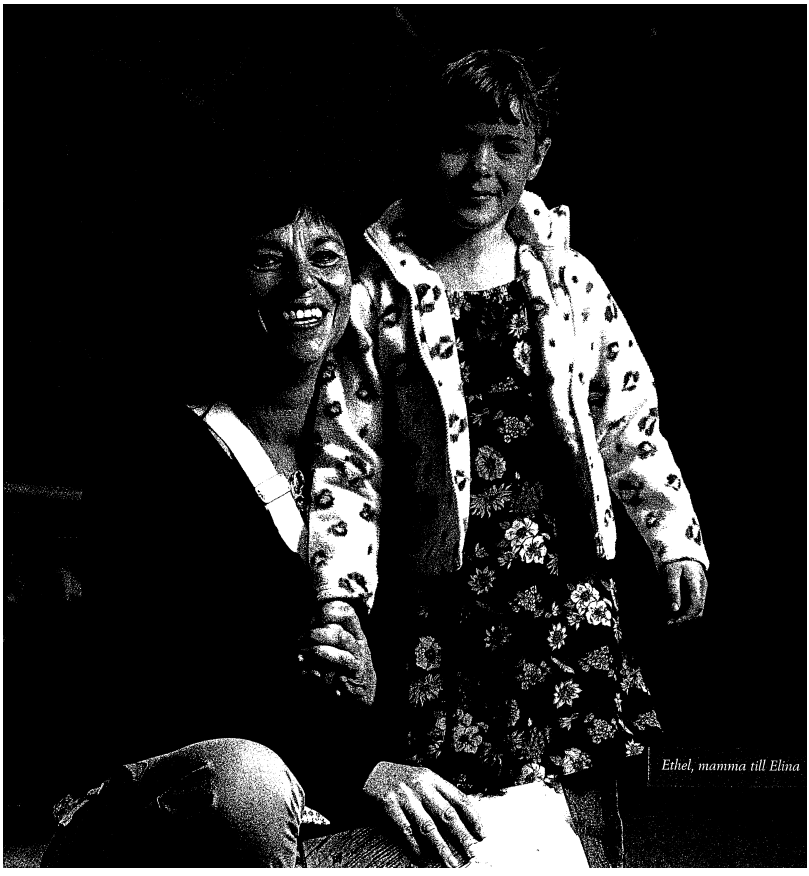

Ethel, mamma till Elina

Skola, vård och omsorg

Kommuner och landsting ansvarar för grundläggande service i form av skola, barnomsorg, vård och äldreomsorg. Det görs i huvudsak med inkomsterna från kommunalskatt och landstingsskatt samt genom statliga bidrag. Staten har ansvar för att likvärdig service ges över hela landet.

- En stor del av de 20 000 så kallade plusjobben, som ingår i regeringens sysselsättningspaket, kommer att skapas inom skola, vård och omsorg. Läs mer under avsnittet Jobben, s. 4.
- För att ytterligare förstärka kvaliteten i den offentliga sektorn föreslår regeringen att de generella statsbidragen till kommuner och landsting höjs med 1 miljard kronor 2007 och 6 miljarder 2008.
- För att stärka beredskapen vid nationella och internationella infektionsutbrott satsas 10 miljoner kronor årligen 2006–2008.
- Det tillfälliga bidraget på 90 miljoner kronor för att förebygga hivinfektioner permanentas från och med 2006.
- Den statliga ersättningen till landstingen för hälso- och sjukvård till asylsökande höjs med 75 miljoner kronor 2006. Möjligheterna för barn som tidigare sökt asyl, så kallade gömda barn, att gå i skola förbättras genom att ersättningen till kommunerna ökar med 50 miljoner kronor. Kommunerna får även 50 miljoner kronor för stödinsatser till asylsökande familjer och asylsökande ensamkommande barn.
- Elever på gymnasieskolans individuella program får rätt till undervisning på heltid från och med läsåret 2006/2007. Kommunerna kompenseras genom att statsbidraget höjs med 450 miljoner kronor årligen.
- Alla skolor ska vara bra skolor. För att förbättra undervisningen i skolor som verkar i utsatta områden satsar regeringen 70 respektive 155 miljoner kronor 2006 och 2007.

Tidigare beslutade satsningar:

- Den 1 november 2005 införs en nationell vårdgaranti, som innebär att landstingen ska erbjuda behandling inom 90 dagar från det att beslut om behandling fattas. Regeringen avsätter 500 miljoner kronor till vårdgarantin per år från 2006.
- Som ett led i att stärka förskolan införde regeringen 2005 ett särskilt statsbidrag till personalförstärkningar. Statsbidraget gör det möjligt för kommunerna att under tre år anställa sammanlagt 6 000 fler förskolelärare, barnskötare och annan personal i förskolan. Bidraget uppgår till 2 miljarder kronor 2006.

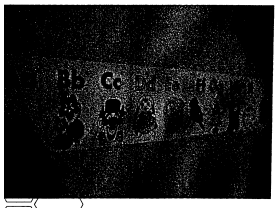

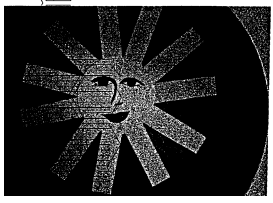

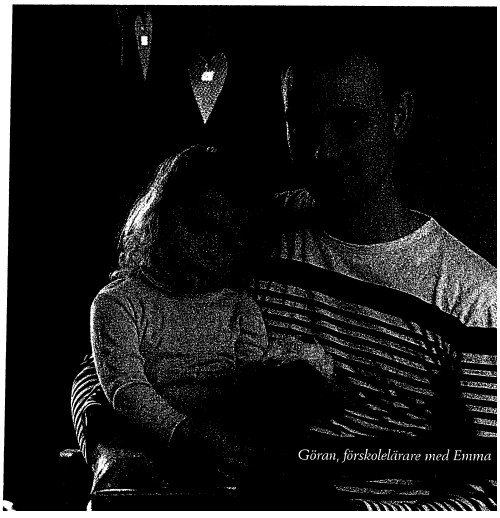

Göran, förskolelärare med Emma

Skatter

Staten får sina inkomster främst via skatter. Skatterna på varor och tjänster är den enskilt största inkomstposten till staten.

- Inkomstskatten sänks den 1 januari 2006. Regeringen föreslår att det sista steget ska tas i kompensationen för egenavgifterna till pensionssystemet. I snitt sjunker skatten med cirka 115 kronor per månad och löntagare. Reformen som helhet har sedan den påbörjades 2000 sänkt det genomsnittliga skatteuttaget med drygt 900 kronor i månaden.

- Dessutom höjs det allmänna grundavdraget för låg- och medelinkomsttagare, som en del i den gröna skatteväxlingen. Det innebär som mest en skattesänkning på drygt 40 kronor per månad.

- Taxeringsvärdena väntas öka kraftigt 2006. För att fastighetsskatten inte ska utgöra en alltför stor del av ett hushålls utgifter vill regeringen ändra den så kallade begränsningsregeln, så att fastighetsskatten maximalt kan uppgå till fyra procent av hushållets inkomst – mot tidigare fem procent. Förslaget gäller den fastighetsskatt som utgår på taxeringsvärden upp till 3 miljoner kronor för permanentbostäder.

- Milersättningen höjs från 17 till 18 kronor per mil för att mildra effekterna av det höga bensinpriset.

- Regeringen föreslår sänkt skatt på annonser i allmänna nyhetstidningar från 4 till 3 procent, och att reklamskatten i övrigt sänks från 11 till 8 procent. Samtidigt höjs gränsen för när skatt måste betalas, från 12 till 50 miljoner kronor för dagspress och från 6 till 10 miljoner kronor för populär- och fackpress.

- Minimipunktskatten på cigaretter höjs från 90 till 100 procent och skatten på röktobak höjs från 630 till 770 kronor per kilo den 1 januari 2006.

- Regeringen vill införa en tilläggsskatt på alkoholhaltiga blanddrycker – så kallad alkoläsk– under våren 2006. Förslag kommer senare. Intäkterna från skatten ska användas till det alkoholförebyggande arbetet.

- Koldioxidskatterna avskaffas helt för de företag inom industrin som handlar med utsläppsrätter. Skatten slopas även för den högeffektiva kraftvärmen och sänks för övriga delar av energisektorn med 13 öre per kilo koldioxid.

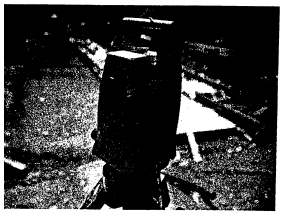

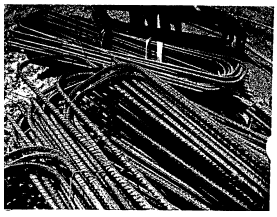

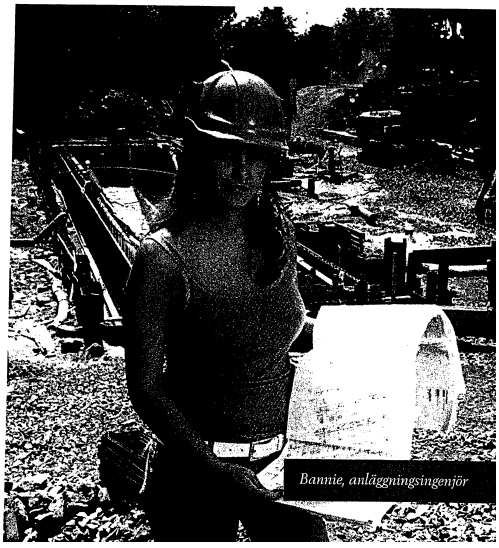

Bannie, anläggningsingenjör

Skatter och miljö

Grön skatteväxling innebär att skatter på miljöskadliga aktiviteter höjs och skatten på arbete sänks. Syftet är bland annat att minska koldioxidutsläppen som bidrar till växthuseffekten. I budgeten för 2006 föreslår regeringen en grön skatteväxling med 3,6 miljarder kronor.

- Fordonsskatten för lätta bussar och lätta lastbilar höjs med 60 procent.
- Effektskatten på kärnkraft höjs med 85 procent.
- Elskatten för hushåll och service ökar med 0,6 öre per kilowattimme.
- Skatten på naturgrus höjs med 30 procent.

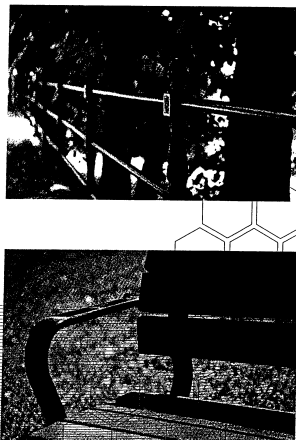

- För att flyget ska bära en större del av sina miljökostnader införs en ny skatt på flygbiljetter. Skatten kommer i genomsnitt uppgå till 50–100 kronor per flygbiljett. Förslag på hur skatten ska tas ut kommer senare.
- Skatten på deponi av avfall ökar med 65 kronor per ton. En ny avfallsförbränningsskatt införs.
- De reducerade skattesatserna för el, gas, värme och vatten tas bort som ett led i anpassningen till nya EU-regler.

Skattehöjningarna växlas 2006 mot skattesänkningar på samma belopp. Inkomstskatten sänks med 2,5 miljarder kronor genom att grundavdraget höjs. Soloföretagare som anställer en person får lägre arbetsgivaravgifter.

Miljard till miljön

För att ställa om Sverige i hållbar riktning görs en rad satsningar för en bättre miljö och ett hållbart energisystem. Satsningarna överstiger totalt 1 miljard kronor per år:

- Användningen av förnybara energikällor och effektivare energianvändning stimuleras genom att resurserna till energiforskning ökar med 270 miljoner kronor 2006 respektive 2007 och 370 miljoner 2008.
- Pilotstödet för vindkraften förlängs med fem år med start 2008. Stödet uppgår till 70 miljoner kronor per år.
- De statliga investeringsprogrammen med stöd till klimatinvesteringar (KLIMP) förstärks med 200 miljoner kronor 2006 och 320 miljoner 2007 respektive 2008.
- Växt- och djurlivets artrikedom värnas genom att anslaget till biologisk mångfald förstärks med 120 miljoner kronor 2006, 100 miljoner 2007 och 100 miljoner 2008.
- För ägare av småhus och flerbostadshus införs ett nytt investeringsstöd, som ska stimulera övergången från direktverkande el och oljeuppvärmning till mer miljövänliga energikällor. Det handlar om skattelättnader på totalt 400 miljoner kronor per år under en femårsperiod.
- Miljömålsarbetet förstärks med 150 miljoner kronor 2007 och 200 miljoner 2008.

Lag och rätt

- Kriminalvården får från och med 2006 ytterligare 400 miljoner kronor för att fortsätta platsutbyggnaden och utveckla verksamheten i fråga om säkerhet, behandling och sysselsättning.

- Regeringen vill satsa 135 miljoner kronor om året på ökat stöd till våldsutsatta kvinnor och deras barn. Satsningen går bland annat till kvinnojoursverksamhet och till att ombilda Rikskvinnocentrum till ett nationellt kunskapscentrum den 1 januari 2006.

- Tullverket får anställa 50 personer för att stärka gränskontrollen och bekämpa den illegala införseln av narkotika, alkohol och tobak.

- Rättssäkerheten i asylprocessen stärks genom att det blir en ny instans- och processordning för utlännings- och medborgarskapsärenden den 31 mars 2006. Cirka 800 miljoner kronor avsätts 2006 för reformen.

Övrigt

- Biståndet höjs till 1 procent av bruttonationalinkomsten (BNI) 2006. Det innebär att biståndsramen ökar med drygt 4,3 miljarder kronor till drygt 28 miljarder kronor. Regeringen kommer under 2006 att genomföra särskilda satsningar inom fem områden; smittsamma sjukdomar inklusive hiv/aids, jämställdhet, konflikthantering, sysselsättning och arbetsmarknad samt en miljömässigt hållbar utveckling.

- Statens räddningsverk får mer resurser till sin internationella verksamhet 2006. Räddningsverket får använda ytterligare cirka 180 miljoner kronor till bland annat internationella katastrof- och biståndsinsatser samt till att hjälpa svenskar som drabbats av allvarlig olycka eller katastrof i utlandet.

- Anslagen till återplantering av stormfälld skog ska uppgå till 150 miljoner kronor per år från 2006 till och med 2008.
- Ett nytt filmavtal ger svensk film 528 miljoner kronor årligen, varav 310 miljoner kronor i statligt anslag. Det är en ökning av det statliga stödet med 32 procent.
- Anslaget till Teateralliansen höjs med 5 miljoner till sammanlagt 20 miljoner kronor för 2006. De fria grupperna får 20 miljoner kronor i extra stöd under 2006.

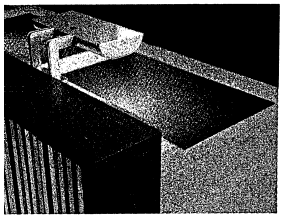

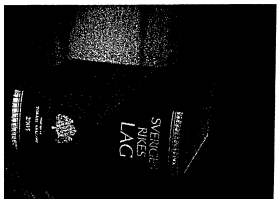

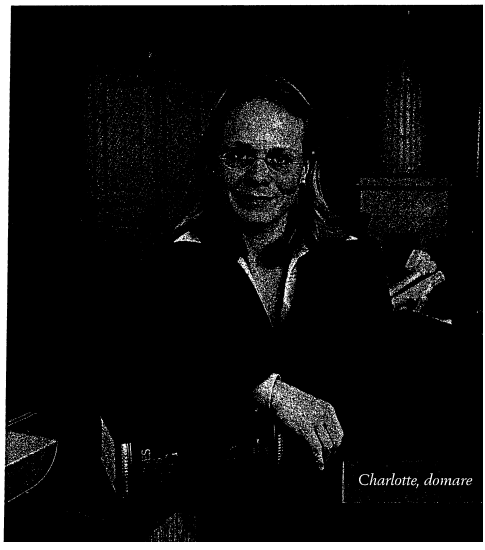

Charlotte, domare

Statsbudgetens utgifter (miljarder kronor)

Utgiftsområde		Utfall 2004	Prognos 2005	2006
1	Rikets styrelse	7,5	7,8	8,2
2	Samhällsekonomi och finansförvaltning	9,2	11,3	11,8
3	Skatt, tull och exekution	8,6	8,7	9,2
4	Rättsväsendet	26,3	27,7	29,0
5	Internationell samverkan	1,3	1,5	1,4
6	Försvar samt beredskap mot sårbarhet	42,8	43,6	43,4
7	Internationellt bistånd	19,9	22,4	26,1
8	Invandrare och flyktingar	7,5	7,1	7,0
9	Hälsovård, sjukvård och social omsorg	36,8	39,2	41,6
10	Ek. trygghet vid sjukdom och handikapp	122,9	128,6	129,6
11	Ekonomisk trygghet vid ålderdom	51,2	46,2	45,3
12	Ekonomisk trygghet för familjer och barn	53,9	56,5	61,5
13	Arbetsmarknad	67,5	69,8	70,2
14	Arbetsliv	1,1	1,2	1,2
15	Studiestöd	20,8	19,9	22,1
16	Utbildning och universitetsforskning	44,0	43,4	47,1
17	Kultur, medier, trossamfund och fritid	8,7	9,0	9,6
18	Samhällsplanering, bostadsförsörjn., bygg	8,7	9,0	9,5
19	Regional utveckling	3,3	3,5	3,3
20	Allmän miljö- och naturvård	3,3	4,4	4,6
21	Energi	2,1	1,6	1,7
22	Kommunikationer	29,1	31,2	31,5
23	Jord- och skogsbruk, fiske m.m.	12,2	15,6	16,4
24	Näringsliv	3,7	3,9	4,2
25	Allmänna bidrag till kommuner	69,8	57,3	60,2
26	Statsskuldsräntor m.m.	52,7	35,1	43,2
27	Avgiften till EG-budgeten	25,6	26,1	28,1
	Minskning av anslagsbehållningar	0,0	0,0	1,3
Summa utgiftsområden		**740,7**	**731,5**	**768,3**
Summa exklusive statsskuldsräntor		**688,0**	**696,4**	**725,2**
Ålderspensionssystemet utanför statsbudgeten		167,6	172,1	179,6
Takbegränsade utgifter		855,6	868,4	904,8
Budgeteringsmarginal		2,4	1,6	2,2
Utgiftstak för staten		**858**	**870**	**907**

Källa: Finansdepartementet.

Skicka in kupongen

Material ur budgetpropostionen för 2006 kommer på posten om du skickar in eller faxar kupongen nedan. Fax nr. 08-449 88 11. Du kan också beställa via webben www.regeringen.se

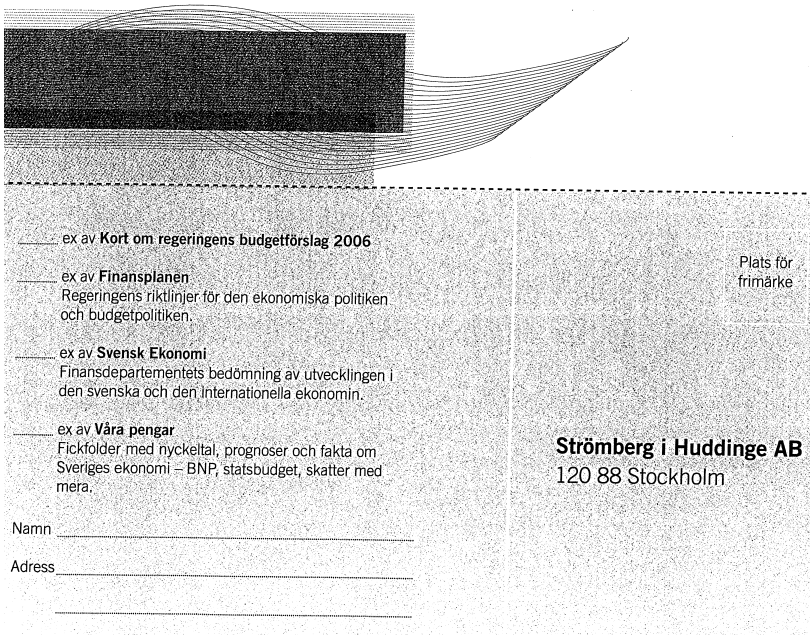

Vill du veta mer?

Det här är en sammanfattning av regeringens förslag i budgetpropositionen för 2006, som överlämnades till riksdagen den 20 september 2005. Hela budgetpropositionen och mycket annat om budgeten kan du läsa på www.regeringen.se. Därifrån når du också Finansdepartementets webbplats för skolan, Unga Pengar.

Använd kupongen på andra sidan om du vill beställa fler exemplar av broschyren eller annat material som publiceras i samband med budgetpropositionen. Allt material är gratis.

Hela budgetpropositionen, på papper eller på cd, kan du köpa från Riksdagens tryckeriexpedition, tel: 08-786 58 10, e-post: ordermottagningen@riksdagen.se, eller från Fritzes Offentliga Publikationer, tel: 08-690 91 90, e-post: kundservice@nj.se

REGERINGSKANSLIET
Finansdepartementet
103 33 Stockholm Tel 08-405 10 00
www.regeringen.se/finans

Bilaga A7.3.1 Granskningsanmälan 2005-02-15

TOBIAS KRANTZ
HELENA BARGHOLTZ
LISELOTT HAGBERG
Riksdagsledamöter (fp)

SVERIGES RIKSDAG

Konstitutionsutskottet
Ink 2005 -02- 15
Dnr 050-2402-2004/05
Ink. per e-post 14/2 /kc

Stockholm 2005-02-14

Anmälan av statsminister Göran Persson för dennes agerande i samband med utnämning till hedersdoktor vid Örebro universitet

1999 erhöll Högskolan i Örebro universitetsstatus. På universitetets egen hemsida berättas att statsminister Göran Persson själv lämnade det för lärosätet positiva beskedet vid ett besök i juli 1998 (http://www.oru.se/templates/oruExtNormal____9078.aspx, 11 februari).

Sex år senare, 5 februari 2005, promoverades Göran Persson till hedersdoktor vid Örebro universitet. Utnämningen motiverades uttryckligen med att statsministern aktivt hade medverkat till lärosätets upphöjelse: "Genom att utse Högskolan i Örebro till universitet 1999, visade statsminister Göran Persson prov på såväl mod som förutseende genom att förstå och stödja den potential och vitalitet som Örebro universitet representerar. Hans initiativ och beslut bär nu frukt i det unga universitetet för växande människor." (pressmeddelande från universitetet 1 december 2004, http://www.oru.se/templates/oruExtNormal____21165.aspx, 11 februari).

Det inträffade väcker den principiellt viktiga frågan om utnämningen är ett uttryck för en relation mellan Örebro universitet och statsministern som bör betraktas som otillbörlig och bör klandras. Claes Beijer, ordförande i Institutet mot mutor, har begärt att riksåklagarens korruptionsenhet ska utreda huruvida de inblandade parterna har gjort sig skyldiga till brott enligt mutlagstiftningen (DN 8/2 2005). Att göra en

TFN: 08-7864583 • MOBIL: 0707-831464 • FAX: 08-209868
BESÖKSADRESS: Mynttorget 2 • E-POST: Tobias.Krantz@riksdagen.se

SVERIGES RIKSDAG

juridisk prövning är inte en uppgift för konstitutionsutskottet men alldeles oavsett utfallet av den legala processen är det, enligt vår mening, befogat att genomföra en granskning av statsministerns agerande utifrån konstitutionella utgångspunkter.

Grundlagen, regeringsformen 6 kap 9 §, föreskriver bland annat att statsråd inte får "inneha uppdrag eller utöva verksamhet som kan rubba förtroendet för honom." Konstitutionsutskottet bör granska huruvida statsministern genom att acceptera hedersdoktoratet vid Örebro universitet med den angivna motiveringen har brutit mot den bestämmelsen.

Stockholm, måndagen den 14 februari 2005

Tobias Krantz

Helena Bargholtz

Helena Bargholtz

Liselott Hagberg

Liselott Hagberg

Bilaga A7.3.2 Beslut från Åklagarmyndigheten 2005-02-14

Åklagarmyndigheten
Riksenheten mot korruption
Överåklagare Christer van der Kwast

Datum
2005-02-14
Ert Datum

Dnr
C-810-1-62-05
Er beteckning

Sida 1 (2)

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -01- 24
Dnr 050-2402-2004/05

BESLUT ANGÅENDE FÖRUNDERSÖKNING

Bakgrund

Advokat Claes Beyer, ordförande i Institutet Mot Mutor, har i skrivelse 2005-02-08 begärt prövning av om brott som hör under allmänt åtal begåtts (17 kap 7 § och 20 kap 2 § brottsbalken) i samband med att statsminister Göran Persson utsågs till hedersdoktor vid Örebro Universitet.

Annan anmälan avseende samma förhållande har även inkommit.

Bedömning

Det ifrågavarande hedersdoktoratet har motiverats enligt följande.

"Genom att utse Högskolan i Örebro till universitet 1999 visade statsminister Göran Persson prov på såväl mod som förutseende genom att förstå och stödja den potential och vitalitet som Örebro Universitet representerar."

Mot bakgrund av motiveringen för hedersdoktoratet kan antas att det för straffansvar erforderliga sambandet föreligger mellan hedersdoktoratet och Perssons tjänsteutövning.

I förarbetena till bestämmelserna om mutbrott och bestickning anges att en straffbar förmån kan vara av immateriell natur och att det avgörande för om förmånen faller inom det straffbara området är om den normalt sett är av beskaffenhet att kunna utgöra ett verksamt bestickningsmedel.

Det är enligt min uppfattning inte självklart att ett hedersdoktorat *normalt* sett är en typ av förmån som kan utgöra sådant verksamt bestickningsmedel. Även om så skulle anses vara fallet krävs för straffansvar att hedersdoktoratet är att bedöma som en *otillbörlig* belöning.

Som framhållits i brottsbalkskommentaren (s 20:43) måste efterföljande belöning i ganska stor omfattning lämnas straffri därför att den inte är att anse som otillbörlig. Den slutliga bedömningen av vad som straffrättsligt kan bedömas som otillbörligt blir därför i hög grad beroende av omständigheterna i det särskilda fallet.

Det föreliggande underlaget ger inte stöd för antagande att hedersdoktoratet utlovats eller begärts före beslutet om att utse Högskolan i Örebro till universitet eller att hedersdoktoratet är en belöning för ett pliktstridigt handlande från Perssons sida. Det finns således ingen grund för att utifrån någon sådan omständighet anse mottagandet av hedersdoktoratet som en otillbörlig belöning i straffrättslig mening.

Postadress
Box 70296, 107 22 Stockholm
Gatuadress
Telefon
08-7621681
Telefax

Frågan blir då om Perssons mottagande av hedersdoktoratet i sig på ett beaktansvärt sätt kan antas ge upphov till misstanke om korruption och att det därför skulle röra sig om en otillbörlig belöning för tjänsteutövningen.

Ett statsråds utrymme för att motta gåvor och andra förmåner som har samband med tjänsteutövningen torde – mot bakgrund av statsrådsbefattningens integritetskänsliga natur – i och för sig vara mycket begränsat. I en promemoria som upprättades 1993 av regeringens etikkommitte poängterades därför att statsråden av integritetsskäl bör iaktta ett betydande säkerhetsavstånd från gränsen mellan vad som är tillbörligt och otillbörligt när det gäller mottagandet av gåvor som har samband med tjänsteutövningen. Även om skyddet för statsrådsbefattningens integritet således är en omständighet som särskilt måste beaktas vid prövningen av otillbörlighetsrekvisitet måste även andra omständigheter i det enskilda fallet ingå i bedömningen.

Mutor och otillbörliga belöningar för tjänsteutövningen hanteras vanligtvis med stor diskretion av de inblandade. Att mottagandet av hedersdoktoratet skett helt öppet vid en ceremoni som fått betydande massmedial täckning – vilket också kunde förväntas – är en omständighet som starkt talar för att "belöningen" inte kan anses vara otillbörlig.

Utdelandet av hedersdoktorat är vidare en sedvänja som traditionellt avser att markera uppskattning av insatser av mycket olika slag och torde allmänt uppfattas som en okontroversiell social företeelse av delvis samma slag som uppvaktning i samband med högtidsdagar eller vid avgång från befattning.

Jag finner sammanfattningsvis att det hedersdoktorat som tilldelats statsminister Göran Persson inte utgör muta eller annan otillbörlig förmån för tjänsteutövningen.

Det saknas således anledning att anta att brott som hör under allmänt åtal begåtts.

BESLUT

Förundersökning skall ej inledas.

Christer van der Kwast

Bilaga A7.3.3 Promemoria från Statsrådsberedningen 2005-02-27

REGERINGSKANSLIET

2006-02-27 SB2006/894

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottet
Ink 2006 -02- 27
Dnr 050-2402-2004/05

Konstitutionsutskottets granskningsärende 2004/05:6 Statsminister Göran Perssons agerande i samband med utnämning

Härmed överlämnas en inom Statsrådsberedningen upprättad promemoria.

Regeringskansliets kontaktperson i granskningsärendet är departementsrådet Bo Malmqvist, tfn 08-405 45 47.

Christina Weihe

Postadress
103 33 Stockholm
Besöksadress
Rosenbad 4
Telefonväxel
08-405 10 00
Telefax
08-723 11 71
E-post: registrator@primeminister.ministry.se

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2006-02-27

Statsrådsberedningen

Departementsråd
Bo Malmqvist

Konstitutionsutskottets granskningsärende Statsminister Göran Perssons agerande i samband med utnämning

Denna promemoria har upprättats med anledning av att konstitutionsutskottet begärt de kommentarer från Regeringskansliet som granskningsanmälan kan föranleda.

Den utmärkelse som det här gäller är en ren hederstitel och inte någon sådan bisyssla som åsyftas med den grundlagsbestämmelse som anmälarna åberopar.

I övrigt hänvisar Regeringskansliet till åklagarens beslut att inte inleda förundersökning.

Elanders Gotab, Stockholm 2006